

חלק שני מספר נחלת שבועה שאלה א שמואל בקראי שמו.
יהי ה' עמו. בנדעת ובתבונה השלימו.

ה"ה נ"י פ"ה אב"ד ור"ג כמהור"ר שמואל יצו ה' אתה את הברכה וגו'. על כל קל נחומר.
מה אני חדל אישים אל שר ומנון. לפני שמש שמו ינון.
אך ענותה תרפני ומפרי בטנה תשבע נפשי פי בביתה לחם ושמה. להסיר מתחת ידי
המכשלה וחשכי מהפיל חללים פי בהלה נרה עלי ראשי.
יהפוך לאור חשפי ויזהיר עששי. באמרי הגמיאני נא מעט מים מפדה יפוצו מעינותיה
ויזלו מי בארה.

למים אנה. ואחרי דרישת פריסת שלום דמר.

הנה נא הואלתי לדבר באזני אדוני ושרא לי מרי אם אני מטריח עליה דמר פי כן מטרחינו
עלי. וחי יוכל לשפוט עם הכבו"ד הזה עם ה' אלה.
תמיד אומרים לי שמה לה קצין תהיה לנו. ואנכי אפר פירה מוכן אין בביתי לחם
ושמה.

המכסה אני מאדוני ע"ד השאלה יש לי אהובי חביבי נאל תמנע טוב מבעליו. פי לע"ע
אני עוסק עם תלמידי במסכת ביצה והנה בדה ו' ע"ב אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה
וכו'.

מאי עם יציאתה נגמרה וכו'. ומסיק אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים וכו'.

למאי נ"מ למקח וממפר כו' דשחוטא אינה מגדלת אפרוחים וקשה על ש"ע בי"ד סימן
פ"ו סעיף ו' וז"ל ביצת נבלה וטרפה אסורה ואפרוח הנולד ממנה מותר וכו' ועיין בלבוש
בסי' ובסעיף הנ"ל משמע דפשוט ליה שביצה הנמצאת בנבלה מגדלת אפרוחים.

וכמ"ש גם בת"ח פלל וסימן ס"ד דין ב' וז"ל אפרוח שנולד מביצה טרפה או נבלה חותר
הכי פסקינון סוף פרק כל האיסורין עכ"ל והוא פרק ו' דתמורה וכו'. הרי שגם לת"ח
משמע ליה שביצה הנמצא בנבלה מגדלת אפרוחים.

וע"כ פירושו של נבלה הוא על שני פנים. או שנעשה נבלה בשחיטה ורבנותא הוא דכ"ש
קשנעשה נבלה ממש שמתה.

וכ"כ רש"ל בבבאוריו לשערים מדורא פלל וסי' ע"א ע"ש. וא"כ לכל אלו הדעות לא
מצאנו ידיו ורגלינו בשיטה זו.

דבמסכת ביצה משמע להדיא דביעי פשחוטא אינה מגדלת ואינה שנה פלל לגדל
אפרוחים וכחו שפירש רש"י ע"ש. וא"כ כ"ש בינת נבלה שאין ראוי לגדל אפרוחים.

ויותר תמיה לי פד מעינת ליה מכ"ת שפיר בטור א"ח סי' תקי"ג סעיף ז' פתב הלבוש
להיפך וז"ל. השוחט תרגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות וכו' שע"י הלידה נעשית
הביצה ראויה להיות בה אפרוח וזהו עיקר גמרו וכו'.

הַרְאִיתִי לְדַעַת שְׁפָתַי רִשׁוֹנֵי גּוֹפָא שְׁאִין בִּיצָה רְאוּי לְגַדֵּל אֶפְרוֹחַ אֶלֶּא כִּי אִם עַל יְדֵי הַלִּידָה וְזֶהוּ עֵיקַר גְּמָרוֹ. אֲבָל בִּיצָה בְּמַעֵי אִמָּן ר"ל הַשְׁוֹחֵט תְּרַנְגְּוֹלֵת וּמִצָּא בָּהּ בִּיצִים לֹא מִקְרִי גְּמָרוֹ וְלֹא בְּשָׁלוֹ כֹּל צָרְפֵן וְאִינָה מְגַדֵּלֵת אֶפְרוֹחַ כָּלֵל.

ש"מ דְּבָרֵי הַטּוֹר וּש"ע וּבִלְבוּשׁ י"ד סִימָן פ"ו ס"ז סוּתְרִין דְּבָרֵי הַטּוֹר וּלְבוּשׁ בְּטוֹר א"ח סִימָן תְּקִי"ג סְעִיף ו'. וְעַל הַת"ח יוֹתֵר תִּימָה שְׁפָתַי כָּלֵל וְסִי' ס"ד ס"ב אֶפְרוֹחַ שְׁנוּלֵד מִבִּיצַת טְרֵפָה וּנְבֵלָה מוֹתֵר הֵכִי פְּסָקִינוּ פֶּרֶק כֹּל הָאֲסוּרִין עכ"ל.

וְכֵן מְעִינָתָּה שְׁפִיר בְּסוּף פֶּרֶק כֹּל הָאֲסוּרִין אִינוּ מְזַכֵּר כָּלֵל מְנַבְּלָה. אֶלֶּא כֹּל הַשְׁיֵטָה דְּהֵתָם אִינְרֵי בְּבִיצָה שְׁנוּבְרָאת מְטְרֵפָה וּמֵאוֹתָהּ בִּיצָה נוֹלֵד אֶפְרוֹחַ מוֹתֵר.

וּבְטְרֵפָה אִינְרֵי שֶׁהוּא בְּחַיִּים כְּגוֹן שְׁנִיקָב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ כְּמוֹ שְׁמִפְנֵי שֶׁם בְּהִדְיָא. וְגַם בַּפ' אֵלּוּ טְרֵפוֹת דָּף נ"ח ע"א מְבִיא שֶׁם ג"כ כֹּל הַשְׁיֵטָה דְּסוּגְיָנוּ דְּתַמּוּרָה וְכֹל שְׁקָלֵי וְטְרֵיָא אִינְרֵי בְּבִיצָה טְרֵפָה אֲבָל בְּבִיצָה נְבֵלָה לֹא יִזְכֵּר וְלֹא יִפְקֹד.

וּא"כ מְנָא לִיהַּ לַת"ח הָא מִלְתָּא דְּכַתְּבָא בְּפִשְׁטוּת כָּלֵל וְסִימָן פ"ד אֶפְרוֹחַ שְׁנוּלֵד מִבִּיצָה טְרֵפָה אוֹ נְבֵלָה וְכו'. דְּבִשְׁלָמָא טְרֵפָה אִינְרֵי שְׁנִיקָב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ וְאִפ"ה הִיא בְּחַיִּים.

אֲבָל נְבֵלָה לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אֶלֶּא נְבֵלָה שְׁנוּבְנָבְלָה בְּשְׁחִיטָה אוֹ שְׁמִתָּה וּבִיצָה שְׁנוּמִצָּא בָּהּ אִיךְ אֶפְשָׁרוֹת בְּעוֹלָם לְהִיּוֹת נוֹלֵד אֶפְרוֹחַ מִבִּיצָה זֶה וְהוּא נֶגֶד שְׁיֵטָה שְׁלָמָה מִגַּמ' דְּבִיצָה הַנְּ"ל. וְגַם בְּטוֹר א"ח סִי' תְּקִי"ג הַנְּ"ל.

וְגַם בַּגַּמ' דְּתַמּוּרָה וְחֻלְיִין לֹא זָכְרָאֵלֹא מִבִּיצָה הַנוֹלֵד מְטְרֵפָה שְׁנִיקָב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ שְׁיִכּוּל לְחַיּוֹת וְלֹא מְנַבְּלָה שְׁנוּמִצָּא בָּהּ בִּיצָה לְאַחַר שְׁנוּבְנָבְלָה. וְכ"ש לְאַחַר שְׁמִתָּה מֵאִלְיָהּ.

וּא"כ תִּימָא עַל הַת"ח הַנְּ"ל וְעַל הַלְבוּשׁ י"ד סִימָן פ"ו וְהוּא לֹא נִמְצָא בְּשׁוּם פּוֹסֵק וּבְשׁוּם סוּגְיָא דַּגְמ'. וּא"כ תְּלֵי תַנְיָא בְּדִלָא תַנְיָא.

דְּאֶפְרוֹחַ שְׁנוּלֵד מִבִּיצָה טְרֵפָה תַנְיָא בְּחֻלְיִין דָּף נ"ח ע"א וּבְתַמּוּרָה סוּף פ"ו. וְאֶפְרוֹחַ הַנוֹלֵד מִבִּיצָה נְבֵלָה לֹא נִמְצָא אִם תַּחֲפִשְׁנוּ בְּנִרוֹת.

וּא"כ זֶה שְׁפָתַי בְּלְבוּשׁ וּש"ע סִימָן פ"ו וְת"ח הַנְּ"ל הוּא נֶגֶד תַּלְמוּד עָרוּף בַּמַּס' בִּיצָה. וְגַם אִינָה רְאִיָה מְחֻלְיִין וְלֹא מִתַּמּוּרָה.

וּבְדוּחַק יֵשׁ לְחַלֵּק כְּמוֹ שְׁפָתַי רַבִּינוּ אֲשֶׁר בַּפ"ק דְּבִיצָה וְז"ל. אָמַר רַב בִּיצָה עִם יְצִיאָתָהּ נִגְמָרָה לְמֵאֵי נ"מ לְמַקְחַת וּלְמַמְכָּר דְּבַעֵי בִיעֵי דְּפַחְיָא וְכו' וְיִהְיֶה לִיהַּ בִיעֵי דְּשַׁחוּטָה וְנִתְּן תַּחַת תְּרַנְגְּוֹלֵת וְלֹא נוֹצֵר מִמֶּנָּה אֶפְרוֹחַ מְקַח טְעוֹת א"נ נ"מ לְכַדְרַב מְרִי בְּרִיָה דְּרַב כְּהֵנָּא בְּדַק מַעֵי"ט וְלֹא מִצָּא וְהַשְׁפִּים וּמִצָּא מוֹתֵר וְכַדְרַבֵי יוֹחֲנָן ע"כ.

וּא"כ יְכוּל לְהִיּוֹת לְתַירוּץ הַשְׁנִי דְּאִתֵּי לְכַדְרַב מְרִי וְכו' וְכַדְרַבֵי אֲזַ אֶמְרִינוּ דְּגַם בִיעֵי דְּשַׁחוּטָה מְגַדֵּלֵת אֶפְרוּחִים. אֶלֶּא לְתַירוּצָא קָמָא מְנוֹכְרָח לּוֹמַר דַּנ"מ לְמַקְחַת וּמַמְכָּר אֲזַ הַנוֹצֵר לְאוּקְמִיָה דְּבִיעֵי דְּשַׁחוּטָה אִינָה מְגַדֵּלֵת אֶפְרוּחִים.

וּא"כ בַּסִּי' תְּקִי"ג בְּהַלְכוֹת י"ט אִינְרֵי פְּתִירוּץ קָמָא דְּשַׁחוּטָה אִינָה מְגַדֵּלֵת אֶפְרוּחִים. לְכוּ כְּתַב הַלְבוּשׁ בְּהַלְכוֹת י"ט דְּעֵיקַר גְּמָרָה ע"י הַלִּידָה לְגַדֵּל אֶפְרוּחַת.

אתיביה רב אקא בר הונא לרבא שחט את הנשט ופסק את הגרגרת פסק את הגרגרת ושחט את הנשט נבלה. ומשני אימא וכבר שחט אח הנשט.

א"ל ב' תשובות בדבר וכו'. ומסיק אלא אמר רבא אלו אסורות קתני ויש מהן נבלות ויש מהן טרפות.

ופירש"י ויש מהן נבלות פגון נקובות הנשט ופסוקת הגרגרת עכ"ל. ופריה ולחשוב נמי דחזקה דאמר עשאוי גיסטרא נבלה.

ופירש"י עשאוי גיסטרא נאפילו מפרפסת. והתוס' מפרשי עשאוי גיסטרא פגון נעקרו ב' צלעות זה פנגד זה וחוליא קנימת דקרי לה רב להא גיסטרא בפ' אלו טרפות.

ולחשוב נמי דר' אלעזר נישל ירף וחקל שלה נבלה. ומשני פי קתני נבלה דלא מטמא מחיים אבל נבלה המטמא מחיים לא קא חשיב, ע"כ הרי פשוט על כל פנים לענין ביצת טרפה שנעשה טרפה מחיים כאשר כתב מכ"ת בעצמו.

וכאשר מבואר מסוגיית אלו טרפות דף נ"ח ע"א. וגם מסוגיא דתמורה דפשיטא דאיירי בשנטרפה מחיים כדאיתא כל הסוגיא דהתם דמפליג בין משיחלא קמא למכאן ואילך אלמא דחיה היא.

ואולם סוגיא זו אליבא דמ"ד טרפה חיה. וא"כ גבי נבלה נמי לא תקשה.

דנימא נמי הכי דהא אשכחן נמי נבלה מחיים פגון נקובת הנשט ופסוקת הגרגרת שהיא נבלה כמו שמסיק בתלמודא. ואפ"ה יוכל להחיות כשנפסקת הגרגרת ונקב הנשט.

דהא ע"כ סוגיא זו מירי אליבא דמ"ד טרפה חיה וה"ה נמי נבלה חיה דמאי שנא. וכי מפני שנעשית נבלה בנקיבה זו לא תוכל לחיות כמו טרפה בתמיה.

ואף נהי דנבלה לא תוכל להחיות י"ב חודש. מ"מ באותה חיה שעה שיש לה תוכל להוליד הביצה הנגמרת שבמעיה.

פי ההוא בר אנוא דהוי ממסמס קועיה דמא והוי חיישינן לנקובת הנשט ואעפ"כ היתה חיה. והגע בעצמך עינינו הרוחות דאותן בר אנוזות אע"פ שנשחטין ב' סימנים שלמים שלקחם שחיים כמה שעות ואם פן כ"ש כשנעשה נבלה ע"י שחיטה כמו נקובת הנשט כ"ש שתוכל לחיות לפחות כמה שעות.

ואותה פעם תוכל ג"כ להוליד הביצה שאצלה. ואותה הביצה ראוי לגדל אפרוחים מאחר שיצא דרך הרחם.

ואף פי מכ"ש דאזלא הסוגיא למ"ד טרפה חיה י"ב חודש. וה"נ נקובת הנשט ופסוקת הגרגרת דג"כ חיה י"ב חודש דמ"ש כמו שאמרנו.

ועוד תדע דאין חילוק בזה בין נבלה לטרפה. דלא אלימא חד מחבריה אי נבלה אינה חיה י"ב חודש גם טרפה אינה חיה וכן להקפך.

דאי לא תימא הכי רק נימא דנבלה יותר גרע. דטרפה חיה ונבלה אינה חיה.

והא ראיה דיש הבדל ביניהם דשמא גרים. מדחלוקים הם בשמותם.

אין זה הוכחה כלל. דאם פון ביהוי אמינא בגמרא דאפתי לא ידענא דפסוקת הגרגרת ונקובת הנושט היא גבלה רק היינו מחשבינו לטרפה.

וא"כ הנה ליה למ"ד זה דאמר טרפה חיה. לפרש ולומר טרפה חיה חוץ מנקובת הנושט ופסוקת הגרגרת.

דאטו דבאותו הנה אמינא שנקראת טרפה אמרינו שחיה. ואם"כ לפי האמת דמסיק שפסוקת הגרגרת ונקובת הנושט היא גבלה אמרינו שאינה חיה בתמיה.

דמאי איכפת ליה בשמא והא דנקראת גבלה גזירת הכתוב הוא. דחלוק בדיניה גבילה מטובה לענין טומאה.

דאל"כ גם למ"ד טרפה אינה חיה נאמר שכל הנטרפים בחייהו יהיו נקראין גבלה מאחר שאי אפשר לחיות. אלא נדאי אין בזה שום פקפוק ונדנוד כלל.

דלפי שיטה זו שאנחנו קיימין בה דאזלא למ"ד טרפה חיה גם פשנתגבלה מחיים בנקובת הנושט. וגם מהא דפריד ולחשוב נמי דחזקה עשאו גיסטרא גבלה.

אף שלדעת רש"י דהאי עשאו גיסטרא בשחווטה הוא ולהכי מפרש עליה ואפי' מפרקסת אלמא דהאי גיסטרא בשחווטה הוא. מ"מ נוכל לומר בעוד שהיא חיה ומפרקסת תוכל להוליד הביצה.

ואף שהיא גבלה וקרוכה למיתתה מ"מ ראוי לגדל מאותה ביצה אפרוחים מאחר שיצא דרוך רחם כמו שכתבתי למעלה. ומכ"ש לדעת התוספות שפרשו האי גיסטרא על שנעקרה בלע מפאן וצלע מפאן וחוליא קיימת דהוי גבלה כ"ש שחיה וסיה שהרי החוליא קיימת וחוט השדרה קיים.

ועיקר הטרפות בצלעות הוא משום חוט השדרה ונהרי קיים הוא ואפ"ה נקראת גבלה מאחר שנעקרו ב' צלעות זה כנגד זה סבירא ליה שהיא גבלה. וגם מזה יש הוכחה למה שכתבתי דלאו שמא גרם דנימא מפני שהיא גבלה אינה חיה.

שהרי פאן תוכל להחיות שהחוט והחוליא קיימים ואפילו הכי הוי גבלה. וז"ל הגמרא דאלו טריפות דף נ"ב ע"א אמר רב נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה.

אמרי ליה רב פהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מפאן וצלע מפאן וחוליא קיימת מהו. א"ל גיסטרא קאמרינו ופירש"י גיסטרא קאמרינו בתמיה בהמה שנפסקה באמצעייתה אדם שואלים דהאי גבלה היא.

עיינו שם ברש"י ובגמ' הרי לה שיש ויש גבלה מחיים פגון נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת. והא דרבי אלעזר ניטל ירו' וחלל שלה.

והיא דחזקה אליבא דתוספות דמפרשי לה כרב נעקרה צלע מפאן ובלע מפאן וחוליא קיימת שהיא גבלה והיא חיה וסיה. ואל תשיבני ממה שתיירץ בגמרא כי קתני גבלה דלא מטמא מחיים גבלה דמטמא מחיים לא קתני.

פירוש ניטל ירו' וחלל שלה דר' אלעזר וגיסטרא דחזקה דמטמאה מחיים. אבל נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת אינה מטמאה מחיים.

נהי דאינה מטמאה מחיים מ"מ הוי גבלה מחיים. ואם פן כל מקום שאמרו בינת גבלה וטרפה ואפרוח הנולד ממנו וכו' מירי בכי האי גונא.

ואם פן הש"ע ולבוש והת"ח ושערים מדורא והסוגיא דמסכת ביצה בהדא מחתא מחתינא ואין בזה לגמגם פלל. והנראה לפי ענ"ד פתבתי.

ומה שרוצה מכ"ת להכריע ביניהם מפח שינוינא בתרא דרב מרי וכדר"י אליבא דרב מרי. נצרך לומר דהדר ביה מתירוץ קמא דמתרץ עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים. רק אליבא דרב מרי נהיה סוברים שמגדלת אפרוחים במעי אמו. הא מילתא מרפסון איגרא.

שרבותינו חכמי האמת שהיו בקיאים בחכמת הטבע יהיו מחולקים בדבר טבעי. כי אין דבר נסתר מנגד עיניהם ונדעו נחש לכמה מעבר ומוליד כ"ש שעמדו על הטבע שביצה עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים ולא כשהיא במעי אמן.

ואינם מחולקין בזה פלל וכלל להיות רב מרי חולק נגד הטבע מה שיכולין לנסות ולבדוק בכל יום אם מגדלת אפרוחים או אינה מגדלת אפרוחים. רק אפילו לשינוינא דרב מרי לא הדר מתירוץ קמא.

דהא לא איתותב תירוץ קמא. ואי איתא דאין הטבע פן שאינה מגדלת אפרוחים רק נאמר שמגדלת אפרוחים אע"פ שלא יצא דרך רחם הוי מותיב עליה דתירוץ קמא.

ועוד דמעשה רב שהביא עליה מההוא דבעי ביעי דפחיא למאן. וקמ"ל דהוי מקח טעות משום שאינה מגדלת אפרוחים פדמסיק א"כ חי אפשר פלל לומר דבא רב מרי לסתור תירוץ ראשון.

ועוד דלא זו היא העיר ולא זו הדרך הפוסקים לפסוק הלכה פעם פזה ופעם פזה. אע"פ שעל הרוב פן הוא דרך רש"י על התורה.

היינו מפני שרש"י פרשן הוא ופירש הפסוק לפי משמעות הפשוטה אע"פ שאינה הלכה. ולפעמים כתב כמ"ד השני.

לא כן דרך הפוסקים פי אי אפשר לאחוז החבל בתרין ראשין. פי אע"פ שאלו ואלו דברי אלהים חיים אין הלכה אלא כאחד מהם.

ומה שהקשה מכ"ת בגמרא מאי מקשה פשיטא וכו'. הא פולי עלמא לאו דינא גמירא וא"כ הוצרך לאשמועין.

וגם על ר' אמי לא קשיא דהא הוצרך להורות על מעשה שבח לפניו נעניתי את ראשי. וטוב ויפה דבר מכ"ת וקושיא נכונה היא.

ונראה לפי עניות דעתי לתרץ דהגמ' רצה להוכיח נמי מזה המעשה דביצה עם יציאתה נגמרה. ולהכי מקשה בעל התרצן דלעיל שהביא סייעתא מזה המעשה פשיטא.

פלומר על הסדרן הקשה מאי נפקותא פלל בזה המעשה עד שהוצרך הסדרן לכתבו בגמ'. ואי ללמוד חזנה לדינא דבכי האי גונא הוי מקח טעות ועל פן מקשה פשיטא ופי' רש"י פשיטא דהוי מקח טעות דהא בפירוש אמר דפחיא.

וא"כ גם אם לא נכתב האי מעשה בגמ' נמי שמעינו בלאו הכי דמקח טעות הוא. והשיב דהוצרך הסדרן לכתוב האי מעשה ונ"ח לדינא.

דאי לא הנה מסדר זה המעשה בגמרא ומה שפסק עליו ר' אמי אי הנה אתי פעם אחרת מעשה כזה לדינו הנה אמינא דלאו מקח טעות הוא. והא דאמר בייעי דפחיא משום דצריכין כה דינו טועין אם מעשה כזה בא לדינו.

לכה סדר הסדרן מעשה זה בגמ' להורות לנו מדרב אמי דבאמת הוי מקח טעות משום שאינם מגדלין אפרוחים. וא"כ הוי שפיר סייעתא לתירוץ דביצה עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים ואי לא הקשה הגמרא על הסדרן ה"א באמת דלהכי פסק רב אמי דמקח טעות הוא וחוזר משום דצריכין ולאכילה קא בעי לה.

וא"כ לא הוי מייתי סייעתא מינה. לכן הוכיח בעל התרצן סייעתא לדבריו מההיא מעשה מפח קושיות פשיטא ודו"ק.

וראייה לדברי דכן מצינו ממש בנדון זה פירק אלו טריפות דאפליגו שם אי בתרי זימני הוי חזקה או בתלתא זימני הוי חזקה ומסיק דבתלתא זימני הוי חזקה. ומביא מעשה מדר' נתן שאשה אחת מלה תינוק ומת וכו'.

והקשה מהרש"א בחידושו ויהיכי פסקינו הילכתא לדינא מן המעשה. שמה אם הנה בא ר' נתן כשמלה בנה השני הנה ג"כ חי.

וא"כ אפתי מנ"ל להוכיח דבתלתא זימני הוי חזקה. והשיב מהרש"א ז"ל דלעולם אינו מביא מעשה אם אין בו נפקותא לדינא ע"כ.

וה"נ בנדון דידן דחזקה המעשה יש נפקותא לדינא. הארכתי אע"ג דעיקר קושיותה אין צריך פנים וזה שכתבתי הוא פשוט: שאלה ב באו לפני לדון קהל קליים דארף עם כמ"ר זעליג מן.

וחתנו הר"ר אלעזר. ותבעו לכמר זעליגמן וחתנו מאחר שהם פושין סרסרות ומראין שוורים פטומים לבני ברית ממדינות ורנקו.

שיהיה לכל הקהל חלק באותו סרסרות. יען פי ע"י זה מגיע הניזק לשאר ב"ב בני הישוב במכירת בשר או סחורות.

פי ע"י שהפריים מוכרים שוורים פטומים שלקם על ידם הם מרגילים לבוא אצלם לקנות אצלם בשר וסחורות. ולא יוכלו שאר ב"ב למכור סחורה.

גם לוקחים הקהל להם סמך וסעד מיישוב עלרין. שגם שם יש שני ב"ב גרונם ולימא שעוסקים בסרסרות כנה לבני מדינות ורנקו.

ומיחה הרב שלקם בהנהו ורנקו שלא לקפח מחיית בני הישוב לא הם בעצמם ולא שלוחם גרונם ולימא. רק חתנו הסרסרות לכל בני הישוב.

וכמר זעליגמן וחתנו טענו הלא גם אנו מבני הישוב כמותכם מה שאנו מרוויחין בשכר הסרסרות שכר טרחה שלנו הוא ומפני מה ניתן חלק מרינח משא ומתן שלנו לשאר בני הישוב ומה שהפנקין באים אצלנו מזלינו גרם.

ואף לו יהיה פדבריהם שע"י זה יש לנו היפירא יותר אצל הפפריים וקונים מאתנו בשור וסחורות מזלינו גרם. ואם יוכלו לפייס הפרנקין שיבואו אצלם ולסלקם מעלנו מי ימחה בידם.

גם אינו רק קנאת איש מרעהו. גם טענו זעליגמן וחתנו.

הפרנקין יש להם עצמם היפירא בכל סביבותינו. ועל הרוב אינם צריכים לנו פי מעצמם ידעו באיזה כפר ואיזה כפרי יש לו שור פטם למפור.

רק מה שמהנים אותנו ונותנים לנו סרסרות מפל צמד שוורים ו' פ"ץ. מפני שעל הרוב נשארים חייבים סך עצום להכפריים.

עד שלפעמים יעלה למאות וצריכים להושיב ערבים בטוחים. ואנחנו נכנסים בערבות בעדם.

ומפני כך מוכרחים לפייס אותנו ליתן לנו סרסרות כדי שנתערב בעדם. ולולי זאת גם לנו גם להם לא יהיה אפילו פרוטה.

וגם אם נניח ונניח להם חלק קצת מצד טוב יש לנו לחוש שגם הם יקיימו תמות נפשנו עם פלשתים ולא יתנו אח"כ כל עיקר. כי אנחנו מבליים זמן עבורם משאר משא וחתן ואנו מוכנים להם לכל צרכיכם מה שלא היו עושין כן שארי הב"ב.

גם העיקר שנותנין הוא בשביל הערבות כנ"ל. ע"כ תנרף לשון הטענות: תשובה כדי לברר דבר זה צריך אני לדקדק בגמרא ופוסקים.

ולהורות אתן בלבי כאשר ירוני מן השמים. דאיתא במשנה פרק הנהב ר' יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שמרגילן לבוא אכלו וחקמים מתירין.

ולא יפחת את השער וחקמים אומרים זכור לטוב עכ"ל המשנה. ומפרש שם בגמרא וכן בבבא בתרא פרק לא יחפור.

טעמייהו דרבנן משום דא"ל אנא מפלגינא אמגוזא את פליג שיקא עכ"ל. ופסקו כל הפוסקים הלכה כחקמים.

והנה א"כ יוכל זעליגמן לומר לחביריו קהל קלויס דארף אנא פלגינא אמגוזי לפרנקין להר יילן אצלי אתון פלגיתו שיקא להרגילן אצליכם. ואין לחלק דשאני התם דלישראל יכול לפחות מן השער ולא לפותים.

וכן לחלק קליות ואגוזים דוקא נ"ל לישראל ולא לפותים. וכאן הפותים נהנים למפור את בהחותם.

זה אינו. דמה שמוכרים הכותים את בהמותם הוא באמצעות יהודים.

דהיינו יהודים ורנקין קונים ומרויחים וגם הסרסרים מרויחים. רק שאר בני הישוב צועקים אנו כמו כן יודעים איזו כפרי יש לו שור פטם למפור ולהראות להפרנקין.

פ"ז יוכל זעליגמן לומר אם אתם תוכלו לפתות הפרנקין להרגילן אצליכם הרשות בידיכם. אנא פלגינא אמגוזא אתון פלגיתו שיקא.

וראיה ברורה מהא דכתב הב"י בח"ח בסימן קנ"ו בשם רי"ו. דב' יהודים הדרים בעיר אחת מותר לאחד להזיל הרבית לפותים או לשחודי ליה משום דא"ל אגא פלגינא וכו' כדאיתא בפירק לא יחפור עכ"ל.

והגני דן ק"ו ומה התם אע"פ שמהני לכותי שמוזיל לו הרבית וגם עושה היזק לישראל חבירו שהיה מלנה לו ביןקר מ"מ מותר הואיל ואינו עושה לטובת הכותי רק להנאות עצמו. אע"פ שפנה מזיק לחבירו שהיה מלנה לו ביןקר ועכשיו צריך ג"כ להזיל ההלואה.

וא"כ גרמא מיהא איפא דמניעת הריוח נהי דלא הוי היזק בינדים אבל גרמא מיהא איפא כדאיתא בתשובת מהר"ם פאדוא סימן ס"ב ובי"ד סימן ש"ף.

וכ"ש פאן מה שכמ"ר זעליגמן עושה סרסרות לורנקין עושה לטובתו וזה מחייתו ואינו מזיק בנה לבני הישוב כלל אפילו גרמא ליפא כ"ש דמותר. ואם פן מה שצוועקין קהל קלייס דארף על הלוקחין שונרים פטומים ועל הסרסור אין בינדים למחות חוץ ליישוב שלקהם בשאר פירים מקום שאין יהודים דרים ואפילו תוף היישוב שלקהם אין בינדים למחות כאשר מבואר בס"ד.

ועוד דחוץ ליישוב יד כל אדם שנה ואין לאלו חזקה יותר מאלו. אע"ג שבני קהל ק"ד הם יותר קרובים לאלו הפירים שקונין הפירנקין שם הבהמות יותר מן הפירנקין.

מ"מ אין להקרובים יותר חזקה חוץ ליישוב מן הרחוקים. ואפילו במערופיא לרוב דיעות כדאיתא במרדכי פירק לא יחפור ומכ"ש בשאר כותים שאינו מערופיא וחוץ ליישוב מכ"ש שמשפט א' יהיה לנו.

ומכ"ש שמה שנושאין ונותנין הפירנקין חוץ ליישוב ק"ד הוא ע"י אמצעות זעליגמן וחתנו שלהם מבני היישוב ק"ד כ"ש שאין שאר בני היישוב יכולין למחות ואפילו תוף היישוב ק"ד עצמו. דהא דבר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעפב היינו אם אין לאחד מבני היישוב הנאה ממנו.

אבל אם אותו בר מתא אחריתי עושה שנתפות עם א' מבני היישוב אינם יכולין למחות דהרי גם הם מבני היישוב וזהו מחייתם ע"י הפירנקין.

ובר מן דין דאפשר שהוא קנאת איש מרעהו ואם ימחו בינדים כמר זעליגמן מלעשות סרסרות. ממ"נ או הפירנקין ימצאו עילה שלא יתנו סרסרות כלל כי פבר ידעו שור קונהו ואבוס בעליו או אם יתנו סרסרות הוא מטעם הכרחי שצריכין להעמיד ערב בטוח מיושב הארץ כאשר נאמר עוד לקמן.

וכבר הוזק זעליגמן וחתנו אצל הכותים המוכרים לערבים בטוחים ואפשר שלא יקבלו ערבים אחרים. ואם יכולין להשתדל לקבל אותן לערבים ושייתנו הפירנקין סרסרות לשאר בני ק"ד סי ימחה בינדים כדאמר אגא פלגינא אמגוזי וכו'.

והנה לפי ענ"ד זו אין צריך פנים ואינני צריך לראיות יותר. אף ורק מאחר שקהל ק"ד שמו בטוחונם על פסק קהל עלרין שפסק מהר"מ ז"ל אב"ד שלקהם שאין גרונם ולימא

רשאים לעשות סרסרות להפְּרָנְקִין ולקפח מחזיקי שְׁאָר ב"ב מעלרין לא הפְּרָנְקִין עצמם ולא ע"י שלוחם גְּרוֹנָם וְלִימָא.

והביא המורה ראיה מהא דבפ' לא יחפור בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב. והנה אף שאין חשיבין את האר"י לאחר מותו וישתבח מר באתריה.

ואני לא באתי להוציאם ממנהגם פי כפר הורה להם זמן ואין אחריות אחרים עלי. ואני לא באתי רק לפקח ולעיין במילא דמתאי הסרים למשמעתי שהוא מוטל עלי להורות להם הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.

ע"כ אני אומר כבודו וכבוד תורתו פאן במקומו מונח ואומר אני דאין הגדון דומה לראיה. דודאי אם הבני מתא אחריתא דהיינו הפְּרָנְקִין היו באים הסעצמם וקונים שְׁנוּרִים שם בעלרין יכולין בני היישוב למחות בידם ולעכב עליהם פדין בר מתא אבר מתא אחריתא דמצי מעכב.

משא"כ אם א' או שנים מיושבי עלרין. ולגידון שלפני מיושבי קלייס דארף נושא ונותן עם אותן בני מתא אחריתי למה יעכבו.

פי כל א' הולך וחוזר אחר מחזיקתו באשר ימצא. פי לא מבני היישוב מחזיקתו בכף ולשני מחזיקתו בכף.

ואף שבמקצת קהלות נהגו ותקנו שלא יעשה אחד מבני הקהלה שותפות עם הנכרי שאינו מבני היישוב. היינו פשיש לו למצא שותף בקהלתו.

כמו לקצב בשר עם הנכרי שאינו מבני היישוב. או להשתפר בשאר סחורה עם אחד שאינו מבני היישוב ולמכור אותו תוף היישוב.

דאז גם הנכרי נהנה ממה שמשתפר וקונה ומוכר תוף הקהלה. מפני שיש לו למצא שותף בקהלה ולהשתפר עמו.

אבל אם אחד מבני היישוב או הקהלה אין ידו משגת לסחור בלא שותף. ואי אפשר להשיג מי שנותן לו עסקא תוף הקהלה.

פשיטא שאין זה מנהג ותיקון לעשות תקנה שלא לקבל עסקא מן הנכרי ועל ידי כן זה שמבני הקהלה ימות ברעב. וה"נ זה המשא ומתן של הפְּרָנְקִין אי אפשר לגרונם ולימא לקבל סרסרות מבני היישוב.

רק שהפְּרָנְקִין קונים שְׁנוּרִים פטומים ונותנים להם סרסרות א"כ מי ימחה בידם. ואע"פ ששאר בני היישוב רוצים למחות בידם.

הלא אותן הבינונים רואין ג"כ כמה משא ומתן אבל עשירים ואין ספק שאם לא הוי עשירים ביישוב ההוא היתה יותר משא ומתן מצוי אצל הבינונים ואפילו הכי צריכין הבינונים לסבול פי מזליהו דעשירים גרם.

ואם כן אף את המקצת משא ומתן שיש להבינונים עם הפְּרָנְקִין בסרסרות למה נקפח מחזיקתם. ואף אם באמת לפעמים קונים הפְּרָנְקִין איזה בהמה בינונית הראויה לקצב שם בעלרין למה יקנאו בהם העשירים.

למה לא ידעו בדעתם שהבינוני שגם הוא מבני היישוב קונה אותה בהמה לשחוט והיה מרויח בה ערף מה שהיה מרויח במה שהיה מראה אותו לפרנקין. ומכ"ש השוורים פטומים שאין דרף בסביבות עלרין וק"ד לקצב בהמות חשובות פאלו רק בהמות בינונית.

והשוורים פטומים יש להפרנקין משא ומתן עמהן ומוליכן אותו לעיר ווירצבורג למוכרם להקצבים הוי ממש זה נהנה ונה לא חסר. ואף אם לפעמים היו קונים גם בהמות בינונית הראויים לשחוט שם בעלרין.

מ"מ גם גרונם ולימא הם מבני היישוב. לו יהא שהם היו קונים הבהמה לשחיטה והרוויחו בה ערף מה שרוויחו בסרסרות ומסתפקים ברינח מועט.

וה"נ בגדון דידי זעליגמן וחתנו נגד בני היישוב שלו. אף אם שאר בני היישוב ק"ד המה עניים דמ"ש.

אכן נ"ל בזה הדין עם יושבי עלרין או ק"ד. אם הפרנקין קונים בהמה הראויה לשחיטה מחייב הסרסור לשאול את פי בני היישוב אם רוצים לקנותה לשחיטה וליטן לו הסרסרות הראוי לו אם הבהמה תוף היישוב.

אבל אם הבהמה חויץ ליישוב גם זה אין הסרסור מחויב ועוד הא כתב הטור ח"מ בסמן ק"ו בשם הר"ר יהוסף הלוי דהא דבר מתא אבר מתא אחריתי מצוי מעכב. היינו אם אין הסחורה של בר מתא אחריתא יותר בזול או יותר יפה אבל אם הוא יותר יפה או יותר בזול לא תקנו תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים.

ואם סף הגי ורנקין בני מתא אחריתא שבאין לקנות שם בהמות מן הכותי ויש למקצת בני היישוב מחייבת מהם לא תקנו תקנה לאלו להפסיד לאלו ששני פיתות מבני היישוב המה.

וכה"ג כתב מהר"ם מרינבורג לענין תקנת הקהל ונ"ל. ודין מה שחייב היחיד להשיב משכונן היינו דוקא יחיד הבא להוציא עצמו מפלל הקהל וכו'.

אבל בדבר שיאמר כף דין הקהל וכף נהגו עד הנה והן אומרים להיפך ואין הדבר ידוע. מאי אולמניהו דהנהו מהנהו.

ואם אין התובעים מרובים לא הורע פחם בכף. שג"ם ה"ם באי"ם מכל"ל הקה"ל עכ"ל. וה"נ בגדון דידן מאי אולמא דהגי מהגי לעשות תקנה לאלו להפסיד לאלו. ומאי חזית דדמיה דידיה סומק טפי דילמא דמיה דחבריה סומק טפי.

ומכ"ש באיזו יישוב שאותן שיש להם מחייבת עם הפרנקין הם עניים לא תקנו תקנה לעשירים להפסיד לעניים שעליהם יחיו. ובפרט שעל הרוב אינם נוגעים במחייבת שאר בני היישוב.

ואף אם לפעמים קונים בהמה הראוי לשחיטה. לו יהא שאותו סרסור מבני היישוב קונה אותה ומוכרה אח"כ ברינח מעט להפרנקין דהיינו בדמי הסרסרות פדאמן.

ואף לפי דברי הרמב"ן שהביא הב"י שחולק על מהר"ר הלוי מ"ה פתב מיהו אי לא שניא
עסקא אהדדי ודאי מודינא דמצי למימר ליה את עסקה גריעא ונהו שפירא וכעסקא
אחריתא דמיא דהא לית לה דכונתה עכ"ל.

הרי אפי' אם הבני מתא אחריתא מעצמן מוכרין שם סחורה אינם יכולין לעכב מפני
שאינו נוגע למשא ומתן שלהם. וה"ה אם הבני מתא אחריתא קונים שם בהמות מה
שאינו משא ומתן שלהם.

דמ"ש קנייה או מכירה אם הוא בעסקא אחריתא אין יכולין למחות. ומכ"ש שיש למקצת
בני היישוב מחזיתן מה שאינם יכולין לעכב.

וכ"ש למאי דפסק הטור והרא"ש הביאו רמ"א בהג"ה בח"מ סימן קנ"ו דברי ר"י הלוי
לפסק הלכה. ואע"ג דרמ"א בתשובה סי' ע"ג משמע מדבריו דלא ס"ל כר"י הלוי.

וכתב דאע"פ שהרא"ש והטור כתבו דברי ר"י הלוי סתמא לא ס"ל כפ"שטן של דברי ר"י
הלוי. ומפרש הרב לדברי ר"י הלוי בדרך אחר ונכנס לדוחק גדול.

וכאן בהג"ה הניח הרב דברי ר"י הלוי כפשוטה כמו שכתבו הרא"ש והטור ולא השגיח
במה שכתב המרדכי והרמב"ן ונ"י דאין דבריו נראין ובאמת נראה דהטור סבירא ליה
כמשמעות פ"שטן של דברי ר"י הלוי.

דכתב הטור מלתא בטעמא דלא תקנו חכמים תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים. ואולי
חזר בו הר"ב ממ"ש בתשובה ופסק כמו שקבע בהג"ה ש"ע.

ואף שמשמע ממקצת תשובות שחברן אח"כ שפירש בתשובותיו דבריו שבש"ע. מ"מ
אפשר שרוב תשובותיו כתבן קודם שחיבר הגהותיו.

וא"כ הרי שבהגהותיו הניח דברי ר"י הלוי על פ"שטן ופסק דבריו. ואין לחלק דדוקא
אם יש לבני היישוב רינח גדול הותר לו לסחור עם הנכרי שאינו מבני היישוב אבל לא
בשביל רינח קטן ו' פ"ז מפל צמד בקר.

באמת זהו דעת נ"י בדברי רבינו יהוסף הלוי דפסק אם הבני מתא אחריתא נותן יותר
בזול אין רשאים לעכב דלא תקנו וכו' וכתב ב"י בשם נ"י וז"ל ונראה דעת הרב בזול
גדול אבל להזיל יותר ממוכרי העיר ודאי מצי מעכבי.

מפני שאי אפשר שכשיש שם הרבה מבני אומנות שלא יזיל השער פן נראה דעת
הרמב"ן. ונראה שהסכים לזה הרנב"ר בחידושו עכ"ל.

ולכאורה לא משמע פן מדברי הרמב"ן אלא דבין מוזלי פורתא ובין מוזלי טובא להר"י
הלוי לא מצי מעכבי ולהרמב"ן מצי מעכבי. והמרדכי כתב בשם ר"י דברי הר"י הלוי
והוא ז"ל כתב דלא נראה לו והרא"ש לא כתב אלא דברי הר"י הלוי ואחריו נמשכו
רבינו ורבינו ירוחם והוסיפו לכתוב אהא שכתב הרמב"ן דהיכא דלא שנה עיסקא להדדי
כעסקא אחריתא דמיא.

וכ"ש אם היתה סחורה אחרת שאין מוכריו אותם בגי העיר דפשיטא שאינן יכולין לעכב עליהן. ונראה מדברייהם דדוקא בשעה עסקא של הסוחרים הבאים יפות משל בגי העיר הוא דאין מעכבין עליהם.

אבל אם של בגי העיר יפה משלהם מעכבים עליהם. וקצת נראה כן מדברי הנ"י.

ותמיה לי דאפילו של בגי העיר יפה משלהם פינו שלא שווי אהדדי כסחורה אחרת דמאי וצ"ע. וכתב רי"ו בנל"א ח"ו שאם הלוקחים נכרים אפילו מוכר יותר בזול מצי מעכבי עליה.

וכ"כ ג"כ ה"ה בפ"ו מהלכות שכנים בשם אבן מינץ עכ"ל ה"ב"י באריכות. נמצאנו למדין שהלכה פדברי רבינו יוסף הלוי שלא תקנו תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים.

ודוקא אם הלוקחים ישראלים אבל בשביל נכרים הנקנים לא תקנו. ואי לא שני עסקא אהדדי אז בכל ענין אין יכולין למחות וכן פסק רמ"א בהג"ה ש"ע סי' קנ"ו ונ"ל וכשמביאים סחורה אחרת שאין לבגי העיר אע"פ דלא מוזלי במקח ואינה יותר טובה אינם יכולים למחות עכ"ל.

וסברא הוא דזהו ממדת סדום דזה נהנה וזה לא חסר וכופין על מדת סדום. וה"ה לענין קניית בהמות בישובים אחרים שאינה משא ומתן שלהם שאינם יכולין למחות.

אמנם מה שזעליגמן נחתנו עושים סרסרות בהעמי דארף בזה צ"ע. דאם דברי זעליגמן נחתנו אומ' שאם הורנקין צריכין ליתן סרסרות ליושבי העמי דארף אז הולכין הפרנקין לבד בלי שום סרסור.

פי מעצמם יודעים מי שיש לו למפור בהעמי דארף ואז לא יוכלו בגי ה"ד למחות בפרנקין דעסקא אחריתא הוא כנ"ל. וגם בגי ה"ד גורמים להפסיד הסרסרות מזעליגמן נחתנו והוי תמות נפשם עם פלשתים וא"כ הוי כופין על מדת סדום ומאן מפיס.

או שמא הכפריים שבהעמי דארף לוקחים גם לערבים מיהודים שבכפר שלהם אז פשיטא שהיו הם קודמין וצריכין ליתן פל הסרסרות ליושבי העמי דארף ביישוב שלהם. גם יש עוד צד אחד לזכות זעליגמן שאם קונים במזוננים ג"כ נותנין סרסרות לזעליגמן אף אם הם בעצמם יודעים מי המוכר וגם יש להם מזונני ואעפ"כ נותנים סרסרות לזעליגמן ולא לחנם הוא.

ואטו בשנפטני עסקינן דאי לאו זעליגמן נחתנו עבדי להן טיבותא להפרנקין לא הוי יתבא להו מתנתא ר"ל הסרסרות. וא"כ יש ב' צדדים לפנינו שהדין עם זעליגמן.

וצד א' עם יושבי העמי דארף. אף שלפי הסברא אינם מקבלים הכפריים בהעמי דארף לערבים היהודים שלהם באשר לא אמדי כלל.

מ"מ נראה שטוב לבצוע ולפשר ביניהם שני חלקים לזעליגמן נחתנו. וחלק א' ליושבי העמי דארף.

משא"כ ביישוב ק"ד אין להקהל כלום. ומכ"ש במקומות אחרים שאין יהודים דרים שם.

והנראה לענ"ד פתבתי וה' יצילני משגיאות נאם הצעיר שמואל הלוי כותב יום ה' ער"ח אייר תל"א לפ"ק פה ק"ק שטיינאך: הגה"ה ועתה בזמן הזה דנין שאלות פאלה עפ"י דינא דמלכותא ודינא דמלכותא דינא: שאלה ג וכן קהל מערצבא וישוב הסמוך שלהן ק"ב השנייה לשר שלהם התעצמו לדין עם יושבי מ"ד שהוא ג"כ בסמוך להם רביעי שעה ודרים שם ב' ב"ב ואינם רוצים בפשרה רק דוקא דינא.

וטען פמר ליב מ"ד שאינו רוצה לסבול שיושבי מערצבא ישאו ויתנו ביישוב שלו מ"ד. רק ימנעו רגליהם מיישוב שלו כל עיקר שלא לעשות סרסרות לפרנקין ביישוב שלו כנ"ל בפסק ק"ד.

גם שלא למפור בשר ונשלא יקנו עורות ביישוב שלו. השיבו מקצת יושבי מערצבא בפרט הפ'דוד מחמת לקנות עורות יהיה כל ישוב לעצמו ולא יקנה א' עורות ביישוב חבירו ולא ימפור בשר ביישוב חבירו.

ומחמת פרפרות לפרנקין לא נשגיח בו פי הפרנקין באים אלי ואם ירצו לילה לאחר ליתן לו סרסרות להראות להם הרשות בידם. וכבר אנו נותנים לו השליש מן הסרסרות שאנו מרויחין ביישוב שלו לפני משורת הדין.

והרוב מיושבי מערצבא רוצים בשיתוף בכלל אהרי שפולם נחשבים פקהל א' לענין ב"ה ובלעטין לאורחים. גם צועקים הקהל שצריכין להוצאה מרובה מחמת שהו קהל וצריכהו מרובין הן להוצאות בית הכנסת ואורחים ושכר מלמדים.

ואם בכל סביבותיהם בכל כפר יתיישב יהודי א' א"כ אין יוצא ובא ממערצבא לשום כפר שיהודי א' דר בהם ויהיו יושבי מערצבא סגורים מפל צד. גם טענו יושבי מערצבא במיימלש דארף עצמו הרוב מן הכפר הם תחת ממשלת השר שלנו ורוב הכפר הוא שלו.

רק שאותו בית שפמר ליב דר בו הוא של שר אחר ואותו שר אין לו רק המיעוט במיימלש דארף. וכל משא ומתן שלנו הוא תחת עבדי אדונינו.

ואם אנו נסחור במיימלש דארף עם הכפרים הנכנעים תחת יד המושל של ליב אז הרשות בידו למחות. השיב מר ליב אני הייתי ראשון במיימלש דארף קודם שבא מערצבא לכלל קהלה.

עוד טען ליב אחרי שאני הולך בבית הכנסת למערצבא וצריף אני לסייע לכל דבר שבקדושה. גם ל הקהל נותנים מס מב"ה ג' ר"ט ופורעים אותו מקנפה של צדקה וחקלקי בתוכם.

ואני מוכרח ליתן מס בפני עצמי ר"ט וחצי מידי שנה בשנה יסייעו ג"כ הקהל במס שלי. השיבו הקהל שהוא גרם הניזק לעצמו שהתרגז את השר וע"י פן מיחה ביושבי תחת שררות אחרות להניח לבא לב"ה שלו אם אין לו הנאה מהם מלבד אורחים: תשובה הגה כפר הארכתי בפסק של קלייס דארף דארף ע"פ דקי"ל כרב הונא בריה דרב יהושע בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעכב.

מ"ח חילוק יש אם הוא עסקי אחרוני א"י לעכב. דהנהו ורנקין שקונים שוורים פטומים במ"ד הוא עסקא אחריתי ואין זה עסק בני הישוב ול"מ מעכב פאשר הארכתי בפסק הג"ל.

אמנם אם יכול ליב מ"ד למחות ביושבי מערצבך וק"ב לעשות סרסרות לפרנקין. דזהו גם משא וחתן שלו ואין זה עסקא אחריתא.

כי אמר גם אני יודע איזה פפרי שיש לו שור פטם לחכור ביישוב שלי וא"כ אני אקבל סרסרות מן הורנקין ולא אתם. צריף אני לדקדק בגמרא פרק לא יחפור בר מתא אבר מתא אחריתא יכול לעכב ואי שייף בכרנא דהכא ל"מ מעכב.

ופירש"י שנותנים פסף גולגלתא למושל העיר הזאת. וכתב הב"י וממה שפי' רש"י נראה שאפילו שילם מכס לשר העיר הזאת כיון שאינו משלם גולגלתו למושל העיר הזאת מצי מעכב עכ"ל.

ופי' ר"ת ידוע פדאיתא בב"י ובמרדכי פ' לא יחפור. ומפני שסוגיין דעלמא כפרש"י לא אאריף בפ' ר"ת.

והנה יש לדקדק לפרש"י דמשמע אם משלם פסף גולגלתו למושל העיר הזאת ל"מ מעכב. ובעינינו ראינו שאין אנו נוהגין כן בכל מלכיות אלו דאף אם שייכי בכרנא דמתא שדוכוס א' יש פמה קהלות תחת ממשלתו וכולם נותנים פסף גולגלתא אפ"ה אסורים לבא זה בזה ואסורים לסחור זה בקהלתו של זה.

דוחק לומר שנוהגים כן מפי המנהג והתקנה לא חדינא כי התקנה והמנהג לא ישתנה בכל המלכיות. אלא נדאי ע"פ הדין הוא ותורה א' ומשפט א' הוא לנו.

וא"כ איף אנו עושיו בכל הארצות והמדינות שידענו נגד הדין לאסור לסחור קהלה אחת לתוף של חבירו מאחר שכולם נותנים פסף גולגלתם לדוכוס א'. וע"כ נ"ל שהם מפרשים דעתו של רש"י הכי.

דקשיא להו בדברי רש"י וכי פמה מאות קהלות שדרים תחת ממשלת מלך א' וכולם נותנים פסף גולגלתם למלך יהיו א"כ מותרין לבא זה בזה. וע"כ מפרשים דעתו של רש"י ששייכים בכרנא הכי.

שהמלך גזר שיתנו הקהל סף קצוב כף וכף באופן שיגיע על כל גלגולת סף כף וכף. אבל אין המלך מניח דוקא על כל גלגולת הסף הקצוב לכל א' הן עני הן עשיר.

רק המלך תובע מקלל הקהל סף כף וכף דהיינו אסף כף וכף בעלי בתים יתנו סף כף וכף. שאין המלך מקפיד רק על סף ב"ב אבל אינו משגיח שיתן כל יחיד בשוה עני ועשיר.

ואח"כ מגבין שתי קהלות בין שתיהן הסף ביחד. אז יגבו הקהל מן העשיר לפי עשרו ומן העני לפי עניו.

וה"ה בקהלה אחת ע"ד זה שאין המלה נותן עין רק על סף המעות ולא על המספר ב"ב. או שיאמר ממאה ב"ב יתנו לו סף פה וכה שאין המלה מקפיד מה יתן כל א' רק שהסוף יוגבה מבין פולם.

אז הרת בנד הקהל ודינא הוא להוסיף על העשירים ולהקל על העניים. וכדאיתא בתשובת מהר"מ גלאנטי סי' נ"ג מלה שגזר וכתב בפנקסו שכל יהודי יתן מס פה וכה.

אע"פ שהשנה מדותיו עני ועשיר יש להקהל להוסיף ולגרוע להרבות על העשירים ולהקל על העניים עכ"ל וכ"ש אם שני הקהלות חוברו לה יחדיו ע"י הש"ר או ע"י עצמן שהמלה מטיל מס על שני הקהלות אלה והובים והם מחלקים ביניהם לפי המזון.

אע"פ שקהל אחד נותן יותר חן הקהל השני מפני שהן עשירים יותר. מ"מ אותו שני הקהלות הוי פאלו דרים במקום אחד בקהל אחת.

מפני שכל המם גובין ביניהם פאחת ואז פשיטא דקהל אחת תשיבא ולא מצי מעכב בר מתאזו אבר מתא זו. וכנדון שהביא המרדכי פרק הגזול בתרא בשם ר"א הפהן דאם המנהג להטיל מס ע"פ המלה בחיבור וכו' אז פולם בקהל אחד נחשבים.

הביאו רמ"א בהג"ה סי' קנ"ו דאין פח בנד הקהל להשתדל לחברם לאיזה קהל או להפרידם וכו'. משמע אם הם מחוברים ועומדים אז בקהל א' נחשבים.

וכן משמע מתשובה שבסוף חזוה התנופה שהביא הב"י בסמן קנ"ו. וכן במקום שאין המלה מקפיד אם מעט אם הרבה יהודים דרים בעיר ואינם צריכין לרשות המלה והמלה יש לו מס קבוע מן הפלל ובנד הקהל הוא אם רוצים לקבל איש נכרי אם לאו.

ע"כ דינא הוא שבנד הקהל להוסיף על העשירים ולפחות מן העניים. ובלי ספק שבנדון פזה איירי מהר"ם גלאנטי.

משא"כ במקומות פאלו באשכנז שאין בנד היהודים לקבל איש נכרי רק ע"י הש"ר וכל אחד משנה עם הש"ר פמה מס יתנו לו. אז פשיטא שאין בנד הקהל להוסיף ולגרוע דאל"כ לא שבקת חיי לכל עשירים הדרים בכרה ונותנים לזנכס או להגמון מס הרבה ואח"כ יבוא גם איש עני וישתדל עם הש"ר לקבלו על המס הקצוב מן העשירים ואח"כ ירצה לפרוק עולו וליתנו על העשירים בזה פשיטא יתן כל אחד במה דפסק אנפשיה.

ובהכי מתנישב על הלב ומתבר יותר שאם שיהו בכרגא דמתא לא מצי מעכב על הדרה שפירשתי. משא"כ אם כל קהל או יחיד פוסק המס עם הש"ר בפני עצמו ואינם נותנים בחיבור אחד.

רק כל אחד עושה עצמו עירון אצל הש"ר ופוסק עמו הרם ואין אחד משגיח בחבירו. וא"כ אף אם פולם נותנים מס לש"ר אחד וכי מפני זה יש להם חיבור לענין משא ומתן לכן אסירים לסחור זה בעירו של זה.

וא"כ אפילו מערצבך וק"ב שיש להם שררה אחת מ"מ כל אחד פורע מס שלו בפני עצמו להש"ר והוי כשתי עירות של ב' שררות ואסור לסחור זה בעירו של זה. ולענ"ד הוא ברור ונכון שעל זה נתפוננו בכל המלכות.

וע"ז מְיֻסָּד מְנַהֵג הַמְדִינוֹת וְהִיא סִבְרָה יִשְׂרָה פְּדַת שֶׁל תּוֹרָה נְכוֹנָה וּבְרוּרָה. וְהִנֵּה א"כ
לְפִי רִיבֵּטָא נִרְאֶה דכ"ש שְׂאִין לְסַחֲרָא מְעַרְצָבָה וּק"ב מִם מִימְל"ש דְּאָרְפִי.

וּמִימְל"ש דְּאָרְפִי גַם הוּא אָסוּר בְּשִׁנְיָהֶם. אֲמַנְם פִּד מְעִינָתָ שְׁפִיר תְּמַצָּא טַעַם שִׁנְוִיָּיהֶם.
דְּדוֹקָא אִם שְׂתִי עִינְרִית הֵם שֶׁל מוֹשֵׁל אֶחָד וְכָל אֶחָד פּוֹרַע מִס לַעֲצָמוֹ. אוֹ שְׂתִי עִינְרוֹת
שֶׁל שְׂתִי מוֹשְׁלִים אָסוּרִים לְסַחֲרוֹר זֶה בְּזָה.

מִשָּׂא"כ בְּמִימְלָשׁ דְּאָרְפִי שְׂיִישׁ הִרְבֵּה שְׁרָרוֹת וְהִיְהוּדִים אֲשֶׁר דָּרִים שָׁם כָּל אֶחָד תַּחַת
מוֹשֵׁל אַחֵר וְשִׁרְרָה שֶׁל מְעַרְצָבָה וּק"ב יֵשׁ לוֹ הִרְבֵּה מְוֹכְנָעִים שָׁם יוֹתֵר מִמָּה שְׂיִישׁ לְכָל
מוֹשְׁלִים הָאֲחֵרִים בְּכָלְלָם.

בְּזָה יֵשׁ לְדַקְדָּק אִם יֵשׁ יְכוּלָת בְּיַד יוֹשְׁבֵי מִימְלָשׁ דְּאָרְפִי לְמַחֲוֹת בְּיַד יוֹשְׁבֵי מְעַרְצָבָה וּק"ב
לְסַחֲרוֹר שָׁם עִם הַכְּפָרִיִּים הַדָּרִים תַּחַת מְמַשְׁלֵת הַשָּׂר שְׁלֵהֶם. וְנִרְאֶה דְּאִין יְכוּלִין לְמַחֲוֹת.
וְדַמְיָא לְהִנְהוּ דְּקוּלָּאֵי דְּאִיְתוֹ דִּיקוּלֵי לְבָבָל אֲתוֹ בְּנֵי מְתָא וְקָא מְעַפְבִּי עַלְיָהּ. אֲתוֹ לְקַמְיָה
דְּרַבִּינָא א"ל מְעַלְמָא אֲתוֹ וּלְעַלְמָא לִיזְבָּנוּ.

וְה"מ בְּיוֹמָא דְּשׁוּקָא אֲבָל בְּלֵא יוֹמָא דְּשׁוּקָא לֵא. וּבְיוֹמָא דְּשׁוּקָא נְמִי לֵא אֲמַרְנָן אֲלֵא לְזַבְּוֵי
בְּשׁוּקָא אֲבָל לְאֶהְדוּרֵי לֵא עכ"ל הַגְּמָרָא.

וְהִנֵּה א"כ הֵנִי דְּיוֹרִין הַדָּרִים בְּמִימְלָשׁ דְּאָרְפִי שְׁהֶם מְוֹכְנָעִים תַּחַת הַשָּׂר שֶׁל מְעַרְצָבָה
וּק"ב כְּמַעְלָמָא לִיְהוּי. וְהוּי כְּאֵלוֹ אִינָם דָּרִים בְּמִימְלָשׁ דְּאָרְפִי וּמִתָּר לְבְּנֵי מְעַרְצָבָה וּק"ב
לְסַחֲרוֹר עִמָּהֶם ל"ש בְּיוֹמָא דְּשׁוּקָא וּל"ש בְּלֵא יוֹמָא דְּשׁוּקָא דְּכְמַעְלָמָא אֲתוֹ וּלְעַלְמָא
לִיזְבָּנָא.

וְכִי לְאֶהְדוּרֵי נְמִי שְׂרִי כְּאֵן דְּכְמַעְלָמָא אֲתוֹ. וְלָכֵן הִיְהוּדִים מְמַעְרְצָבָה וּק"ב יְכוּלִים לְסַחֲרוֹר
שָׁם בְּמִימְלָשׁ דְּאָרְפִי בְּכָל מְיָלֵי עִם אוֹתָן כְּפָרִיִּים הַדָּרִים תַּחַת הַמוֹשֵׁל שְׁלֵהֶם אֲפִילוּ בְּלֵא
יוֹמָא דְּשׁוּקָא.

וְנִרְאֶה עוֹד רְאִיָּה דְּהָא הִבִּיא בְּטוֹר סִי קכ"ו בְּשֵׁם הָרָא"ש דְּיְכוּל אָדָם לְדוֹר בְּכָל מְקוֹם
שְׁיִרְצָה וְאִין הָרָאשׁוֹנִים קִנּוּ הָעִיר בְּחִזְקָה. וּכ"כ הַב"י בְּשֵׁם הַתְּשׁוּבָה שְׁפִסּוּף חֲזוּה הַתְּנוּפָה
וְז"ל.

דְּבַר בְּרוּר הוּא שְׁפָל אָדָם יְכוּל לְצַאֲת מְעִירוֹ וְלְדוֹר בְּעִיר אַחֲרָת וְאִינָם יְכוּלִין לַעֲכָב עַלְיוֹ
מְלָבוֹא לְדוֹר אֲצֵלָם בְּטַעֲנָה שְׁהוּא מְפָסִיד חַיּוּתָם. כִּי לֵא לְהֶם לְבָדָם נִתְּנָה הָאָרְץ עכ"ל.

וְכַתֵּב מִהֲרִי"ק שְׁנִרְשׁ קצ"ד הִבִּיא וְהַב"י וְרַמְ"א בַּהֲג"ה שְׁזָה שְׁפַתָּה הָרָא"ש בְּתְשׁוּבָה
שְׁפָל אָדָם יְכוּל לְדוֹר בְּכָל מְקוֹם שְׁיִרְצָה וְאִין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לַעֲכָב עַלְיוֹ. שַׁר"ל פְּשִׁטָּא
שְׂאִין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לַעֲכָב עַלְיוֹ ע"פ ב"ד.

אֲבָל אִם תִּגְבֵּר יַד בְּנֵי הָעִיר וְיְכוּלִין לְסַגְּרוֹר דְּשָׂא בְּאִפְיָ הֵן ע"י הַשָּׂר הֵן ע"י שׁוּם מוֹנַע
פְּשִׁטָּא שְׁהִרְשׁוֹת בְּיָדָם עכ"ל. וְגַם הַתְּקֵנָה חֲזַקָת יִשׁוּב שְׁעוֹשִׁין לְפַעְמִים אִינוֹ מִן הַדִּין.

לָכֵן אִין הַתְּקֵנָה חָל עַל הַבָּא לְדוֹר. רַק אִם יֵשׁ שָׁם רַב יְכוּל לְגַזְּרוֹר עַל הַבָּא לְדוֹר שָׁם אִם
הוּא תְּלַמִּידוֹ דְּאֵז יְכוּל לְגַזְּרוֹר עַלְיוֹ.

ועיין בסמ"ע ופירוש מאחר שאין יכולין למחות מן הדין א"כ אף אם עושין תקנה אין התקנה חל על הפא לדור שם. רק הם בינם לבין עצמם יכולין לגזור שלא להתעסק עם הפא לדור.

אבל אין התקנה חל על הפא לדור שם. מאחר שפדין רשאי לדור במקום שינצח רק אם הוא תלמידו יכול לגזור על תלמידו וא"כ במימלש דארף שאין היהודים שבמימלש דארף יכולין לגרום עם השר לסגור דשא באפי' יושבי מערצבך וק"ב.

כי השר שלקם אינו בכחו לסגור דשא כי השר של מערצבך וק"ב יכול להושיב שם פהנה וכהנה יותר מן השר של היהודים הדרים שם במימלש דארף. וא"כ אפילו ע"י השר אין יכולת בינדם למחות לדור או לסחור שם.

וא"כ כ"ש שפדינא אין למחות. תדאמטעם שפכת הרא"ש הנ"ל כמ"ש בסמוך.

ועוד דמתחלה הוי ליה לכמר ליב לאסוקי אדעתיה כשנסע למימלש דארף שיש עוד שררות אחרות שם. וא"כ סבור וקניבל ומתחלה אדעתא דהכי נתיישב שם.

והוי ליה לאסוקי אדעתיה שגם הם יושבו שם יהודים או בסמוך לו תחת רשותו ויתן לו רשות לסחור בכל ממשלתו ודד"ד. בשלמא בשתי עיירות של מושל אחד יכול כל אחד לומר להשר אע"פ ששנינו או פלנו דרים תחת ממשלתה בשתי עיירות מ"מ אדעתא דהכי אנו נותנין לה מס שכל אחד ישא ויתן בעירו.

ובנדאי יתנצח להם השר לזה. ומכ"ש בשתי עיירות של שני שרים שכל אחד רשאי לגרום עם השר שלו לסגור דלת בפני חברו.

משא"כ במ"ד שאין בכחו לסגור דלת פדארן. ונ"ל הרשב"א בתשובה סי' תרפ"ד ועיקר דברים של אלו שאמרנו מהיסוד שאמרנו שהרי אנו רואין כל עיר ועיר בגבולותיה שאנשי העיר סותרים ומתעסקים בתוכם.

כאלו א"ל שאנשי העיר ההיא שמעלים לו מס או פרגא יסחרו ויתעסקו בה ולא אחרים. וזה דין רב פהנא בהני עמוראי עכ"ל.

והנה בנדאי יאמר המושל של יושבי מערצבך שמעלין לו מס שיסחרו בכל גבולו מסביב בכל מקומות ממשלתו. וא"כ ל"מ שא"י למחות ביושבי מערצבך וק"ב לסחור עם הפריים הדרים תחת ממשלת השר שלקם.

אלא אפילו עם שאר כפריים הדרים תחת ממשלת שאר שררות שם מ"ד אין בני מ"ד יכולים למחות דהם כעיר אחרת דמיין דמעלמא אתו ולעלמא מזבני. אע"פ שיש לצדד דהואיל והם ביישוב שלו והוא צריך ליתן עמקם לשמירת העיר ולקרית פתנא ולפרישי דמתא ולכל צרכי העיר יהיה הוא קודם למשא ולמתן ויהיו נחשבין כל הדרים שם כעיר אחת שרשאי למחות.

כמבואר בפוסקים שהביא רמ"א בהג"ה סי' קנ"ו אע"פ שהם דרים תחת שררות נפרדים מ"מ לא מפני זה יכול למחות לאחרים במשא ומתן מטעם שפכתתי שהרי לא מצי לגרום עמקם שלא ישאו ויתנו הנכרים עמקם.

ועוד דלא עדיף ממערופיא דהא אפילו אם כל העיר תחת מושל אחד א"י למחות מדינא כדאמון לרוב דיעות. וכ"ש באלו דהוי ככפר אחד נ"ל דכ"ע מודים.

ובלבד שלא יסחרו עם אותן כפריים הדרים תחת המושל של היהודים הדרים שם. ובענין הסרסרות מפרנקין כבר כתבתי בתשובה הקודמת שהפרנקין בעצמם רשאים לקנות שם דעסקא אחריתא הוא.

ואין זה מחיית בני היישוב כלל ואין רשאים למחות לקנות שם. אכן בענין סרסרות יש חילוק במה שעושין בני מערצבך סרסרות עם שאר כפריים במ"ד א"י למחות כמו משא ומתן.

רק מה שקונין הפרנקין אצל הכפריים שהם תחת המושל של היהודים שלשם בזה הדבר שקול. כי מאחר שהפרנקין בעצמם יודעים מי שיש לו שור פטם למפור ואין צריכין לשים סרסור.

רק מה שנותנים סרסרות הוא בשביל הערבות שצריכין להתערב בעדם בעד כמה מאות. וע"כ נותנים סרסרות אפילו במקום שקונים במזוננים.

כי הפרנקין צריכין להעמיד להם ערבים בטוחים ובחנם אינם רוצים להתערב בעדם. גם הפרנקין לאו שופטני ניהו ליתן סרסרות בכדי אי לאו משום הערבות.

וא"כ כמר ליב שהוא איש אמיד גם הוא יכול להתערב בעדם. וא"כ הוא בדין שלו לבד מה שקונים מן הכפריים תחת השר שלו.

ונוכל לומר לאידך גיסא כמו שטענו גם זעליגמן וחתנו נגד יושבי העמי דארף כי אם יקחו מהם סרסרות אפשר שבקל ימצאו עילה שלא ליתן כל עיקר אם קונים במזוננים. ומה שנותנים סרסרות לכמר דוד אפשר שהוא מפני דרכי שלום.

כי הערב הוא ממש קרוב להפסיד יותר מלהרויח באשר צריכין להתערב בעדם בעד סך עצום פן יפגע בהם אסון בדרך ח"ו. ואם לא יתנו להם סרסרות רק במקומות שנתערבו בעדם אז לא יתערבו בעדם כל עיקר.

ואם הדבר כן הוי זה נהנה וזה לא חסר כי כופין את ליב על מידת סדום. גם כי הוא אינו פנוי מעסקיו ללכת עמם גם לכפריים אחרים להיות ערב בעדם שם רק ביישוב שלו.

ע"כ טוב להמציא דרך ממוצע ליתן לכמר ליב החצי סרסרות במקום שקונין הפרנקין אצל הכפריים שתחת מושל שלו. ואם קונין תחת שאר שררות ביישוב שלו אין צריכין ליתן לו חלק כלל.

והנה אע"פ שלענ"ד נראה הדין דין אמת והכל נכון ומתוקן ומקובל בעיני כל יודעי דת ודין. כאשר בקשו ממני שאר רבנים ליתן להם פסקי זה להעתיקו לעשות כן להלכה למעשה.

מ"מ הדבר קשה כי על הרוב ברוב יישובים וסביבות שלנו יש הרבה מושלים בכפר אחד. והיהודים שביישוב אחד עצמו כל אחד דר תחת שר מיוחד.

וַיְהִי־הָאֵלֶּכּה א"כ עוֹלָם שֶׁל הַפֶּקֶד שֶׁהוּא רְשׁוּת לְכָל אָדָם לְסַחֵר שֶׁם בְּלִבָּד אִם לֹא יִשָּׂא וַיִּתֵּן עִם אוֹתָן שְׁדָרִים תַּחַת הַשָּׁר שֶׁל הַיְהוּדִים. וְכֵן הַיְהוּדִים תּוֹף אוֹתוֹ יִישׁוּב עֲצָמוֹ יֵהָא אוֹסֵר אֶחָד עַל חֲבִירוֹ מִלְיָשָׂא וְלִיתֵן עִם הַדָּרִים תַּחַת הַמוֹשֵׁל שְׁלוֹ וְלֹא יוֹעִיל אֶפִּילוֹ שִׁיתוּ"ף וְעִירוּ"ב.

וְכַתֵּב הַב"י בְּסִימָן קנ"ו סְעִיף י"ב דְּהָא דְבַר מְתָא אֲבָר מְתָא אַחֲרִיתָא מְצִי מְעַכְב. מְדַרְבָּנָן בְּעֵלְמָא הוּא מְפָנִי תַקוּן הָעוֹלָם עכ"ל.

וְע"כ בְּנֻדָּא אָנוּ צָרִיכִין לְהַעֲמִיד תַקוּן הָעוֹלָם שְׁאָם יֵהָא הַתְּרָה הַרְצוּעָה לְסַחֵר אַחֵר בְּיָשׁוּב חֲבִירוֹ בְּמָקוֹם שֶׁפֶתַח הַשְּׁרָרוֹת מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְכַמָּה תַקְלוֹת. וְכֵן אִם יֵאָסֵר אֶחָד עַל חֲבִירוֹ בְּאוֹתוֹ יִישׁוּב עֲצָמוֹ אִין זֶה תַקְוּן הָעוֹלָם אֵלָּא חוֹרְבָן הָעוֹלָם.

גַּם בְּמַעֲרָבָא עֲצָמוֹ יֵשׁ ג"כ מוֹשְׁלִים אַחֲרִים וַיְהִי־הָא א"כ מְנוֹתָר גַּם לִישׁוּבִים אַחֲרִים לְסַחֵר עִם אוֹתָן הַדָּרִים תַּחַת מְמַשְׁלוֹת אַחֲרוֹת. וְא"כ יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְכַמָּה תַקְלוֹת כִּי בּוֹ תַרְמָס כָּל חִיתוֹ יַעַר אֶחָד בְּיָשׁוּב שְׁלוֹ וַיִּגְרוֹם הַיִּזְק לְעֲצָמוֹ וְלְחֲבִירוֹ וַיִּקְיִים בְּנַפְשׁוֹ תַמּוֹת נַפְשׁוֹ עִם פְּלִשְׁתִּים.

וְאֶפְשָׁר דְּמִשׁוּם זֶה תַקְנׁוֹ הַמְּדִינָה וְעָשׂוֹ פֶּשֶׁר הַקְּרוֹב לְדִין שְׁמוֹתָר לְסַחֵר כָּל אֶחָד בְּיָשׁוּב חֲבִירוֹ בְּלִי מוֹנַע. הוּאִיל וּמְדִינָא מְנוֹתָר אַף מְפָנִי תַקוּן הָעוֹלָם הַתַּקִּינוֹ וְאֶסְרוֹ לְסַחֵר בְּיָשׁוּב חֲבִירוֹ בְּמִשָּׂא וּמִתֵּן הַיּוֹתֵר רַגִּיל.

דְּהֵינּוּ לְקַנּוֹת עוֹרוֹת וְלִמְכּוֹר בְּשָׂר. וְגַם בְּמַקְצָת מְקוֹמוֹת אֶסְרוֹ לְקַנּוֹת ג"כ נוֹצוֹת בְּיָשׁוּב חֲבִירוֹ מֵאַחֵר שָׂרוּב מִשָּׂא וּמִתֵּן שְׁלָהֶם בְּכַף.

וּנ"ל לְהַחֲזִיק הַתַּקְנָה ע"פ הַדִּין דְּכָל שְׂאָר מִשָּׂא וּמִתֵּן לֹא קָבִיעִי כָּל כַּף כְּגוֹן לְמַכּוֹר בְּגָד צֶמֶר אוֹ פְּשִׁתִּים אוֹ שְׂאָר סַחֲרוֹת בְּיָשׁוּב חֲבִירוֹ דְּהוּי כְּמוֹ לֹא שׁוּיָא עֶסְקָא אַהֲדָדִי. וְהוּי כְּאֵלוֹ סַחֲרוֹהָ שֶׁל בְּנֵי מְתָא אַחֲרִיתָא יוֹתֵר טוֹבָה אוֹ יוֹתֵר גְּרוּעָה דְּלֹא מְצִי מְעַכְבָּא.

וְה"נ אַע"פ שֶׁכּוֹלָם בְּחֻדָּא מַחֲתִי מַחֲתִינְהוּ וְלְכּוֹלָם עֶסְק אֶחָד בְּסַחֲרוֹהָ. מ"ח לֹא יִמְנַע שְׁלֵא יֵהָא שֶׁל אֶחָד יוֹתֵר טוֹבָה אוֹ יוֹתֵר רַעָה מִשְׁל חֲבִירוֹ.

וְאַע"פ שְׁאָם הַסַּחֲרוֹהָ שֶׁל בְּנֵי עִיר אַחֲרֵת יוֹתֵר רַעָה הַנִּיחַ הַב"י בַּצ"ע וְהַסְמ"ע מְבִיאֵו וְלֹא הַכְרִיעַ וּנ"ל דְּנִיתֵן לְהַכְרִיעַ אֶפִּילוֹ לְבַר בִּי רַב. מִשׁוּם דְּלֹא עֲדִיף מֵאֵלוֹ הִיָּה אִיבְעָיָא בְּגַמְרָא וְעֵלְתָה בְּתַקְוֵי דְקִי"ל דְּכָל תַקְוֵי דְּמִמוֹנָא חוּמְרָא לְתוֹבַע וְקוֹלָא לְנַתְבַּע וְלֹא מְצִי מְעַכְב.

וְכ"כ הַב"י בְּאִיבְעָיָא דְרַב הֵינָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ בְּבַר מְבוֹאָה אֲבָר מְבוֹאָה אַחֲרִינָא וְכו' ע"ש. וְאַע"ג דְּבִאָמַת גְּרַע מֵאֵלוֹ עֵלְתָה בְּתַקְוֵי דְכָל הֵיכָא דְקָאִי בְּתַיְקִי אֶפִּילוֹ חֲכָם גְּדוֹל בְּזַמְנֵינוּ שְׂיָבִיא רְאִיוֹת מְמַשְׁנֵינּוֹת וּמְבַרְרֵינּוֹת אִינוּ רִשָּׁאִי לְפִשְׁטָה מִשָּׂא"כ אִם נִשְׂאָר בְּקִשְׁיָא אֶפִּילוֹ חֲכָם בְּזַמְנֵינוּ יְכוֹל לְפִשְׁטָה.

וְכ"ש בְּאֵלוֹ הַסְפִּיקוֹת שְׁבִין הָאֲחֲרוֹנִים כְּדֹאִיתָא בִיש"ש פֶּרֶק פִּיצַד הַרְגֵל. מ"מ כָּל זְמַן שְׁלֵא הַכְרִיעַ שׁוּם חֲכָם קִי"ל חוּמְרָא לְתוֹבַע וְקוֹלָא לְנַתְבַּע.

לכן רשאים לישא וליתן ביישוב חבירו בשאר משא ומתן. אבל לקנות עורות ונוצות ולמפור בשר ביישוב חבירו דזהו ממש עיסקא של בעל היישוב ושונים עיסקא אהדדי יכולים למחות.

וע"כ בקא סליקנא ובהא נחתינא אע"פ שפח השירות מעורבין זה בזה וגם במערצבך יש שירות אחרות. ושלשה יישובים הנ"ל הם משולשים פחצובא כמו רביעית שעה אחת מתברתה.

ע"כ אין לא לעסוק ביישוב של חבירו בג' יישובים הללו עם עורות ובשר שרוב עסקיהם בקבך ואין מדמעין ומטמאין עורותיהן כבשר"ן. אבל בשאר משא ומתן מותרים לסחור זה בזה.

ומחמת הסרסרות יעמוד ג"כ כמ"ש בפסקי זה ואע"פ שבפסק הקודם פסקתי ליושבי העמי דארף השליש סרסרות. פאן פסקתי התצי.

והטעם מבואר למבין. ומה שטען כמר ליב לויגקר שהקהל יסייעו אותו ליתן לסיוע המס שלו גם בזה אין הדין עמו.

אחרי שאינם שותפין גמורים שאף שהולך עמם לב"ה והוא נחשב כב"ב לענין סגן וקריאתו לתורה וכן מתזיקים אורים ביחד. מ"מ אין לא חזקה על חבירו.

דאי בעי פריש יפרוש ואין הקהל יכולין לכוף לכמר ליב להיות שותף עמם. וגם ליב לא יוכל לכוף להקהל להתזיקו כשאר ב"ב שבמערצבך וק"ב.

ואף את"ל שהם ממש קהל א'. ח"מ הקהל משותפים במסים אבל לא בעלילות.

כדאיחא בח"מ סי' קס"ג. ומכ"ש פאן שאינם מוכרחים להיות קהל א'.

ומה שהוצרך ליב ליתן מס בפני עצמו הוא מפני שהשר העליל עליו. ומה שטען אם הוא צריך ליתן מס בפני עצמו אינו רוצה ליתן גם עמם.

גם זה אינו טענה שהרי אי בעי פריש יפרוש מהם. והמס מב"ה פורעים ממעות מצנה.

ואם אינו רוצה לקנות מצות ולא ילך לב"ה רק כא' מן האורחים אינם מקפידים הקהל ע"ז. ע"כ אינם מחוייבים ליתן לסיוע המס שלו.

פל זה פסקתי כפי הנראה לענ"ד. כי דין תורה לא ידעתי וזה יצא מאתי יום ה' ער"ח אייר ציון במשפ"ט תפ"ד לפ"ק.

פה ק"ק שטיינאד: שאלה ד טענו לפני מקצת בני יישוב א' שרצונם למחות ביד הגבאים ליתן ממעות צדקה לעניים רק יגבו מעות לצורך עניים. ומה שיש בקנופה של צדקה ממעות שקונים המצות רוצים לעשות פלי קודש כגון פרוכתות ומכסאות ומעילים לס"ת.

והשבתי להם היפך חנה דאדרבה מעות מצות דוקא לעניים לפי מה שכתב מורי בט"ז ב"ד סי' רמ"ט שמתר לקנות מצות ממעות מעשר אם היה דעתו לפרוע מהם בשעת קניית המצות הביאותיו בהבורי נ"ש ס' ח' ס"ד.

פָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר הַיָּכָא שְׁהַמְעוֹת לַעֲנִיִּים אֲזִיל מוֹתֵר לַקְנוֹת מְמַעוֹת מַעֲשֵׂר כְּגוֹן מְצוֹת. וְכֵן לְהִיּוֹת בַּעַל בְּרִית לַעֲנִי אוֹ לְהַכְנִיס חֶתֶן עֲנִי לְחֻפָּה דְסוּף כָּל סוּף הַמְעוֹת לַעֲנִיִּים אֲזִיל.

מִשָּׂא"כ לַקְנוֹת גְּרוֹת לִב"ה דָּאִין רִשָּׁאִים מְפָנִי שְׂאִין הַמְעוֹת אֲזִיל לַעֲנִיִּים. וְא"כ זְכִינוּ לְדִין שְׁהַמְעוֹת שְׁקוֹנִים מִהֶם מְצוֹת דוֹקָא לַעֲנִיִּים הוּא.

דָּאִי אֲמַרְתָּ דִּישׁ לַקְנוֹת בָּהֶם כָּלִי קוֹדֵשׁ א"כ הִנֵּה אֲסוּר לַקְנוֹת מְצוֹת מְמַעוֹת מַעֲשֵׂר. דְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר לַעֲנִיִּים הוּא.

וְאִי קוֹנִין מִהֶם מְצוֹת הָיִי מְפָקִיעוּ מִן עֲנִיִּים כַּנֵּ"ל פְּשוּט. וְאֵע"פ שֶׁפָּתַח בַּח"ה בְּשֵׁם ר"ת וְהוּא בְּמַרְדְּכִי פָּרַק הַשְּׁוֹתְפִין דְּנוֹתְנִין מִקְּנוֹתָהּ שֶׁל צְדָקָה לְצוֹרֵךְ עוֹלָיִם לַעֲבָדֵי הַמּוֹשֵׁל וְלַמְּסִים וְכַתּוּב הַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁהַצִּיּוּר רִשָּׁאִין לְשִׁנוֹתָן לְדָבָר הַרְשׁוֹת.

הֵינּוּ דוֹקָא צִיּוּר וְטוֹבֵי הָעִיר אֲבָל לֹא אִיזוּ יְחִידִים וּמַכ"ש לְדַעַת הָרָא"ש שֶׁהַקְּשָׁה עַל ר"ת. וְז"ל הַב"י בִּי"ד ס' רנ"ט וְכַתּוּב שֵׁם הָרָא"ש דְּלַדְעַת ר"ת שֶׁמִּתִּיר לְשִׁנוֹת לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ אֲפִילוּ לְדָבָר הַרְשׁוֹת.

הָא דְאָמַר רַב נַחְמָן מִשְׁבָּאָה לִיד גַּבְאֵי אֲסוּר לְשִׁנוֹתָהּ ה"מ גַּבְאֵי אֲבָל צִיּוּר יְכוּלִין לְשִׁנוֹתָהּ. וְגַבְאֵי גַּמִּי דוֹקָא לְדָבָר הַרְשׁוֹת אֲבָל לְדָבָר מְצוּנָה מוֹתֵר לְשִׁנוֹתָהּ כְּדִמְשַׁמַּע בַּפ"ק דְּעַרְכִין.

וְתִמְנָה כִּינּוּן שֶׁמְפָרֵשׁ מִשְׁבָּאָה לִיד גַּבְאֵי אֲסוּר לְשִׁנוֹתָן הֵינּוּ לְדָבָר הַרְשׁוֹת. א"כ הַיָּכָא מְצִי לְמִימַר עַד שְׁלֹא בָּאָה לִיד גַּבְאֵי מוֹתֵר לְשִׁנוֹתָהּ לְדָבָר הַרְשׁוֹת הָא אֲמַרִּינוּ בְּפִיָּה זוֹ צְדָקָה וְאִי אֲפָשֵׁר לְחַזֵּר בּוֹ.

וּי"ל דַּה"ק עַד שְׁלֹא בָּאָה לִיד גַּבְאֵי מוֹתֵר לְשִׁנוֹתָהּ פִּירוּשׁ לְחַזֵּר וְלִפְרוֹעַ. אֲבָל לְשִׁנוֹת לְדָבָר מְצוּנָה מוֹתֵר אֲפִילוּ לֹא יִפְרָעוּ עוֹד עַכ"ל.

הֵינּוּ שְׂאִין עֲנִיִּים מְצוּיִין מוֹתֵר לְשִׁנוֹת לְמְצוּנָה אַחֲרָת. אֲבָל בְּשַׁעֲנִיִּים מְצוּיִין מִיד שְׁבָאָה לִיד הַגַּבְאֵי זְכוּ בּוֹ הָעֲנִיִּים.

כְּדָאֵמַר רַב יוֹסֵף אֲנִין יָד עֲנִיִּים אֲנִין וְלֹא מְצִי לְשִׁנוֹת אֲפִילוּ לְמְצוּנָה אַחֲרָת. וּמ"מ פֶּסֶק ר"ת נִכּוֹן שֶׁרִשָּׁאִין לִיתֵן מִמֶּנּוּ מִס אֲפִילוּ הַיָּכָא דְקִיָּמוּ עֲנִיִּים.

כְּדָכַתְבַּת בַּח"ה כְּדִי שְׁלֹא יִתְמַהֲמָה וַיָּבֵא לִידֵי תַקְנָה. וּנ"ל רִמְזוּ לְזֶה וְנוֹגְשִׁיף צְדָקָה וְדָרְשׁוּ חו"ל אֲפִילוּ הַמְּסִים שְׁנוֹתְנִים לְאֻמוֹת הוּא בְּכָלֵל צְדָקָה.

וּל"נ רִמְזוּ וְנוֹגְשִׁיף כְּשֶׁהַנוֹגְשִׁים וְעַבְדֵי הַמּוֹשֵׁל אֲצִים צְדָקָה יְכוּלִין לִקְטוֹל מִן הַצְּדָקָה. כַּנֵּ"ל הַצְּעִיר שְׁמוּאֵל סָג"ל: שְׁאֵלָה הַ כֵּן טַעְנוּ מְקַצְתֶּם וְרוֹצִים לַעֲכָב מַעוֹת הַמְצוּנָה מִה שֶׁהֵם קוֹנִים בְּיָד עֲצָמָם לִיתֵן לַעֲנִיִּים שֶׁהֵם רוֹצִים וְלִהְיוֹת הַטּוֹבוֹת הַנָּאָה שְׁלָהֶם וְלֹא לִיתְנוּ בְּיָד הַגַּבְאֵי.

גַּם בְּזֶה אֵין הַדִּין עִמָּהֶם דְּכָל הַפּוֹסֵק בְּדָקָה עִם בְּנֵי הָעִיר עַל דַּעַת בְּנֵי הָעִיר הוּא נוֹדֵר. כַּמ"ש רַמ"א בִּי"ד סִימָן רנ"א בְּשֵׁם הַמְּרַדְּכִי וְאִתָּא בְּגַמְרָא פָּרַק בְּנֵי הָעִיר אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָא אָמַר ר' יוֹחָנָן בְּנֵי הָעִיר שֶׁהִלְכוּ לְעִיר אַתְרַת וּפּוֹסְקִין לָהֶן צְדָקָה נוֹתְנִין.

וְכַשֶּׁהֵן בָּאִין מְבִיאִין אוֹתוֹ עִמָּהֶם וּמְפָרְנִסִין בָּהֶם עֲנִי עִירָם עכ"ל. משא"כ זה שְׁהוּא אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר שְׁצָרִיף לִיתֵן עַל בְּנֵי הָעִיר.

וְעוֹד שְׁאִין זֶה כְּמוֹ שְׁאֵר פְּסִיקַת צְדָקָה שְׁהָרִי בְּזֶה מִזִּיק לְשְׁאֵר הַקּוֹנִים. דְּכָל הַקּוֹנִים מְצֻנָּה נוֹתְנִים הַמַּעוֹת לְהַגְבָּאִים וּמְפָרְנִסִין מֵהֶם עֲנִי עוֹלָם.

וּא"כ זֶה שְׁקוֹנָה הַמְצֻנָּה וְרוֹצָה לַעֲכָב הַמַּעוֹת לִיתְנוּ לְעֲנִיִּים קְרוֹבֵיו בְּזֶה גּוֹזֵל שְׁאֵר עֲנִיִּים. שְׁאֵם לֹא הָיָה הוּא הַקּוֹנָה הָיוּ אַחֲרָיִם קוֹנִים אוֹתָהּ הַמְצֻנָּה וְגַם בְּאוֹתָן הַדְּמִים.

וְרֵאָה מִמ"ש בְּתַשׁוּבוֹת דְּבָרֵי רִיבּוֹת סִימָן ס"ב בְּאֶחָד שְׁהָיָה בְּעַת צָרָה עַל הַיָּם וְנָדַר אִם יִצִּילָהּ ה' שְׁיִתֵּן לְעֲנֵי הַגּוֹן ק' לְבָנִים. וְאִם כֹּפְשָׁעֵלָה מִן הַיָּם עָשָׂה הַגּוֹמֵל וְנָדַר לְצְדָקָה וְלִש"ץ בְּאוֹתָהּ הָעִיר.

וְאִם כֹּפְשָׁעֵלָה עוֹד ק' לְבָנִים לְצְנוּעַ אֶחָד סָתָם. וּפְסָק דָּאִין לְהַקְהֵל זְכוֹת בְּזֶה מֵאַחַר שְׁלֹא פְסָק עִם בְּנֵי הָעִיר רַק מְעַצְמוּ כו'.

וּא"כ זֶה שְׁלֹא פְסָק מְעַצְמוּ רַק עִם הַקְהֵל צָרִיף לִיתְנוּ לְהַקְהֵל וּמְקָרִי מְמוֹן שְׁיִשׁ לוֹ תוֹבְעִים וְרֵשָׁאִין הַגְבָּאִין לְתוֹבְעוֹ מְמַנּוּ וְלִכְוֹף עָלָיו. דְּלֹא גָרַע מִהַמְחִיב עֲצָמוּ קָנֵס לְצְדָקָה שְׁמְקָרִי מְמוֹן שְׁיִשׁ לוֹ תוֹבְעִין כִּמ"ש רַמ"א בִּי"ד ס' רפ"ט בְּשֵׁם הַפְּרָדְכִי.

אֵע"פ שְׁמְעַצְמוּ נָדַר. כ"ש בְּמָה שְׁקוֹנָה מִיַּד אַחֲרָיִם דְּזֶה מְקָרִי מְמוֹן שְׁיִשׁ לוֹ תוֹבְעִין.

וְאִם הַקּוֹנָה רוֹצָה לִיתֵן לְמִי שְׁיִרְצָה א"כ יְהִיָּה מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִין. דְּכָל עֲנֵי שְׁרוֹצָה לְתוֹבְעוֹ יֹאמֵר לֹא קַח לוֹ רַק לְעֲנֵי אַחַר.

כִּנ"ל פְּשׁוּט. וְאִם הַצָּעִיר שְׁמוּאֵל הַלְוִי: שְׁאֵלָה וְנִשְׁאָלָה שְׁאֵלָה לְפָנָי בְּנֵי יְשׁוּב אֶחָד שְׁיִשׁ לָהֶם מְנִין מְצוּמָצָם וּבִימֵי הַסְּלִיחוֹת כְּשֶׁעוֹמְדִים אֲשֶׁמֹרֶת לְסְלִיחוֹת מְשִׁכִּימִין הַרְבֵּה לְפָנָי הַיּוֹם כִּי אֵין פְּלִי הַמְשַׁקֵּל שְׁקוֹרִין זִיגַר בְּאוֹתוֹ כְּפָר וְאַחַר שְׁסִימּוֹ סְלִיחוֹת חוֹזְרִים מְקַצְתָּן לְבֵית.

וְלִפְעָמִים מֵאַחֲרֵין לְבֵא לִב"ה. וְהָעַם ע"י שְׁרָדוּפִים לִילָף אַחַר מְחִינָתָם מִתְפַּלְלִין בְּלֹא מְנִין כִּי אֲרָכוּ לָהֶם לְהַמְתִּין עַד שְׁיִחְזְרוּ אוֹתָן מִבְּתִיָּהֶם לִב"ה.

וְע"כ עָשׂוּ תְקֻנָּה בְּקִנְסוֹת שְׁלֹא יִחְזְרוּ לְבְּתִיָּהֶם. רַק יִמְתִּינוּ בִּב"ה עַד שְׁיֵאִיר הַיּוֹם וְיִתְפַּלְלוּ בְּמִנְיָן עֲשָׂרָה וְאִם כֹּפְשָׁעֵלָה אֶחָד וְאָמַר שְׁאִינוּ רוֹצָה לִיתֵן הַקֵּנֶס כִּי לְמַד בְּסִפְרֵי הַלְבוּשׁ שְׁהַבִּיא בְּשֵׁם הַזִּוְהָר לִילָף בְּתַפְּלִין וְצִיצִית לִב"ה.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם וְהִלָּאָה שְׁלֵמַד זֶה בְּלְבוּשׁ הָיָה נִזְהָר לְלָכֵת מִבֵּיתוֹ לִב"ה מְלֻבָּשׁ בְּצִיצִית וְתַפְּלִין. וּבְשָׁעָה שְׁעָשׂוּ הַתְּקֻנָּה בְּקִנְסָה לֹא זָכַר מִזֶּה וְאִם כֹּפְשָׁעֵלָה נִזְכַּר, וְע"כ אֵינוּ רוֹצָה לִיתֵן הַקֵּנֶס כִּי צָרִיף לְחֻזֵּר לְבֵיתוֹ כְּשִׁיֵּאֹר הַיּוֹם וְלִהְיוֹת צִיצִית וְתַפְּלִין בְּבֵיתוֹ.

וְשְׁאֵלוֹ הַקְהֵל וְהִחִיד הַדִּין עִם מִי: תְּשׁוּבָה כְּפָר הוֹרָה הַזָּקֵן הַגָּאוֹן מִהַר"ם מְלוֹבְלִין סִימָן ל"ד מִמ"ש בְּנִדּוֹן זֶה וְנ"ל. עַל אֵיזוֹ יְחִידֵי סְגוּלָה שְׁהַתְּקַשְּׁרוּ בְּקִשְׁרֵי אֲמִיץ לְהוֹדוֹת וְלִהְלֵל בְּכָל בּוֹקֵר בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים בְּקִנְסָה שְׁלֵשָׁה פְּרוּטוֹת זוּלַת אִם יְהִיָּה לְאֶחָד מֵהֶם שׁוּם אֲוָנֶס.

ועתה איזו יחיד אינו מקיים התקשרות ובסיבת שבימות החורף משפטים לב"ה קודם שיאיר היום שעדיין לא הגיע זמן הנחת תפילין. והוא מתנהג ע"פ הזנה המזהיר שיצא האדם מביתו לב"ה לבוש בתפילין וציצית.

וא"כ אי אפשר לו לקיים התקשרותו. אם חייב ליתן הקנס אם לאו.

ופסק הגאון ז"ל דפטור משום דהוי נדר בטעות ומדמי אותו לנדרי שגגות והנה פבר הורה זמן. ולולא שיצא מפי הגאון ז"ל הייתי אומר דחייב לקיים התקשרותו דאינו מבטל בזה מצוה אחרת.

דהיינו שילף לב"ה לבוש ציצית ותפילין מאחר שעדיין אינו זמן ציצית ותפילין ודמיא להא דאיתא בא"ח סי' רפ"ו דמותר לטעום קודם המוספין אע"פ שלא קודש עדיין. ואין קידוש אלא במקום סעודה.

מ"מ מפני שעדיין לא הגיע זמן קידוש. ובטור בסי' פ"ט שהרא"ש הנה שותה מים בפנקר קודם תפלה שאין הקידוש אוסרו כיון שעדיין לא הגיע זמנו.

ה"נ אם יוצא מביתו לב"ה קודם שיאיר היום שעדיין אינו חייב בציצית ותפילין אינו עובר בזה על דברי הזנה. דהזנה בפירשת ואתחנן לא איגרי רק במי שהולף לב"ה ואין לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו.

ומה שאמר בזנה דאם אין לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו ואמר אשתחנה אל היכל קדש ביראתה אמר קודש בריף הוא אן מוראי. היינו דוקא בזמן ציצית ותפילין קדאמרן.

דאל"כ פשנכנס בערבית לבית הכנסת איף יאמר אשתחנה אל היכל קדש. וכ"ש בנדון השאלה דידן דהא ע"כ צריף לילף לסליחות לב"ה בלא תפילין וא"כ איף יאמר אשתחנה אל היכל קדש ביראתה.

אלא ע"כ צריף לומר כמ"ש המקובלים שיכונן שיבוא לב"ה בזכות שלשת אבות. וה"נ פשיבא לב"ה קודם שיאיר היום יכונן לכונה זו.

שוב מצאתי בספר תוצאות חיים להחסיד בעל ראשית חכמה שפתב ונ"ל. פשאדם נכנס לב"ה בלא תפילין בראשו ואמר אשתחנה אל היכל קדש ביראתה אמר הקב"ה היכן יראתו וכו'.

לכן ישתדל אדם לשים אותם קודם הכנסת ב"ה כדי שלא יהא שקרן באמירתו ביראתה. ולא אמרן אלא אם בא אחר עלות השחר.

אבל בא קודם אין צריף דלאו זמן תפילין הוא. וצריף שיכונן באמירת הפסוק כמו שפירש בפירשת בראשית שונכנס לב"ה בסיוע ג' אבות ואני ברוב חסדה פנגד אברהם שהוא איש חסיד.

אשתחנה אל היכל קדש פנגד יצחק שהיה קודש עולה תמימה. ביראתה פנגד יעקב שאמר מה נורא עכ"ל.

וא"כ מעטה אין עלי אחריות הגאון מהר"מ מלובלין ז"ל ובטלו דבריו מתוך דברי הו"ה ובעל ראשית חכמה. הנראה לע"ד פתבתי.

נאם הצעיר שמואל סג"ל: שאלה זו נשאלתי פה ק"ק שטיינאף בני אדם היושבים בשבת על הרחוב לטיול על הקורות ארנפות הנקצצים לבגנו השוכבים בצדי רשות הרבים זה לתעלה מזה אם מותר לישוב עליהם איש ואשתו נדה: תשובה נ"ל שרי אפילו בלא הפסק אדם אחר ביניהם.

לא מבעיא לדעת הגאון שמיא רמ"א בשמו בי"ד סי' קצ"ה דמתיר בהפסק אדם אחר ביניהם בספסל ארוך אע"פ שמתנדנדת כ"ש דשרי פאן שאין פאן נדנוד. אלא אפילו לדעת המרדכי שהביא רמ"א בשמו שאסור אם מתנדנדת ואינה מחוברת לפותל.

נראה דכאן אפילו המרדכי מודה. הואיל ואי אפשר לטלטל מחמת פגדו ואינה מתנדנדת כמחנך לפותל דמי.

וראיה מפרק חלון דף ע"ד ע"ב סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מ"ט דסולם המצרי דלא ממעט.

א"ל לא שמיע לך הו"ה דאמר רב אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב משום דהוי דבר הניטל בשבת וכ"ד הניטל בשבת אינו ממעט. א"ה של צורי נמי התם פגדו קובעו ועוד שם דף ע"ה אמר רבא א"ר חייא דקלים שבבבל אין צריכין קבע מ"ט פגדו קובעתו.

ורב יוסף אמר ר' אושעיא סולמות שבבבל אינן צריכין קבע. מ"ד סולמות כ"ש דקלים מ"ד דקלים אבל סולמות לא.

א"ל הני לכ"ע פגדו קובעתו וכמחנכין דמיא. ועוד דהא איש ואשתו נדה אוכלין על שולחן אחד אע"ג שאינו מחנך.

וע"כ צריך אהו לומר הואיל ועכשיו לא שייך בזמנינו עקירת השולחן ונשאר עומד על מקומו כל השנה ואין מטלטלין אותו הוי כמחנך. וכ"כ פסקי תוספות פ"ק דשבת דמותרין לאכיל על שולחן אחד בשלחנות גדולות שלנו ולא כתבו טעם לדבר.

ומלשונו שכתבו בשלחנות גדולות שלנו נראה שכווננו ג"כ לטעם שכתבתי. ונ"ל דלא גרע מסולמות דכבודו קובעתו מכ"ש השולחן דקביעי יותר מסולמות.

וגם מסתמא פגדו יותר מסולמות וכמחנכין דמיא. משא"כ הספסל ארוך דניידי.

פנ"ל נאם הצעיר שמואל סג"ל: שאלה זו נשאלתי אשה אחת הדליקה ב' גרות סמוך לשבת על דעת שתעשה הברכה. ואח"כ ע"י טרדות השבת נסתפקה אם עשה הברכה על הדלקת הגרות אם לאו.

ושאלה אם מחוייבת להדליק בכל פעם שלשה או אם מחוייבת איזו תשובה על פשיעתה אם לא. והשבתי דפטורה מכל וכל אחרי שפבר הדליקה ב' גרות בשעה שהיתה ראויה להדליק ולא הקדימתו א"כ פבר עשתה מצותה ואין הברכות מעפבות את המצוה אף אם פודאי לא ברכה.

וכ"ש פֿאן שְׁנֵסְתֵּפֶקָה אַם עֲשֵׂתָהּ הַבְּרָכָה אַם לֹא וּסְפֵק בְּרִכּוֹת לְהִקְלִי וְאִם הִיְתָה מְדַלְקָת בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל בְּשִׁעָה שְׁעֵדִיין לֹא הִיָּה שְׁעַת הַדְּלִיקָה וְדָמִי לֹא הִיְתָה יוֹצֵאת יְדֵי חוֹבֵת מְצוֹתָהּ חֲדָא וְשֵׁלָא הַדְּלִיקָה בְּזִמְנָה וּמְסַתְמָא ג"כ לֹא בְּרָכָה.

וע"כ אַם גְּנֻפֶּרֶת קוֹנְדֵם שְׁבֵת אַם הִיא מְסוֹפֶקֶת אַם עֲשֵׂתָהּ הַבְּרָכָה אַם לֹא צְרִיכָא לְחֻזֵד וּלְהַדְלִיק לְשֵׁם מְצוֹה בְּבְרָכָה פִי מְסַתְמָא מֵאַחַר שְׁהַדְלִיקָה בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל ג"כ עֲדִיין לֹא בְּרָכָה. מִשָּׂא"כ אַם הַדְּלִיקָה בְּזִמְנָה סְמוּךְ לְשְׁבֵת וּמְסַתְמָא ג"כ כְּפָר בְּרָכָה.

ואע"פ שֵׁלָא בְּרָכָה סְפֵק בְּרִכּוֹת לְהִקְלִי מֵאַחַר שְׁהַדְלִיקָה בְּזִמְנָה. וּקְצַת רְאִיָּה לְהָא דְתַנְיִן טְעָה בּוֹכְתַבְתֵּם וְאִינוּ יוֹדְעֵי אַם בּוֹכְתַבְתֵּם שֶׁל שְׁמַע אוֹ בּוֹהִיָּה אַם שְׁמוּעַ שְׁצָרִיף לְחֻזֵר לְשִׁמְעָה.

וְאִם אָמַר לְמַעַן יִרְבוּ אֲשֶׁגְרַת לְשׁוֹן הוּא דְבּוֹדָאֵי בּוֹכְתַבְתֵּם הַשְּׁנִי טְעָה. ה"נ פֿוֹ הַדְּלִיקָה סְמוּךְ לְשְׁבֵת דְּנֻדָּאֵי אֲשֶׁגְרַת לְשׁוֹן הוּא שְׁגָם הַבְּרָכָה עֲשֵׂתָהּ.

וְגַם הַהַדְלָקָה עֲצָמָה אַם הוּא סְמוּךְ לְשְׁבֵת בְּנֻדָּאֵי פְּנוּנָה לְשֵׁם מְצוֹה אַף אַם לֹא עֲשֵׂתָהּ הַבְּרָכָה. מִשָּׂא"כ בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל מְסַתְמָא עֲדִיין לֹא הַדְּלִיקָה לְמְצוֹתָהּ וּכ"ש שֵׁלָא בְּרָכָה וְהִיְתָה צְרִיכָה לְהַדְלִיק אַח"כ ג' בְּכָל פַּעַם וְגַם קְצַת כְּפָרָה.

אַף לֹא פָּמוּ עַל הַנֻּדָּאֵי שֵׁלָא בְּרָכָה. אַע"פ שֶׁסְפֵק עֲבִירָה צְרִיף כְּפָרָה יוֹתֵר מְנֻדָּאֵי עֲבִירָה מ"מ שְׂאֵנִי הֵכָא וּק"ל.

אַע"פ שֶׁנֶּרְאִין הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים מ"מ כְּתַבְתִּים וְאִם שְׁמוּאֵל הַלְוִי סֵג"ל: שְׂאֵלָה ט נִשְׂאֵלְתִי שְׂאֵלָה לְפָנַי אִשָּׁה אַחַת מְלֵאָה יָמֶיהָ לְלֶדֶת לְפִי דְמִיּוֹנָה וְחִשְׁבּוֹנָה. וַיְהִי הַיּוֹם בָּא חֶבֶל לָהּ וְדִמָּה בְּנִפְשָׁהּ כִּי נִהְפְּכוּ עָלֶיהָ צִירֵי לֵידָה שְׁלַחָה אַחַר הַנָּשִׁים כְּדָרְפָם וְכוּלָם הִסְפִּימוּ שְׁהַגִּיעַ עַת לְלֶדֶת וְהָיוּ קוֹרִין לָהּ הַחֲכָמָה וְנִתְעַסְקוּ עִמָּה כְּפִנְהוּג הַנָּשִׁים הַכּוֹרַעַת לִילֵד וְאַחַר אֵינָה שְׁעוֹת הַחֲכָמָה לֹא הִיְתָה רוֹאָה אֶת הַנּוֹלֵד וְחֶבְלִים לֹא נָפְלוּ לָהּ בְּנֻעִימִים וְעֲדִיין הִיא הוֹלְכַת וְכַרְסָה בֵּין שְׁנֵיהֶם כְּמוֹ ד' שְׁבוּעוֹת.

וְהָיָה הַנָּשִׁים שֶׁהֵן מְמַלְכוֹת פּוֹלִין מְעִידוֹת שְׁהַנְּהוּג הוּא בְּכָל מְדִינּוֹת פּוֹלִין שְׁתַּכְּרַף שְׁקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה וְהִיא בּוֹדֶקֶת אֶת הָאִשָּׁה אַם הִגִּיעַ זְמַנָּה לְלֶדֶת אַם לֹא מְחֻזְקִים אוֹתָהּ בְּטַמְאָה וְצְרִיכָה לְסַפּוֹר שְׁבָעָה נְקִיִּים וְאַחַר תְּטַהֵר לְבַעֲלָהּ ע"י טְבִילָה.

וּשְׂאֵר כָּל הַנָּשִׁים מְבַנִּי אֲשַׁכְּנֵז יצ"ו אָמְרוּ שֵׁלָא שְׁמַעוּ דְּבַר זֶה מְעוֹלָם כִּי אַע"פ שֶׁהַמִּיְלָדָת הִיְתָה בּוֹדֶקֶת אוֹתָהּ אַע"פ כֵּן טְהוֹרָה הִיא לְבַעֲלָהּ זֹהִי תוֹרַף הַשְּׂאֵלָה וְלִהְיוֹת כִּי בְּעַנְיִי לֹא מְצָאֵתִי דְּבַר זֶה מְבוֹאֵר בְּתַלְמוּד אוֹ בְּפּוֹסְקִים לֹא לְאִסּוּר וְלֹא לְהִיתָר.

אַף אֲמַנָּם אֲמַרְתִּי עַל הַנָּשִׁים שֶׁבְּמְדִינּוֹת אֵלּוּ לֹא רְאִינוּ אֵינָה רְאִיָּה וְעַל הַמְּעִידוֹת שֶׁבְּכָל מְלָכוֹת פּוֹלִין נִהְגוּ לְאִסְרָהּ עַל בַּעֲלָהּ עַד שֶׁתְּטַהֵר אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי מִנְּהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה. כ"ש וּק"ו אֲנוּ מְקוֹם תּוֹרָה וְכָל מְעַשְׂיָהֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם וּמְצָאֵתִי רְמֵז קְצַת סוּף פָּרַק מְפָנִין דָּף קכ"ט מְאִימְתִי פְתִיחַת הַקְּבֵר אַבְיִי אָמַר מְשִׁתְּשֵׁב עַל הַמְּשֻׁבֵּר וְרַב הוּנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר מְשִׁעָה שְׁהֵדֵם שׁוֹמֵת וַיּוֹרֵד.

ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות לה באגפיה עד כאן לשונם. הביאו בטור אורח חיים סימן ש"ל ופסק דתרתמי בעינו דאין מחללין עליה שבת עד שתשב על המשבר והדם שותת ויורד.

ובשם הרמב"ן פסק להקל ואיזה שקודם מחללין. אם יושבת על המשבר קודם או הדם שותת קודם מיד מחללין.

וכתב עליו הב"י דהכי נקטינו. וא"כ זכינו לדין דגבי חילול שבת אזלינן בספק נפשות להקל ובחד מינייהו מחללינו.

ואם פן יושבת על המשבר קודם לדם שותת נמצא מקרי פתיחת הקבר משתשב על המשבר. וא"כ אם משתשב על המשבר היא פתיחת הקבר וקי"ל אין פתיחת הקבר בלא דם כמה שכתוב בטור יורה דעה סימן קפ"ח.

ואף למאן דמחמיר לענגן שבת דמצריף שניהם יושבת על המשבר והדם שותת היינו לחומרא שלא לחלל שבת באחת רק תרתי בעינו. אבל לחומרא טומאת נידה שהיא בכרת מודה גם הרי"ף דבחד סגי ואיזה שקודם טמאה.

דזה פשיטא דאף להרי"ף דגבי חילול שבת מצריף שניהם לענגן טומאה פשיטא דאם הדם שותת היא טמאה. ואם פן ה"ה אם ישבה על המשבר קודם שהדם שותת ג"כ טמאה.

דזה תכף משישבה על המשבר הוא פתיחת הקבר לאפיי וקי"ל דאין פתיחת הקבר בלא דם ואפילו לא ראתה פלום. וא"כ ה"נ יש לדמות נדון דיין לפתיחת הקבר מאחר שהמילדת בודקת אותה ודאי לפתיחת הקבר יחשב ואין פתיחת קבר בלא דם אע"פ שלא ראתה.

וע"כ לדעת דיןא קאמרי דאסורה לבעלה עד שתטהר. והנראה לע"ד פתבתי נאם הצעיר שמואל הלוי: שאלה י באו לפני בני יישוב אחד אחד אודות החרב של שלום שרגיל לעבור דרך ארצם ומקומם.

ולפעמים יש לאחד ב' או ג' בעלי מלחמות ולאחד אין לו רק בעל מלחמה אחד. וכן לפעמים אחד יש לו ולאחד אין לו.

וטענו שמי שאין לו יתן לסיוע למי שיש לו. וכן מי שיש לו רק אחד יתן לסיוע למי שיש לו ב' או ג' וכן עשיר יתן לסיוע לעני.

וכן יש חלוקים ביניהם פי לפעמים אחד יש לו ארוות סוסים ולאחד אין לו. ופסקתי כפי הנראה לפי עניות דעתי פעמים בראיה ופעמים באומדנא דאם נתאכסנו אצל יהודים על ידי הפרי"ר אז נסתפקה שדהו של מי שיש לו ריקים ומזלו גרם ואם נתאכסנו אצל יהודים על ידי העירוונים שהיו מחלקין ביניהם ע"י פלעטין ונתנו גם פן ליהודים ע"י פלעטין לכל אחד ואחד כפי הנראה בעיניהם אז דיניהם דין.

אע"פ שלא חלקו ע"פ הערפה שיש להקהל. וכ"כ בת"ה סי' שמ"ה לנדון דידיה.

ואם יתנו העדה או הקוואטיר מיינחסר ליהודים סך ריקים כפי המגיע אל חלק היהודים אז יחלקו היהודים ביניהם כפי הערה והמזון. שעד כאן לא פליגי הרשב"א והרא"ש אם

לגבות הכל על הממון או על הנפשות משום דלמר באים על פסקי נפשות ולמר באים על עסקי ממון.

משא"כ הקא דכ"ע ידעי דלאו ספנה הוא כלל רק צריה ליתן להם מאכל ומשתה. והם בעצמם אם הם מחלקים מחלקים ג"כ לפי הממון.

וכ"כ בת"ה סימן שמ"ה דגובין לפי שבח ממון. משא"כ אם הם מפושרים עמהם בריצוי פספ צריכין לגבות פפי הפשר שנותניו, שבין הרשב"א והרא"ש דהיינו חצי לפי הממון וחצי לפי הגלגולת.

כי אע"פ שקצתם עניים מ"מ גם הם עושין עין לומר כף הרבה יהודים יש פאן. משא"כ אם נותנים ליהודים בעלי מלחמות ליתן מזונות לפניהם ולפני סוסים שלקהם אז ג"כ נותנים עניהם בממון יותר מי שיש סיפק ביזו יותר.

ואם יחלקו ביניהם פפי הג"ל אין חילוק במי שיש לו ארוות סוסים או אין לו צריכין להחזיר פפי המגיע אליהם אע"פ שאין להם ארוות סוסים. ומ"מ אין העניים פטורים מכל וכל שגם הם לא יפטרו עניים מכל וכל.

ואם יכבד עליהם חצי ראש הבית יקילו מעליהם ע"פ טובי העיר לשם שמים. ועכשיו שנתנו העירונים למקצת יהודים ולמקצת לא נתנו אז צריכין אותן שלא להחזיקו ריקים ליתן לסיוע למי שהחזיר ריקים.

וה"מ אם פטורים אח"כ מן העירונים. אבל אם צריכין אח"כ ליתן ממון להעירונים בשביל שלא להחזיקו אז פטורים מלייתן לסיוע לאותן שהחזיקו ריקים כנ"ל: שאלה יא נשאלתי על מצת מצוה שהוציאה אותה מן התנור והחזירה אותה לתוך התנור לגמור אפיתה.

והניחיה עד אחר פסח כי לא פורש מה יעשה להם פי הנה בישוב אחד והתרתיה אותה. פי מ"ש במהרי"ל מהר"ש הקפיד שלא להוציא מצה קודם שנאפה יפה ולהחזירה אולי תתחמץ קודם החזרה עכ"ל.

אין ר"ל דחיישינן שמא ברגע זו קודם שמחזירה תתחמץ. רק שמא תתעכב חוץ לתנור ותתחמץ קודם שמחזירה.

אבל אי מחזירה תיכף אין לחוש לחמץ. דאל"כ רק חיישינן שמא תתחמץ לאלתר קשיא מה מקום להקפדה זו מדוע לא חרץ משפטה מה יעשה בה ולומר מצה שהוציאו מן התנור קודם שנאפת יפה אסורה שמא נתחמצה קודם החזרה.

אלא באמת לזה לא חיישינן ואינה אסורה אם הוציאו אותה קודם שנאפת יפה והוחזרה לתנור. רק שהקפיד שיש להיזהר שלא להוציאה פן יבוא לידי עיכוב ותתחמץ קודם החזרה.

ועוד ראיה ממ"ש בתשובת מהר"י פ"ץ מקראקא בסימן מ"ח וז"ל באריכות על מצה שאין לעמוד עליה אם חוטין נמשכין ממנה אם לאו. והטור כתב וז"ל אם אין חוטין נמשכין ממנה יוצאין בה ובפחות מכן אין יוצאין.

אָבֵל לֵאכּוֹל מִוֶּתֶר. אֲמַת כּוֹן הוּא.

אָבֵל בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ עכ"פּ אָסוּר. חָדָא אַף אַם גְּדַקְדַּק שְׁבִפְחוּתָהּ מְזַה מְעַט אִין יוֹצֵא אָבֵל מִוֶּתֶר לֵאכּוֹל מִמֶּנָּה.

מ"מ דְּלִמָּא מְצַה זֵו פְּחוּתָהּ הֶרְבֵּה מְשִׁיעוּר שְׂאִין חוּטִין גְּמַשְׁכִּין אֶפְּלוּ אַם קָרְמוּ פְּנִיָּה וְעוֹד דְּלִמָּא הִדִּין שְׁמוֹתָר לֵאכּוֹל קָאִי דְּוָקָא תִּיכְרָף אַחַר שְׁמוֹצִיאָהּ מִן הַתַּנּוּר קוֹדֵם שְׁתַּחֲמִיץ אָז מִוֶּתֶר לֵאכּוֹל.

אָבֵל שְׂאֵלְתִּינּוּ אַם לֵאכּוֹלָהּ אַחַר כֶּף בְּזַה יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא נְתַחֲמָצָה אַח"כּ כֹּל זֶה יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ הוֹאִיל וְהִסְבְּרָא נִוְתַנְתּ וּכְשִׂיאִינָה נְאַפָּה יָפָה שְׁתַּחֲמִץ. וּבְכַרְט הוֹאִיל וְנִמְצָא בְּשֵׁם מְהַר"י בְּשֵׁם מְהַר"ש שְׁהַקְפִּיד וְכו' עַד כָּאן לְשׁוֹנִם.

וְאִם אֵיתָא דְּאַף בְּאֵם הִתְחַזְרָה לְתַנּוּר אָסוּרָה הִנֵּה לוֹ לֹמֵר רַבּוּתָא טְפִי. דְּלֵא זֵו שְׂלֵא הִתְחַזְרָה לְתַנּוּר פְּשִׁיטָא דְּאָסוּרָה אֶפְּלוּ אַם הִתְחַזְרָה לְתַנּוּר גַּם כֵּן אָסוּרָה שְׂמָא תַתְּחַמֵּץ קוֹדֵם הִתְחַזְרָה.

עוֹד אִי הוּי טַעֲמָא שְׁהַקְפִּיד מְהַר"ש מְשׁוּם שְׂמָא תַתְּחַמֵּץ קוֹדֵם הִתְחַזְרָה כ"ש שְׁהִיָּה לָנוּ לְאַסְרָה אַף אַם אוֹכֵל אוֹתָהּ תִּיכְרָף קוֹדֵם שְׂיִתְחַזְרָה דְּתִדּוּק מְלִשׁוֹן הַטּוּר אִין יוֹצֵאִין בָּהּ אָבֵל לֵאכּוֹלָהּ מִוֶּתֶר.

וּמְפָרֵשׁ בְּעַל הַתְּשׁוּבָה הַגָּ"ל דְּלֵאכּוֹלָהּ לֵאלְתֵר מִוֶּתֶר. וְהִרִי הִסְבְּרָה נִוְתַנְתּ דִּוִּתֵר מִהַר נוֹכַל לְהִתְחַזְרָה לְתַנּוּר מִמָּה שְׂיֵאכֵל אוֹתָהּ וְאַף עַל פִּי כֵן חוּשְׁשִׁין שְׂמָא תַתְּחַמֵּץ קוֹדֵם הִתְחַזְרָה.

כ"ש שְׁהִיָּה לָנוּ לְאַסְרָה אַף לֵאכּוֹלָהּ לֵאלְתֵר שְׂמָא תַתְּחַמֵּץ קוֹדֵם גְּמַר הֶאֱכִילָהּ. אֵלֵא נְדָאִי דְּאִין הַפִּירוּשׁ דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂמָא תַתְּחַמֵּץ מִיָּד קוֹדֵם שְׂיִתְחַזְרָה.

וְאִם כֵּן הִנֵּה סִפְק דְּאוֹרְיִיתָא וְהִנֵּהלוֹ לְהַחֲלִיט הִדִּין וְלֹמֵר מְצַה שְׁהוֹצִיאֵו מִן הַתַּנּוּר וְהִתְחַזְרָה אָסוּרָה שְׂמָא נְתַחֲמָצָה קוֹדֵם שְׁהִתְחַזְרָה. אֵלֵא בְּאַמַּת שְׂאִין לְחוּשׁ לְזֶה כֹּלְל.

רַק שְׁהַקְפִּיד שְׂלֵא יָבֹא לִידֵי אִיסוּר וְלֹא לִידֵי שְׁהִיָּה. רַק שְׁהוּא מְבִיא רְאִיָּה מִמְהַר"ר ר"ש דְּמַנְלֵן שְׁלֵא אֶפְּיִיתָהּ רַק שְׂלֵא נְאַפְתּ יָפָה שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁעֵדִיין תַתְּחַמֵּץ.

וּבְזֶה מְבִיא רְאִיָּה מְהַר"ש דְּהִסְבְּרָא נִוְתַנְתּ שְׁתּוּכַל לְבֹא לִידֵי חִימוּץ אַף לְאַחַר אֶפְּיִיתָהּ. שְׁכּוֹן נִמְצָא בְּשֵׁם מְהַר"ש שְׁהַקְפִּיד וְכו'.

ש"מ שְׂאֵף לְאַחַר אֶפְּיָהּ רַק שְׂלֵא נְאַפָּה יָפָה יֵשׁ לְחוּשׁ לְחִימוּץ כּוּ"ל: שְׂאֵלָה יב גְּשְׂאֵלְתִי אַם מִוֶּתֶר לְטָחוֹן חֲטִיִּם שְׁל פֶּסַח קוֹדֵם פּוּרִים בְּלִי גְּיָקוּר הֶרְחִיָּם וּבְלִי פְּרִיסַת סְדִינִים. דְּבַר פְּשוּט הוּא שְׁמוֹתָר.

וְאַל תַּטְעֶה בְּמָה שְׁפָתַב בּש"ע ס' תנ"ג וְהוּא מְתְּשׁוּבַת מְהַר"ל סִימֵן נ"ט נוֹהֲגִין לְנַקֵּר הֶרְחִיָּם וְכו' הִבִּיאֵו הַב"י בְּשֵׁם הָאָגוּר בְּשֵׁם מְהַר"ל. דְּזֶהוּ מִיָּרִי לְאַחַר פּוּרִים שְׁהוּא תוֹךְ שְׁלִשִׁים לְפֶסַח מִשָּׂא"כ קוֹדֵם פּוּרִים לֹא נִהְגוּ.

ומאי דַּיֵּשׁ לַחֹשׁ מִשׁוּם דְּזַיְמָנִין דְּטַחְנוּ בְּהֵם תְּבוּאָה לַתּוֹתָהּ לְסַלֵּת כְּבָר נִתְבַּטַּל קוּדְם
שְׁלֵשִׁים לְפָסַח וְאִין פֶּאן מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחֵלָה שְׂאִינוּ טוּחֵן ע"מ לְבַטַּל הָאִיסוּר כְּמוֹ שְׁפָתַב
הַטּוּר בְּסִימָן תנ"ג שְׂאִין לַחֹשׁ לְנִשְׁיַכַת הָעֶכְבְּרִים מִזֶּה הַטַּעַם.

וכ"כ הַת"ח ס"י לַעֲנִין חֲטִין מְתוּלָעִים שְׁבוּרְחִין מְחַמַּת גְּדוּד הַרְחִיָּים וּמָה שְׁנִשְׂאָרִין שֶׁם
נִתְבַּטַּלוּ. וְאִין פֶּאן מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחֵלָה שְׂאִינוּ טוּמָן פְּדִי לְבַטַּל הָאִיסוּר.

וְעוֹד נ"ל דְּאִין בְּזָה שׁוּם מְבַטַּל אִיסוּר אֶפְיִלוּ דִיעֵבַד. חֲדָא דְשָׂמָא לֹא טַחְנוּ שׁוּם תְּבוּאָה
לַתּוֹתָהּ.

ואת"ל שְׁטַחְנוּ שְׂמָא בִּינֵי וּבִינֵי כְּמָה פְּעָמִים טַחְנוּ תְּבוּאָה טָרַם שְׁטַחְנוּ חֲטִים לְפָסַח. וא"כ
הָיִי ס"ס דְּאֶפְיִלוּ בְּדַאוּרֵיִתָּא אֲזִלִּינוּ לְקוּלָּא.

וכ"ש דְּהָיִי תְּרַתִּי סְפַק סְפִיקָא וְגַם נִתְבַּטַּל בְּמִיעוּטוֹ. וְאֵל תְּטַעָה בַּמ"ש הַש"ע בְּסִימָן תמ"ז
וְנ"ל וְאֵם נִתְעַרַב חֲמִיץ קוּדְם פָּסַח וְנִתְבַּטַּל בְּנִשְׂשִׁים אִינוּ חוּזַר וְנִיַּעוֹר בְּפָסַח לְאַסְוֹר בְּמִשְׁהוּ
וַיֵּשׁ חוּלְקִין.

וְכַתֵּב עָלָיו רַמ"א וְנוֹהֲגִין כְּסִבְרָא רַאשׁוֹנָה בְּכָל תְּעַרְוּבוֹת שְׁהוּא לַח בְּלַח. מִיְהוּ בְּדָבָר
יָבֵשׁ שְׁנִתְעַרַב אוֹ שְׂיֵשׁ לַחֹשׁ לְתַעַרְוּבַת כְּגוֹן פֶּת שְׁנַפְל לִיַּין אַע"פ שְׁנִטְלוּ מִשָּׁם אִיסוּר
בְּפָסַח עַכ"ל.

הִיָּינוּ שְׁהַחֲמִיץ גוֹשׁ אֶחָד לַעֲצָמוֹ וְאִינוּ נִבְלָל רַק שְׁנִתְעַרַב וְאִינוּ מְכִירוּ. מִשָּׂא"כ בְּקַמַּח
אַעפ"י שְׁהוּא יָבֵשׁ הוּא נִבְלָל וְאִין הָאִיסוּר בְּעִין מִמֶּשׁ כְּמוֹ לַח בְּלַח.

וְלָכֵן שְׁפִיר נִתְבַּטַּל קוּדְם פָּסַח דְּכָל הֵיכָא דְנִתְבַּטַּל בַּס' קוּדְם פָּסַח אִינוּ חוּזַר וְנִיַּעַר. כַּמ"ש
רַמ"א עֲצָמוֹ בְּסִימָן תנ"ג.

וְאֵם לַחֲשׁוֹן אָדָם לֹזֵר דְּעַדִּין יֵשׁ בְּזָה חֲשֵׁשׁ מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחֵלָה דְּמִי דְחָקוּ לְטַחְוֹן
קוּדְם פּוּרִים בְּלִי נִיקּוּר הַרְחִיָּים. וְנִקּוּר הַרְחִיָּים וְיַפְרוֹס סְדִינִין וִירִיעוֹת סְבִיב אַחַר פּוּרִים
כְּפִי הַשְּׂרָאֵל.

דְּבַשְׁלָמָא גְּבִי חֲטִין שְׂאֶכְלוּ מֵהֶם עֶכְבְּרִים אִי אֶפְשָׁר בַּע"א. מִשָּׂא"כ בְּנִיקּוּר הַרְחִיָּים דְּכָל
מָה שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ לְתַמְוֹן יִתְמָן.

דְּזָה אִינוּ. דַּא"כ גַּם בְּחֲטִין שְׂאֶכְלוּ הָעֶכְבְּרִים מְמַנּוּ נְמִי נִימָא הָכִי כִּי אֶפְשָׁר בְּחֲטִין אַחַר.
דְּדוּחַק לֹזֵר דְּאִיִּירִי שְׁכָל הַחֲטִין שְׁבַעִיר נְשׁוּכוֹת מִן הָעֶכְבְּרִים. דַּא"כ הֲלֵא גְדוּלָה מְזוּ
הַתִּיר הַגָּאוֹן לְקַנּוֹת קַמַּח מִן הַשּׁוּק בְּשַׁעַת הַדְּחָק.

אַלָּא וְדַאי שְׂאִינוּ שַׁעַת הַדְּחָק א"כ לְמָה לֹא יִבְרְרוּ הַחֲטִין מְנַשְׁיַכַת הָעֶכְבְּרִים. אַלָּא וְדַאי
מֵאַחַר שְׁבוּנוֹדַאי יֵשׁ שְׂשִׁים נֶגֶד הַנְּשׁוּכוֹת אִין צְרִיךְ לְבָרְרָם.

כִּי מֵאַחַר שְׂיֵשׁ טוּרַח בְּבְרִירוֹתָם חֲשִׁיב דִיעֵבַד. וְכֵן כְּתִב בְּפִסְקֵי מֵהַרמ"א סִימָן קצ"ז
בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דְּעַרוּבִין דְּכָל דְּבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ טוּרַח לְתַמְוֹן חֲשִׁיב כְּמוֹ דִיעֵבַד.

וה"י אַף אִם טַחְנוּ בְּהֵם תְּבוּאָה לַתּוֹתָהּ מ"מ יֵשׁ שְׂשִׁים נֶגֶד הָאִיסוּר וּמִפְּנֵי שְׂיֵשׁ טוּרַח
לְנִקּוּר הַרְחִיָּים וְלַפְרוּשׁ סְדִינִין וִירִיעוֹת חֲשׁוּב כְּמוֹ דִיעֵבַד. דְּמָה שְׁנִתְהַגּוּ לְהַחֲמִיר לְנִקּוּר

הַרְחִיזִים הַיְיָנוּ לְאַחַר פּוּרִים וְהִיכָא דְלֵא נִהְנוּ לֹא נִהְגוּ וְהָבוּ דְלֵא לְהוֹסִיף עָלֶיהָ לְהַחְמִיר
לְנִשְׁרָר קוֹדֵם שְׁלִשִׁים יוֹם לְפָסַח.

וּפְהָא שְׁצָרִיף לְבָרַר חֲטִינ שְׁצָמְחוּ וְלֵא שְׁרִינּוּ בְּלֵא בְּרִירָא מֵהַאי טַעְמָא. הַיְיָנוּ דְשֵׁם יֵשׁ
לְחוּשׁ שְׁמָא אֵין שְׁשִׁים מְאוּתָן שְׁלֵא צָמְחוּ.

מִשָּׂא"כ בְּחֲטִינ נְשׁוּכְיָן שְׁאִין בָּהֶם רַק אֶחָד מְאַלְף כַּמ"ש הַטּוֹר וְאִין בְּזָה מְשׁוּם מְבַטֵּל
אִיסוּר לְכַתְחֵלָה כַּמ"ש. וְעוּד דְשְׁמָא אִין פֶּאן אִיסוּר כְּלָל פְּדֹאֲמָרָן.

וְעוּד דְהָא צָרִיף לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְנִשְׁרָר הַרְחִיזִים וְלְפָרוֹס יְרִיעוֹת תּוֹף הַתִּיבָה שְׁקוּלֵט בּוּ
אֶת הַקְּמַח מִן הָאֶפְרָכְסֵת. וְאִיתָא בִּי"ד בְּסִימָן ק"ב אַע"פ שְׁבְדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֶפְיֵלוּ
בְּאַלְף לֹא בְטִיל מ"מ בְּעֵנִין פְּלִי שְׁנַאָסֵר מְבַלִּיעַת אִיסוּר לֹא מִיקָרִי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין
לְפִי שְׁצָרִיף לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְהַגְעִילוּ.

וְה"נ וְכ"ש בְּגִדוֹן זֶה כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי שְׁאֶפְשֵׁר שְׁאִין בּוּ חֲשֵׁשׁ חֲמִץ כְּלָל שְׁמָא לֹא טַחְנוּ
תְּבוּאָה לְתוּתָהּ. וְאַף אִם יֵשׁ בּוּ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא טַחְנוּ תְּבוּאָה לְתוּתָהּ שְׁמָא אַח"כ טַחְנוּ כְּמָה
פְּעָמִים תְּבוּאָה אַחֲרַת בֵּינִי וּבֵינִי.

וְאִת"ל שְׁלֵא טַחְנוּ תְּבוּאָה אַחֲרַת בֵּינִי וּבֵינִי מ"מ יֵשׁ שְׁשִׁים כְּנִגְדוֹ וְאִין בְּזָה מְשׁוּם מְבַטֵּל
אִיסוּר לְכַתְחֵלָה דְאִינוּ מְכַוְּנִין לְבַטֵּל הָאִיסוּר רַק לְטַחֵן קְמַחוּ קְמַכּוּנוֹן כַּמ"ש הַטּוֹר. וְגַם
יֵשׁ בּוּ טוֹרַח לְתַקּוּן כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי מֵהֵרָא"י בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת.

וְגַם צָרִיף לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת כַּמ"ש בִּי"ד לְעֵנִין דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין. וְאִם כֵּן הֵכָא דְכוּלְהוּ
אִיתְגַּהּוּ בְּזָה כ"ש דְמִוְתָר וְלִית דִּין צָרִיף בְּשֵׁשׁ.

וְכָל זֶה פְּתַבְתִּי לְרַוְוָא דְמִילְתָא כִּי רְאִיתִי יֵשׁ רוֹצִין לְמַחֲוֹת. וְכ"ש בְּיֵשׁ מְקוּמוֹת שְׁיֵשׁ
לְהֵם קִצַּת אֹנָס מְדַאָגָה מְדָבָר פֶּן יִתְרַבּוּ אַח"כ הַיְיָמִים שְׁאִין הַרְחִיזִים טוֹחְנוֹת מְרֻב מִים
כְּאֶשֶׁר הוּא עֲלוּל לְרַבּוּי מִים בֵּין פּוּרִים לְפָסַח דְכָל שְׁכַן דְמִוְתָר לְטַחֵן קוֹדֵם פּוּרִים.

וְהַמְּפַקְפֵק בְּדָבָר לִית מֵאֵן דְחֵשׁ לְקַמְחִי"ה. הַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי נְאֻם הַצְעִיר שְׁמוּאֵל הַלְוִי:
שְׁאֵלָה יֵג עֲוֹבְדָא הֵנָּה בְּבִאמְבַעֵרָג שְׁטַחְנוּ קְמַחֵיהֶם לְפָסַח אַחַר פּוּרִים בְּגִיָקוֹר הַרְחִיזִים
כְּפִנְהוּג וּבְאֶפְרָכְסֵת וְתִיבָה חֲדָשָׁה אוּ בְּפָרִיסַת סְדִינִים כְּפִנְהוּג.

וְאַח"כ טַחְנוּ אֶחָד שְׁהִיָה לוֹ חֲטִימִים צְמוּחוֹת וְכַמְעַט הַחֲצִי הָיוּ צְמוּחוֹת. וְקִצַּת טַחְנוּ קְמַחֵיהֶם
אַח"כ עַד שְׁלֵא נוֹדַע מְזָה הַחֲטִימִים וְקִצַּתָּם לֹא טַחְנוּ עַד יָיִן.

וּפְסַקְתִּי שְׁהַקְּמַח הַזֶּה אִיסוּר אֶפְיֵלוּ לְהַשְׁהוֹתוֹ וְזֶה שְׁנִטְחָן אַח"כ הָיוּ דִיעֲבַד וּמִוְתָר כִּי
נִתְבַטֵּל בְּשִׁשִׁים קוֹדֵם פָּסַח וְאִינוּ חוֹזֵר וְנִגְיַעוֹר כִּי קְמַח הוּא כְּדִין לַח בְּלַח שְׁהָאִיסוּר נִכְלָל
וְאִינוּ עוֹמֵד בְּכַנֵּי עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּסִימָן י"ב הַקּוֹדֵם.

וּמִי שְׁלֵא נִטְחָן קְמַחוּ עַד יָיִן מֵאַחַר שְׁנִהְגוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל לְנִשְׁרָר הַרְחִיזִים אַע"פ שְׁבְדִין אִין צָרִיף
לְנִשְׁרָר כִּי אִף אִם טַחְנוּ תְּבוּאָה לְתוּתָהּ מ"מ הָיוּ ס"ס חֲדָא שְׁמָא לֹא נִתְבַקְעָה אִף אִם הִזָּה
לְתוּתָהּ שְׁהָרִי בִימֵי הַתְּלִמוּד הָיוּ טוֹחְנִים תְּבוּאָה לְתוּתָהּ לְמַצוֹת.

ואת"ל נתבקעו ונתחמצו מ"מ מה שנטחן אח"כ ונתערב בו מעט מן החטים הלתותים
נתבטלו בס' קודם פסח. וזה הנה פשוט יותר להתיר מחטים שצמחו ויש ס' פנגדן שלא
צמחו.

מ"מ מפני שיש טורח לתקן חשוב כמו דיעבד כמ"ש בסימן הקודם. וא"כ מכ"ש בנקור
הרסנים שהוא טירקא.

ואם הנה טוחן לכתחלה בלא ניקור לא הנה מבטל איסור לכתחלה. ובפרט שהית ס"ס
שפא אין שם איסור כלל ואת"ל הנה קצת איסור ונתבטל אינו מכונן לבטל האיסור
כמ"ש לעיל.

וע"כ בדין אין איסור כלל לטחון בלא ניקור רסנים רק שנהגו כן והבו דלא לוסיף עלה.
וע"כ מה שנטחן אחר כך הני דיעבד.

אבל מי שלא נטחן קמחו עדיין לדידהו כלכתחלה מצד המנהג שנהגו לנקר אחר פורים.
אבל אם לא יוכלו בקל לנקר הרסנים פי הוא סמוך לפסח או שאר הכרח גם לדידהו
הני פשעת הדחק ושרי לטחון בלא ניקור.

הנראה לפע"ד כתבתי: שאלה יד נשאלתי על ילד בן שנה וד' חדשים נגמל מחלבו וקודם
פסח הנה ל"ע חולה ב' שבועות חולי מסוכן עד אשר תש פחו ולא קם רוח בו ובתוך כך
באו ימי הפסח אשר לא הנה הילד יוכל לסבול המאכל והמשקה וחזר לחולשתו אשר
בנדאי אין ספק להתיר לו שתנית חמץ כי אין לה דבר שעומד בפני פקוח נפש.

אך מאוד צ"ע איך לנהוג להביא חמץ לביתו. פי אי אפשר בכל שעה ביום ובלילה לשאת
התינוק לבית א"י.

ובפרט בשבת שאסורין לטלטל ואי אפשר להרכיב התינוק על כתפה של אמו וגם לא
למדדה את בנה מאחר שמש פחו. והתירתי להביא החמץ לתוך הבית אמנם בחדר שאין
משמשין בו תדיר ומן הצד כדי שלא יהא נכשלין בו.

אמנם בקנשי גדול מפני שכתוב בת"ה סימן קע"ו דאם מוציא חמץ כדי לבערו מותר
ליטלו ביד. ומביא ראיה מן הגמ' מפדי לביעורא קא מכונן מיכל קא אכיל מיניה בתמיה.

היינו דוקא אם עוסק לבערו משא"כ הכא. לכן התירתי להניח מן הצד כדין א"י ששכח
חמץ בבית ישראל, על סמך מ"ש הטור בשם הרא"ש סימן תמ"ח פשכותי מביא חמץ
לישראל בי"ט אחרון דפסח שיאמר הישראל איני רוצה שיקנה לי רשותי ואז אינו קונה
לו רשותו בע"כ.

ואף שמהר"ז ציון בשו"ת מהר"מ מינין סימן פ"ב שדא ביה נרגא וז"ל. ומה שכתבת
אחר כך ולצ' דפי' דר"ת מחרר שלא נקנה הפרה בפסח אל הכותית הנ"ל ממילא נקנית
לה המשכה לית דין ולית דיין לומר חפש בזה.

וראיה מחמץ בפסח מעשה ששלח הא"י פת לישראל בי"ט אחרון של פסח וקבלתו הא"י
שלא בפניו וכו' עד משום דהיתרא ניחא ליה דליקני הכא נמי לא הנה דעת הישראל
לקנות החמץ בפסח עד לאחר וכו'.

ומה התם היתה קבלת הא"י לדעת הנותן להקנות לישראל ואפילו הכי לא היה מועיל כ"ש בנדון דידן דלא נקנית לו המשכה וכו' עכ"ל. אין הנדון דומה כלל לראיה דהתם לא עשה היהודי שום צד זכיה בחמץ פי הא"י הביא לו בלא ידיעתו וגם שפחתו א"י קבלתו בלא ידיעתו.

וכשהודיעו לישראל צוה להצניעו בבית א"י ולהוציאו מביתו. לכן הורה שמוטר החמץ ולא הני חמץ של ישראל שפבר עליו הפסח דהיתרא ניחא ליה דליקני וכו'.

אבל הכא עשה אייזק המעשה ומשך הפרה לא אמרינן פינות דעתו המשונבשת ויבטל המעשה עכ"ל באריכות. ש"מ דוקא בענין זה מותר אבל לא פשיש החמץ בביתו וסברא נכונה היא.

מכל מקום לא משמע פן מדברי הרא"ש ששהביא הטור בסימן תמ"ח באנרח חיים דמשמע דתיקונו פן להבא משמע. דלאו דוקא בנדון זה שהיה המעשה רק אפילו אם יש לו ידיעה ממנו רק שלא יהא ניכר מתוך מעשיו דניחא ליה דאז הני חמצו של ישראל.

וגם משמע מדבריו דאם הישראל מניחו ברשותו אינו עובר עליו ואפילו בסתם שלא אמר בפירוש שאינו רוצה שיקנה לו רשותו מ"מ אינו קונה לו רשותו מסתמא. משום דהיתרא ניחא ליה דליקני.

ועוד בר מן דין גם מהר"ם מינץ מחלק שפיר בענין אחר עוד בשני פנים האחד דכתב וז"ל ועוד דלא דמי כלל לחמץ בפסח דחמץ אסור בהנאה ועובר עליו בכל יראה ובל ימצא נאנו סהדי דאין דעתו לקנות כלל לשונויה נפשיה רשע לעבור על ד"ת.

ואע"ג דיום אחרון דרבנן פועין דאורייתא אתקין וכו'. אבל הכא קנייה דהיתרא הוא ודהיתרא ניחא ליה דליקני אע"ג דאית ביה הפסד ממון אם יולד זכר מ"מ אית ביה נמי הרנוחת ממון במשיכה זו וכו'.

הרי לדבריו כ"ש הוא דבימים ראשונים דפסח דהוא אסור דאורייתא ועובר על כל יראה ובל ימצא כ"ש דאנו סהדי דאין דעתו שיקנה לו רשותו כלל דאנו סהדי שלא יעבור על ד"ת. גם מה הנאה יש לו אם דעתו שיקנה לו רשותו דאם יקנה לו רשותו הרי אסור בהנאה מלבד מה שהוא עובר על כל יראה ובל ימצא.

ואף אם היה בר הכי שעובר על ד"ת ח"ו מפל מקום להנאת עצמו יחוש דמה ירויח אם ירצה שיקנה לו רשותו דהא אדרבה מפסיד שיאסר בהנאה. אלא ודאי דאין דעתו לקנות לו רשותו כלל.

ומה שכתב מהר"ם מינץ עוד פעם ג' וז"ל ועוד דלא דמיא לחמץ דהתם פשיטא דאין רצונו לזכות בחמץ דהזכיה הני גורם לו הפסד דה"ל חמץ שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה אבל הכא אית בזה ריח במשיכתו עכ"ל.

הרי בשני טעמים שכתב נשמע לנדון דידן שמוטר להשהות החמץ בביתו ואינו עובר עליו שאינו חמץ שלו שהרי לא נתן עדיין מעות בשבילו. ואף אם יתן לאחר זמן מ"מ לא נקנה לו מעשיו בכסף.

גם רשותו אינו קונה לו דלא ניחא ליה שיקנה לו רשותו. ועל פן אינו עובר על בל יראה ובל ימצא.

ואם לקשה אדם לומר דע"כ לא קאמר הרא"ש ותיקן הדבר שלא יהא חמץ שעבר עליו הפסח במה שאינו חפץ שיקנה לו רשותו היינו שלא יהא מחשבתו ניכר מתוך מעשיו אבל הקא פשיטא דניחא ליה שישתה הגלד חמץ פדי שיחזור לבוריו.

אין זה קשין דלא גרע מאילו הנה בשאר ימות השנה דמותר להתרפאות בדבר איסור חוץ מע"ג אם הרפואה ידוע. או ע"פ מומחה פדאיתא בי"ד סימן קנ"ה.

ה"ה הקא נמי הכי דאף התם הרפואה ניחא ליה אבל במה שמתרפא בדבר איסור לא ניחא ליה אלא שהוא על פי ההכרח ואין לה דבר שעומד בפני פקוח נפש. והקא נמי פן אף אם ניחא ליה לשתות חמץ הרפואה ניחא ליה אבל האיסור לא ניחא ליה.

ועוד דאף אם ניחא ליה לשתות הגלד חמץ משום רפואה מ"מ אינו מוכרח שישתה חמץ שלו ויכול לשתות חמצו של א"י ואם פן עדיין לא ניחא ליה דליקני ליה רשותו ואינו עובר עליו פנ"ל.

וה' יצילני משגיאות: שאלה טו צפרא טבא. ושתא בריכא.

וסיי אריכא. ומזוני רויחא.

לאהובי ריכא ובר ריכא וכו'. מפני טרדות הזמן לא אוכל להאריך.

אף אודיע למכ"ת המעשה רע אשר עשה קאפיל ורענס דארף וכתבתי לו בפקודת מר שיבוא הנה במקלו ובתרמילו וכאשר הגיד לי מעשה שהיה פה היה ששחט עגלה אצל קצב בעי"ט ליקח בשר וליקח מן הפרס.

ואח"כ בא כמר פניבש והגיד איך שאשת הקצב הגידה לו שמכרה מפני שהיתה מתיראה שהיה מושגע הנקרא שווינד"ל קעפפיי"ש. בכך אמר קאפיל הנ"ל למשה ואברהם נלכה נא ונראה שהקצב יפתח הראש כי אתם יותר בקיאים ואומנים בקצבות ושחיטה ממני.

וכשפתחו הראש מצאו בתוך המנות (מיטן דיניץ) רוחב כמו (גוטיין גראשין געל) ובתוך (הגעל אלז הירז קערנדליך) ואמר אברהם אני איני רוצה לאכול מן הבשר יאסר הבשר עלי. והשיב קאפיל הלא הקרום קנים פשר הוא ולקח צלע שלם מן הבשר ע"כ דברי קאפיל עצמו.

אברהם ורעשדארף הגיד פאשר שמע מן העגלה הנ"ל שנשחטה (און זאל חסרון הנ"ל האבין זיין ער צום קצב גינגין זיין קאפיל און משה דרינו גיוועזין אונד קאפיל העב אין קאפ' גישטאכין מיט איין מעסר העב ער דען קאפ' פון זמין הויאן לאזן זיין מיטן אין הירן גיוועזין געל אבר דאז מוח) זיין רום גוועזין נוייל אבר קיין (מורה הוראה) ווער דא גיוועזין העב ער פון (בשר) ניט נעמין חעגין).

משה הגיד בת"ע פנ"ל וכו'. ויען כי הוא עצמו הגיד שהכשיר ולקח מן הבשר על סמך שקרום קנים אין צריך לעדותו של העד.

הנה לפי דבריהם דבר פשוט היא שהפל פשר כיון שהמות הקיף מה שנתרוקן אבל לא מטעמיה כיון שהקרום קנים. לכן לפי עניות דעתי ראוי לעונש מפמה טעמים כי מי סמכו להורות בדבר שצריך ושאלת חכם.

ועוד כיון שמעצמו הודה שלקח עמו כמר אברהם מאחר שהוא יותר אמן בקצבות והוא אסרו ואם פן למה סמוך הוא על דעת עצמוע"כ מכ"ת היושב על פסא הוראה לדון ולהורות הוא יענין בדינא דההוא גברא ומה משפטו החרוץ יודיעני.

כי לא אכנה בגחלתו דמר להורות בפני רבי. וזולתו לא ידעתי לחדש.

רק שנותיו פימי עולם יחודש. ואויביו יהודש.

כ"ד מחנתנו ואוהבו שאינו תלוי בדבר הקטן נתן באמבערג ערב סופות תכ"א לפ"ק: תשובה גרסינו בפ"ק דחולין א"ר הונא האי טבחה דלא סר ספינא קמי' חכם משמתינו ליה. ורבא אמר מעברינו ליה ומכריזין אבשרא דטרפה.

ולא פליגי פאן בשנמצאת ספינו יפה פאן בשלא נמצאת ספינו יפה. רבינא אמר היכא דלא נמצאת ספינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפי' לכותים נמי לא מזדבן.

ופירש"י והיכא דנמצאת ספינו יפה מכריזים עליה דטרפה משום קנסא מיהא לכותים שביקי' ליה לזבוגי ההוא טבחה דלא סר ספינא קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועברייה ואכריז אבשרא דטרפה ופירש"י דקסבר הא דאמר רבא מעברינו ליה כו' אפי' היכא דנמצאת ספינו יפה.

איקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר להו ליעינינו רבנו במלתיה דתלו ביה טפלי. בדקיה רב אשי לספיניה ונמצאת יפה ואכשריה.

ופירש"י דקסבר הא דאמר רבא מעברינו ליה בשלא נמצאת ספינו יפה קאמר עכ"ל. ואף שלנדון דידן אין צריך לכל הסוגי' מ"מ הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא.

הטור והש"ע פסקו פרבא ולא פרבינא. וכן הרי"ף.

דהיכא דנמצאת ספינו יפה משמתינו ליה ולא מעברינו ליה והיכא דלא נמצאת ספינו יפה מעברינו ליה ומכריזין אבשרא דטרפה אבל שרי לזבוגי לכותים דלא פרבינא. ומתמה הרא"ש על הרי"ף למה לא הביא הרי"ף הך דרבינא דהוא בתראה.

וכתב הב"ח דלא קשיא פלל משום דמר זוטרא ורב אשי אכשריה. ופירש רש"י דקא סברי דלא אמר רבא מעברינו ליה רק בשלא נמצאת ספינו יפה.

וכיון דמר זוטרא ורב אשי עבדי עובדא דלא פרבינא וגם רבא בר חיננא צונה להם למצוא לו זכות להכשירו אם נמצאת ספינו יפה הכי נקטינו דלא מעברינו ליה אלא בלא נמצאת יפה אבל מותר לזבוגי לכותים.

וכף היא דעת רבינו דלא חש לקושיות הרא"ש אביו. ועוד דאף הרא"ש לא חלק על פסק רב אלפס אלא תמה עליו בלחוד עד כאן לשונו.

וקשיא לי אם פן מהו תמיהת הרא"ש שפא גם דעת הרי"ף פן דלית הלכתא פרבינא דהוא בתראה. ומ"ה תמה על הרי"ף שלא הביא דברי רבינא.

ומהתיימה על הטור דלא פסק פאָביו. והב"י מיישב שנ"ל בטעמו של הרי"ף מפני שהיה מפרש כמ"ש בעל העיטור דרבינא ס"ל דבנמצאת ספינו יפה פליגי.

דהיכא דלא נמצאת יפה ל"ק רבא דמכריזין דטרפה היא דהא אפילו לכותים לא מזדבן. אלא אפילו בנמצאת ספינו יפה קאמר דמעברין ליה וכיון דהפסד ממון טבח הוא פסק להקל עכ"ל.

ואילו לא שפכתב רש"י ז"ל בהא דמר זוטרא ורב אשי דקסברי דסבר רבא מעברין ליה בשלא נמצאת ספינו יפה קאמר. לולא זאת הייתי אומר דלא פליגי והכי הוא שיטת הגמרא.

רבינא לא פליג רק אסתם גמרא ולא ארבא דסתם גמרא קאמר ולא פליגי ע"ז אמר רבינא דפליגי דרב הונא סבר דבנמצאת ספינו יפה משמתינן ליה ע"ז אמר רבינא דזה אינו רק בנמצאת ספינו יפה סבר רבא מעברין ליה ומכריזין אבשרא דטרפה.

והיכא דלא נמצאת ספינו יפה קא סבר רבא ממסמס ליה בפרתא. ממילא רבינא לא פליג ארבא ולא אמר סברא דנפשיה רק מפרש מימרא דרבא דפליג ארב הונא.

ולא פסתם גמרא דקאמרה דלא פליגי. וע"ז קאמר דגם רבא בר חיינא פסק הכי דהאי טבחא דלא סר ספינא והוי יפה שמתינה ועבריה ואכריז אבשרא דטרפה.

אבל אם לא היה נמצאת יפה היה פוסק פרבינא אליבא דרבא פדאמרון. וגם מר זוטרא ורב אשי סברי הכי.

רק מה שהחזירו אותו היינו טעמא משום דאין איסור בדבר רק משמתינן אותו משום פבודו של חכם שהיה לו להראות. ולכן פסק מהרמ"א בי"ד בסימן י"ח ובנמצאת יפה יכול החכם למחול ואין צריך לנדומו.

ואם פן מכ"ש פשפבר נידה אותו כ"ש שיכול להתיר לו נידוינו. וע"כ צנה למר זוטרא ורב אשי לעיין במלתיה.

ועוד הלא אפילו בטבח שיצא טרפה מתחת ידו פסקו הרבה מהאחרונים דהכל לפי מה שהוא אדם, ויש שמעבירין אותו לזמן קצר ויש לזמן ארוך, וכ"ש בדבר שאינו משום איסור רק משום פבודו של חכם מכ"ש שיכול להחזירו ולכן צנה רבא בריה דרב חיינא לעיין במלתיה.

ודבר זה מוכח טובא דקאמר לעינינו רבנו במילתיה דתלו ביה טפלי. וקשיא ממ"נ אי פדין העבירו מה יועיל לו טפלי דתלו ביה.

ואי משום קנס העבירו בלא טפלי נמי יכול להחזירו. ועוד דרב אשי בדיק לספיניה ונמצאת יפה ואכשריה דלמא אפתי לעולם בתחלה לא היה ספינו יפה ואח"כ התקינו ועשאה יפה דמסתמא לא היה תיקף באותו יום רק אחר זמן פדמשמע בגמרא אקלעו מר זוטרא ורב אשי להתם משמע לאחר זמן.

אָלאַ ונדאי באַמט גַם הַם סבָּרי פֿרַבא וְהָא דְהַכְשִׁירוּ אוֹתוֹ מִשׁוּם שְׂפָכֵר סָבֵל עֲוֹנוֹשׁוּ מִשׁוּם פְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם בְּמָה שְׁנִידָה אוֹתוֹ וְהַעֲבִיר אוֹתוֹ לְזִמְן מַה וְע"כ רָצָה שׁוֹב הַשִּׁיב אוֹתוֹ עַל פְּנֵי מִשׁוּם טְפִילֵי דְתַלְוּ בֵּיהּ.

וְגַם הֵם מֵר זוטָרָא וְרַב אֲשֵׁי הַכְשִׁירוּהוּ מִשׁוּם שְׂפָכֵל עֲוֹנוֹשׁוּ בְּמָה שְׂפָכֵר נֶגֶד פְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם. וְתַלְוּ טַעֲמָא בְּמָה שְׁנִידָה סְפִינֵי יָפָה פְּדֵי שְׂיָהִי לְהֵם פְּתַחוּן פֶּה לְפָנָיו ר"ל לְפָנֵי הַטַּבַּח לְמָה הַכְשִׁירוּהוּ.

אַבְל בְּאַמְת מְזָה אֵין רְאָיָה דְשְׂמָא פֿכָּר לֹא הֵיָה הַסְפִּין יָפָה אוֹ הֵיָה יָפָה וְאַפִּילוּ הֵכִי הֵיָה רְאוּי לְנִדּוּת. אַף אַע"פ כֵּן שְׂרִינֵן לִיה פְּדִיאָמָרוּ.

וְאִם כֵּן אֵינִי מְוַכַּרְח מַה שְׂפִירֵשׁ רַש"י דס"ל הָא דְאָמַר רַבָּא מְעַבְרִין אוֹתוֹ הֵיָנִי בְּשִׁלָּא נְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה. אַף חֲלִילָה לִי לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי רַש"י וּמִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא פִּסְקֵי פֿרַבִּינָא מְכָל מְקוֹם הֵילְכְתָא פֿרַבָּא דְהֵיכָא דְלֹא נְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה מְעַבְרִין אוֹתוֹ וּמְכַרְיִין אַבְשָׁרָא דְטָרְפָה.

אַף עַל גַּב דְּלָרֹב פּוֹסְקִים הֵיכָא דְנְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה לֹא מְשַׁמְתִּין אוֹתוֹ רַק מִשׁוּם פְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם. וְהֵכִי סָבֵר גַּם רַמ"א בַּהֲג"ה סִימֵן י"ח.

וְאִם כֵּן כ"ש הֵכָא אַף אִם הֵיָה מְכַשִּׁיר פְּדִין מְכָל מְקוֹם לֹא גִרַע מִבְּנִמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה. וְכ"ש אִם לֹא נְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה דְמַנְדִּין אֵיתוֹ וּמְעַבְרִין אוֹתוֹ וּמְכַרְיִין אַבְשָׁרָא דְטָרְפָה.

וְה"ה הֵכָא. וְכ"ש לְפִי מְקַצָּת דְעוֹת שְׂפִתְבוּ דְהֵי טַעֲמָא דְמַנְדִּין אִם נְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה פְּדֵי שִׁלָּא יִסְמְכוּ עַל שְׁחִיטָתוֹ פַּעַם אַחֲרַת וְתַהִי פְּגוּמָה וַיִּשְׁחַט בָּהּ כֹּל שְׂכֵן שְׂיָשׁ לְחַוֵּשׁ בְּהָא שְׂיִסְמְנוּ עַל הוֹרְאָתוֹ פַּעַם אַחֲרַת.

וְאִם כֵּן כֹּל שְׂכֵן וְקַל וְחַוֵּשׁ וּמַה בְּנִמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה דְחַוֵּשׁ הֲרֵאוּת אֵין לְהַכְחִישׁ וְאַף עַל פִּי כֵּן אֵינִי רַשְׁאֵי לְסִמְנוּ עַל דְעַתוֹ אִי מְפָנֵי פְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם אִי מִשׁוּם גְּזִירָה מִשׁוּם פַּעַם אַחֲרַת כ"ש בְּהָא דְהוֹרְהָ פְּסוּמָא בְּאַרְנוֹבָה דְרַאוּי לְנִדּוּת.

אַף הֵכָא יֵשׁ לוֹ דִּין דְלֹא נְמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה דְמְשַׁמְתִּין לִיה וּמְעַבְרִין לִיה וּמְכַרְיִין לִיה אַבְשָׁרָא דְטָרְפָה אַף אִם הֵיָה פֿשֵׁר בְּדִין. כֹּל שְׂכֵן כָּאֵן כְּפִי הַנְרָאָה לִי שְׂבָדִין הוּא טָרְפָה לֹא כְּמוֹ דְעַת מְכ"ת שְׂכַשֵׁר בְּדִין אַף אֵין לִי עַתָּה פְּנָאֵי לְהַאַרְיָה.

וְאַף אִם הֵיָה פְּדִיבֵי מְכ"ת שְׂהֵיָה פֿשֵׁר בְּדִין מְכָל מְקוֹם רַאוּי לְנִדּוּת בְּאַחַד מִשְׁנֵי טַעֲמִים הַנְרָאָה לִי כֹל שְׂכֵן הֵכָא דְלֹא הֵיָה לוֹ לְהוֹרוֹת בְּמָה שְׂצָרִיף שְׂאַלֵת חֲכָם וַיִּשׁ לְחַוֵּשׁ שְׂגַם פַּעַם אַחֲרַת יִסְמְנוּ עַל הוֹרְאָתוֹ.

וּלְפִי טַעַם זֶה גַּם בְּנִמַצָּאת סְפִינֵי יָפָה אֵין רַשְׁאֵי הָרַב לְמַחְנֵל עַל פְּבוֹדוֹ דְאֵין הַנְדוּי מִשׁוּם פְּבוֹד הָרַב רַק מִשׁוּם שִׁלָּא יְפוּק חֲנוּרְבָה מִיְגִיָה לְפַעַם אַחֲרַת וְכ"ש הֵכָא שְׂאֵין בְּיָדֵינוּ לְמַחְנֵל הַנְדוּי שְׂחִיב.

וְעוֹד שְׂפִתְבּוּ בַש"ע ס' א' וְאֵין צָרִיף לְיַדַע כֹּל חֲלִילֵי דִינִים וְכו' עַל דְּבָר זֶה מְסַתְפֵק וְשׂוֹאֵל שְׂפִיר קְרִינֵן בֵּיה יוֹדַע וְכו'. וְכ"ש בְּזֶה שְׂהוּא הֵיָפָה מְזָה שְׂהֵיָה מְסַתְפֵק בְּמִיעוּטוֹ וְאֵינִי שׂוֹאֵל אֲפִילוּ בְּדָבָר שִׁלָּא שְׂיָיָה לְשְׁחִיטוֹת וּבְדִיקוֹת שְׂלוֹ כ"ש שְׂרַאוּי לְהַעֲבִירוֹ מִשְׁחִיטוֹת וּבְדִיקוֹתוֹ וּלְאַכְרוּזֵי אַבְשָׁרָא דְטָרְפָה מַה שְׂאַכֵּל מְבַהֲמָה זוֹ אוֹ מַה שְׂיִשְׁחַט

והפלים צרכים הכשר ועוד לבי מהסס דאף אם העדים אומרים שהיה החסרון במוח בדרך שלא היה טרפה בכך שלא נמס כדונג והיה לפי דבריהם המוח מקיפו.

מכל מקום כל הדרכים האלו בו. דאיתא בגמרא דחולין דף ט' אומר רב יהודא אומר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו מאי קא משמע לן תנינא וכו' לא צריכא דשחט ב' וג' פעמים ושחט שפיר וכו'.

וכתב הב"י בש"ע סימן א' אפילו שאלו לו עשית פך וכך ומתוך תשובתו נראה ששחט פראוי אין לסמוך עליו אפילו אמר פרי לי ששחטתי יפה עכ"ל וה"נ בנדון דידן אף שהעדים הם נאמנים מכל מקום אחרי שאינם בעלי תורה כלל א"כ מה שהעידו שהמוח היה מקיף החסרון לא העידו רק בנדמי ולפי סברתם ואפשר אם היה בא למראה עיני הדיין היה מורה בה לאיסור.

על פן אין לזוז ממה שפכתתי תחלה לנדותו דלא גרע מבנמצאת סכיניו יפה. אף בנמצאת סכיניו יפה יש שני דיעות בטעמא האחד הנידוי הוא משום פבוד הרב ולפי זה יכול החכם למחול וכן כתב ר"מ איסורלש בהג"ה סימן י"ח.

ולטעם הרא"ש דמנדין אותו משום שפא יסמוך פעם אחרת על דעתו ולפי זה אין החכם יכול למחול אף שבפעם הנה נמצאת סכיניו יפה. ואם פן גם בנדון דידן אף אם היה לו דין דנמצאת סכיניו יפה ונ"מ דמנדין אותו אבל לא משמתין ליה ולא מעברינן ליה מכל מקום אין בדינו למחול הנידוי שחייב שלא יסמוך על הוראתו פעם אחרת.

וכן ראוי לגזור הקא יותר מבאם נמצאת סכיניו יפה דהתם נראה בחוש שהיא יפה ועל פן סמוך על דעתו ואין שייך ליגזור כל פך שפא בפעם אחרת ישחוט בפסין פגומה מה שאין פן הקא דיש לחוש על פן אין בדינו למחול הנידוי דכאן אין הנידוי משום פבודו של חכם רק שצריך שאלת חכם דלאו פולי עלמא דינא גמירי.

ועל פך חך גם הנידוי בשביל שלא היה מראה ההוראה לחכם ואינו משום פבודו של חכם רק משום איסורא. ואי קשיא לטעמא דאין מראין הספין לחכם אלא משום פבודו של חכם למה מחלו חכמים על פבודם נגד השוחטים.

הא ל"ק דלהכי דייק ואמר הטור והרא"ש הביאו בש"ע סימן י"ח והאדינא נהגו למנות וכו' ולהם מחלו חכמים על פבודם פי הם זהירים וזריזים וכו' היינו דוקא להם מחלו חכמים על פבודם פי הם נאמנים על השחיטה ועל הבדיקה גם נאמנים להם על בדיקת הספין אבל לא נגד אינש דעלמא.

ולפי זה יבא לנו דאסור לשוחט ליתן הספין לבדוק לאחר מי שאינו שוחט פי לא מחלו להם חכמים על פבודם רק דוקא להממונים מפיהם על השחיטה. וא"כ זה שכתב הרשב"א בתשובה הביאו הש"ע נרמ"א בסימן י"ח ראובן שאמר לשמעון בדוק זה הספין ובדקו ב' פעמים מהי"ב וכו' מעשיו מוכיחים עליו וכו'.

ולפי דברי אף אם בודק כל הי"ב בדיקות אין לסמוך על אותו בדיקה מאחר ששמעון אינו שוחט. פי מסתמא שמעון אינו שוחט דאם היה שוחט נדאי היה בודק כל הי"ב בדיקות מאחר שביקש ממנו.

אֵלָא פְּשִׁיטָא שְׁלֵא הָיָה שׁוֹחֵט וְהָיָה סוֹבֵר שְׂדֵי בְּכַף לְכֹן אַף אִם בְּדַק כָּל הַי"ב בְּדִיקוֹת
הָיָה אֲסוּר מִטַּעַם שְׁלֵא מְחִלוּ לָהֶם: שְׁאֵלָה טַז נִצְהִיר אֲוֵרוֹ כְּשֶׁרָגָא וּכְטִיְהִירָא. הִתְרִיף וּבְקִי
במ"מ ובגמרא והגיונות דאבני ורבא.

דִּין הוּא יְהוּדָא דְסָלִיק שְׁמַעְתָּמָא אֲלֵיבָא דְהִלְכְתָּא כְּשׁוּרָה. אֵל נֹכַח הַמְקַרָא וְעֶזֶר מִצְרָה.
אָבֹן פִּינָה אָבֹן יְקָרָה. אֲסַפְקֵלְרִיָא הַמְאִירָה.

הוּא אר"י שְׁבַחְבוּרָה הָאֵלוֹף הַמְרוֹמָם נ"י כְּמוֹהֵר"ר יְהוּדָא לִיב נר"ו. חַד מְבַנֵי יְשִׁיבָה
נְחֻבוּרָה דק"ק הַמְפֹּאֲרָה.

וְכָל אֲשֶׁר לָכֶם שְׁלוֹם וְיִשְׁע רַב. מְבַר בֵּי רַב לְצוּרַב.

פְּנֵי יִלְכוּ לְקַרְב. אֲמַנָם מְרַחֵק פְּמִטְחוֹי קֶשֶׁת.

כִּי יִרְאֵתִי לְגִשְׁת לְהַגְאֹן אב"ד נר"ו. כִּי אֲנִי אִישׁ בְּנִשְׁת וְאִין דְּעֵתִי מְעוֹרְבָת עִמּוֹ וְלָכֹן
יִרְאֵתִי פֶן יֵאמֵר לְדַבְרֵי נֹאשְׁתָּ.

וְלִבּוֹ אֵלֵי לֹא יִשְׁתִּי. ע"כ מַכ"ת חֲטָאת עָלֵי אֵל יִשְׁתִּי.

כִּי בְּלַעֲגֵי שְׁפָה אוֹתוֹ טְרַחֲתִי. כִּי מְפַנֵי רְצוֹן אַחֲרִים רְצוֹנֵי בְטִלְתִּי.

וְעַל דְּעֵתִי עֲמַדְתִּי וְאֲתַאפֵק וְהַעֲלָה אֶת הַעוֹלָה עַל רוּחִי. וְאֲשַׁתְּדֵל בְּכָל מַאֲמָצֵי כַּחֲזִי.

כְּפִי מִיַּעוֹט חִילִי. לְרוּב הַפְּצָרוֹת וְהַעֲתָרוֹת שְׁבִיקֵשׁ מִמֶּנִּי כְּמֵר פְּלוּנֵי אֶלְמוּנֵי גַם חֲמִיו דְּמֵר
הַפְּצִיר בֵּי עַד בּוֹשׁ שְׁאֲעֲלָה זְכָרוֹנוֹ לְפָנֵי ב"י יָצוּ.

כִּי אִין הִתְבוּשׁ מִתִּיר אֶת עֲצָמוֹ מִבְּשֵׁר"ו וְעַצ"מוֹ הִיא אֲשֶׁתּוֹ בְּכַגְד"ה בּוֹ וּמְרַדָּה בּוֹ זָה
אֲרַבַּע שָׁנִים וְחֲצִי הוּא יָשָׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים. וְהִיא יִשְׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים.

וְאִף אִם הוֹסִיף בָּהּ אוֹת אַחַת אֵינִי לְהֵאֲשִׁים. אִף מְפַנֵי הַהוּא מַעֲשֶׂה דְחַד מִן אֶהְלוּיֵי בְּסוּף
מְסַכַּת נְדָרִים אוֹת זֹה הַנְּחֻתִיָה תְלוּיָהּ.

(ר"ל דְּאֲפֻשֶׁר דְּעִדִּין לֹא יִשְׁנָה בֵּין הָאֲנָשִׁים רַק עֵינֵיהָ נִתְנָה בְּאַחַר פְּעוּבָדָא דְהֵתָם) וְכֹן
הָיָה הַמַּעֲשֶׂה בְּפֶרֶט. בְּתַחֲלַת הַמַּעֲשֶׂה הַשְּׁטוֹן.

שְׁפַעַם אַחַת בְּלִילָה שְׁחַקָה בְּבֵית אֶחָד בְּקִלְפִים בל"א קרטי"ן. וְאוֹתָהּ הַלִּילָה הָיְתָה לִיל
טְבִילָה.

וּבַעֲלָה בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וּמִצְפָּה לְרַגְלֵי אֲשֶׁתּוֹ. וְלֹא יִדַע מְאוּמָה מָה הַמְהוּמָה.

אֵיחָה אֵיפָה הִיא הַטְּוִמָאָה. וְנִפְלָה עָלָיו תְּרַדְמָה חֲשֻׁכָה גְדוּלָה וְאֵימָה.

וְהָאִישׁ בְּפִחְדָתוֹ חֲבִישׁ מִחֲשַׁבְתּוֹ חֲשִׁיב אוֹתִי וְיִשְׁכַּב וְיִרְדָּם עַל מִטָּתוֹ וְתוֹדַד עָלָיו שְׁנָתוֹ.
וְיֵהִי סְמוּךְ לְבִקְוֵר בְּבֵית הַחוּרְרָא וְהַקּוֹר בְּאֵתָה לְפִתְחָה בֵּיתָה וְהַקִּישָׁה עַל הַדְּלָת.

וְדַלְתוֹת הַבַּיִת סְגוּרוֹת וְנַעוּלוֹת וְיִשְׁמַע הַבַּעַל בִּיאַת אֲשֶׁתּוֹ לְבֵיתוֹ וְיִסַּר אִפּוֹ וְחִמְתּוֹ בְּעֶרְהָ
בּוֹ כְּאִשׁ בְּקַרְבּוֹ. וְחֲשָׁב בְּלִבּוֹ מִתְחַלָּה לֹא בְּאֵת לְבֵיתִי וְעַכְשָׁיו לֹא אֲבִיתִי לְפִתְחוֹת וְהִלְכְתָּ
אֵל מַעֲנִי"ךְ שְׁחוּחַ.

ויהי פאָאָר קָשׁב שְׁנֵטל נְקֻמָתוֹ מִמְּנֵה שְׁהֲנִיחָה לְעֲמוּד בְּקוֹר כְּמוֹ חֲצֵי שָׁעָה אוֹ שָׁעָה קִטְנָה. אַז פֶּתַח הַבַּיִת נִיחַר בָּהּ אַף הַבְּעַל וְאָמַר מַה זֶה הַמְּרָד וְהַמַּעַל.

וְהַחֵל בְּדִבְרֵימָה לְהַפְלִימָה אֵין זֶה מְדַרְבֵּי בְנוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל כְּבוֹדָה בַּת מְלֶכֶת פְּנִימָה וְאֵז הַתְּרִיסָה לְנִגְדוֹ אַף שְׁהֶאֱמַת הָיָה אֶתּוֹ. וּמֵאוֹתָהּ לֵיל טְבִילָה שְׁמָה לְבַעֲלָהּ עֲלִילָה וְלֹא קָרְבָה זוֹ אֶל זֶה כָּל הַלְּיָלָה.

(פִּירֵשׁ שׁוּם לִילָה כְּמוֹ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה וְכַדוּמִיָּהֶם). פְּעָמִים אוֹמְרַת שְׁהַתְּשִׁמִּישׁ קִשָּׁה לָהּ.

וּפְעָמִים אוֹמְרַת שְׁמִתְּפִנּוֹנָת לְצַעוֹרֵי לְבַעֲלָהּ מִפְּנֵי קִטְט וּמְרִיבָה שְׁבִינוֹ לְבִינָה ע"כ הִיא מוֹרְדָת עַל בְּעֻלָּהּ. וּבְכָל הַמְּדִינָה יֵשׁ לָהּ קָלָא וְלִקְלָלָה תַּחֲשֹׁב לָהּ.

ע"כ לְרוֹב הַפְּצָרוֹת הַנ"ר פְּלוּנֵי בְעֻלָּה וּע"פ בְּקִשְׁת חֲמִיו דְּמַר לֹא מְנַעַתִּי לְהִרְאוֹת מַעֲשֵׂה אֲצַבְעוֹתַי הַשְּׁפֹלוֹת לְכַתְּנֹב וּמַכ"ת הַחֲכָם כְּמִלְאָד אֱלֹהִים וְיִוֹדַע לְדַבֵּר עַל לֵב הַגָּאוֹן אַב"ד וּב"י יֵצוּ וְיִרְאֶה לְמַצָּא פֶּשֶׁר דְּבָר לְחַבֵּר אֶת הָאֵהָל וְהִיָּה אֶחָד.

כִּי בְנוֹדָי אֵין זֶה דְּבָר מְכֻנָּעַר שְׁרָאוֹי לְאַסְוֹר עֲלָיו. דְּהָא בְּתַשׁוּבַת מִיְּמוֹנֵי הַשִּׁיכִים לְהִלְכוֹת אִישׁוֹת כַּכ"ד בְּעֻדוֹת ר' שְׁאֵלְתִימָאֵל בְּלִיל שְׁבוּעוֹת וְכו' הָיָה מִמֶּשׁ דְּבָר מְכֻנָּעַר וְאַפ"ה טְהֵרָה מְהֵר"ם.

וְאֵין צָרִיף לְרְאוֹת הַרְבֵּה שְׁהִיא מְוַתְרַת לְבַעֲלָהּ. אַף שְׁהִיא מְרַדָּת וְאוֹלֵי תַשְׁגִּיחַ בְּדִבְרֵי מַעֲלָתְכֶם דְּבָרִים רַבִּים וְאִם תַּקְשֶׁה עַרְפ"ה וְלִהְיוֹדְפוּ מִחֲמַת הַיּוֹד וְנִפְיָה וְאִינְנָה שְׁמָה יָד לְמוֹ פ"ה, וּבְכָל זֹאת לֹא יָשִׁיב אָפָה.

וְאֵין אָדָם דֵּר עִם נֶחֱשׁ בְּכַפִּיפָה. ע"כ יִרְאוּ מַעֲלָתְכֶם כְּדַת מַה לַעֲשׂוֹת בָּהּ.

וְהָאֱלֹהִים שְׁרָאוֹיָה לְעוֹנְשֵׁין וְאֵלוֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב"ה וְלִהְתִּיר לוֹ לַעֲנוֹת אוֹתָהּ לִיקַח אִשָּׁה אַחֲרָת. כִּי בְּאֵלָה לֹא גִזַּר הַגָּאוֹן רַגְמ"ה בְּמִקּוֹם עֵיגוֹן שְׁיִהְיָה הוּא כְּאֶלְמָנוֹת חַיּוֹת צְרוּרוֹת.

כְּמוֹ שְׁבַמְהֵרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ ס"ג וּבְתַשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימֵן תַּת"ס וְעֵינֵין בְּמֵהֵר"ש דִּי מוֹדִינָא בְּחֻלְק א"ע סִימֵן ק"ד וּבְתַשׁוּבַת מְהֵר"ם בְּשֵׁם רַאב"ן וּבְשִׁאָר תַּשׁוּבוֹת מְבֻנְאוֹרוֹת. גַּם בְּתַשׁוּבַת מְהֵר"ם מִינְיָן סִימֵן ק"ד הִבִּיא תַשׁוּבָה מְגֻדוֹל אֶחָד שְׁהִסְפִּימוּ עֲלָיו כְּמָה גְדוֹלֵי וּרְבִנֵי פְּרָאָג וְרוֹב רַבְנֵי אוֹסְטְרִיָּה.

לְמַעַן תִּהְיֶה מִחֲשַׁבְתָּהּ נְעֻדָּת לְבִלְתִּי תַת עֵינֶיהָ בְּאַחַר וּכְבוֹדָה לְפָסוּ"לִים וְזָרוֹת וּבְעֻלָּה נַע וְנָד בְּאַרְץ לְבִלְתִּי תַת לוֹ שֵׁם וּשְׁאָרִית. וְיָבֵא הַלֵּף הַלּוֹף וּבְכָה כְּמִים הַנִּיגְרוֹת.

וְהַתְּגוֹרֵר פֶּה עֲמָנוּ וְסִיפֵר לָנוּ הַהִרְפָּתָקָאוֹת אֲשֶׁר עֲלָיו עוֹבְרוֹת. וְדַמְעוֹת מַעֲיִנּוּ נוֹשְׁרוֹת וְהוֹאֲמֵן הַכַּת הַבִּינְיָנִים.

חֵס עַל כְּבוֹדוֹ וּכְבוֹד בְּנוֹתָיו הַעוֹמְדִים עַל פְּרָקוֹן פְּרָק בְּתוֹלָה נְשִׂאת. וְאִשְׁתּוֹ כַּכְּסוּ"לָה נִיסַת לְיִצְרָר רַע וּבִינְדָה לְהַטִּיב לוֹ וְלִהְרַע.

וְהָאִישׁ בְּבִיתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כְּאִישׁ אוֹרַח, וְהַיּוֹם בְּכָאֵן וּמְחַר וְיִכְרַח. וְאֵין לוֹ נַחַת רוּחַ בְּבִיתוֹ אֲפִילוֹ לְאַכּוֹל לֶחֶם כְּמִשְׁמְעוֹ.

והדבר מוטל עליכם לעמוד בפרץ ולבער הרע מקרבכם כמ"ש הפסוק ואשימם
בראשיכם חסר יו"ד הריבוי להורות על האשמה. וה' יצילכם מעון ואשמה.

ומבינה ושמה. ותזכו לקול דממה.

בבית ה' שמה. כמעטיר ומפגיע.

המטולטל מקינו ונוע. בארץ אחרת לא מצא מרגוע.

הצעיר שמואל סג"ל מעזריטש: שאלה יז יולדת זכר שאירע לה אבל. ויום השבת שתלך
לב"ה הוא יום ד' לאבלה פדת מה לעשות אם לנהוג אבלות או לא.

וכן בעל האשה אם מותר לעלות לתורה באותו שבת מאחר שנהגו שהוא חיוב לעלות
לתורה פי האבלות הנה לשניהם להבעל ולהאשה והנה כמה חילוקי דיעות בין הלומדים
בבאמבערג.

ושלחו דבר אלי לדרוש מאתי. והשבתי מה שראה לעניית דעתי: תשובה יראה לי תחלה
דמותר לרחוץ בדרך פדאיתא בטור י"ד סי' שפ"א ובש"ע שם וכדאי' בדרך כי במ"ק
שרבינו שמשון התיר לילדת שמת לה מת ביום י"א ללידתה לרחוץ מיום א' ואילך.

והולי קריי"ש אסרתי לעשות ואסור לעלות לתורה דאע"פ שהוא דבר של פרהסיא
ומצינו לר"ת שעלה מעצמו משום דבר של פרהסיא. מ"מ חזא דהא לא קי"ל כר"ת דהא
באבל שהוא פהן ואין שם פהן אחר אלא הוא ואין לה פרהסיא גדול מזה אפילו הכי
אסור לעלות לתורה.

אלא שרש"ל בתשובה סימן ע"א והגהות מנהגים כתבו שיש לפהן לצאת מב"ה הרי
דאין אנו נוהגין כר"ת. וכך כתב רש"ל בהקדמתו בתשובה הנ"ל דלא ראה נוהגין כר"ת.

ועוד נ"ל דאף ר"ת מודה בזה דהא קריאת התורה אסור משום שמחה שצאמר פקודי ה'
ישרים משמחי לב. אבל אינו שמחה לאחרים וגם לעצמו אינו רק שמחה בלבד שצאמר
משמחי לב ואינו שמחה של פרהסיא.

גם חיוב קריאת התורה ולימוד תורה הוא דאורייתא ואבילות חוץ מיום ראשון הוא
דרבנן. ולדעת הרא"ש במועד קטן אפילו אבילות יום ראשון דרבנן.

ולכן הנה עולה ר"ת לתורה ובצירוף טעם דפרהסיא. מה שאין פן בשמחה בפרהסיא
כגון לעשות הנולי קריי"ש גם רבינו תם מודה דאסור.

ונהי דאבילות בפרהסיא אסור מפל מקום שמחה בפרהסיא מי התירו. ועוד דאף אם אינו
עושה הנולי קריי"ש אינו דבר של פרהסיא שהרי כתב רש"ל בתשובה הנ"ל באבל שיש
לו בן למול דאסור לקרות בתורה אע"פ שמי שיש לו בן למול הוא חיוב לעלות.

מ"מ אינו דומה לנדון של ר"ת. משום דהתם כל שבת ושבת הנה עולה אבל אבי הבן
הנה יש כמה שבתות שלא עלה לתורה.

ועוד התם גבי ר"ת הוי הקריאה חיובא דרמיא עליה מן הדין כדאמר בפרק הניזקין אחר
הפהן ולוי מי קורא ת"ח הממונים על הציבור וכו'. אבל הכא שאינו אלא מנהג במקצת
מקומות ולא חיובא הוא א"כ לא מיקוזי בפרהסיא עכ"ל.

בְּיָאוֹר דְּבָרָיו דָּאָם הוּא חֵיב לְעֵלוֹת לְתוֹרָה מִן הַדִּין וְאֵינוֹ עוֹלָה מוֹכְחָא מִלְתָּא דְמִשּׁוּם אֲבִילוֹת אֵינוֹ עוֹלָה וְהוּי פְּרֵהֶסְיָא מִשָּׂא"כ בְּמִי שְׂאֵינוֹ חֵיב רַק מִצַּד הַמְּנַהֵג אֵינוֹ מוֹכַח מִלְתָּא דְמִשּׁוּם אֲבִילוֹת הוּא נִמְנָע דְהֵרֹאָה שְׂאֵינוֹ עוֹלָה סוֹבֵר שְׂאֵינוֹ חָשׁ עַל הַמְּנַהֵג שְׁהָרִי אֵין עוֹשֶׂה אִסּוּר בְּזָה אוֹ סוֹבֵר שְׂמַנְהֵג הַמְּקוֹם פֶּאן שְׂאֵינוֹ חֵיב לְעֵלוֹת.

וְאִם כֵּן נִדוֹן דִּינָן מִמֶּשׁ כַּה"ג חֲדָא דְלֹא בְּכָל שְׂבַת עוֹשֶׂה הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ וְאֵין פְּרֵהֶסְיָא. וְאִף עַל גַּב דִּי"ל דְלֹא דְמִי דֹאע"פ שְׂבָא לְעֵתִים רְחוּקִים מ"מ הוּא בְּפְרֵהֶסְיָא מֵאַחַר שְׁהִיִּלְדָת הוֹלְכָת עִם סִיעַת מְחַבְרוּתִיהָ לַב"ה וְאִם כֵּן אִם לֹא תַעֲשֶׂה הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ הוּי פְּרֵהֶסְיָא.

מ"מ חִילוּק הַשְּׁנִי הוּא נִכּוֹן דְאֵין זֶה חֵיבוּבָא מִן הַדִּין רַק מְנַהֵגָא בְּמִקְצַת קְהֵלוֹת דְהֵינּוּ בְּמִדִּינוֹת אֲשַׁכְּנֵז עוֹשִׂין הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ לְזַכֵּר מִשָּׂא"כ בְּכָל מְדִינוֹת פִּיחָם פּוֹלִין מֵעַהֲרִין וְאִסְטְרִינְיָה שְׂאֵין עוֹשִׂין הִנְיִישׁ לְזַכֵּר.

וְאִפְּי' אֲצֵל נִקְבָה כְּבָר נִשְׁתַּקַּע הַמְּנַהֵג מְקָרוֹב בְּקֵהלוֹת גְּדוּלוֹת שְׂלֹא לְעֵשׂוֹת הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ רַק עוֹשִׂין לָהּ מִי שְׂבִירָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְע"כ מֵאַחַר שְׂאֵין זֶה אֵלָא מְנַהֵגָא בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת אֵין זֶה פְּרֵהֶסְיָא.

וְזִהוּ לְפִי חִילוּק שְׂל רַש"ל ז"ל. אֲבָל לְפִי מַה שְׂכַתְבִּיתִי לְמַעַלָּה בְּלָאוּ הָאֵי טַעְמָא אִסּוּר דִּישׁ חִילוּק כְּשֵׁם שְׂאִסּוּר אֲבִילוֹת בְּפְרֵהֶסְיָא כְּפִי אִסּוּר שְׂמַחָה בְּפְרֵהֶסְיָא.

וְאִף עַל גַּב דְאֲבָל מוֹתֵר לְשִׁלוֹחַ מְנוֹת הֵינּוּ נְמִי חֵיבוּבָא מִן הַדִּין שְׂמַחְוִיב לְשִׁלוֹחַ וּלְקַנִּיִים הַמְּצִנָּה וְגַם זֶה אֵינוֹ רַק לְאֶחָד וּב' כְּדִי לְקַנִּיִים הַמְּצִנָּה. וְכ"ש הֵכָא דְאִסּוּר שְׂאֵינוֹ חֵיבוּבָא מִן הַדִּין וְגַם הוּא אֲפוּשִׁי שְׂמַחָה.

וְעוֹד דְהֵתֵם בְּשִׁלוֹחַ מְנוֹת אֵין הַשְּׂמַחָה בְּבֵיתוֹ שְׂל אֲבָל מִשָּׂא"כ הֵכָא בִּיִוִּלְדָת שְׁהַשְּׂמַחָה בְּבֵיתָהּ. וְכֵן מִטַּעַם זֶה אִסְרִיתִי לִיתֵן לְנָשִׁים לְחַמְנִיּוֹת וּלְעַקִּיָּהּ וְיִין שְׂרָף מִשּׁוּם אֲפוּשִׁי שְׂמַחָה רַק צְוִייתִי שְׂתִּלְכוּ הַנָּשִׁים עִמָּה לַב"ה.

וְכֵן בְּחִזְרָתָהּ מִב"ה יָלוּ אוֹתָהּ עַד פְּתַח בֵּיתָהּ וְלֹא יִלְכוּ עִמָּה לְבֵיתָהּ לְאֶכּוֹל וּלְשִׁתּוֹת שְׂם כְּפִנְהוּג. וְגַם בְּזָה שְׂיִיָּהּ טַעְמָא שְׂל רַש"ל הַנֶּ"ל וְגַם טַעְמָא דִּידִי.

וְעוֹד הַטַּעַם שְׂל הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ בְּזַכְרָה לְמְנַהֵג אֲשַׁכְּנֵז הוּא כַּמ"ש מֵהַר"מ מִינְיָן סִימָן י"ט שְׂשִׁמַּע מֵאֲבִיו שְׂקִיבֵל מְרַבּוֹתִיו טַעַם לְשֵׁם הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ ר"ל חוֹל קְרִיִישׁ פִּי' צַעֲרָה שְׂקוֹרִין שְׂם הַחוֹל. כְּגוֹן שְׂעוּלָה לְתוֹרָה בְּשֵׁם שְׂמוּאֵל וְאוֹתוֹ שְׂם נִיתָן לוֹ בְּשַׁעַת מִילְתּוֹ.

וְאִם שְׂם הַחוֹל הוּא זְנוּוִיל אוֹתוֹ שְׂם נִיתָן לוֹ בְּשַׁעַת שְׂאִמּוֹ הוֹלְכָת לַב"ה. וְא"כ הָאֵי יְנוּקָא דְהָאֵי אִתְמָא נִקְרָא לִיְזֵר וְשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ שְׂלוֹ אֲלִיעֶזֶר וּבְזָה אֵין צְרִיָּה לְהוֹלִי קְרִיִישׁ דְלִיְזֵר קִיְצוֹר שְׂל אֲלִיעֶזֶר הוּא.

דְהָא גַבִּי גַט א"צ לְכַתּוּב הַמְּכֻנָּה לִיְזֵר וְע"כ אֵין צְרִיָּה חוֹל קְרִיִישׁ. וְאִם כֵּן גַּם לְפִי זֶה לֹא הוּי מִלְתָּא דְפְרֵהֶסְיָא שְׂאֵינוֹ עוֹשֶׂה הִנְיִישׁ קְרִיִישׁ דְהַעוֹלָם יֵאֲמְרוּ שְׂאֵין צְרִיָּה לְהוֹלִי קְרִיִישׁ מֵאַחַר שְׂאֵין לוֹ שְׂם הַחוֹל.

וְאִע"פ שְׂלָאוּ כ"ע דִּינָא גְּמִירִי מ"מ כ"ע יְדַעוּ דְאֵינוֹ חֵיב מִן הַדִּין רַק מִצַּד הַמְּנַהֵג. וְהַבְּעַל לֹא יִקְרָא בְּתוֹרָה מִטַּעַם שְׂכַתְבֵּי רַש"ל בְּפִירוּשׁ.

ובצענן המקום בב"ה אין לה לשנות ותשב על מקומה ושהיא רגילה כל השנה. דהא יש
דיעה שלא לשנות מקומם בב"ה בשבת וכדאיתא בש"ע י"ד סימן שצ"ג.

ואף על פי שפתיב רמ"א שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג ואין לשנות עכ"ל היינו
בשלה לב"ה ביום ו' קודם ברכו וישב על מקום האבלים ע"כ גם בשבת אל יחזור
למקומו הרגיל לישב שם כל השנה.

ואין זה דבר פרהסיא דהרואה אותו ישב שם הוא סבור שקבע לו מקום פאן שהרי ישב
שם קודם הכנסת שבת. משא"כ ביולדת דלא היתה בב"ה בערב שבת רק בשבת שיצאה
מביתה לב"ה והוי מילתא דפרהסיא שהרי מתחלה לא ראו אותה יושבת על מקום זה
הוי פרהסיא.

ועוד שהרי הנשים מוליכות אותה לב"ה ואם תשב על מקום האבלים הוי פרהסיא טפי.
ואין לומר באמת לא תלך רק יחידית בלא סיעת חברותיה.

זה אינו דלא גרע מאבל שהוא מכניס חתן לחופה שהולך עם סיעת אנשים הרבה וגם
לובש בגדי שבת. וה"נ יכולה לילך עם חברותיה ותלבש בגדי שבת.

ואע"פ שיש לחלק דהתם אין סיעת האנשים הולכים לכבוד האבל המוליך החתן לחופה
רק לכבוד החתן מה שאין פן פאן הנשים הולכות לכבוד היולדת והיא אבלה. ועוד דהא
באבל המוליך החתן לחופה התנה רמ"א ובלבד שיהיה אחר שלשים.

מ"מ יש לחלק דבמזמורי חתן וכלה יש שמחה יתירה מביולדת שהולכת לבה"כ שהרי
המנהג להכניס חתן לחופה עם כלי שיר מה שאין פן היולדת שמוליכין אותה לבית
הכנסת. ולכן מותרת ללבוש בגדי שבת אפילו תוך שבועה.

אבל מ"מ תלך בעיטוף הראש פדרך האבלים כמנהג אשכנז שקורין שטארן. וא"ת א"כ
הוי ב' דברים דסתרי אהדדי.

אין זה קשיא שהרי הכלה ההולכת לחופה מלבשת בגדי אבלות ושבועה ימים תשב יום
הראשון שאחר השבת שיוצאת מב"ה. ומ"מ מנין שלשים מתחיל מן הקבורה.

ואע"פ שלא נהגה אבלות קודם שבת אפילו שעה אחת, ודברים שבצנעה בלאו הכי היו
נוהגים משום שהיא יולדת וא"כ לא נהגה שום אבלות כלל קודם השבת. מ"מ אין זה
עיקוב שלא תמנה שלשים מן הקבורה.

דלא גרע ממי שמת לו מת ברגל מונה ל' מן הקבורה ודין ז' נוהג לאחר הרגל. ואע"פ
דהתם נוהג דברים שבצנעה ברגל מ"מ מה בכך הרי שעה אחת קודם הרגל לא נהג
אבלות כלל אפ"ה מונין ל' מיום הקבורה ודין ז' אחר הרגל.

ועוד ראיה יותר מבוארת ממ"ש הרי"ף פ' ואלו מגלחין בענין זה דהקובר את מתו ברגל
שבע"פ שאין הרגל עולה למנין ז' עולה למנין ל' דכי תנו הרגלים מפסיקין ואינן עולים
למנין ז' הוא דאינן עולין דמצנת ז' אינה נוהגת ברגל.

אבל למנין ל' עולים הואיל ומצנת ל' נוהגת ברגל דהא אינו מגלח ברגל עכ"ל. הרי אע"פ
שבלא"ה אסור לגלח ברגל מ"מ נחשב לגזירת ל' וה"ה הכא ביולדת דכמו שברגל דאם

מת לו מת ברגל לא היה אפשר כלל לנהוג אבלות קודם הרגל וה"ה גבי יולדת דהא חיה כל שלשים יום מותרת בנעילת הסנדל אפילו ב"כ.

וכ"ש שלא תחלוץ סנדל מחמת אבלות וכ"ש שלא תשב לארץ כל ל'. ודברים של צנעה בלא"ה היתה אסורה א"כ לא היה אפשר כלל לנהוג אבלות תוך ל' ללדתה ואפ"ה תתחיל למנות ל' מיום הקבורה ודין ז' לאחר ל' של יולדת.

דהיינו מיום א' שאחר השבת שהלכה לב"ה. הנראה לע"ד פתבתי וה' יצילני משגיאות: שאלה יח ואגב אבאר מ"ש ב"ד סימן שצ"ט שעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד ושמיני עצרת ז הרי כ"א ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומשלים עליהם ח' אחרים.

והקשה בטו"ז דלמה לא יחשב שמיני עצרת לרגל בפני עצמו גם לענין ביטול כמו ב"כ דמבטל לגמרי גזירת שלשים. ותירץ משום הרא"ש דשאני הכא דלא נהג דין ל' כלל ואע"ג שנהג גיהוץ ותספורת מ"מ הרי בלאו אבלות נמי אסור באלו מחמת הרגל.

וצ"ע לתרץ זה אליבא דהרמב"ן דס"ל דיש באבילות איסור נוסף על איסור הרגל כמנוזק לעיל סימן זה סעיף א' (דמ"ש בסעיף א' ונ"ל ולא מתורת רגל לבד אסור בהם אלא אף מתורת אבל וכו' הוא לשון הרמב"ן בטור) א"כ קשה למה לא יבטל שמיני עצרת את שלשים כיון שפבר נהג בדין שלשים קצת בתוספת האיסור.

ונראה דמ"מ יש פאן שינוי משאר שלשים בחול דהתם יש היכר בעיקר הדין גיהוץ ותספורת. משא"כ פאן שאין היכר אלא בתוספת זה וזה אין הוכחה כל כך.

ועל כן די בזה שצאמר שהרגל עולה למנין שלשים אבל לא לענין שיהא ממש שמיני עצרת מבטל שאר הל' עכ"ל מורי בטו"ז. וקשיא לי דאין להרפיב דברי הרא"ש עם דברי הרמב"ן שהרי במקור הדין חולק הרא"ש על הרמב"ן בטור וכתב שאינו אסור כלום מתורת אבל רק מתורת הרגל ואע"פ כן מבטל א"כ הב"י שפסק בש"ע סימן שצ"ט סעיף ח' פרמב"ן גם רמ"א לא השיג על הש"ע לא פתב דעת הרא"ש.

וא"כ פאן שפסקו הש"ע ורמ"א דש"ע נחשב לז' ימים אבל אינו מבטל. אי אפשר שיסברו תירוצ הרא"ש דאינו עולה משום דלא נהג דין ל' כלל ועוד קשה לפ"ז במת לו מת ברגל מונה ל' מיום הקבורה ודין ז' נוהג לאחר הרגל.

ולמה לא יעלה הרגל לז' וישלים עליו ל' הרי ג"כ נהג קצת אבלות ברגל ולמה לא יעלה הרגל למנין ז' בפני עצמו. אלא ודאי דסברת הרא"ש אינו עולה ואין נפקותא פאן במה שנהג מקצת רק נ"ל דהיינו טעמא דלעולם צריך להיות נוהג אבלות קצת קודם הרגל אם נהג שעה אחת קודם הרגל מבטל מנינו תורת שבועה ואם נהג כל שבועה קודם הרגל יפנס שעה אחת בל' הרגל מבטל תורת ל'.

אבל מת ברגל עצמו אע"פ שנהג קצת אבלות כגון דברים שבצנעה אפ"ה להיות הרגל נחשב לשבועה ימים אינו עולה כ"ש שאינו מבטל והכא בשמיני עצרת אע"פ שהוא רגל בפני עצמו מ"מ לאו לכל מילי הוא רגל בפני עצמו רק לענין פז"ר קש"ב.

שהרי מ"מ רגל אחד הוא. וע"כ אהני קצת מאי דהוי רגל בפני עצמו דשמיני נחשב לשבועה ימים.

ואהני דלא הוי רגל בפני עצמו דאינו מבטל לגמרי. ורצוני לומר דאילו הנה רגל בפני עצמו ממש הנה מבטל ממנו כל שלשים כמו אם שעשה אחת נכנס לתוך שלשים לפני פסח או לפני עצרת או חג.

ואם לא נחשב פלל לרגל בפני עצמו לא הנה נחשב אפילו לז' ימים רק כמו קובר מתו ברגל דאינו מונה רק מספר הימים מיום הקבורה ואין הרגל נחשב לשבעה ימים. אבל כאן בש"ע דקצת היא רגל בפני עצמו וקצת אינו רגל בפני עצמו וע"כ הוי כמו פשרה דנחשב עצרת לשבעה ימים אבל אינו מבטל דין שלשים פנ"ל, ואע"פ שכתבתי בפסק הקודם דמונין שלשים מיום הקבורה אע"פ שלא נהגו שום אבלות מקודם ודברים שבצניעה בלאו הכי הנה נוהג אין זה קשיא לענגן ביטול אינו מבטל לגמרי אם לא נהג מקודם איזה אבלות כגון דברים שבצניעה מחמת ר"ה ית ולא מחמת מניעה אחרת.

אבל לענגן ספירת שלשים מהני אם נהג דברים שבצניעה אפילו שלא מתורת אבל. פנ"ל: שאלה יט פנויה שנתעברה בזנות והודית על פלוני והוא מכחישה והיא היתה משודכת לאחר.

והביאו להנחשד במאסר ע"י ערפאות והוא הכחישה בפניה והיא מעינה ותאמר לו מהו אנכי הרה ויצו המשפט בערפאותיהם שהיא יכניסה לחופה כדת משה וישאל ולקחהו מן המאסר השופטים והשופטים ואיש פלי משחיתו בידו ושלחו אחר רב ועדים ולפני התפיסה הוכרח לקדשה.

ואם לא הנה מקדשה היו מחזירין אותו לבית הסנהר. ויהי כאשר ראה צרת נפשו עמד וקדשה.

ומסר מודעה על הקידושין קודם הקידושין והכינו משתה ושמחה והחתן לא נתיחד עמה פלל בחדר ומא והלאה ברח על נפשו ואין רצונו לגור עמה והיא אינה רוצה לקבל גט ונשאלתי מקרובי הנחשד אם צריף גט כל עיקר אחר שמסר מודעה על הקידושין ואם צריף גט אם יש לכופה לקבל את גיטה אם לאו וכתבתי תשובתי זאת לאב"ד ומ"ש דק"ק היינפעלד כי הנה המעשה בב"ד של ווירצבורג.

ולא הודעתי תשובתי זאת לקרובי הנחשד כמו שכתבו האחרונים ז"ל שאין להשיב לאחד מן הצדדים: תשובה דין זה תלוי במתלוננת הרי"ף והרמב"ם הביאו הטור א"ע סימן מ"ב רק נקדים מובא הדין שמתחלת הסימן.

בפ' חזקת הבתים דף מ"ח א"ח אמר רבא הלכתא תלויה ונבין זביניה זבינא וכו' עד והלכתא בכולהו דהוי זביניה זבינא ואפילו בשדה זו דהא אשה בשדה זו דמיא ואמר אמיקר תלויה וקדיש קידושיו קידושין.

מר בו' רב אשי אמר באשה ודאי קידושין לא הוי הוא עשה שלא פהוגן לפיכך עשו עמו שלא פהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. ופרשב"ם דהוא עשה שלא פהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא פהוגן דאע"ג דמן התורה ליהוי קידושין רבנן עקרינהו והפקירו אותן ועשו מעות מתנה.

ובמקום אחר מפרש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש פדת משה וישראל ורבנן אמרו לא ליהוי קידושין נמצא שלא קדשה זה שהרי בדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו עכ"ל.

וכתב ב"י ואע"ג דאמימרפליג התם פסקו הרי"ף והרא"ש פרב אשי וכ"כ הרמב"ם רפ"ד עכ"ל. עוד כתב הטור וכתב הרמב"ם ז"ל אבל האיש שאנסוהו וקידש קידושיו קידושין והרי"ף פתב שאין קידושיו קידושין וכ"כ בעל העיטור.

וכתב עליו הב"י אבל האיש שאנסוהו וקידש קידושיו קידושין וכתב הרב המגיד זהו דעת רבינו והטעם דלא אפקעינהו רבנן אלא פשאנסוהו האשה מפני שאם היו הקידושין קידושין לא היתה יכולה להפקיע עצמה ממנו אלא ברצונו אבל האיש הרי הוא יכול לגרשה בע"כ והלפך הרי היא מקודשת.

והרב בעל העיטור נחלק בזה וכבר הכריע הרשב"א פדברי רבינו. ובהשגות א"א והוא שיאמר רוצה אני ע"כ.

ואני תמה שהרי זה כמי שפטר באונס שהמקח קיים כמבואר בפ"י מהלכות מכירה. וכ"ש כאן שהוא קונה שאע"פ שהוא באונס שקניינו קנין.

ולא ראיתי שהצריך שם הר"א שיאמר רוצה אני אלא כל זמן שעושה הדבר קיים הוא עכ"ל. ומ"ש רבינו בשם הרי"ף.

ומ"ש בשם העיטור הוא באות מ' מודעא. וסמ"ג פתב ז"ל אין האשה מתקדשת אלא לרצונה שצאמר והלכה והיתה משמעות המקרא שמתקדשת מדעתה והמקדש אשה בע"כ אינה מקודשת.

אבל האיש שאנסוהו שקידש בע"כ ה"ז מקודשת פדאיתא בפרק חזקת הבתים והגאונים תפסו עיקר דברי מר בר רב אשי עכ"ל. ובהגהות מיימו' פ"ד תמה עליו דהא בגמ' משמע דמירי פגון שדחק אשה נאנסה לקבל קידושין דקאמר הוא עשה שלא פהוגן לפיכך עשו לו שלא פהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה וכן פר"י והרשב"ם עכ"ל הב"י.

והנה טרם אכניס ראשי להכריע בין הרי"ף והרמב"ם אם הקידושין קידושין אם לאו מדי דברי בתחלת הדין באיש שקידש את האשה באונס ואח"כ אבוא לנדון שאלתנו. ומתוכם יתבארו גם דברי הסמ"ג לכע"ד.

דהא אשה כשדה זו דמיא ואמר אמימר תלויה וקדיש קידושיו קידושין וכרשב"ם דדמי לזבינא שמוכרת עצמה לזה עכ"ל. וא"כ אי דמי לזבינא פי היכי שפזבינא אי מוסר מודעא המכר בטל אם כן גבי קידושין גמי אי מסרה מודעא מודה אמימר לרב אשי דאין הקידושין קידושין דקי"ל פרבא דכתבינן מודעא אזבינא היכא דאניס כמעשה דכרדיסא והיא הלכה פסוקה ותלויה ומרווחת בישראל דכתבינן מודעא אזבינא היכא דאניס ואם כן אם האשה מסרה מודעא קודם הקידושין גם אמימר מודה דלא הוי קידושין ונוכל לומר עוד דאפילו לאמימר דאמר אשה כשדה זו דמיא ותלויה וקדיש קידושיו קידושין מפל מקום נוכל לומר דהיינו דוקא אם אחרה רוצה אני וכן משמע מהרשב"ם ד"ה והלקתא וכו' דהוי אונם גמור וכיון דאמר רוצה אני.

דְּהָא אִשָּׁה כְּשֶׁמְכָרְיָחָה אָדָם לְקַבֵּל קִידוּשֵׁי וְלִהְיֵת קְדוֹשׁ בּוֹ כְּשֶׁדָּהּ זֶה דְּמֵיא שְׂאִינוּ חֲפִיץ כִּי אִם בַּה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע בְּאִשָּׁה נְמִי דְאָמְרָה רוּצָה אֲנִי כְּבִי אִם לֹא אָמְרָה רוּצָה אֲנִי אַף עַל פִּי שְׁקַבְלָה הַקִּידוּשִׁין בְּעַל פְּרֻחָה אִין צָרִיף לְמוֹדְעָא יוֹתֵר וּבְגִילוּי מִלְתָּא בְּעַלְמָא סְגִי דְאִינוּ מִמֶּשׁ כְּמִכָּר שְׁלֵא תִּסְגִי בְּגִילוּי מִלְתָּא.

וְרֵאָיָה דְּהָא כְּתִב הַטּוֹר ח"מ סִימָן ר"ה בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יוֹנָה דְּאִם אֲנִסוּהוּ לְמַפְנֵי בְּפָחוֹת הָיוּ כְּמוֹ מִתְּנָה. וְאִף שְׁבַקְיָדוּשֵׁי אִשָּׁה לֹא שִׁינָה אוֹנָאָה כְּמוֹ שְׁכַתְב בְּשִׁאלוֹת וּתְשׁוּבוֹת רַמ"א סִימָן כ"ב.

מ"מ ה"מ מן הסתם אִשָּׁה מְתַקְדָּשֶׁת בְּפְרוּטָה מִשׁוּם טָב לְמִיתֵב טַן דּוּ. אָבֵל אִי מְגַלִּית דְּעֵתָה דְּלֹא נִיחָא לָהּ בְּפָחוֹת וְדַאי דְּלֹא מִיְקַדְּשָׁא דְּהָנִי כְּמוֹ שְׁאֲנִסוּהוּ לִיתֵן שְׂאִינוּ מִתְּנָה וּבְגִילוּי מִלְתָּא בְּעַלְמָא סְגִי.

וּא"כ הַי אִיִּתְתָּא נְמִי הוּאִיל דְּמַגְלִית אֲדַעְתָּה דְּלֹא נִיחָא לָהּ בְּנוּ תָּא דִּידְיָה דִּיקְלָמָא מִשׁוּם הִכִּי לֹא נִיחָא לָהּ דְּלֹא סְגִיא לָהּ בְּכֶסֶף הַקִּידוּשִׁין שְׁנוֹתָן לָהּ. כְּבִנְתִּיהָ דְּרַב יִנְאִי דְּלֹא מְקַדְּשִׁי בְּפִשְׁיָהּ בְּפָחוֹת מִתְּרַקְבֵי דְּדִינָרִי.

וּא"כ מוֹכַח מִזֶּה דְּאִף דְּאִשָּׁה כְּשֶׁדָּהּ זֶה דְּמֵיא מ"מ לֹא דְּמִי מִמֶּשׁ לְמִכָּר דְּבַעֵי מוֹדְעָא מִמֶּשׁ. רַק אִם אָמְרָה רוּצָה אֲנִי אִז מְקַדְּשֶׁת אֶפִּילוּ בַע"כ.

וְאִם לֹא אָמְרָה רוּצָה אֲנִי אַע"פ שְׁקַבְלָה הַקִּידוּשִׁין כָּל שְׁנֵרָאָה מְגִילוּי דְּעֵתָה שְׂאִינָה מְרוּצָה בְּכַף הָיוּ כְּמוֹ שְׁאֲנִסוּהוּ לִיתֵן שְׂאִינָה מִתְּנָה. וּא"כ ה"נ לֹא הָיוּ קִידוּשִׁין אֶפִּילוּ לְאִמִּימָר.

וְאִם כֵּן מְצִינוּ לְמִילָף מִינֵיהּ דַּה"ה בְּאִישׁ שְׁקִידָשׁ בַּע"כ וּמְסַר מוֹדְעָא דְּגַם אִמִּימָר מוֹדָה דְּלֹא הָיוּ קִידוּשִׁין. וְאִף לְמַר בַּר רַב אִשִּׁי לְפִי דַעַת הַרְמְב"ם דְּדוֹקָא בְּאִשָּׁה שְׁנוֹתְקַדְּשָׁה בַע"כ לֹא הָיוּ קִידוּשִׁין מִטַּעַם דְּזוּלַת זֶה לֹא הִיָּתָה יְכוּלָה לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִמֶּנּוּ מַה שְׂאִין כֵּן אִם הָאִישׁ קִידָשׁ בַּע"כ דִּיכוּל ג"כ לְהוֹצִיאָהּ בַּע"כ שְׁל אִשָּׁה לֹא אֶפְקַעִינָהּ רַבְּנָן לְקִידוּשִׁין מִינֵיהּ.

מִכָּל מְקוֹם אֶפְשָׁר דְּהַרְמְב"ם לֹא אִינְרִי אֵלָא אִם אָמַר רוּצָה אֲנִי כְּדַעַת הַשְּׁגוֹת אָבֵל אִם לֹא אָמַר רוּצָה אֲנִי וְכָל שְׁכֵן הִכָּא דְּמְסַר מוֹדְעָא גַם הַרְמְב"ם מוֹדָה דְּאִינוּ קִידוּשִׁין. וּמַה שְׁכַתְב ה"ה עַל דְּבְרֵי הַרְאָב"ד וְאִנִּי תַמִּיהָ שְׁהָרִי זֶה כְּמִי שְׁמַכְר בְּאִוְנָס שְׁהַמְכָר קִינִים כְּמִבּוֹאֵר בַּפ' י' מַה' מְכִירָה.

וּכ"ש כָּאן שְׁהוּא קוֹנָה שְׁאֵע"פ שְׁהוּא בְּאִוְנָס שְׁקִנְיָנוּ קִנְיָן וְלֹא רֵאִיתִי שְׁהַצָּרִיף שְׁם הַר"א שְׁיֵאמַר רוּצָה אֲנִי אֵלָא כ"ז שְׁעוֹשָׂה הַדְּבָר קִינִים הוּא עַכ"ל. תַּמִּיהָ אֲנִי דְּהָרִי זֶה כְּמִי שְׁמַכְר בְּאִוְנָס שְׁהַמְקַח קִינִים וְלֹא הַצָּרִיף שְׁם הַר"א רוּצָה אֲנִי אִינוּ ר"ל דְּלֹא צָרִיף רוּצָה אֲנִי אֲדַרְבָּה מְרוּב פְּשִׁיטוֹת לֹא כְּתִבוּ דְּנֹדַי צָרִיף רוּצָה אֲנִי וְאִיפְכָא מְסַתְבְּרָא אִם כָּאן בְּקִידוּשֵׁי אִשָּׁה צָרִיף רוּצָה אֲנִי דְּאִיִּתְתָּא בְּכָל דְּהוּא נִיחָא לָהּ כ"ש בְּמְכִירָה בְּאִוְנָס גְּמוּר שְׁצָרִיף רוּצָה אֲנִי וְסָמִיף עַל הַכ"ש כְּמוֹ שְׁפִי' רַשְׁב"ם כָּאן דְּבִכּוּלָּהּ הָיוּ זְבִינָאוּ אֶפִּילוּ בְּשֶׁדָּהּ זֶה וְאֶפִּילוּ לֹא תְרַצָּה זְוִי קַמֵּיהּ וְלֹא הָנָה לִיָּה לְאִשְׁתַּמוּטִיָּה דְּהָנִי אָנוּס גְּמוּר וְכַגּוֹן דְּאָמַר רוּצָה אֲנִי עַכ"ל.

ועוד דע"כ בְּדָאָמַר רוּצָה אַנְי אַיְרִי וְאִין צָרִיף לְפָרֵשׁ. דְּאִיתָא בַּגַּמ' סוּף פֶּרְק הַכּוּנָס מֵאִי בֵּין גְּזֵלָן לְחַמְסָן גְּזֵלָן לֹא יִהְיֵב דְּמִיָּה חַמְסָן יִהְיֵב דְּמִיָּה וּפְרִיף יִהְיֵב דְּמִיָּה חַמְסָן קָרִי לִיה וְהָאָמַר רַב הוּנָא תְּלִיזָה וְזַבְּיָן וְכו' וּמְתַרְץ ל"ק הָא דְּאָמַר רוּצָה אַנְי הָא דְּלֹא אָמַר רוּצָה אַנְי דָּאָם לֹא אָמַר רוּצָה אַנְי נִקְרָא חַמְסָן.

א"כ ע"כ הָא דְּבַמְכָר קִיָּים הִיָּינוּ שְׂאָנְסוּוּהוּ בְּלֹא יְסוּרִין וְאָמַר רוּצָה אַנְי הַמְּקַח קִיָּים וְאָם לֹא אָמַר רוּצָה אַנְי נִקְרָא חַמְסָן וּמוֹצִיאִין מִיָּדוּ אָם אֶפְשָׁר לְמִיקָם עֲמִיָּה בְּדִינָא וְאִין צָרִיף לְמוֹדְעָא שְׁהֵרִי לֹא אָמַר רוּצָה אַנְי.

וְאָם אָמַר רוּצָה אַנְי הַמְּקַח קִיָּים אָם לֹא שְׂמָסַר מוֹדְעָא. וְאֵע"ג דְּהֵאִי אוֹקִימָתָא דְּכוּפִין אוֹתוּ עַד שְׂיֵאמַר רוּצָה אַנְי לֹא קִיָּמָא הֵכָא וּמְסִיק אֶלָּא סְבָרָא הוּא אַגַּב אֲוֹנְסִיָּה גָּמַר וּמְקַנֵּי.

אִין זֶה קִשְׂיָא דְּהֵרְשֵׁב"ם מְתַרְץ זֶה בְּדִקְדוּק לְשׁוֹנוּ וְז"ל אֶלָּא רַב הוּנָא מְסַבְרָא דִּידִיָּה קָאָמַר דְּמַתוּף יְסוּרִים גָּמַר בְּלַבּוּ וּמְקַנֵּי הוּאִיל וְאִיכָּא תְּרַתֵּי יְסוּרִים וּמַתַּן מְעוֹת דְּלֹא מְפָסִיד מִיָּדֵי עַב"ל.

הֵרִי דְּהִיכָא דְּלֹא מְפָסִיד מִיָּדֵי וְעַל יָדֵי יְסוּרִים גָּמַר וּמְקַנֵּי אֵע"ג דְּלֹא אָמַר רוּצָה אַנְי מִשָּׂא"כ בְּאֲוֹנָס בְּלֹא יְסוּרִין אֵע"ג דְּיִהְיֵב דְּמִיָּה לֹא גָּמַר וּמְקַנֵּי אָם לֹא אָמַר רוּצָה אַנְי. וְא"כ הָא דְּלֹא נִקְט הֵרְאָב"ד רוּצָה אַנְי בְּמְכָר בְּאֲוֹנָס מְשׁוּם דְּלֹא פְּסִיקָא לִיה דָּאָם הוּא אֲוֹנָס עַל יָדֵי יְסוּרִים אִין צָרִיף רוּצָה אַנְי וְאָם הוּא אֲוֹנָס שְׂלֵא עַל יָדֵי יְסוּרִים נְלַמּוּד בַּמְכ"ש מְקַדְּוִשֵׁי אִשְׁה דְּצָרִיף רוּצָה אַנְי וְכ"ש בְּמַכִּירָה בְּאֲוֹנָס כְּמוּ שְׂפַתְבְּתִי לְמַעְלָה.

וּמַה שְׂפַתְבְּ הֵרַב הַמַּגִּיד עוֹד וְכָל שְׂכָן שְׂהוּא קוֹנָה שֶׂאֵע"פ שְׂהוּא בְּאֲוֹנָס שְׂקַנְיָנוּ קַנְיָן אִין אַנְי רוּצָה כָּאָן שׁוּם כ"ש וְשׁוּם טַעַם וְסְבָרָא שְׂקַנְיָן בְּאֲוֹנָס שְׂיֵהָא קוֹנָה כְּמוּ מוֹכֵר בְּאֲוֹנָס שְׂגָמַר וּמְקַנֵּי דְּמִי יְכַרִּים לְאָדָם לְקַנּוֹת אוֹ לִיקַח מַתָּנָה בַּע"כ.

דְּכַתְּבַּ מֵהֵר"ם מִיָּנֵץ סִימָן ה' דְּאִין חֲצִירוֹ שְׂל אָדָם קוֹנָה לוֹ מֵאִי דְּלֹא נִיחָא לִיה לְקַנּוֹת. וְכ"כ הֵרַא"ש גַּבִּי נְכָרִי שְׂהֵבִיא חַמְץ לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן דְּפָסַח שְׂיֵאמַר שְׂאִין רְצוֹנוּ שְׂיִקְנָה לוֹ רְשׁוֹתוֹ עַד מוֹצֵאֵי יו"ט נְאָז אִין חֲצִירוֹ קוֹנָה לוֹ בְּעַל פְּרָחוּ וְאִין קַנְיָן בְּעַל פְּרָחוּ יוֹתֵר מְזָה שְׂאָם יְקַנָּה בְּעַל פְּרָחוּ קַנְיָן עַדִּי עַד וְא"כ אִין סְבָרָא שְׂיֵהָא קוֹנָה בְּאֲוֹנָס אָם אִין רוּצָה לְקַנּוֹת.

וּבְרַרְנוּ בְּנִדּוֹן דִּינּוּן שְׂמָסַר מוֹדְעָא גַּם הֵרַמְב"ם מוֹדָה דְּלֹא הֵנִי קִידּוּשִׁין. וְאֵף אָם נֵאמַר דְּבַכָּל זֹאת ס"ל לְהֵרַמְב"ם וְהֵרְשֵׁב"א דְּקִידּוּשִׁין מְטַעַם דְּיָכוּל לְגַרֵּשׁ בְּעַל פְּרָחָה.

הֵנָּה הֵרִי"ף וְסָמ"ג וּבְעַל הָעֵיטוֹר כְּתִבוּ דְּאִין קִידּוּשִׁין וְכַתְּבַּ הַסָּמ"ג דְּכֵן דַּעַת הַגְּאוּנָים וְא"כ הֵם רֹב בְּנִיָּן וְרֹב מְנִיָּן דְּאִין קִידּוּשִׁין קִידּוּשִׁין. וְאֵף שְׂפַאָמַת דְּבָרֵי הַסָּמ"ג תְּמוּהִין כְּאִשְׁרֵי תְּמָה עָלֵיו ה"ה גַּם מֵהֵר"א שְׂטִיָּין הֵבִיא תְּמִיָּה זוּ בְּשֵׁם הַגְּהַת מִיָּימוּנֵי וְלֹא הֵלִיץ בְּעַד הַסָּמ"ג וְרַש"ל בְּבִיאָוּרֵיו לְסָמ"ג לֹא הִזְכִּירוּ כְּלָל דְּבַאָמַת מַה שְׂפַתְבְּ אֶבֶל הָאִישׁ שְׂאָנְסוּוּהוּ שְׂיִקְדָּשׁ בְּעַל פְּרָחוּ הֵרִי זֶה מְקַנְדָּשַׁת לְאִמִּימָר וּלְמָר בַּר רַב אִשִּׁי אִינָה מְקַנְדָּשַׁת כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק חֲזַקַת הַבְּתִים וְכו' וּבַגְּמָרָא אַיְרִי מֵאִישׁ שְׂקִידָּשׁ אֵת הָאִשָּׁה בַּע"כ.

ועוד דאף אם נניח שקידושין בע"כ של איש הוי קידושין פדעת הרמב"ם. מ"מ ה"מ בלא
אונס יסורין משא"כ קידושין באונס יסורין וכ"ש ע"י אונס עכו"ם.

ונהי דאפילו בגט פשר אם הנה הפפיה של עכו"ם ע"י ישראל עשה מה שישראל אומר
לה פדאיתא בפרק חזקת הבתים דף הנ"ל הביאו בא"ע סימן קל"ד. משא"כ פשהפפיה
ע"י העכו"ם לא הנה נעשה בציווי ב"ד ישראל רק שצד האשה עשו מה שעשו מעצמם
ע"י השררה וע"י פפיית השררה סידר המסדר הקידושיו פשיטא שגם הרמב"ם מודה
דאין בזה חשש קידושין קלל.

ולשון הקידושין תוכיח שאנו נוהגין לומר הרי את מ"ל כדמ"ו. וכן העיד הר"א הלוי
בספר החינוך שפך נהגו בכל תפוצות ישראל הרי את מקודשת לי בחפץ זו פדת מ"ו.

ואם הנה אנוס ע"י ערפאות אין זה דת משה וישראל. והינו נמי כמ"ש הרשב"ם דכל
דמקדש אדעתא דרבנן מקדש פדת מ"ו ורבנן אמרו לא ליהוי קידושין נמצא שלא קדשה
זה שהרי פדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו.

וה"ה נמי הקא דאין קידושין פאילו אדעתא דרבנן ואפקעינהו רבנן לקידושין מינה דהם
אינם חפצים בקידושין הללו ואם יתעקש המתעקש דדוקא בגט מעושה ע"י כותים פסול
דלא שרינו א"א לעלמא ע"כ אבל בקידושין ע"כ פשר.

זה אינו דהא אמר בגמרא שם דבר תורה אפילו בכותים פשר ופי' התוס' הטעם פינו
דבדין מעשין פאות שכופין אותו להוציא דבישראל נמי אי שלא פדין מעשין פסול. ומה
טעם אמרו בכותים פסול פדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה פיז כותי
ומפקעת עצמה מיד בעלה.

וכתבו התוס' וא"ת ומה נ"מ אם תולה עצמה בכותי ומפקעת עצמה מיד בעלה פינו דבדין
עבדה דגם חכמים הוי כופין אותו להוציא. וי"ל דגזרו בדין אטו שלא פדין עכ"ל.

הרי בגט אפילו פדין אין מעשין פיז כותי אע"פ שמחוייב להוציא וא"כ לפחות יהא
להכניס שלא פדין פסול ע"כ פמו בגט פדין וג"כ מטעם שלא תהא כל אחת ואחת הולכת
ותולה עצמה בכותי במי שנותנת עיניה בו ותהא כופה אותו ע"כ.

וע"כ אמרינו ג"כ היא עשהתה שלא פהוגן וכו' וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ולא
אדעתא דכותי וכ"ש פשהוא אנוס בכה"ג דמקדש אדעתא דרבנן ולא ע"פ אונס. והנה
מפל זה נשמע דאף לדעת הרמב"ם אין פאן קידושין קלל.

דע"כ ל"ק הרמב"ם רק אם הפפיה הנה ע"י ישראל ע"י עצמה או ע"י ישראל אחר ולא
ע"י ערפאות שנתפס ברשתם פהוא מפקח. ואף שהרב רמ"א ז"ל לא הכריע בין הרמב"ם
ובין הרי"ף ומי פהחכם יודע פשר דבר וכתב הלפך הוי ספק קידושין וכ"כ בלבוש הבוץ
והארגמן.

וא"כ מי יכניס ראשו בין הגדולים הנ"ל. מ"מ נוכל לומר דעד פאן לא איירי רמ"א ורמ"י
רק מן הסתם אבל אם גילה דעתו ע"י מודעא מפנרשת שאינו חפץ בקידושין וכל מה
שעושה הוא מוכרח הנה פעול המאסר.

ועדיין הנה האונס עליו שהיו השוטרים סביביו והכריחו אותו לקדש אותה לפני התפיסה
דעדיין לא עבר האונס מעליו גם הם מודים דלא הוי קידושין פלל. ועוד אני אומר דבכל
אונס דמכירה הוי תחלתו באונס וסופו ברצון דאגב אונסיה גמר ומקני כמו שהבאתי
בשם רש"ם למעלה וכגון דאמר רוצה אני.

ועוד פתב דמתוך יסורים גמר ומקני בלבד הואיל ואיכא תרתי יסורים ומתן מעות עכ"ל.
משא"כ הכא דהיה תחלתו וסופו באונס וגם העישוי הנה ע"י כותי דכ"ש דלכולי עלמא
אין פאן מיחש קידושין.

ועוד נהי דלא הנה ע"י האונסים הנ"ל ולא מסר מודעא א"כ הנה ספק קידושין פדעת
רמ"א ורמ"י. מ"מ כופין אותה לקבל גט וא"כ גדון דידן לא נכנס פלל בכלל התקנות
והתקנות של רגמ"ה שלא לגרש בע"כ.

דכאן מן הדין אינה צריכה לגט פלל. ואדרבה מה שפופין אותה לקבל הגט חומרא הוא
שמתמירים עליה לאסרה לכהן דאילו היתה יוצאה בלא גט היתה מותרת לכהן.

פי אם הנה לפנינו ואמרה לכשר נבעלתי נאמנת כדאיתא בטור א"ע סי' ד' אף על ישראל
זה לא מהימנה. ואפילו היתה מיוחדת לו מ"מ חיישינן שמא זינתה גם עם אחר אף על
ישראל זה לא מהימנא.

ועיין בא"ע סימן ד' ובתשובת מהר"מ מיניץ סימן צ"ה ובתשובת מהר"י פדאונה
ובתשובת רמ"ה סימן ס"ג מ"מ אם אמרה לכשר נבעלתי פשרה היא אפילו לינשא לכהן
דלא קי"ל כר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה כדאיתא בא"ע סימן ו' וא"כ
היתה פשרה לכהונה רק מצד החומרא אנו מצריכין גט ולפסלה מן הפהונה.

ואע"ג דמהרש"ל בתשובה ס"י קרא תגר על המצריכין גט לפסלה מן הפהונה היינו
בפנויה בתולה שפאו עליה בעלילות קידושין והתיר בלא גט פלל וקרא תגר על אותן
המצריכין גט לחומרא כדי שלא לפסלה מן הפהונה.

משא"כ הכא בהך מופקרת נהי דמדינא אין לפסלה מ"מ אין קפידא אם פוסלינאותה
מלדבק בזרעו של אהרן ע"י גט. וא"כ הדרין לדבריהן ראשונים אם אין הגט רק מספק
אין זה בכלל חרם רגמ"ה שלא לגרש בע"כ.

ולא יהא אלא ארוסה שקדשה מדעתו ומרצונו ואינו רוצה לכנסה התיר מהרי"ק לגרש
בע"כ כדאיתא שם שורש ק"א. וכ"ש שלא גזר במקום שקדשה שלא מרצונו.

וכ"ש לפי דעת המכריעים שהוא ספק קידושין כ"ש שלא גזר ר"ג שלא לגרש בע"כ
בספק קידושין. ואין לומר נהי כן דהקידושין היו באונס אבל אח"כ כשנתניח עמה הן
הן עדי יחוד הן עדי ביאה ונזקה דאין אדם עושה בעילתו ב"ז וגמר ובעל לשם
קידושין.

אין ה"נ.

אבל בגדון דידן לפי משמעות העדיות לא נתניח עמה פלל ולא קרב זה אל זו פל הלילה.
ואף אם שבקינן טענותיה שפא עליה קודם לכן ומפני כך פפאה אותו לקדשה פי טענה
שמפנו נתעברה והוא מכחישה לגמרי.

מ"מ יהא פון שְׁהאַמַת אַתָּה שְׁהוּא בָּא עָלֶיךָ מ"מ לֹא הָיָה הַבִּיאָה לְשֵׁם קִידוּשֵׁין מֵאַחַר שְׁלֹא טְבֵלָה כִּי כָּל פְּנוּיּוֹת הַזּוּנוֹת אֵינָם טוֹבֵלוֹת וְשֵׁהיא בּוֹשָׁה מִלְטַבּוֹל וְזֶה מְפֹרָסָם בְּטוֹר וּבְאַחֲרוֹנִים אֵין צָרִיךְ לִרְאֹתָהּ.

וְאִיךְ נֹאמֵר שְׁבַעֵל לְשֵׁם קִידוּשֵׁין דְּבִיאָה הִיא אַחַת מִג' דְּרָכִים שְׁהַאֲשָׁה נִקְנִית בָּהֶם וְהֵינּוּ כְּדַת מְשָׁה וְיִשְׂרָאֵל וְאִם הִיא בִיאָה בְּאַיִסוֹר אֵין הַקִּידוּשֵׁין כְּדַת מְשָׁה וְיִשְׂרָאֵל. וְעַיִן בַּת"ה סִימָן ר"ט.

וּגְדוּלָה מִזּוּ כְּתַב הַרְמַב"ם ה' אִישׁוֹת הֵבִיאוּ הַטוֹר א"ע סִימָן ס"א דְּחֹפֶת גְּדָה לֹא הָיוּ חֹנְפָה כְּלָל. וְאַף דְּלֹא קו"ל הָכִי מ"מ לְמַקְצַת דְּיַעוֹת צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְהַחֲתוּן שְׁהִיא גְּדָה וַא"כ אִיךְ תִּהְיֶה בִיאַת גְּדָה שְׁהִיא בְּכַרְת קִידוּשֵׁין.

וְעַל פֶּן בָּהֵא סְלִיקְנָא וּבָהֵא נְחִתִּינָא דְלִכְל הַדְּיַעוֹת אֵינָה צָרִיכָה גֵט כְּלָל בְּגִדוֹן דִּינֵן רַק מְשׁוּם חוּמְרָא יִתֵּן גֵּט וְיִכּוּפוּ אוֹתָהּ לְקַבְּלוּ. וְאִיךְ וּבְאַיִנָּה אַנְפֵּן תִּהְיֶה הַכְּפִיָּה לֹא אֲדַבֵּר מִזֶּה עַכְשָׁיו וְאִם לֹא תִרְצֶה לְקַבְּלוּ תֵּשֵׁב עַד שְׁתַּלְבִּין רֵאשָׁה וְלִהְתִּיר לוֹ לַעֲנוֹת אוֹתָהּ לִישָׂא אַחֲרָת כִּי גַם זֶה אֵינוֹ מְגֻזֵּר ר"ג שְׁלֹא לִישָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים.

הַאֲף אֲמַנָּם שֵׁרש"ל בְּתִשׁוּבָה סִימָן ס"ה בְּשֵׁם אָבִי אָסַף וְכַמָּה גְּדוּלִים הִחְמִירוּ בְּאַשָׁה שְׁנִשְׁתַּטִּית שְׁלֹא לְגַרְשָׁה בַּע"כ וּר"י מִינֵץ סִימָן י' מְבִיא עוֹד כַּמָּה דְּיַעוֹת לְאַסְרוֹ. מ"מ נִרְאֶה דְגַם הַמְחִמִּירִין מוֹדִים בְּגִדוֹן דִּינֵן מְשׁוּם שְׁזֶה לֹא נִכְנָס כְּלָל בְּגִדֵר הַחֲרָם שֶׁל רַגְמ"ה כִּי מְדִינָא אֵין כָּאן קִידוּשֵׁין כְּלָל.

וְעוֹד דְּאֲף לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם דְּפָסֵק דְּקִידוּשֵׁין בְּאַנְסֵס לְגַבֵּי אִישׁ הָיוּ קִידוּשֵׁין מְשִׁים שְׁיִכּוֹל לְגַרְשָׁה בַּע"כ. וַא"כ אֵין אֲנוֹ תוֹפְסִין הַחֲבָל בְּתַרִּין רֵאשֵׁין אוֹ שְׁהַקִּידוּשֵׁין לְכַתְחֵלָה לֹא יִהְיוּ קִידוּשֵׁין.

אוֹ אִם יִהְיוּ הַקִּידוּשֵׁין קִידוּשֵׁין מְטַעֵם שְׁיִכּוֹל לְגַרְשָׁה בַּע"כ. וַא"כ אִם מְטַעֵם זֶה עָשׂוּ חֲכָמִים שְׁיִהְיוּ הַקִּידוּשֵׁין קִידוּשֵׁין מְשׁוּם שְׁיִכּוֹל לְגַרְשָׁה בַּע"כ.

וַא"כ הִיאֵךְ הַפְּקִיעַ ר"ג מְמַנּוּ שְׁלֹא לְגַרְשָׁה בַּע"כ. וְעַל פֶּן פְּשִׁיטָא דָּאִם הִלְכָה כְּרַמְב"ם דְּנֻדָּא בְּזֶה לֹא גִזֵּר ר"ג כְּלָל וְע"כ מוֹתֵר לְגַרְשָׁה בַּע"כ אוֹ לִישָׂא אַחֲרָת.

וְהִנֵּה כָּל הַנֶּ"ל כְּתַבְתִּי בְּדִרְךָ מְשָׂא וּמַתָּן לְהִלְכָה וְלֹא לְתַקוּעַ עֲצָמֵי לְדַבֵּר הִלְכָה כְּלָל לְפָסוּק הַדִּין. וּבְכַרְט שְׁלֹא שְׁמַעְתִּי טַעְנוֹת צַד שְׁכַנְגָדוּ.

וְאִם הָאֲחֲרוֹנִים ז"ל הָיוּ נִזְהָרִים שְׁלֹא לִיתֵן שׁוּם פָּסֵק דִּין לְאַחַד אֶפְיָלוּ בְּדִרְךָ א"כ וּכ"ש בְּדִינִים אֵלוֹ שְׁלֹא לְהַשִּׁיב בְּדִרְךָ פָּסֵק כִּי אִם אַחַר שְׁמִיעַת ב' הַצְּדָדִים. וְאַנִּי לֹא בָּאתִי לְמַדָּה זֶה כִּי לֹא נִקְרָאתִי לְכַף גַּם כִּי אֵינְנִי כְּדָאִי לְדוֹן וְלִהְיוֹת בְּקִלוֹת כ"ש בְּחִמּוּרוֹת הִלְכָה לְמַעֲשָׂה וּכ"ש לְדוֹרוֹת.

רַק אִם דְּבַר זֶה נִפְתַּח בְּקַטְנִים אוֹלֵי יְסָתִיִּים בְּגְדוּלִים וּגְאוּנִים. וְה' יַצִּילֵנִי מְטַעְיוֹת וְשִׁגְיוֹנִים.

כ"ד הַצְּעִיר שְׁמוּאֵל הַלְוִי. לְאַחַר שְׁכַתְבְּתִי תְּשׁוּבָתִי זֹאת נִקְרָאתִי מְשִׁנֵּי הַצְּדָדִים בְּהַסְפָּמַת הַרְבַּ י"ץ לַב"ד דַּק"ק הַיִּנְפָעֵלֵד.

וע"פ ריצוי פסוף כי תדרשנו וחקרנו אותו והודה שגא עליה אף אמר שגם אחרים באו עליה שפסקנו ליתן לה היתר מקבלת גט ממנו וסדרנו הגט שם בק"ק הינפועלד: שאלה כ בא לפני בנישוב א' בשכונתי בפנה החולבת ונצא ממנה דם עם החלב.

והורה המורה שניניח החלב להצטנו ויפול הדם על השוליים למטה וישאר החלב למעלה וישפוף החלב וישאר הדם למטה והחלב מותר ואמר הטעם שאינו דם ממלש רק מעשה פשפים הוא: תשובה המורה צריך בפנה דאם הוא אינו מעשה פשפים א"כ דם גמור הוא שנתנה ע"י אינה חולי והרבה בהמות מתים מחולי זה.

ואם הוא מעשה פשפים מ"מ דם גמור הוא פדאיתא בפרק ד"מ דאפילו פגמלא לא מצו למברי אלא האי מפניף ליה והאי לא מפניף ליה. וא"כ הם מכניסים דם שמן הגוף לתוף הפחל.

וא"כ הוא דם גמור וסכנתא ואיסורא הוא ואפשר שבכזית חייב פרת שאפשר שהוא דם הנפש פדאיתא בכריתות בפ' דם שחטה שחרי כמה בהמות מתים מחולי זה פדאמרן. וא"כ דם גמור הוא ואסור ואוסר תערובות ולפחות צריך ששים ומי יוכל לשער כמה דם נתערב בחלב שלא נשקע למטה ונשאר מערב בין החלב.

ועוד שפמה פעמים נתאדם החלב מחמת הדם. והא דאיתא בפמנה פ"ב דביפורים דם השרץ אין חייבין עליו ופי' רבינו עובדיה פנור שנה דם מהלכי שמים לדם השרץ שאין חייבין עליו משום דם.

ונקא פשהתרו עליו משום דם אין חייבין על דם השרץ אבל אם התרו בו משום שרץ לוקה שדם השרץ כבשרו הוא עכ"ל. אינו בא למעט שדם בהמה אינו כבשרה מאחר שבלאו הכי מיחייב משום דם אבל בשרץ שאינו חייב משום דם מ"מ חייב משום שרץ שדמו כבשרו.

ונ"מ דעל הדם חייב פרת משא"כ בדם השרץ שאינו חייב משום דם מ"מ חייב משום שרץ שהוא כבשרו. ולפחות אם אינו בכרת משום דם.

הוא בלאו משום בשר השרץ. ולדעתו דם זה יותר גרע מבשר שנתבשל בדמו שבכל עגין אינו רק איסור דרבנן שאינו לא דם הנפש ולא דם התמצית רק דם האברים משא"כ פנדון דיין שיש לחוש לדם דאורייתא ומיהו לעגין איסור הנאה יש להקל פדאיתא בטור י"ד סי' פ"ז בישל דם בחלב פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב.

וא"כ מכ"ש בכבישה דאינו חייב משום בשר בחלב פדאיתא בסוף סי' צ"א דדרף בישול אסרה תורה. אבל מ"מ שמעית מינה דאע"פ דאין לוקין עליו איסורא מיהא איכא.

וא"כ אוסר תערובתו דלא יאה אלא דם דרבנן דצריך ששים. וע"כ נהי דאין הפלים אסורים בהנאה מ"מ לעגין איסור החלב אסור והפלים שעמדה בו החלב מע"ל אסורין ואם אח"כ נתבשל בכלים אש אל מע"ל המאכלים אסורים.

ועיין במ"ש טור ס"י ובטו"ז סימן ק"ה סעיף א'. ועיין עוד בעגין הפלים בת"ח סוף פלל ג'.

הנלע"ד פתבתי נאם הצעיר שמואל הלוי: שאלה כא יוסיף ה' שנית ידו לברכו בנפשו ובמאודו. ויהי פזית הודו, לאהובי האלוף כהר"ר יוסף יצו.

אודות הבשמים ושאל מכ"ת הפתושין במכתשת. או הנדוכין ונטחנין ברחיים.

ראיתי דעת מכ"ת לאסור כל אותן בשמים. לא ראיתי בשום פוסק שום חשש איסור בדבר.

וגם המנהג בקרב כל ישראל לקנות הבשמים שחוקים מן הכותים מלבד הכרפום באין מוחה ואין פוצה פה ומצפצף. פי למאי נחוש לה לא מיבעיא סותר הבשמים שאינם רוכלים יש להם מכתשות גדולים המיוחדים לקה.

והסותרים הגדולים כל בשמים ותבלין שלהם כגון פלפל ונגביל ואפילו בשמים גרופלי שקורין נעגליה מטחנין אותם ברחים של מים כמו קמח וא"כ אין פאן בית מיוחד כלל.

אלא אפי' אותן רוכלים העוסקים ג"כ ברפואות ועושים מעשה רוקח ויש לחוש שמה פתשו דבר איסור במכתשת באשר מלאכתן ברפואות. מ"מ ידוע שיש להם כמה מכתשות.

ואפשר שלענייני רפואות יש להן מכתשת מיוחד ולבשמים ותבלין ג"כ מכתשת מיוחד. פי בלי ספק הדברים חריפים כמו הבשמים ותבלין מזיקים לעסקי הרפואות.

ואף אם נניח שכותשין לפעמים דבר איסור במכתשת אין בכך כלום דנדאי נטל"פ הוא ולא אמרינו אגב חורפיה מחליא ליה דצונן בצונן אינו בולע ומפליט. ואע"ג דדמי לבית שאור ולבית חרוסת שחיימוצו קשה.

לענין פסח שאני דמשהו מיהא איפא. ומכ"ש הנטחן ברחיים של מים דפשיטא שאין איסור בדבר אפי' בי"ט דפסח.

פי אף אם יש לחוש שמה היו נטחנין אחר חטין לתותין מ"מ המעט קמח הדבק ברחיים שנתערב אח"כ בתוך הבשמים נתבטל בששים קודם פסח ואינו חוזר וניער בתוך הפסח. אע"ג שכתב רמ"א בא"ח סי' תמ"ז ונהגין כסברא הראשונה בכל דבר שהוא לח בלח מיהו בדבר יבש שנתערב וכו' אסור בפסח וכו'.

היינו יבש ביבש שהאיסור מתערב ואינו מכירו בין חתיכות אחרות והוא גוש לעצמו משא"כ הני בשמים וקמח אע"פ שהוא יבש הוא גבלל היטב שאינו מכיר ומרגיש שום קמח ואינו עומד גוש לעצמו אינו חוזר וניער.

אבל באמת גם לזה א"צ פי נוהגין לסתת הרחיים קודם שטוחנין תבלין. מכ"ש גרופלי שקורין נעגליה צריף להיות האבן דק ביותר שלא ילך הרבה לאיבוד פי הם יותר ביוקר מכ"ש שצריף להיות האבן מסונת יותר.

וע"כ לית דין צריף בשש. אמנם הכרפום פתושין נוהגין לאסרו כל השנה לקנות מן הכותים והדין עמהם כמ"ש בס' ראשית חקמה שמזייפין אותו בבשר יבש של סוס וכשהוא נידוף אין שום אדם יוכל להפירו ואף השלם צריף לבדוק אחריו.

ובפּרָט אוֹתוֹ כּפּרְנוֹם הַמְבִיאִים אַרְחֵי וּפְרָחֵי מֵהוֹלָאנְד וְאַמֶּשְׁטֶרְדָם שְׁצָרִיף לְבִדּוֹק כִּי רְאִיתִי בְּאַמֶּשְׁטֶרְדָם שְׁמוֹנִים לְטָרוֹת בְּפַעַם אַחַת אָבֵל ב"ב נִכְבָּד וְהֶרְאוּהוּ לִי וְלֹא הֶרְגַּשְׁתִּי תַחֲלָה בְּדָבָר עַד שֶׁהֶרְאוּהוּ לִי הֵיטֵב וְכַמְעַט הַשְּׁלִישׁ הָיָה בָּשׂוּר סוּס וְאִינוּ נִיפָר כִּי אִם בַּט"ע גָּמוּר. וְהָיָה מוֹכֵר אוֹתוֹ לִיהוּדִים בְּחֻזְקַת טְרִיפָה. וְעֵינָיו בַּש"ע י"ד ס"ס קי"ד וּמ"ש עָלָיו מֵהַרש"ך, הַנֶּרְאָה לַע"ד כְּתַבְתִּי.

וְשְׁלוֹם מֵאַהוּבֵי ד"ש הַצָּעִיר שְׁמוּאֵל סג"ל: שְׁאַלְהֵם כִּב מַעֲשֵׂה שְׁעָלָה הַחֲזוֹן לַס"ת בַּפ' וַיֵּשֶׁב לְשֵׁשִׁי וְקָרָא מְנִיחֵי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא וּגו'. וְאַחַר שֶׁקָּרָא ג' פְּסוּקִים בְּסוּף פְּסוּק ג' וְחֻטָּאתִי לְאֱלֹהִים הָיָה טְעוּת וְהָיָה כְּתוּב וְחֻטָּאתִי לְאֱלֹהִים לֹא רָצָה הַחֲזוֹן לְפָסוּק בְּזֶה הַפְּסוּק וְלֹא רָצָה לְאוֹמְרוֹ כְּמַדְבַּר בְּעֵדוֹ וְחֻטָּאתִי לְאֱלֹהִים מִשּׁוּם אֵל תַּעֲמוּד בְּדָבָר רַע.

(אִף שֶׁבְּאַמֶּת אִינוּ מְדַבֵּר בְּרַעַה רַק עַל תְּנַאי אִיף אַעֲשֶׂה וְחֻטָּאתִי אָבֵל אִם אִינוּ עוֹשֶׂה אִינוּ חוֹטֵא מ"מ לְשׁוֹן הַפְּשׁוּט הוּא רַע). וְצוּיִתִּי שֶׁיִּקְרָא עוֹד פְּסוּק א' וְיִסְיִים בְּסוּף פְּסוּק ד' וַיִּבְרַף לְאַחֲרֶיהָ.

וְאַח"כּ בַּס"ת הַשְּׁנֵינִיָּה יַחְזִיר לְאַחֲזָרְיוֹ אוֹתוֹ פְּסוּק ד. וְטַעַמִּי דָּאֵם לֹא קָרָא רַק ב' פְּסוּקִים אוֹ הָיָה ב' פְּסוּקִים לְפָנָי הַפְּרָשָׁה אוֹ רְבִיעֵי בַר"ח וְכִיּוֹצֵא בּוֹ הָיָה הַדִּין לְקִרוֹת בַּס"ת הַשְּׁנֵינִיָּה וַיִּבְרַף אַחֲרֶיהָ בַּס"ת הַשְּׁנֵינִיָּה מִשָּׂא"כ כָּאֵן דְּכָבֵר קָרָא ג' פְּסוּקִים בְּרֵאשׁוֹנָה וְרֵאוי לְסִיִּים וַיִּבְרַף לְאַחֲרֶיהָ רַק שְׁלֹשׁ רָצָה מִשּׁוּם אֵל תַּעֲמוּד בְּדָבָר רַע.

וַע"כּ אֵין רֵאוי לְסַמְּוֵף עַל קְרִיאַת הַפְּסוּק הַד' שֶׁבַּס"ת הֶרְאשׁוֹנָה הַפְּסוּלָה וְצָרִיף בַּס"ת הַשְּׁנֵינִיָּה לְחֲזוֹר לְאַחֲזָרְיוֹ וְלִקְרוֹת אוֹתוֹ פְּסוּק ד. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְּגַם אִם לֹא קָרָא בְּרֵאשׁוֹנָה רַק ב' פְּסוּקִים נְמִי הָיָה לוֹ לְקִרוֹת עוֹד פְּסוּק וְלִהְפָּסִיק שָׁם וַיִּבְרַף אַחֲרֶיהָ בַּס"ת הֶרְאשׁוֹנָה.

וְכַדִּי שְׁלֹשׁ לְסַמְּוֵף עַל אוֹתוֹ פְּסוּק ג' שֶׁקָּרָא בְּמִטְעָה יַחְזִיר לְאַחֲזָרְיוֹ וַיִּקְרָא אוֹתוֹ פְּסוּק ג' בַּשְּׁנֵינִיָּה. זֶה אִינוּ דַּא"כ לַפ"ז לֹא הָיָה רֵאוי לְסַמְּוֵף כָּלָל עַל קְרִיאַתוֹ בְּמִטְעָה וְהָיָה לוֹ לְהִתְחִיל בַּשְּׁנֵינִיָּה מִתְחִלַּת הַסְּדֵרָה, אֲלֵא וְדַאי כָּל מַה שֶׁקָּרָא וַיִּבְרַף עַל הֶרְאשׁוֹנָה כְּדִין בְּיָרֵף עָלֶיהָ מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר קָרָא ג"פ בְּהַכָּשֵׁר וְלִכֵּן מְבָרֵף בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה עַל ס"ת רֵאשׁוֹנָה הַנִּמְצָאֵת אֲז מִטְעָה מֵאַחַר שֶׁקָּרָא ג"פ בְּהַכָּשֵׁר רַק מַה שֶׁאִינוּ רוֹצֵה לְסִיִּים בְּפְסוּק ג' הוּא מִטְעַם הַנָּ"ל וַע"כּ קָרָא פְּסוּק הַד' לְהַפָּסִיק שָׁם.

אָבֵל עֵינָיו קְרִיאַת פְּסוּק הַד' לֹא נִסְמָוֵף עַל קְרִיאַתוֹ. גַּם כִּי אִינוּ יוֹצֵא בּוֹ מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר נִמְצָא הַטְּעוּת קוֹדֵם פְּסוּק הַד' וְלִכֵּן צָרִיף לְחֲזוֹר וְלִקְרוֹתוֹ בַּס"ת שְׁנֵינִיָּה.

מִשָּׂא"כ אִם לֹא קָרָא בְּרֵאשׁוֹנָה רַק ב"פ וְאִם יִקְרָא עוֹד פְּסוּק ג' וַיִּבְרַף לְאַחֲרֶיהָ הָיָה הַבְּרָכָה שְׁלֹשׁ כְּדִין מֵאַחַר שֶׁקָּרָא הַפְּסוּק ג' לְאַחַר שֶׁנִּמְצָא הַטְּעוּת וַא"כ אִם בְּיָרֵף עָלֶיהָ לְאַחֲרֶיהָ אִף אִם אַח"כּ יַחְזוֹר לְמַפְרַע אוֹתוֹ פְּסוּק הַג' בַּס"ת שְׁנֵינִיָּה מֵאִי אֶהְיֶה לִיהֵ הַרִי הָיָה עֵינָיו קְרִיאַתוֹ וַיִּבְרַכְתּוֹ עָלָיו בַּס"ת רֵאשׁוֹנָה.

וְעֵינָיו בַּא"ח סִימָן קמ"ג. פּנ"ל: שְׁאַלְהֵם כִּג שְׁלוֹם לְתַלְמִידֵי הַנְּתִיק הַר"ר יֶצְחָק יצ"ו.

אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ אֹדוֹת הַחֲזוֹנִים שְׁקוֹרִין בְּתוֹרָה בְּבַה"ב וּמְסִימִין הַפְּרָשׁוֹת שֶׁהֵם מְסוּמְנִים וּמְצוּיִינִים בְּתַפְּסוּלוֹת כִּהֵן לוֹי יִשְׂרָאֵל וְלַפְעָמִים שְׁמִסִּימִין פְּסוּק א' לְפָנָי אוֹ אַחֲרֵי פְּרָשָׁה פְּתוּחָה אוֹ סְתוּמָה.

וכתבת שמחית בהם ואין משגיחין עליה ואומרים שבמנחה בשבת או בב"ה אין קפידא בדבר: תשובה דע לה שטועין הם ולא שפיר עבדי. גם אני מחיתי בהם כמה פעמים בפ' שופטים מסומן הפרשה לפהו אשר תעשה לה והוא בין ב' סתומות וראוי לסיים פסוק לפניו אשר נתן לה.

דאיתא בגמ' פרק הקורא עומד בעי מיניה עולא בר רב מרבא פרשת ר"ח פיצד קורין אותה צו את בני ישראל דהוי תמניא פסוקי היכי ליעבד ליקרו תרי תלתא תלתא פסוקי פשו להו תרי ואין משנירין בפרשה בפחות מג' פסוקים ליקרו תרי ארבעה ארבעה.

וביום השבת דהוי תרי ובראשי חדשיכם תמשה היכי לעבדי. ליקרו תרי דהא וחד מהא אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים ליקרו תרי מהא ותלתא מהא אין משנירין בפרשה בפחות מג' פסוקים ומתריין רב אמר דולג ושמואל אומר פוסק וקי"ל כרב דא"ר דולג ר"ל קורא פסוק א' למפרע הרי דאפ"ל בחול אין מתחילין ואין משנירין בפחות מג"פ: שאלה כד ואשר שאלת אם מי שא"י להפטיר אם רשאי לקרותו לס"ת על סמך שאחר יאמר ההפטר.

נ"ל דאסור ונ"ל הב"י בא"ח סימן רפ"ב בשם תשובת הריב"ש אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא א' מאותן שעלו לקרות בתורה וכבר אמר הש"ך קדיש אחר קריאת הפרשה זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות מפני כבוד התורה ויברך על קריאתו תחלה וסוף דהא איכא למגזר משום הנכנסים שלא ראוהו קורא בתורה ובשלמא אם המפטיר הוא אותו שקרא אחרון הנה אפשר לומר שלא יחזור לקרות ולברך אע"פ שהפסיקו בקדיש בין קריאת התורה לקריאת ההפטר דבזמן מועט לא חיישינן משום הנכנסים.

וגם בזה יש לדון פניו שאין דרוך להפסיק בין קריאת המפטיר בתורה לקריאת ההפטר אבל כשאחד מן העולים האחרים הוא המפטיר אין ספק אצלי שצריך לחזור ולקרות ולברך עכ"ל. מזה נ"ל ראיה גמורה שאסור לעלות למפטיר מי שאינו יכול להגיד ההפטר.

ולקורא אחר בשבילו ההפטר. דאל"כ תחלה דדינא פריכא אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותן שעלו וכבר אמרה הש"ך קדיש וכו' שצריך לחזור ולקרות ולברך על קריאתו אע"פ שכבר בירך והא אפשר לתמן יותר בטוב קרא למפטיר אחד שלא עלה כבר ואע"פ שאינו יודע להפטיר ויפטיר מי שעלה כבר הלא ש"מ שזה אסור.

ונ"ל טעמא דגם בזה שייך גזירה משום הנכנסין שלא ראוהו קורא בתורה ומפני היוצאין כשקראו למפטיר והנה מברך. ודרך משל אם הוא השלישי שהוא המפטיר כגון בתענית.

ונכנסין אח"כ וימצאו אחר קורא ההפטר והיו סבורים שגם הוא עלה לתורה ושקראו רביעי עם המפטיר. ומ"ש הב"י אח"כ בשם הריב"ש שיש מקומות שנהגו כשהמפטיר קטן עולה גדול במקומו וקורא בתורה והמפטיר קורא ההפטר ואינו קורא בתורה ואע"פ שצריך המפטיר לקרות בתורה היינו משום כבוד התורה והאיכא כבוד התורה כשהמפטיר קטן וקורא גדול במקומו.

וְזֶה הַטַּעַם אֵינוֹ דִּלְעוֹלָם מִי שְׁקוֹרָא הַהַפְטָרָה צְרִיף לְקִרְוֹת בְּתוֹרָה כִּי שְׂמָא הַגְּדוֹל קָרָא לְעַצְמוֹ וּלְתוֹסֶפֶת וְלֹא בְּעַד הַמַּפְטִיר. וְאִין פֶּאן כְּבוֹד הַתּוֹרָה.

וְהַמְנַהֵג הֵהוּא אֵינוֹ מְנַהֵג יָפָה בְּעֵינֵי. וְהַמְנַהֵג הַיָּפָה הוּא בְּמַפְטִיר גְּדוֹל אוֹ שְׂיִקְרָא גְּדוֹל בְּחֹבֶת הַיּוֹם וַיִּפְסִיקוּ בְּקִדִּישׁ וַיִּחְזִיר קֶטֶן הַמַּפְטִיר לְקִרְוֹת הַפְּרָשָׁה הַהִיא אוֹ ג' פְּסוּקִים מִמֶּנּוּ מִשּׁוּם כְּבוֹד הַתּוֹרָה וַיְכוּל לְבַרְךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַתְרֵיהָ מִיָּדֵי דְהַיְוֵי אַבְרָכַת הַהַפְטָרָה עַכ"ל.

הָרִי כְּמוֹ שְׂכַתְבְּתִי אַע"ג שְׂכַתְבַּת עָלָיו הַב"י וְאָנוּ לֹא רָאִינוּ מִי שְׂנַהֲגוּ כְּדַבְרֵי הָרִיב"ש הַיְינוּ לְעֵנָן שְׂלֵא לְהַפְטִיר קֶטֶן בְּחֹבֶת הַיּוֹם כָּלֵל. אוֹ שְׂיִאֲמַר קִדִּישׁ וַיִּקְרָא אַח"כ גְּדוֹל וַיְבַרְךְ עָלָיו לְפָרְשַׁת הַיּוֹם וְאַח"כ שְׂיִחְזוֹר הַקֶּטֶן וַיְבַרְךְ וּלְקִרְוֹת פְּרָשַׁת חֹבֶת הַיּוֹם אוֹ ג' פְּסוּקִים מִמֶּנּוּ לְעֵנָן זֶה אִין נְהַגְיָנוּ כְּהָרִיב"ש.

וּמ"ש עוֹד הַב"י שְׂבַעֲיָנוּ נִפְלְאוּ דְבָרֵי הָרִיב"ש. שְׂמָה שְׂכַתְבַּת כִּי שְׂמָא קָרָא הַגְּדוֹל לְתוֹסֶפֶת וּלְעַצְמוֹ וְלֹא בְּעַד הַמַּפְטִיר דְכִיָּן שְׂהַפְסִיקוּ בְּקִדִּישׁ בֵּין הָעוֹלָיִם הָרֵאשׁוֹנִים לְקִרְיַת גְּדוֹל זֶה לִיכָא לְמִימַר דְּלְתוֹסֶפֶת לְעַצְמוֹ הוּא קוֹרָא וּמוֹכְחָא מְלִתָּא דְנֻדְאֵי בְּעַד הַמַּפְטִיר הוּא קוֹרָא עַכ"ל.

וְקִשְׂיָא לִי דְהָא יֵשׁ לְחוּשׁ מִפְּנֵי הַנְּכַנְסִין וְהַיּוֹצֵאִין שְׂלֵא שְׂמַעוּ הַקִּדִּישׁ וַיִּסְבְּרוּ שְׂעֲלָה בְּשִׁבְיֵיל עַצְמוֹ לְהוֹסֶפֶה וְאַע"פ שְׂכַתְבַּת הַב"י בְּסִימָן קל"ה בְּשֵׁם הַמְרָדְכֵי הַטַּעַם שְׂקוֹרִין בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה פֶּהֵן אוֹ לֹוֵי לְחַתֵּן תּוֹרָה אוֹ לְחַתֵּן בְּרֵאשִׁית מִפְּנֵי שְׂכַבְרָא קָרָאוּ ה' כְּמִשְׁפַּט הַיּוֹם וְלֹא סְלָקִי לְמַגְיָנָא לְכֹן לִיכָא לְמִיחַשׁ לְנִכְנְסִין וַיּוֹצֵאִין עַכ"ל.

ש"מ דְּלֵאחַר הַקִּדִּישׁ לִיכָא לְמִיחַשׁ לְנִכְנְסִין וַיּוֹצֵאִין. אִין טַעַם זֶה עֵינָר דְּלָמָּה לֹא נִיחֹוֹשׁ לְנִכְנְסִין וַיּוֹצֵאִין לְאוֹתָן שְׂלֵא שְׂמַעוּ הַקִּדִּישׁ.

וְכַתְבַּת שְׂמַע טַעַם אַחַר דְּסְלִיק שְׂפִיר טְפִי וְקִיָּמָא לָן. וְעוֹד שְׂמַפְסִיקִין לְהֵם וְקוֹרִין פִּיּוּטִים וְקוֹרִין לְהֵם בְּשֵׁם חַתֵּן תּוֹרָה וְכו' עַד וּמִינְכְרָא מִלְתָּא טוֹבָא עַכ"ל.

שׁוֹב עֵינֵינִי בְּמְרָדְכֵי וְכַתּוּב וְכֹן לִיכָא לְמִיחַשׁ וְכו' וְלֹא לְכֹן. וְא"כ מ"מ דִּישׁ לְדַחֲוֹת דְּלָמָּה לֹא נִיחֹוֹשׁ כְּדֹאמְרֵן וְק"ל.

וְגַם עַד פֶּאן לֹא קָאֲמַר הַב"י אֲלֵא בְּקֶטֶן הַמַּפְטִיר דְּמוֹכְחָא מְלִתָּא דְּבַעַד הַקֶּטֶן הוּא מַפְטִיר. גַּם מִפְּנֵי שְׂקוֹרָא הַפְּרָשָׁה לְחֹבֶת הַיּוֹם וְגִנְאֵי הוּא בְּקֶטֶן.

וְעַל כְּרַחֵף מוֹכַח מִלְתָּא שְׂלֵא יִקְרָא הַגְּדוֹל לְתוֹסֶפֶת בְּעַד עַצְמוֹ אַחַר הַקִּדִּישׁ אֲלֵא וְנָדָא בְּשִׁבְיֵיל הַקֶּטֶן קָרָא שְׂלֵא יָרָא חֹבֶת הַיּוֹם נִקְרָא עַל פִּי קֶטֶן. מַה שְׂאִין כֹּן בְּכָל שְׂבָתוֹת הַשָּׁנָה.

וְגַם בְּגְדוֹל הָעוֹלָה לְמַפְטִיר וְגְדוֹל אַחַר אוֹמַר הַהַפְטוֹרָה אֵינוֹ מוֹכְחָא מִלְתָּא שְׂבַעַד הַמַּפְטִיר הוּא קוֹרָא. וְלְכֹן אִין לְקִרְוֹת אַחַד וּלְהַפְטִיר אַחַר.

וְהַלְבוּשׁ פֶּסֶק לְהַקֵּל וְאַפְשָׁר שְׂהַלֵּף אַחַר פִּשְׁטָן שֶׁל דְּבָרֵי הַבֵּית יוֹסֵף. וְל"ג כְּמוֹ שְׂכַתְבְּתִי. וּלְפָחוֹת לְכַתְחֵלָה אִין לְקִרְוֹת מִי שְׂיִוְדְעִין בּוֹ שְׂאִינוּ קוֹרָא הַהַפְטָרָה בְּעַצְמוֹ רַק בְּדִיעְבַּד שְׂלֵא הֵינּוּ יוֹדְעִין בּוֹ שְׂאִינוּ בְּקִי לֹוֹמַר הַהַפְטָרָה אוֹ בְּעַל כְּרַחֵף צְרִיף לְעֲלוֹת לְתוֹרָה מֵאַחַר שְׂקָרְאוּהוּ לַס"ת כְּדֹאִיתָא בְּגַמ' פֶּרֶק הָרוּאָה שְׂפָל הַנְּקָרָא לַס"ת וְאֵינוֹ עוֹלָה מְקַצֵּר יָמָיו.

ועל פן צריף לעלות. ואז בהכרח יאמר אחר ההפטרָה.

הנראה לע"ד פתבתי: שאלה פה ולענין אם המפטר עולה למנין ז' פסקו הפוסקים דעולה למנין ז' כר"ת בפסקי הקורא עומד דף כ"ג. אף צ"ע במקום שאין שם רק ז' שיכולין לברך בתורה אם משלים הפרשה עם הששי וחוזר המפטר שהוא הז' לקרוא מה שקרא הששי.

או אם אין משלים רק ו' פרשיות והמפטר קורא פ' השביעי ונ"ל הרי"ף בפ' הקורא עומד איבעיא להו מפטר מהו שיעלה למנין רב הונא ורב ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה והלכתא עולה.

דאמרי פ' בני העיר ר"ח אדר שחל להיות בנאמה תצוה אמר אבבי קרי שיתא מנאמה תצוה עד ועשית פיור נחנשת. וחד קורא מכי תשא עד ועשית פיור נחנשת והיגו מפטר.

אלמא עולה למנין ז' וכן הלכתא עכ"ל לשון הרי"ף. מדאמר אבבי קרו שיתא מנאמה תצוה עד ועשית פיור נחנשת וחד קורא מכי תשא עד ועשית פיור נחנשת ש"מ שהששי משלים עד גמירא והמפטר חוזר וקורא מה שקרא הששי.

וצ"ע למה לא יקרא פס הששי רק פ' הששית. וישלים עם השביעי שהוא המפטר פ' השביעית.

דקא דבעלמא ר"ל במקום שקורין השמיני למפטר חוזר וקורא השמיני שהוא המפטר למה שקרא השביעי או ג' פסוקים ממנו. כדי להראות שאין חובת היום רק בז'.

ולהכי מפסיקין גם בקדיש בין ז' למפטר. משא"כ במקום שאין שם רק ז' שיכולין לקרות פמו שנהגו בימיהם.

או שאינם יכולין לברך ברכת התורה לדין שפל אחד אומר ברכה לפניך ולאחריה (דאל"כ למה יצמצם מלקרות עוד השמיני למפטר שהרי על פרחף הם מנין בב"ה אם לא פדאמרן או מטעם שהנשארים אינם יודעים להפטר) וא"כ למה יחזור השביעי שהוא המפטר לקרות מה שקרא הששי.

דךך משל אם חל ר"ח אדר בשבת הנה לו לקרות הששי עד סוף נאמה תצוה ולשביעי שהוא המפטר והוא חובת היום מן כי תשא עד ועשית פיור נחנשת, דאע"ג דנהגו עכשיו לקרות המפטר שהוא שמיני כדי לנהוג מנהגו שאנו נוהגין להוסיף כמ"ש התוספת שם משא"כ פאן אי אפטר.

וסברא הוא דאם נאמר שהשביעי שהוא המפטר חוזר וקורא מה שקרא הששי יש לטעות דאין חובת היום רק בששה גברי וראיה מימות החול שהמפטר מן המנין למה לא יקרא השני עד גמירא ויחזור ויקרא השלישי מה שקרא השני.

גם הקדיש אומרים אחר השלישי כדי להראות שגם המפטר שהוא השלישי הוא מן המנין. וא"כ גם בשבת שהז' היא מן המנין הנה ראוי לקרות פרשה שביעית לעצמו ולא אחר שקראוה עם הששי וגם הקדיש הנה ראוי לומר אחר הז' שהוא המפטר דאם יאמר קדיש קודם המפטר נוכל לטעות ולומר שאין חובת היום רק בששה גברי וצ"ע.

ולפיא למימר דלא איירי מחד מהנה שפתיבתי רק שיודעים פולם לברך בתורה ולהפטר. רק איירי באם טעה וגמר הסדרה עם הששי ואמר קדיש כמ"ש הב"י בסוף סימן רפ"ב. זה אינו דהא אביי לכתחלה קאמר קרי שיתא מואתה תצנה עד ועשית וגו' וחד קורא מכי תשא וכו'. ודברי הב"י הם דברי מהר"ם מרוטנבורג שם בטור.

ואדרבה איפא למידק מיניה דדוקא שאם טעה דגמר הפרשה עם הששי אין צריף להוסיף עוד אחר קודם המפטר משום דקי"ל המפטר עולה למנן ו' מש"ה הואיל ואי אפטר בע"א חוזר השביעי וקורא מה שקרא הששי דאי נמי הנה קורא עוד אחד מלבד המפטר הנה צריף לדלג לאחוריו מה שקרא כבר.

וא"כ למה לן לדלוגי עם השביעי ואח"כ גם המפטר מאחר שהמפטר עצמו עולה למנן הקרואים. אבל לכתחלה אין לגמור הפרשה פולה עם הששי ולחזור ולקרוא עם השביעי שהוא המפטר וצ"ע: שאלה כו לענן שחוזר הש"צ ה' אלהיכם אמת.

וכתבת שכתב הב"י בא"ח סימן ס"א שנמצא פתוב בספר הפליאה אני ה' אלהיכם אמת. והנה במצרים מי שהיה נוהג כדבריו וגערו בו הנגיד הגדול כמהור"ר יצחק הפהן ז"ל ומורי הרב הגדול מהר"י בי רב ז"ל וכל גדולי הדור הנמצאים בעת ההיא.

וגם בקוסטנטינא גער הרב הגדול מהר"א מזרחי וכל גדולי הדור במי שהיה נוהג פן וכו'. והקשית מה חרי האף הגדול הנה שגערו במי שהיה נוהג פן מאחר שנמצא כדבריו בספר הפליאה אע"פ שכתב הב"י שפכל הנסחאות הוא ה' אלהיכם אמת מ"מ אלו ואלו דא"ח וכוונה אחת להם.

אף אם יש נוסחאות שונות מ"מ למה לגעור במי שנוהג פן. ולא די בזה רק שהוסיף עוד הבית יוסף וכתב פל המשנה ידו על התחונה וגוערין בו ומבטלין דבריו וכו'.

אלו דבריו בקיצור. הנה באמת מהרש"ל בתשובה פתב פשהתפלל ביאר צייט שהנה חוזר אני ה' אלהיכם.

לא שמלת אמת שאינו מק"ש ימלא תיבת ק"ש. ומהר"ם בספר מטה משה הסכים לדעת מהרש"ל.

פי אף שהביא הבית יוסף מג' מקומות מהזוהר לומר ה' אלהיכם אמת. זהו דעת חבורה של רשב"י.

אבל דעת רשב"י עצמו בהזוהר אני ה' אלהיכם אמת. ז"ל ולקביל אינון ע"ב תיבין דאינון פי דינא דיליה ישראל לתא משלימין לה באילין שבועין ותריין תיבין דפרשתא דתכלת ומדריין תלתא תיבין אני ה' אלהיכם אני לקבניה דאברהם.

ה' לקבליה דיצחק. אלהיכם לקבליה דייעקב.

וחבורה אמרו ה' אלהיכם אמת ה' לקבליה דאברהם אלהיכם לקבליה דיצחק. אמת לייעקב ועיין שם שהאריף שמצא בכמה ספרים.

אמנם פתב שהמנהג נתפשט על פי האחרונים. זה לשונו.

אבודרהם. וצור המור וציוני.

וספר המזכר. ותולעת יעקב.

וטעמי מצות רקנטי. בכולן כתיב ה' אלהיכם אמת.

ומה שמלת אמת משלים לתיבת ק"ש אע"פ שאינו מק"ש. תירץ מהר"ם אלשיקר ומהר"ל
חביב דמפל מקום הואיל ואינו רשאי להפסיק בין תיבת אלהיכם לתיבת אמת עד פאן
לשון מטה משה.

וכן נראה דהא חזינו בכמה דוכתי דלא משגיחין בדברי הרשב"י פגון בהנחת תפילין
בחול המועד אף ע"פ שלדעת הרשב"י חייב מיטה המניחן במועד. אנו במדינות אלו
אין משגיחין בו.

וכמו שכתב גם הבית חדש לענין בציעת הפת בליל שבת דאין להעביר על המצות ולברך
על העליונה אף שהוא נגד הזוהר. וכן פתב הבית יוסף באורח חיים סימן כ"ה על דברי
האגור בענין ברפת תפילין שלדעת הזוהר אין לברך רק ברכה אחת על שניהם.

גם רבי משה איסרלש בת"ח סימן נ' לענין גיד הנשה כתב גם כן ראיה מדברי הזוהר
והביא ראיה מדברי הב"י הג"ל. וכ"ש פאן שגם חברוהי חלוקין עליו ומסתבר טעמייהו
בסוד תמן אמת ליעקב וחסד לאברהם.

ואלקים נגד יצחק שהוא דין. ועוד נראה לי ראיה ברורה שאין לומר אני ה' אלהיכם כי
כתב בספר שני לוחות הברית בשם ספר דרך חיים וזה לשונו במלת אני יש טרחא.

והטעם כי דוד המלך עליו השלום אמר אני עבדך בן אמתך אינו שולל שלא יהא גם איש
אחר עבדו רק אני עבדך וכבר נמצאו גם כן אחרים עבדיו. ולכן אם היה אומר אני ה'
אלהיכם בלי טרחא משמע אני ה' אלהיכם ואפשר שגם אחר ח"ו אלהיכם וכו' עיין שם.

הרי דלכן יש טרחא תחת אני כדי להפסיק בין אני ובין ה' אלהיכם דלא לשותמע אני ה'
אלהיכם ואפשר שום אחר אלהיכם חס ושלום. אם כן כל שכן שלא להתחיל במלת אני
ה' אלהיכם.

וידעתי פשוט שזהו כוונת הגדולים הג"ל שגזערו במי שנהג כן. ולא די במחאה לבד כי
ראוי לגזערו ולבטל דבריו כמו שכתב הבית יוסף הג"ל מטעם שכתב בספר דרך חיים.

הנראה לפי עניות דעתי כתבתי. וה' יצילני משגיאות: שאלה כז"ז פפרות נשחטו
ונשפח תרנגולת אחת לפתחה רק הנפק הוציאו ונמלחו יחד והנדחו יחד ואחר כך מלחו
קצתם להניחם עד סופות ובתוכם היה גם אותה תרנגולת שלא נפתחה.

והשואל היה אחד מרבני ווירצבורג ואסרתי הכל. ואסרתי כל הכלים שנתבשלו בהן.

ואח"כ חזר השואל ושאל להרב שלו ושינה את טעמו בענין השאלה והכשיר הרב את
הכל, וכשומעי הדבר כתבתי לו למה ועל מה הכשיר: (וזאת היתה תשובתו אלי) במאי
דבדק לן מר בהוראה אחת ואף שאין זו הוראה לאיסור ושותא דמר לא ידענא מפל
מקום תורה היא וללמוד אני צריך ואדון לפניו בקרקע.

לא נזכר בדברי מר אם היה בעוף הראש והרגלים. כי אם היה כן אפילו לדעת מהרי"ל
היה בטל הלב בששים.

ואף שִׁמְסִתְמָא הִיְתָה בְּלִי הָרָאשׁ וְהַרְגָּלִים פְּמִנְהַג הַנְּשִׁים שְׁזוּרְקִים אַבְרִים אֵלּוּ בְּעָרְב יוֹם
כְּפּוּר. הֵלֵא כָּל הָאֲחֵרוֹנִים לֹא קִיָּמָא לְהוּ כְּמִהְרִי"ל.

אִךְ בַּק"ק פְּרַנְקְפוֹרְט יֵשׁ מִן הַמּוֹרִים פְּדַעַת מְהֵרִי"ל. וְעַל כָּל פְּנִים מְשַׁעְרִין אִם יֵשׁ ס'
וְלֹא יִדְעָתִי לְאִיָּה צִוְרָה הוֹדִיעֵנִי כ"ת שֶׁהוֹצִיאֻ הַזֶּפֶק הֵלֵא אֶפְיֵלוּ בְּלֹא הַזֶּפֶק וּבְנֵי הַמְּעֵיִם
יֵשׁ שְׂשִׁים בְּעוֹף נֶגֶד הַלֵּב וְנִקְרָא עוֹף שְׁלָם. שְׁהֵרִי ר"י מִיִּנְז מִיִּקְל יוֹתֵר אֶפְיֵלוּ בְּלֹא כְּנָפִים
וְרָגְלִים מִיִּקְרִי עוֹף שְׁלָם.

וְאִךְ דְּאָנָּן לֹא מְקִילִינָן עַל כָּל פְּנִים לֹא אֲשַׁתְּמִיט בְּשׁוּם אֶחָד לּוֹמֵר שְׁצַרְיָה שְׂיֵהָא הַזֶּפֶק בּוֹ
דְּהָא אִיִּירִי בְּבִישׁוּל וְאִין מְדַרְךָ הָעוֹלָם לְבִשְׁלוֹ עִם הַזֶּפֶק וּבַעוּד הַבְּנֵי מְעֵיִם בְּתוֹכוֹ. וְאִם
כֵּן אֶפְיֵלוּ אִם הִיָּה הַלֵּב נִתְבַּשֵּׁל עִם הָעוֹף בְּטַל בְּשִׂשִׁים לְבַד מִכַּח הַכְּבֵד הִיְתָה אֲסוּרָה שְׂאִין
שְׂשִׁים נֶגֶד שְׂנִיָּהֶם.

אֲמָנָם הַמְּעַשֶׂה שְׁהוֹדִיעַ לִי כ"ת אִיִּירִי בְּמִלְחָה וְכַתֵּב הַטּוֹר לְהִדְיָא דְאֶפְיֵלוּ עַל גְּבֵי בְּשׂוֹר
עֶבֶר וּמְלַחוּ מוֹתֵר. וְכֵן פְּתַב בְּהַגְהוֹת מֵהֵרֵמָא"י אִפִּי קְלִיפָה אִינָה אֵלּוּ חוּמְרָא דְעֵלְמָא
בְּכַבֵּד שְׁנַמְלַח עַל גְּבֵי בְּשׂוֹר.

וּבְלֵב שְׁנַמְלַח בְּעוֹף בְּלֹא קְרִיעָה נְמִי אֲמַרִינָן כְּבוֹלְעוּ כְּהַ פּוֹלְטוּ דְשִׂאנֵי לֵב דְשִׁיעַ וְלָכוּן כְּתַב
מֵהֵרֵמָא"י דְהַמְנַהֵג לְהַקֵּל. וְכֵן פְּתַבוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים נֶגֶד מְהֵרֵשׁ"ל דְלֹא בְּעֵינָן שְׂשִׁים.

אִם כֵּן לֹא יִדְעָנָא לְמֵאִי נִיחּוּשׁ בְּהָא. וְאִי הֵנְאִי הָאִי תִרְנַגְוִלְתָּא קָמָן אֲנָא נְמִי אֶכְלִינָא מִיָּנָה.
וּמָה שְׁפַתְבּ מַכ"ת שְׁהַחְתִּיכָה עֲצָמָה נַעֲשֶׂה נְבִלָה גַם בְּמִלְיָחָה לֹא נוֹפֵל אֲנִיכִי מִמ"ךְ פְּדַעַת
הַא"ז שְׁהִבִּיא הַתּוֹרַת חֲטָאֵת כְּלָל ל"ח דִּין ב'. וּבְגִלְיוֹן שְׁלַחַן עֲרוּף שְׁלִי כְּתַבְתִּי הַלְכָה
לְמַעֲשֶׂה בְּשֵׁם מֵהֵר"ר א"א לְהַחְמִיר אֶפְיֵלוּ בְּהַפְסֵד מְרֻבָּה אוֹ לְעֵנִי דְלֹא כְּתוֹרַת חֲטָאֵת,
וַיְהִי כֵן הִיָּנּוּ בְּשַׁאֲרַי אִסּוּרִין לְכַבְּלוֹ כְּגוֹן חֵלֶב אוֹ בְּשׂוֹר שְׁחוּטָה שְׁמַלְחוּ עִם בְּשׂוֹר טְרַפָּה
וְכַדוּמָה שְׁבוֹלְעִים זֶה מִזֶּה.

וְהַטְעַם פְּשׁוּט וּמְפּוֹרֵשׁ שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ בּוֹלְעַ מִדָּם הַטְרַפָּה בּוֹלְעַת מְצִירָה שְׂהִיא אֲסוּרָה.
אֲבָל בְּמִלְיָחַת הַלֵּב אִין אִיסּוּר אֵלּוּ מְשׁוּם דָּם אֲמַרִינָן כְּבוֹלְעוּ כְּהַ פּוֹלְטוּ וְגַם אֲמַרִינָן לְגְבֵי
בְּשׂוֹר שְׁנַמְלַח עִמוּ אִיִּירִי דְפְלִיט דָּם דִּידְיָה כְּהַ פְּלִיט דָּם הַלֵּב.

וְאֵע"ג דְּגְבֵי דָם בְּעֵין נָא אֲמַרִינָן כְּבוֹלְעוּ כְּהַ פּוֹלְטוּ שְׂאִנֵּי לֵב דְשִׁיעַ. וְאִם יֵשׁ בֵּית מִיחּוּשׁ
לְהַחְמִיר הֵנּוּ אֲמִינָא מְפִנֵי שְׁהַעוֹף הִיָּה לֹא נִמְלַח בְּפְנִים מֵאֲחַר שְׂלֵא נִפְתַּח לְמַטָּה וְאֶפְשָׁר
לָזֶה כִּינּוּן מַכ"ת.

אֲמָנָם אֶפְיֵלוּ עַל צַד חוּמְרַי הַיּוֹתֵר הִיָּה לְהַתְרַנְגְוִלְתָּ שְׁהַלֵּב נִמְצָא בְּתוֹכָה תִּיקוּוֹלְצוּתָה
דְּנוֹרָא מְשִׁאִיב שְׂאִיב. וְעַל תְּשׁוּבָתוֹ הַרְמָתָה הַנְּנִי עוֹמֵד וּמִיִּיחַל לִיְרַד לְסוּף דְעָתוֹ.

יִוְרְנֵי לְהַשְׁכִּיל וְנִטְעָמוּ וְנִימְוִקוּ עִמוּ. כְּסֹא וְיִתְגַּדֵּל וְיִתְרוֹמֵם ע"ג מְרוֹמֵי קְרַת.
וּבְשְׁלוֹם יְבוֹא עַל אִיְתָנוּ הָרָאשׁוֹן וְעַל מְקוּמוֹ. כְּאֶחָד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל יִדִּין אֶת עִמוּ.

כֹּה עֲתִירַת אֶהוּבּוּ הַקְטָן בְּנִימִין זָאב וְנִיִּיל חוּנָה בְּמִדִּינַת ווִירְצַבוּרְג: וְזֹאת הִיְתָה תְּשׁוּבָתִי
אֵלָיו. מַכ"ת הַנִּיחַת הַקְדָּמָה וְנ"ל וְאִךְ שְׂאִין זֹו הוֹרָאָה לְאִיסּוּר וְכו' לְבִי לֹא כֵן כֵּן יִדְמָה
וְאֶפְשָׁר שְׂלֵא סִימּוּהָ מְקַמִּיהָ דַּמַּכ"ת תְּנִיכּוֹן הַשְּׂאֵלָה ע"כ אוֹדִיעַ לַמַּכ"ת אֶת אֲשֶׁר בְּלַבְבִּי.

אָמַנְם בְּתַכְלִית הַקִּיצוֹר לֹא אֶאְרִיךָ בְּרֵאיוֹת. מַעֲלֶתְךָ פֶּתַח וּבָלַב שְׁנַמְלַח בְּעוֹף בְּלֹא קְרִיעָה
נָמִי אֶמְרִינָן כַּבֵּ"כ פ' דְּשִׁאנִי לֵב דְּשִׁיעַ עַכ"ל.

אִין עֲנִין לְכָאן. דְּלֹא מְהַנִּי שִׁיעוּתִיךָ רַק לְעֲנִין שְׁאִין הַלֵּב בּוֹלַע מִן הַדָּם הַפְּנוּס בְּתוֹכוֹ אוֹ
מִן הַבְּשָׂר שְׁאֶאֱצְלוֹ אֲבָל לֹא לְעֲנִין שְׁלֹא יִבְלַע הַבְּשָׂר מִן הַדָּם הַפְּנוּס בְּלֵב.

אָמַנְם וְדַאי הָעוֹף הוּא שְׂשִׁים נֶגֶד הַלֵּב בְּלֹא הָרֵאשׁ וְהַרְגְּלִים. וְלַעֲת הַצִּוְרָה יֵשׁ לְסִמּוּךְ עַל
דְּבָרֵי ר"י מִינֵץ אֶפְיָלוֹ בְּלֹא פְּנִיִּים וְכָךְ פֶּסֶק מוֹרֵי בְּטו"ז.

אָמַנְם תְּמִיהַנִּי עַל מַכ"ת מ"ש לְהַתִּיר בְּכַבֵּד שְׁנַמְלַח עִמּוֹ דְּבַמְלִיחָה אֶפְיָלוֹ כַּבְּדָא עַלְוִיהָ
בְּשָׂרָא עֵבֶר וּמְלַחוּ מוֹתֵר. וְכִי סְלֵקָא אֲדַעְתִּיהָ שְׁאִין לִי עֵינַיִם לְרֵאוֹת דְּבָרִים הַפְּשׁוּטִים
וְלְשׁוֹנֵינִי טוֹעָה בְּד"מ כִּי הִיא גְּמָרָא עֲרוּכָה פֶּרֶק כ"ה וּמְסַפֵּם בְּכָל הַפּוֹסְקִים וּבַכְּרֵט בַּת"ח
הִלָּא פְּתַבְתִּי לַמַּכ"ת שְׁאוֹתָה תִּרְנַגְלוֹת עִם ה' או' ו' תִּרְנַגְלוֹת נְמַלְחוּ יַחַד פְּדָרָה שְׁמוֹלְחִין
לְהַנִּיחַ לְהַשְׁהוֹת זְמַן מַה וְהוּי כְּבִישָׁה מִמֶּשׁ.

נְהִי דְמַפְחַח הַלֵּב אִין לְאַסּוֹר דְּאִין לָךְ עוֹף שְׁאִין בּוֹ שְׂשִׁים נֶגֶד לְבוֹ, וּכְבָר בְּמַלִּיחָה רֵאוֹנוּהָ
יֵצֵא כָּל דְּמוֹ. וְאַחַר הַדְּחָה אַחֲרוֹנוּהָ נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה.

וְאַף אִם לֹא נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה לֹא יְהִי אֵלָא מְבֻשָׁל וְנִהְרִי יֵשׁ שְׂשִׁים נֶגֶד הַלֵּב. מִשָּׂא"כ
בְּכַבֵּד שְׁאִין לָךְ עוֹף שְׂשִׁים בּוֹ שְׂשִׁים נֶגֶד הַכְּבֵד בְּכִישׁוּל וְכַבוּשׁ הוּא כְּמְבֻשָׁל וְכָאן הוּי
מִמֶּשׁ כְּבִישָׁה.

וְאַף שְׁנַמְלַח מְקוֹדֵם וְחִזּוֹר וְהוֹדַח טָרֵם שְׁנִכְבֵּשׁ בְּמַלְחוּ, אוֹתָהּ הַדְּחָה לֹא מְהַנִּי כָּלֵל לֹא
הַדְּחָה רֵאוֹנוּהָ וְלֹא הַדְּחָה אַחֲרוֹנוּהָ כַּמ"ש בְּסִמּוּךְ. וּמ"ש מַכ"ת וְאִם יֵשׁ בֵּית מִיחֻוֹשׁ
לְהַחְמִיר הוּא"א מִפְּנֵי שְׁהָעוֹף הִזָּה לֹא נְמַלַּח בְּפָנִים מֵאַחַר שְׁלֹא נִפְתַּח לְמַטָּה וְאֶפְשָׁר לְזַה
פְּיֻנָן מַכ"ת אָמַנְם אֶפְיָלוֹ עַל צַד הַיּוֹתֵר חוֹמֵר הִזָּה לְהַתְּרַנְגְלוֹת שְׁהַלֵּב נִמְצָא בְּתוֹכוֹ תִּיקוֹן
לְצִלוֹתָהּ וְכו' עַכ"ל.

אִיבְרָא לְכָךְ הִזָּה פְּנוּנְתֵי אָמַנְם גַּם בְּזָה אִין אֲנִי מוֹדָה לוֹ שְׁהִזָּה תִּיקוֹן לְצִלוֹתָהּ כִּי וְדַאי אִם
אַחַר אוֹתָהּ מְלִיחָה וְהַדְּחָה מְצָאוּ הָאִיסוּר הִזָּה תִּיקוֹן לְצִלוֹתָהּ כִּי זֶה פְּשׁוּט לְבַר בִּי רַב.
אָמַנְם אַחַר כֶּף שְׁחִזְרוּ וּמְלַחוּ אוֹתָם יַחַד וְשָׁהוּ יַחַד מַעֲי"כ עַד עֲרַב סְנוּפוֹת.

וְשִׁיעוֹר כְּבִישָׁה מַע"ל מְקָרִי כְּבוּשׁ. וְלִמְקַצֵּת דְּיעוּת אֶפְיָלוֹ בְּיוֹם בְּלֹא לִילָה מְקָרִי שִׁיעוֹר
כְּבִישָׁה מַכ"ש כְּפָה יָמִים.

וְכֹאשֶׁר אֶכְתּוּב בְּסִמּוּךְ שְׁהַדְּחָה לֹא הִזָּה הַדְּחָה כָּלֵל לֹא הַדְּחָה רֵאוֹנוּהָ וְלֹא הַדְּחָה
אַחֲרוֹנוּהָ. אֶפְשָׁר שְׁגַם הַמְּלִיחָה לֹא נִחְשָׁב לְמַלִּיחָה כָּלֵל.

א"כ פְּשִׁחְזָרוּ אַח"כ וּמְלַחוּ אוֹתָם יַחַד הוּי כְּאִילוֹ מְלַחוּ בְּכָלִי שְׁאִינוֹ מְגוּנָקָב. גַּם הִזָּה כְּבוּשׁ
הוּא כְּמְבֻשָׁל וְאִינוֹ מוֹעִיל אֶפְיָלוֹ צְלִי.

וְהִנֵּה אֲגַלֶּה דַעְתִּי הַקְּלוּשָׁה שְׁכַתְּבַת מַכ"ת שְׁלֹא יָדַע לְאִיזָה צוּרָה הוֹדַעְתִּיו שְׁהוֹצִיאוּ הַזְּפֵק
הִלָּא אֶפְיָלוֹ בְּלִי הַזְּפֵק וּבְנֵי מַעֲיָם יֵשׁ שְׂשִׁים בְּעוֹף וְכו' וְאִין דְּרָךְ לְבַשְׁלוֹ עִם הַזְּפֵק וְכו'.
יָדוּעַ לִיְהוּי לַמַּכ"ת כִּי לְכָךְ הוֹדַעְתִּיו כִּי הַזְּפֵק מוֹנַח בֵּין עוֹר לְבָשָׂר וְאַף אִם נִיטַל מִשָּׁם
הַזְּפֵק לֹא נִפְתַּח הַתְּרַנְגְלוֹת לְצַד פָּנִים הַיָּטֵב וּבְכַאֲמַת הַלֵּב וְהַכְּבֵד וְהַבְּנֵי מַעֲיָם נִשְׁאָרוּ
בְּתוֹכָהּ.

כי אותה תרנגולת נשפחה לגמרי מלפתוח אף הזפק הוציאו משם והוא מונח בין עור לבשר ולא הודחה התרנגולת מבפנים כלל כי אין המים יכולין לכנס בפנים רק בדרך דרך נקב קטן שבין עצם שסתת הצנאר והתרנגולת מלא כל חללו עם הבגיי מעיים ורקבו וכבד.

ועי"כ אין המים יכולין לכנס שם. ואם פן היתה סתומה מפל צד.

ואף דקי"ל דמלחה בחוץ לבד או בפנים לבד מועיל מ"מ ה"מ אם נפתחה בדרך שפותחין למטה ואז הודחה היטיב פנים וחויץ ואז מועיל מליחה בדיעבד בצד אחד. משא"כ בגדון דידן שלא הודחה כלל בפנים לא הודחה ראשונה ולא הודחה אחרונה.

וא"כ אח"כ פשעלחו להניח הוי מלחו ובישלו בלא הודחה ראשונה ואחרונה. וכ"ש לדעת הרוקח דאוסר אפילו אם נפתחה אם נמלחה בחוץ ולא בפנים.

גם אפשר לומר שגם המליחה לא הועיל כלל פחו במולייתא סימן ע"ד דאין המליחה של התרנגולת מועלת לכל מה שבפנים. לא מיבעיא למ"ד שהדחה ראשונה הוא משום דם שעל הבשר כמו שהביא בת"ח כלל ה' דין ב'.

אלא אפילו לדעת או"ה שם דין ב' ולדעת הרא"ש שהביא בת"ח ריש כלל ט"ו דטעם הדחה הוא כדי שיתרפף הבשר עצמו ויציא דמו. מ"מ אינו מועיל הרקבו רק לבשר התרנגול עצמו אבל לא לכל מה שבפנים.

ואף המליחה נהי דמועיל בדיעבד אם נמלח בחוץ אף לצד פנים היינו באותה חתיכה עצמה אבל לא לכל מה שמנח בתוכה. וכאן הנה הלב והפכד וקובקרו ובגיי מעים בתוכה היכי יעלה על הדעת שהדחה ומליחה יועיל לכל מה שבפנים.

ואף דבמולייתא בשר כה"ג הוי שרי לצלי אבל בבישול לא שרי ונדון דידן פבוש הוא וכמבושל דמי. ועיין בת"ח כלל ט' דין ו'.

גם לא דמי לחתיכה עבה והטעם מבואר למבין. וא"כ מה שחזרו אח"כ ומלחו אותה להניח בתוך ה' או ו' תרנגולת הוי אחר כך כאילו מלחו בכשא"מ ואסור אפילו בלא שיעור כבישה וכ"ש דהוי פבוש וכמבושל וכל אותן תרנגולות אסורין.

וכתב באו"ה הביאו בת"ח כלל ט"ו דין ד' רגלים שהדיח ואחר כך הסיר הטלפים הוי פלא הודח כלל וטרפה עד כאן לשונו. והיינו נמי מטעם זה דהוי כאילו מלחו בלא הדחה ראשונה ועוד דהוי כאילו מלחו בכלי שא"מ ואף אם ירצה מכ"ת לדהוק ולומר דהדחה ראשונה מאחר שהוא כמו חצי שעה מועיל אף לכל מה שבפנים למ"ד הדחה ראשונה כדי שיתרפף הבשר עצמו.

ונהי נמי שהמליחה הנה מועיל אף ללב ולכבד ולבגיי מעים ורצה לדמות לחתיכה עבה מ"מ לא הנה לכל מה שבפנים הדחה אחרונה כלל. א"כ פשוט שאותה תרנגולת אסורה.

ואפילו לדעת המקילין היינו אם יש ששים בחתיכה ובכל מה שבקורה. ולדעת מהרש"ל אפ"ה אותה חתיכה אסורה.

מכ"ש פאן שלא קיה אפילו חצי ששים נגד הלב והפכד ובני מעים. אף שאין מחזיקין דם בבני מעים בשופן מחזיקים דם.

ולפעמים הם תרנגולות שמנים ויש בהם שוריקי סומקי וא"כ אפילו חצי ששים ליתא. וכתב בת"ח פלל א' בשם המרדכי שופן אנוז שנמלח ולא הודח באחרונה והישם בקדחה אסור.

וכ"כ הרוקח סי' תי"ז. ולכן במקומי אני עומד לאסור אותן תרנגולות הפבושים וגם הפלים.

ועל התרנגולות הראשונים לא הייתי דן פי פבר נאכלו. ואף לסכרת מכ"ת עבר ומלחו מותר וכאן פבר אכלו התרנגולות אבל מ"מ הפלים אסורים.

ומה שכתב מכ"ת שאני פוסק גם בפליחה חענ"נ וכתב מכ"ת לא נוכל אנכי ממ"ך פדעת הא"ז שהביא הת"ח פלל ל"ח דין ב'. וכתב עוד מכ"ת שבגליון ש"ע שלו כתב הלכה למעשה להחמיר אפילו בהפסד מרובה וכו'.

אהו' הרבה יש להתנייב בדבר זה לאסור בפליחה ולומר חתיכה חענ"נ אחרי שרוב הפוסקים ס"ל דבפליחה די בקליפה ולא די שאנו מחמירין לאסור בפליחה בס' מ"מ מה לנו להחמיר חומרא על חומרא לומר גם בפליחה חענ"נ.

דלרבינו אפרים ולרוב הפוסקים אין אומרים חענ"נ רק בב"ח ואנו מחמירין די לנו בחומרא זו בבישול ולא בפליחה כמו שהביא רמ"א שם בת"ח משם מהר"ם פדנאה. ואף שמסקנתו שם שאין לסמוך על דברי מהר"ם פדנאה רק לצורך הפסד גדול או לעני.

אבל בלאו הכי אין להתיר ויש לפסוק פדעת הא"ז והנמשכים אחריו. מ"מ הלא מסיק בדין שלאחריו שאף לדברי הא"ז דחתיכה חענ"נ היינו כדאמר טעמא משום דאותה חתיכה נמלחה תחלה.

ור"ל שלא נמלחו תיקף פולם בפעם אחד דהא מתערב בכלה כמו בבישול משא"כ אם נמלח החתיכה שהחלב דבוק בה תחלה לבד אז נאסרה אותה חתיכה תיקף. וא"כ איך יוכל אם"כ לתזור להתירה כשנמלחים אחרות אצלה.

ולכן פסק רמ"א דמ"מ אותה חתיכה אסורה. אבל שאר החתיכות מצטרפים לבטל האיסור.

וכתב דלפי מנהגינו דין מליחה פדין בישול ובבישול כל החתיכות מצטרפים לבטל האיסור. וכן אם אין החלב דבוק בשום חתיכה החתיכות מצטרפות לבטל האיסור וכתב דכן נוהגין ואין לשנות.

מדכתב וכן אם אין החלב דבוק וכו' משמע דדין אחד להם שמצטרפות לבטל ואין אומרים חתיכה עצמה נעשה נבלה וכתב עליו דכן נוהגין ואין לשנות. אף קשה דכמעט דברי רמ"א אלו תוף פדי דיבור סותרין.

דבסוף דין הקודם כתב דבלאו הכי ר"ל אם אינו הפסד מרובה אין להתיר ויש לפסוק פדעת הא"ז ובדין ג' הסמוך לא אסר רק אותה חתיכה מטעם שמתחלה נמלחה בפני

עצמה. אבל מכל מקום מצטרף עם שאר חתיכות שיהא ששים בין הכל ולא התנה בין הפסד מרובה למועט.

וע"כ צריך לחלק דגם בש"ע דבריו סותרין דבסימן ס"ד פתב וי"א דבעינן ששים כמו בשאר חלב הנמלח עם בשר דקי"ל בששים. ויש להקל ולהתירו על ידי קליפה אם יש בו הפסד קצת מאחר דיש מתירין בלא קליפה.

גם אין שייך לגזור משום חלב שמן דמפפפע דכל הקרומין אינם רק חלב פחוש נראה דיש לסמוך אמאן דמתיר בקליפה. ולקמן סימן ק"ה פתב וי"ל וע"ל סימן ס"ד אם הקרומין או חוטין של חלב נמלחו עם בשר י"א דבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה.

אע"פ שפיר נהגו לשער כל מליחה בששים אפילו באיסור פחוש וכו'. ואם פן דבריו סותרין דלעיל פסק להקל אפילו בהפסד קצת.

ובסימן ק"ה פסק להתיר בהפסד מרובה. ועוד דבת"ח פלל ל"ח פתב דאין אנו בקיאים בין פחוש לשמן.

ובש"ע סימן ס"ד וסימן ק"ה פסק בקרומין וחוטין חלב להתיר. אלא ע"כ יש לחלק בין פחוש לכחוש ר"ל כגון קרומין וחוטין חלב ודאי פחוש הן דלא שייך לומר בהן דאין אנו בקיאים דכל החוטין אינם רק חלב פחוש.

דהא כל הקרומים אין איסורן מחמת עצמן רק משום שנוגעין לחלב אם פן ודאי חלב פחוש הם ולכן יש להתירו על ידי קליפה קצת. ותדע דהא פתב רמ"א בת"ח פלל ל"ח דיש להקל באיסור דרבנן וכל הקרומין אינן איסורין אלא מדרבנן כמ"ש הרמב"ם פ"ז מה' מ"א שחוטין וקרומין האסורין משום חלב ודם אסורין מד"ס.

ואם פן בדבר שהוא מד"ס לא אמרינן חנ"נ דהא רוב הפוסקים ס"ל דאפילו באיסור דאורייתא אין אמרים חנ"נ רק בב"ח. רק מפני המנהג נהגו לשער גם במליחה בששים. אבל בחוטין וקרומים אפילו במקום הפסד קצת יש לאוקמיהאדינא להתיר בקליפה. משא"כ בשאר פחוש אין להתיר בקליפה על ידי הפסד קצת.

כדאיתא בגמרא פרק גיד הנשה גבי גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מריש אונגיה אפילו פחוש דזימנין דיש שומן ולא אדעתיה. וכן דקדק רמ"א בלשוננו בסימן ק"ה.

וכן נראה מכל המספרים שהביא רמ"א. וכן נראה מלשון תורת חטאת פלל ל"ז דין א' דכולהו איירי מגדי פחוש.

וכן נראה מלשון רמ"א בתשובה סימן כ"ח וזה לשונו בשם ראב"ה שצריך להעמיק בחלב מרובה יותר מבחלב פחוש. ודבר זה תלוי בכל פעם באומד הדעת לפי פחשותו ולפי שמנוניתו וזימנין דאתי לידי מכשול עד כאן לשונו.

משמע דוקא בדבר שצריך אומד הדעת כגון גדי פחוש דזימנין דיש שומן ולא אדעתיה. וכ"כ בת"ח בשם המרדכי ובשם הגהות מיימוני דלדין אין להקל בגדי פחוש דלפעמים יש שומן ולא אדעתיה עכ"ל.

אָבֿל בַּקְרוּמִין דְּבָרֵי הַפֿל חֶלֶב כָּחוּשׁ הוּא. לָכֵן נ"ל דמ"ש בְּסִימָן ס"ד דִּישׁ לְהַקְל בְּהַפְסֵד מוּעֵט הֵינּוּ בַקְרוּמִין דלד"ה חֶלֶב כָּחוּשׁ הוּא.

רק מִפְּנֵי הַמְּנַהֵג נוֹהֲגִין לְשַׁעַר בְּשֵׁשִׁים. וּבְהַפְסֵד מוּעֵט (נ"ל דר"ל לְעֵנִי אוֹ לְכַבּוּד אוֹרְחִים אוֹ שֶׁבֶת אוֹקֻמְיָה אֲדִינָא.

דאל"כ בְּכָל אִיסוּרִים לֹא יִמְלֹט שְׁהַפְסֵד מוּעֵט יֵשׁ בְּדָבָר וְאִם כֵּן מְעוֹלָם לֹא נוֹכַח לְהַעֲמִיד הַדְּבָר עַל הַמְּנַהֵג) ומ"ש בְּסִימָן ק"ה וע"ל סִימָן ס"ד אִם הַקְרוּמִין אוֹ חוּטִין שֶׁל חֶלֶב נִמְלָחוּ עִם בְּשָׂר יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבְהַפְסֵד מְרֻבָּה יֵשׁ לְהַתִּיר.

נִרְאֶה לִי דְפִסּוּקֵי פִסְקֵי וְה"ק בְּעֵנֵן חוּטִין שֶׁל חֶלֶב וְהַקְרוּמִים שֶׁנִּמְלָחוּ עִם בְּשָׂר ע"ל סִימָן ס"ד ור"ל דְּשָׁם מְפֻרָּשׁ דִּישׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי קְלִיפָה אֲפִילוּ בְּהַפְסֵד קָצָת. וְאַחַר כֵּן אָמַר דִּין בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ לְעֵנֵן אִיסוּר כָּחוּשׁ רָצָה לֹאמַר בְּשָׂר כָּחוּשׁ.

וז"ש י"א דְּבְהַפְסֵד מְרֻבָּה יֵשׁ לְהַתִּיר וְכו' אֲפִילוּ בְּאִיסוּר כָּחוּשׁ דְּהֵינּוּ בְּשָׂר כָּחוּשׁ לְפִי שְׂאִין אֲנוּ בְּקִיּוּן דְּזִמְנִין דִּישׁ שְׁוִמָן וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ. ש"מ דְּהָא דְפִסְק רמ"א בְּסִימָן ס"ד לְהַקְל בְּהַפְסֵד מוּעֵט הֵינּוּ בַקְרוּמִין.

וְהָא דְפִסְק בְּסִימָן ק"ה לְהַקְל בְּהַפְסֵד מְרֻבָּה הֵינּוּ בְּשָׂר כָּחוּשׁ כְּגוֹן בְּשָׂר כָּחוּשׁ. כְּגוֹן גְּדִי שְׂצֵלָאוּ בְּחֶלְבוֹ דְּזִמְנִין דִּישׁ שְׁוִמָן וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ.

וּבְשִׁנְיָהֶם הַמְּנַהֵג לְכַתְּחֵלָה לְשַׁעַר בְּשֵׁשִׁים. שׁוּב מְצָאתִי בְּתַשׁוּבַת רמ"א ס' קי"א שֶׁהַתִּיר אֲפִילוּ בְּעוֹר אֲנֹזָא שֶׁהוּא וְדַאי שְׁוִמָן אֲפִילוּ הֵכִי הַתִּירוּ מִשּׁוּם דְּשִׁיעוֹר שֵׁשִׁים אֵינּוּ אֵלָא חוּמְרָא בְּעֵלְמָא.

וְלָכֵן נוֹכַח לְהַקְל בְּמָקוֹם דְּאִיכָּא צְדָדִים אַחֲרֵים לְהַקְל וְהוּא הַפְסֵד מְרֻבָּה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. אֲכַן צָרִיף לְדַקְדַּק שָׁם בְּאִיכוֹת הַמַּעֲשֶׂה.

וְהָא דְאָסֵר מֵהֵרָא י" בְּסִימָן נ"ח בְּיוֹתֵרַת הַכֶּבֶד שֶׁלֹּא נִטְלָה הַקְרוּם וְהַצְרִיף שֵׁשִׁים בְּיוֹתֵרַת הַכֶּבֶד נִגְדַּת הַקְרוּם. אִף ע"ג דְּהַקְרוּם שֶׁל יוֹתֵרַת פְּשִׁטָּא דְּחֶלֶב כָּחוּשׁ הוּא דְּהָא אֵין אִיסוּרוֹ מִחֲמַת עֲצָמוֹ רַק מִחֲמַת שְׁנוּגַע בְּחֶלֶב.

הֵתָם ה"ט מִשּׁוּם דְּנִתְבַּשֵּׁל כֵּן. וְכ"כ רמ"א בְּשָׂמוֹ בַת"ח כֶּלֶל ל"ז דְּמִשּׁוּם הֵכִי אָסֵר מֵהֵרָא י" מִשּׁוּם שְׁנִתְבַּשֵּׁל כֵּן.

וְאִף עַל גַּב דְּאֲנוּ אוֹסְרִין בְּמִלְיָחָה כְּמוֹ בְּבִישׁוּל מ"מ חֲמוֹר יוֹתֵר בְּבִישׁוּל מִבְּמִלְיָחָה. וְכ"כ רמ"א בְּפִירוּשׁ בְּתַשׁוּבָה סִימָן ק"ח דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין מְלִיחָה לְבִישׁוּל.

דְּלִגְבֵי כַח מְלִיחָה שְׂאִינָה אֵלָא מְדַרְבְּנָן ל"ד מְלִיחָה לְבִישׁוּל. וְא"כ מַעֲתָה אֲנִי אוֹמֵר דְּלֹא מֵר בַּר רַב אֲשֵׁי חֲתָם עַל קַבְלַת מַכ"ת הַנ"ל לְאַסוּר בְּמִלְיָחָה לֹאמַר חַענ"נ וְלְאַסוּר אֲפִילוּ בְּהַפְסֵד מְרֻבָּה אוֹ לְעֵנִי.

וְהַעֲיָקֵר הַנ"ל בְּזֵה דְּחֶלֶב מִמֶּשׁ אוֹ אֲפִילוּ חוּטִין הַיּוֹנְקִים מִן הַחֶלֶב וְכֵן גְּדִי כָּחוּשׁ וְשָׂר בְּשָׂר כָּחוּשׁ דְּזִמְנִין דִּישׁ שְׁוִמָן וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ בְּזֵה אוֹמְרִים חַענ"נ אֲפִילוּ בְּמִלְיָחָה. אָבֿל קְרוּמִין שְׂאִינָם אִיסוּרִים מִשּׁוּם שְׂאִינְקִים מִן הַחֶלֶב רַק מִשּׁוּם שְׁוִמְוֹנָחִים עַל הַחֶלֶב אוֹ הַחֶלֶב עֲלֵיהֶן נ"ל פְּשוּט דְּאֵין צָרִיף שֵׁשִׁים בְּמִלְיָחָה רַק בְּבִישׁוּל.

ויכמו שפסק מהרא"י ביותרת הכבוד שהיה מבושל. משא"כ במליחה לא היה אוסר בס' ובזה הכל נכון.

וכן הספמת הת"ח סוף פלל ל"ח. הנראה לע"ד כתבתי: ואגב אבאר עוד מ"ש בת"ח פלל כ"ז בדין ל"ב שצריך ששים נגד כל החתיכה שהלב דבוק בו.

והקשה הרב משאת בנימין בסימן פ"ט דזה פדעת ר"ת שבכל איסורין אמרינו חנ"נ. ובת"ח סימן ל"ד הביא דברי הטור פצורתו לפסק הלכה דלא בעינו ששים רק כנגד החוטין והדום דהינו פדעת אותן פוסקים דלא אמרינו חנ"נ בשאר איסורים רק בבשר וחלב.

וכתב מה שהביא הרב לזה מפני שראה דברי הטור בדין ורידין בלא מחלוקת. וגם הרב ב"י לקח דברי הטור פאילו הם דברי הכל.

מאחר שכתבו הדברים בלא מחלוקת ולא אסיק אדעתיה שהטור הולך לשיטתו. שהרשב"א והרא"ש והטור סוברים פרינו אפרים דלא אמרינו חנ"נ רק בבשר בחלב. ולפיכך הביא דברי הטור לפסק הלכה. אבל באמת לדין דין הלב ודין הרידין דין אחד להם עכ"ד.

ותמיה לי על הגאון מ"ב דהא כתב הרב לעיל סימן כ"ז דיש לחלק דלא דמי לב לחוטין מתרי טעמי. ולטעם הראשון דליכא דם בחוטין עצמן רק דם הפנוס ולכן חיישינו שמא לא פלטו דם הפנוס.

משא"כ גבי לב דאית בו דם וכו' אמרינו ביה אידי דפליט וכו'. נמצא מה שהוא לגריעתא גבי מליחה הוא לטיבותא גבי בישול ולכן היא הנותנת אם נתבשל עם הלב צריך ששים נגד כל הלב.

מאחר שיש בו דם פנוס וגם דם הלב עצמו ואידי דפליט וכו' ולא ידעינו כמה נפיק מיניה לקדירה לכן צריך ששים נגד כל הלב. מה שאין כן גבי חוטין דאין בהן רק דם הפנוס בחוטין ואין בחוטין עצמן דם ולא פליט מן החוטין לבשר לכן סגי ששים רק נגד הדום הפנוס אפילו לרבינו תם.

וכל שכן לטעם השני שהחוטין בעצמן מותרין אם קרע החוטין והוציא דמן. דזה לא דמי לשאר איסור דבוק שהחתיכה ענ"נ משום שהחתיכה בולע מן האיסור ולא ידעינו כמה בלע ולכן צריך ששים נגד כל החתיכה.

מה שאין כן בדם שבחוטין שאין הדום יוצא לחתיכת בשר דרך החוטין שאינו מפליט דרך החוטין ולכן אין החתיכה ענ"נ. וכן פסק פלל ט"ז דין כ"א שאם בשלן בלא חתיכה צריך ששים נגד כל החוטין.

ואפשר דלאו דוקא נגד כל החוטין רק כנגד דם הפנוס בחוטין. ומה שיצא דרך פי החוטין זה נכנס לתוף כל מה שבקדירה.

ולכן אין צריך ששים רק נגד דם שבחוטין כנגד כל מה שבקדירה ובהא אפילו ר"ת מודה. והנראה לע"ד כתבתי נאם הצעיר שמואל הלוי.

שוב הודה לי והשיב לי שלא סינימוה מקמיה, וקוזר ושאלני מפני מה צריף בפקח לקורעו ש"ו וטחו בכנותל ובלב אין צריף רק קריעה ש"ו. וזאת הייתה תשובתי אליו: שאלה כח מאי דבדק לן מכ"ת בדין קריעת הלב שאין צריף שתי וערב.

זו אין צריף פנים דבהדי הדדי מתנייא במתניתין פכ"ה דף ק"ט הפחל קורעו ומוציא את חלבם לא קרעו אינו עובר עליו. הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו.

ואיתמר עלה תרי לישני. ללישנא קמא אינו עובר עליו ומותר.

וללישנא בתרא אינו עובר עליו ואסור. ושקיל וטרי בגמרא ואסיק בין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל פחל לא סגי ליה בקריעה אלא צריף שתי וערב וטחו בכנותל.

והאי דלמא אף על גב שהיא בלשון דחזיה מפל מקום האמת פה הוא. וטעמא דהדמ בעין שפנוס בלב מצרף לתוכו ובשעת שחיטה הוא יוצא ונופל ממנו על ידי קריעה לבד והלב אינו בולע ממנו דשאני לב דשיע.

והדמ של הלב עצמו יוצא על ידי מליחה פשאר בשר. ואפילו לסכרת רבינו תם דאין לסמוך על זה למעשה.

והאי סברא דשאני לב דשיע אינו אלא הנה אמינא ולא קיימא במסקנא. מפל מקום אינו בולע אלא מעט ואידי דפליט דם דידיה פליט נמי מה שבלע.

ומה שלא פלט מדם דידיה הני דם האברים שלא פירש ומותר. ואף אם תמצא לומר דאפילו הדם שבלע לא פלט ונכנס בלב מפל מקום אינו בעין ודם בעין הוא דאורייתא מה שאין כן דם שאינו בעין שבשלו אינו עובר עליו דאינו אלא מדרבנן.

והוא הדין בפקח באמת נמי חלב שחוטף אינו אסור אלא מדרבנן. מפל מקום גזרו חכמים ז"ל לקרוע שתי וערב ולטחות בכנותל כדי לבשלו בלא בשר.

וילדעת הרי"ף אפילו בבשר כדי שלא יהא חלב בעין גזירה משום בשר בפקח דלא אתי למטעי לבשל בשר בפקח ממש. ויעיין מכ"ת בדברי הרא"ש.

והנראה לעניות דעתי פתבתי: להגאון מהור"ר שמואל קאדינאוור שאלה כט טנרא חקיפא פלפלא חריפא דידיה מדכולהו עדיפא. לקבל אלפא חרבו שליפא.

ה"ה מארי אילפא ריש גלונותא. ריש מתיבתא.

הגאון הגדול נ"י ע"י פ"ה מפיק מרגליות כבוד מהור"ר שמואל נר"ו יאיר פאור בהיר. עד אור חדש בציון יאיר: באתי בקצרה לרום כת"ר ע"ד השאלה אשר נשאלה לפני.

ישאל שיהיה לו פרה מעופרת וידוע בנדאי שלא בפרה. וביום השבת הייתה מבפרת נכותית אחת מיילד אותה.

ואמר לה היהודי שכחתי למפור אותה ואמרה לו הפותית הילך ג' פשיטים עבורה והגיחה המעות על החלון בבית הישראל פי הפרה הייתה בדיר הישראל והפותים הייתה יודעת מנהג ישראל בענין המכירה ולכן אמרה היא מעצמה שתתן לו ג' פשיטים עכ"ל השאלה: הנה לע"ד לא ידעתי מקום היתר פלל.

לפי מה דמסיק בטור פדעת מהר"ם שצריף לחוש לחומרא להקנות במשיכה וכסף רוב הפוסקים והתוספות עצמם פתבו בפרק בתרא דע"ז דיש לחוש גם לדעת רש"י לקנות או להקנות גם בכסף.

אף על גב דלא משמע מדבריהם שצריף לחוש וכו' רק הרוצה לחוש לדברי רש"י ור"ת וכו'. אמנם מוכח מדבריהם דלא דחאו ראיות של רש"י שפסק כר"ל דמעוות קונות בכותי.

וקא דלא חשיב ליה רבא בהנודתלת דהלכה כר"ל לגבי ר"י משום דדין זה דמשיכה משמיה דרב אושעיא אמר ר"ל וכו'. והתוספות עצמם פתבו פתירושו של רש"י בפרק השוחט דף כ"ט ע"ב בפלוגתא דאינה לשחיטה אלא לבסוף.

א"כ בנדאי מן הראוי להחמיר פדעת שניהם. וכן פסקו גדולי הפוסקים האשרי פרק קמא דבכורות ובתשובות קלל מ"ט.

והטור בשם מהר"ם והתוספות הנ"ל והאחרונים. מהרא"י בפסקיו סימן קס"ז וקס"ט ובת"ה סימן ע"ד ומהר"מ מינין סימן ה' ול"ה.

ובתשובות מהרי"ל סימן קע"ז הביאהו בטו"ז דאם לא הקנה רק בדרך אחד במעוות או במשיכה דהוי ספק בכור אפילו בדיעבד. והב"ח אפילו בדיעבד מצריף שניהם.

ואף רח"א בתשובה סי פ"ז הביאו בטו"ז דלא מצריף שניהם אלא לכתחלה אבל בדיעבד נדאי קי"ל כרבינו תם וכו' יהיה מה שיהיה אפילו רמ"א המיקל שבכולם ואחרון שבכולם מצריף עכ"פ משיכה.

אבל בקני מעוות ולא במשיכה לא אשתמיט שום פוסק דיהא קונה לכתחלה. רק הגה"ת אשרי מא"ז בפרק הנהב.

וכל האחרונים דחאו דבריו ואין דברי היחיד בין המרובים פלוג. גם הרב משאת בנימן שפסק כרש"י דמעוות קונות היינו נמי דיעבד.

ועוד דאפילו בבהמה החולבת דהוי ספק אם ילדה כבר. ורוב הפוסקים סברי דחלב פוטר דלא כר"ת.

אפילו הכי פסקו האחרונים אפילו בבהמה חולבת כסף ומשיכה. ואם כן מכ"ש בנדאי מבפרת.

וראיתי רבים מעמי הארץ סותרים בהמות מתמיהים כאלו אסרתי יונה. ואמרו שלא שמעו מזה דבר שצריף משיכה או קניית מקום עם מעוות רק מעוות לחוד.

ואומר אני דשבקינן לכל טעותיהו. מ"מ כפה הרפתקאות דעזו על זה באיזה אופן שיהיה קניית המעוות.

כי גם אם מצריכינן שניהם משיכה וכסף עכ"פ צריף שידע קנין הכסף. האם יותר טוב לקנות דבר מן האם או מן העובר עצמו.

ואם קונה מן העוֹבֵר עֲצָמוּ פְדֻעַת מַהֲרִי"ו סי' ע' לְדַעַת הָא"ו (וְלֹא חֲנִינִישׁ לְהַפְקַעַת קְדוּשָׁה בְּגוֹף הַבְּכוֹר דְּמִשּׁוּם הֶכִי אֵינְעָנֵשׁ רַב מְרִי פְתִירוֹן רֵאשׁוֹן שֶׁל ר"ת רִישׁ בְּכוֹרוֹת) וּא"כ עֲדִינָן צְרִיף לְיַדַע אִיף מְקַנָּה דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם.

אִי פְדֻעַת מַהֲרִי"ו א פ"ץ בְּמַהֲרִי"ו סי' פ' דְּאֵינְרִי סְמוּךְ לְלִינְדָה וְכַמָּאן דְּמִנְחָה בְּדִיקוּלָא דְמִי. אוּ פְתִירוֹן שֶׁל מַהֲרִי"ו דְּאֵינְרִי בְּאוֹמֵר לְכַשְׁתַּלַּד.

אוּ לֹא פְדֻבְרִי שְׁנִינְהֵם דְּלֹא קִי"ל כְּמַהֲרִי"ו בְּאוֹמֵר לְכַשְׁתַּלַּד דְּקִנִי דְבַח"מ סִימָן ר"ט פֶּסֶק רַמ"א דְּלֹא קִנִי רַק מִפְּנֵי הָעוֹבֵר בְּלֹא תְנָאִי כָּלָל. וְאַף שְׁאִין אָדָם מְקַנָּה דְשִׁלַּב"ל מ"מ כָּל זְמַן שְׁלֵא חֲזָרוּ בְּהֵם הַמְקַח קִנְיָם וְהֶכִי קִי"ל בַּח"מ סי' ר"ט.

וְכַאֵן בְּנֻדָּאִי נִיחָא לִיה בְּמַקְחָ זֶה וְאִינוּ חוֹזֵר כְּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת הִבִּיאוּ מַהֲרִי"ו סִימָן ש"ף דְּמוֹכֵר דְּבָר שְׁעוֹשֶׂה טְרִיפָה כְּמוֹ הָרֵאשׁ אוּ הִרְיָאָה וְכו' וְנוֹתֵן פְּרוּטָה אַע"פ שְׁשׁוּנָה יוֹתֵר מ"מ אִינוּ מְבַטֵּל הַמְקַח דְּנִיחָא לִיה לְהִיּוֹת הַמְקַח קִנְיָם וְכו'.

וּא"כ בְּנֻדָּאִי לֹא יִחְזוֹר בּוּ. כֵּן הוּא דַעַת מַהֲרִי"ו מִינְיָן וְהֶכִי מְסַתְפֵּר.

אַע"ג דְּלֹא פֶּסֶק כֵּן בְּש"ע סִימָן ש"ף. אוּ אִי דוֹנָא צְרִיף לְהַקְנוֹת הַבְּהֵמָה לְעוֹבֵרָה כְּמוֹ דְּקָל לְפִירוֹתָיו פְדֻעַת מַהֲרִי"ו וְהֶכִי קִי"ל דְּקִנִי בַח"מ סי' הַנ"ל דְּלֹא כְפִי ר"ת דְּמִשּׁוּם הֶכִי אֵינְעָנֵשׁ רַב מְרִי מִשּׁוּם דְּאֵתִי לְמִיטְעִי וְכו' וְהֶכִי פֶּסֶק בְּטוֹר וּבְש"ע וְנ"ל יְקָנָה לוֹ הָאֵם פְּדִי לְהַקְנוֹת וְכו'.

וְכֵן פֶּסֶק הָאֲשָׁרִי בְּפֶסֶקִיו סוּף פֶּרֶק בְּתֵרָא דְבְּכוֹרוֹת. אוּ אִי נִיחָא טְפִי לְהַקְנוֹת חֵלֶק בְּאֵם וְלֹא בְּעוֹבֵר פְתִירוֹן רֵאשׁוֹן שֶׁל ר"ת דְּמִשּׁוּם הֶכִי אֵינְעָנֵשׁ רַב מְרִי שְׁהִיָּה מְפָקִיעַ גּוֹף הַבְּכוֹר וְכו'.

וְהַטוֹר סֵתֵם דְּבָרָיו בְּזָה שְׁכַתֵּם וְנ"ל הַלְכָּה לְצֵאת יְדֵי שְׁנִינְהֵם וְכו' וְהַמְקוֹם יְקָנָה לוֹ הָאֲנָוִן ע"כ אִינוּ מְפָרֵשׁ אֲנָוִן הָאֵם אוּ אֲנָוִן הָעוֹבֵר דְּאֶפְשָׁר דְּסַמָּךְ אַמ"ש לְעֵיל מִינְיָה בְּמ"ש וְאֵם יְקָנָה לְכּוֹתִי אֲנָוִן הָעוֹבֵר וְכו' לְכָף יוֹתֵר טוֹב לְהַקְנוֹת אֲנָוִן הָאֵם שְׁהִיָּה בְּעוֹלָם עַכ"ל.

וְאִי הִיָּה מְקוֹם לְהַתִּיר בְּקִנְיָן מְעוֹת לְבַד גַּם פֶּה בְּגִדוֹן זֶה הִיָּה מְוֹתֵר אַף שְׁהַמְכִּירָה נַעֲשֶׂה בְּאִיסוֹר בְּשִׁבְתָּ מ"מ הַמְקַח קִנְיָם פְּדֻאִיתָא בַח"מ סִימָן קצ"ה וְסִימָן רל"ה. וְאַע"פ שְׁלֵא בָּא הַמְעוֹת לִיד הַיִּשְׂרָאֵל רַק הַנִּיחָה עַל הַחֲלוֹן מ"מ חֲצִירוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שְׁלֵא מִדַעַתוֹ בְּחֻצֵר הַמְשַׁתְּמֵרֵת וּבְמִיּוֹדֵי דְנִיחָא לִיה לְקָנוֹת אִי הוּי יַדַע.

כ"ש בְּחֻצֵר הַמְשַׁתְּמֵרֵת כַּה"ג דְּהַנִּיחָה עַל הַחֲלוֹן וְגַם הוּא מִיּוֹדֵי דְנִיחָא לִיה לְהַקְנוֹת הָעוֹבֵר וְשִׁינְיָה לוֹ רְשׁוֹתוֹ הַמְעוֹת כְּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת. וְאִי מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם דְּהָא נֻדָּאִי לֹא הִקְנָה לָהּ רַק הָעוֹבֵר סֵתֵם.

מ"מ בְּזָה הִיָּה אֶפְשָׁר לְסַמָּךְ אַדַעַת מַהֲרִי"ו מִינְיָן דָּאֵם אִינוּ חוֹזֵר הַמְקַח קִנְיָם. וְכַאֵן נֻדָּאִי נִיחָא לִיה.

אַבָּל אִי אִינוּ קוֹנָה רַק דִּיעֲבַד מ"מ גִּדוֹן דִּינָן לֹא הוּי דִּיעֲבַד דְּלְהַפְקִיעַ מִיּוֹדֵי קְדוּשָׁתוֹ לְכַתְחֵלָה מִיְקָרִי וְלֹא דִיעֲבַד. וְלֹא מִיְקָרִי דִיעֲבַד רַק בְּשִׁפְכָר נִשְׁחַט שְׁסֵבֵר שְׁקִנְיָן מְעוֹת לְבַד מוֹעִיל וּמְכָרוֹ בְּמְעוֹת וְלֹא בְּמִשְׁכָּה וְשִׁחְטוֹ אוֹתוֹ זֶה הוּא דְמִיְקָרִי דִיעֲבַד כְּחוֹ שְׁכַתֵּם בְּפִי בְּמַהֲרִי"ו מִינְיָן סִימָן ל"ה.

וכן יש לפרש כל הני דיעבד דלעיל רמ"א דבדיעבד סומכין על ר"ת ולהרב מ"ב דבדיעבד סומכין על קנן פספס איירי דכבר נשחט. ועוד בר מן דין הרבה קרא תגר מהרא"י בפסקיו סימן קס"ט על מכירה בפספס לבד בלא משיכה.

וא"כ אם נהגו להפקיע קדושת בכור שהוא איסור פרת בקנן מעות לבד לא ידעתי מאין הרגלים פי אין להם על חי שישמכו רק על דברי הא"ז הנ"ל. ולכן אם יודע מר טעם למנהג קנן פספס לבד בלא משיכה שהוא פדין יודיעלי מר דעתו הרחבה ואבטל רצוני מפני רצונו.

והמסקנא לפע"ד דוקא במשיכה דקי"ל עובר י"א וכדעת מהרא"י או בקניית המקום וע"י פרוטה מקנה הבהמה לעופרה כמ"ש פאן בש"ע ומהרא"י הנ"ל דלא כפי' ר"ת הנ"ל. אף משום דשלב"ל קשיא לי למה באמת לא שרי למיעבד הכי ולסמוך אדברי מהר"מ מינץ הנ"ל דדבריו הם פהלכה.

נהי דאין אדם מקנה וכו' משום דמצי למיחדר ביה ובהא נדאי לא הדר ביה כדאימא בתוספות שהבאתי לעיל. אבל בנדאי אדברי מהרי"ו ליכא למסמוך באומר לכשתלד וכו' דלא קי"ל הכי פדלעיל וגם אדברי מהרא"כ הנ"ל קשיא לי ממ"נ אי פמנח בדיקולא דמיא הוי פדבר שפא לעולם וא"כ היאך תפקיע קדושת בכור אחרי שהוא פמנח בדיקולא.

ואם אין בזה משום הפקעת בכור משום דעכ"פ עדיין לא נולד א"כ אפתי הנה דשלב"ל ואין אמ"ד שלב"ל. ודוחק לחלק דלענן הפקעת בכור עדיין פלא נולד דמי ולענן אמ"ד שלב"ל פמאן דמנח בדיקולא דמיא זהו דוחק. וע"כ מכ"ת יאיר עיני. ומתורתו ילמדני.

ובזה אצא ואומר שלום מאדון העולם שלומו ושלום ישיבתו יגדל עד יכונן היכל ואולם וינפה לעלות במעלות הסולם ויגדל פסאו לנצח וישב עליו באמת ובשלום. וירבה גבולו בתלמידים חכמים פולם.

פנפשו וכנפש אנהבו הנאמן הצעיר שמואל הלוי ממעזריטש לע"ע כה צעקין דארף. יום ו' ה' אדר ראשון ה' את"ד את הרבקה לפ"ק.

וזאת היתה תשובת הגאון מהר"ש קאזידינאוור אלי: שאלה ל אשר שמי פשמו. יהי ה' אלקיו עמו.

ריחו פטעמו. נותן טעם לשבח.

לן וירד בעירא כל הלכה. מאלקיו ישא ברכה.

הרב נ"י עה"י פ"ה פבוד מהור"ר שמואל סג"ל נר"ו אשרי יולדתו והורו. לעד י רח אורו.

ולכאל"ש.

כתבו דמעלתו הגיעני והטריחני מעלתו להעלות ראשי בין הקרים הגדולים חכמי ישראל
קדמאי ובתראי בדבר פלוגתת רש"י ור"ת. ולפסוק הלכה למעשה בדבר ישראל שהיתה
לו פרה מעופרת שלא בפרה.

וביום השבת היתה מבפרת נכותית מילדת אותה. ואמר לה היהודי שכחתי למפור אותה.
והשיבה הפותית הילף שלשה פשיטים עבורה והניחה המעות על הסלון בבית ישראל.
והניחה הפרה בדיר ישראל.

והפותית היתה יודעת מנהג ישראל בענין המכירה ולכן מעצמה אמרה שתתן ג' פשיטים.
זו תנןרף השאלה.

והעלה מע"ל מפי הפוסקים שהוא ספק בכור דהעיקר קי"ל כר"ת דמשיכה קונה בכותי
אלא דלכתחלה קי"ל פרש"י להצריך ג"כ כסף וכו'. וסיים מע"ל ואף רמ"א בשו"ת שלו
סימן פ"ז הביאו הט"ז דלא מצריך שניהם אלא לכתחלה.

אבל בנדאי בדיעבד קי"ל כר"ת וכו'. אבל בקנין מעות בלא משיכה לא אישתמיט שום
פוסק דיהא קונה וכו'.

הנה אהובי בנדאי אין בידינו להכריע בין גדולי עולם. ובנדאי אית לן למיסח לדברי
האחרונים להצריך שניהם וכמ"ש מהרי"ל ובעלי הש"ע והרבה מהאחרונים.

אכן מה שמע"ל פשוט בענינו פאילו דורש כמשה מסיני דעת ר"ת הוא עיקר. אנדיע
למע"ל דהא ליתא ובזה ידע מע"ל כמה ספיקות שיש לי בדברי הפוסקים בדברים אלו.

גם קצת דבריהם סותרים זא"ז והוא זה. איברא דהרב מהר"מ מינץ בשו"ת סימן ל"ה
ומור"ם ז"ל בשו"ת סי' פ"ז הכריעו דבדיעבד דעת ר"ת הוא עיקר דמשיכה קונה בכותי
מישראל.

וה"ה איפכא ישראל מפותי דדינם שנה כמבואר בדבריהם והוא מהגמרא דסוף ע"ז. ואני
אומר רבותא למחשב גברי הרי הרבה פסקו פדעת רש"י להלכה.

האחד הוא הרמב"ם פ"א מהלכות זכייה ומתנה. והעתיקו בסמ"ע ר"ס קצ"ד דכותי קונה
במשיכה או בכסף וכתב המ"מ דפסק כאמיר וס"ל דאמיר סובר דאף משיכה קונה
בכותי וכ"ש מעות.

וכ"כ הרשב"א ורמב"ן הביאו ב"י בטור יו"ד סימן קל"ב (אמנם המ"מ לא כתב פן בשם
הרמב"ן) וכו' פסק הטור וש"ע סימן קצ"ד בסופו וז"ל וכל זה לא מיירי אלא בקרקע
אבל במטלטלין קונה בנתינת המעות עכ"ל וא"כ ה"ה פותי מישראל דחד דינא אית להו
וכמ"ש לעיל.

איברא דדברי הטור סתרי אהדדי דבי"ד סימן קל"ב כתב לפיכך ישראל שמוכר יינו
לכותי צריך ליזהר וכו' דאי לאו הכי לא נקנו לו שאין מעות קונות בכותי עד שימשוהו
וכו' וצל"ע פעת עד שאפנה אי"ה.

אמנם בש"ע שם סי' קל"ב סעיף ב' פסק הרב ב"י פדעת הרמב"ם דכותי מישראל או
ישראל מפותי קונה בכסף לחוד וכמ"ש בב"י וכו' משנה להדיא. ולכן מדד לכליו של

כּוֹתֵי שְׂיֵשׁ בּוֹ עֲפֹכֶת יַיִן כּוֹ צָרִיף לִיקַח הַדְּמַיִם וְאַחֲכַי יִמְדוּד כּוֹ (וְדִלָּא כּמ"ש הַטּוֹר וְתוֹס').

וּמוֹר"ם לֹא פָתַב עֲלֵיו פְּלוּם. הָרִי שְׁגַם הוּא פְּסַק פְּהַרְמְב"ם דְּקַנְנִן כּוֹתֵי בְּכֶסֶף וּכח"ש בּח"מ ס"ס קצ"ד.

וְכָל זֶה נֶעְלַם מִמּוֹר"ם וְלִבְשׁוֹת שְׁלוֹ וּמִמְהַר"ם מִינְיָן הַנִּלְל. וְהַרְבּ הָאֲחֵרוֹן מִשְׁאַת בְּנִימָן סִימָן ל"ה פָּתַב וְז"ל הַבָּא בְּשִׂאָלָה בְּסַפֵּק בְּכוֹר אֲזַלִּינָן לְקוֹלָא פְּרַבִּינוּ תָּם מֵאַחַר דְּלֹא אִיפְסָקָא הַלְכְּתָא לֹא פָּמַר וְלֹא פָּמַר לָאו קוֹשְׁיָא הוּא שְׁהַרִי רַבִּי הַמְחַבְּרִים הַסְפִּימוּ לְדַבְּרֵי רַש"י.

וּכ"כ בְּטוֹר ס"ס קצ"ד בּטח"מ וּבִתְשׁוּבַת מִימּוֹנֵי סִימָן ה' מֵהַלְכוֹת אַבְיָדָה כּוֹ דְּאַפִּילוּ ר"ת מוֹדָה וּכוֹ. וְאֵע"ג דְּבִטּוֹר י"ד סִימָן ש"כ פָּתַב דְּבַעֲי תְּרַנְיָהוּ, וְדוֹקָא לְכַתְּחִילָה אַבְל דִּיעֲבַד סְגִי בְּכֶסֶף לְחוּד פְּרַש"י וּכוֹ.

וְאִין סְבָרָא לְחַלֵּק דְּהַהוּא דּח"מ אִינְרִי בְּיִשְׂרָאֵל מְכּוֹתֵי וּבִי"ד אִינְרִי בְּכּוֹתֵי מִיִּשְׂרָאֵל וּכוֹ. דּבפ"ב דְּבְכוֹרוֹת אֲמַרִינָן בְּהַדְּיָא דְּאִין לְחַלֵּק בְּזֶה וּכוֹ.

וְעוֹד דְּאֲמִימָר דְּאֲמַר מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּכּוֹתֵי פְּרִיף עֲלָה מֵהֵיכָא דְּהַלּוֹקֵס גְּרוּטָאוֹת כּוֹ וּמֵאִי פְּרִיף דְּהָא אֲמִימָר אִינְרִי בְּכּוֹתֵי מִיִּשְׂרָאֵל אֲלֵא וְדֹאִי לֹא שְׁנָא וּכוֹ. וּכ"פ בְּסִימָן נ"ט בְּעַנְיָן מְכִירַת חֲמִץ בְּכֶסֶף לְבַד הַתִּיר הָרַב בְּדִיעֲבַד פְּדַעַת רַש"י ע"ש וּבְסִימָן צ"ז.

וּמַעֲתָה גַם כָּל הַנְּבִיאִים מִתְּנַבְּאִים פְּרַש"י. הַרְמְב"ם וּש"ע שְׁנֵי מְקוֹמוֹת וְהַרְבּ מִשְׁאַת בְּנִימָן בְּשִׂלְשָׁה מְקוֹמוֹת וְהַטּוֹר בּח"מ, א"כ חֵי הוּא זֶה וְאִינְזָה הוּא יִסְמוּנָה אִמּוֹר"ם וּמִהַר"ם מִינְיָן לְפִסְטוֹק בְּדִיעֲבַד כּר"ת.

וְעַכְפִּי נִתְבָּאָר לְמַעַל מִתּוֹךְ הַנִּלְל טַעַם הַמְּקִילִין שְׁנוּהֵגִים לְכַתְּחִילָה בְּקַנְיָן כְּסָף מֵאַחַר שְׁבַעֲלֵי הַש"ע וְהַלְבוּשׁ וּמִשְׁאַת בְּנִימָן שְׁהַם גְּדוּלֵי אַחֲרוֹנִים פּוֹסְקִים פְּנוֹתִיָּהוּ. אֵף שְׁאִין אֲנִי מְסַכִּים עִם הַמְּנַהֵג הַזֶּה בְּבִירוֹר לְכַתְּחִילָה.

וְעוֹד נ"ל קֶצֶת טַעַם לְמַנְהֵג גְּרוּעַ זֶה דְּכִינּוֹן דְּבַדִּינִיָּהֶם קוֹנִים בְּכֶסֶף אוֹ בְּסִיטוּמָתָא מְשִׁשׁ וְלֹא יְכוּל לְחַזּוֹר בּוֹ. קִנְיָ אֵף לְעַנְיָן בְּכוֹר הֵן לְהַפְּקִיעַ אוֹ לְהַכְּנִיס כְּגוֹן יִשְׂרָאֵל מְכּוֹתֵי כִי כְּהַ מְשִׁמַע בְּשׁוֹת מוֹר"ם סִימָן פ"ז.

דְּהָא דְּלֹא פְּסַק מוֹר"ם דְּלִיקְנוּ לִיהַ מְעוֹת מְטַעַם סִיטוּמָתָא בְּדִינִיָּהֶם. הִינְנוּ דִּישׁ מְנַהֵג כּוֹתֵימִים כְּנִגְדָן דִּיד בְּעַל הַמְּעוֹת עַל הַעֲלִיוֹנָה וּכוֹ.

אוֹ מְשׁוּם דְּהַמְּנַהֵג הוּא לְשַׁלֵּם הַחֲצִי וּכוֹ ע"ש. מְבּוֹאָר דְּאִי לִיתָא לְהִנְי טַעַמֵי קַנְיָן כּוֹתֵי בְּמַעוֹת הוּא קַנְיָן גְּמוֹר מְדַרְבְּנָן בְּסִיטוּמָתָא לְקַנּוֹת.

דְּבַדִּינִיָּהֶם הָאִינְדָּא כּוֹתֵי שְׁנַתֵּן הַכְּסָף אוֹ אִיפְכָא קְנָה וְלֹא יְכוּל לְחַזּוֹר. וְאֵף שְׁמַהַר"ם מִינְיָן בְּשׁוֹת סִימָן ה' וּפ"ב צִיָּדָד לְהַחְמִיר בְּבְכוֹר לְקַנּוֹת בְּסִיטוּמָתָא וְהִבִּיא רְאִיוֹת שְׂיֵשׁ לְדַחּוֹת אוֹתָם ע"ש.

מ"מ העם הזה הנוהגין להקל קורא אני עליהם עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו וסומכים המור"ם להקל אף לכתחלה. אכן ודאי אין בידינו להקל נגד האחרונים שפיתבו במקומו בהלכות בכור סימן ש"ה לכתחלה לצאת י"ש.

וכך אנו נוהגים במכירת חמץ לכתחלה לצאת י"ש. אמנם לענין דיעבד כבר הצעתי דעת הפוסקים בזה.

ומ"מ בגדון דידן הוי ודאי ספק בכור דאיכא פמה ספיקות לחומרא תדא דשמא קי"ל כר"ת. ואת"ל דקי"ל פרש"י דלמא לא פיון לקנות האם אלא העובר.

וכך הוא משמעות השאלה של מע"ל וכיון דאיכא איסורא הפקעת בכור גופי' ואיסור מכירת שבת. ומסתמא לא עביד שני איסורים משום הפקעת בכור לחולין.

ועוד דכיון דלא הועיל לדעת האחד למפור דשלב"ל אף לכשתלד א"כ ודאי דעתו לא היה למכרו ויש לו דין ספק בכור. פי אני לא שמעתי שום מנהג בזה נגד הש"ע.

ומ"ש מע"ל שמהרי"ו התיר למפור עובר עצמו לכשתלד ומהר"א פ"ץ התיר סמוך ללידה. תלה מע"ל בוקי סריקי בהם.

פי כל משא ומתן שלהם ליישב דברי הא"ז שהביא בסימן ה' בתשובת מימון ובהג"א דיותר טוב לכ"ע למפור בכסף העובר. והוקשה להם קושיות התוס' שפיתבו גבי פלו חיותא דרב מרי דעובר הוי דשלב"ל וישבו פל אחד ואחד לפי דרכו.

מהר"א כתב דס"ל לא"ז קודם לידה מהני. ומהר"י כתב דדעת הא"ז פרש"ב"א דפסק דמהני לכשתלד.

אמנם הם בעצמם להלכה ג"כ ס"ל כדעת מהר"מ ותוס' והרא"ש דהנכון פסח ומשיכה ולהקנות באם ולא בעובר כלל. וכך מבואר להדיא בשו"ת ר"מ מיניץ ומע"ל הציץ בין התרפים ופלפל שלא לצורך.

גם מע"ל כתב בשם שו"ת מהרי"ו סימן ע' וליתא שהיא בסימן ס"ט. גם כתב מע"ל מהרי"ל סי' קע"ז ג"ז ליתא אלא בתשובותיו סימן ר"ט הוא.

וכל זה גורם למע"ל שמע"ל מעיין בספרים אחרונים ומאמין לדבריהם ואינו רואה במקור ובגוף התשובה. גם בזה שפשוט למע"ל שדיעבד לא מיקרי אלא בנשחט כבר או בהטילו מום ע"י המכירה.

איברא דכן כתב מהר"מ מיניץ בתשובות סימן ל"ה. ותמיה לי על מע"ל שלא הרגיש דהא מור"ם בתשובה סימן פ"ז הכריע בדיעבד כר"ת וישאל שקנה מפותי במשיכה ולא בכסף דדיעבד פטורה מן הבכורה אם ילדה זכר ואין הישראל צריך ליתן לכהן הרי מבואר דליתא.

גם בשו"ת משאת בנימין סימן ל"ה מבואר בדיעבד שעשה פרש"י (דהא השואל רצה להפקיע מקדושת בכור במשיכה לחוד ולא מצריף ליתנו לכהן דרצה לסמוך אר"ת ע"ז השיג דדעת רש"י היא עיקר וק"ל) וקנה הפותי בכסף סגי להפקיע מקדושת בכור ודבריהם ברורים למעשה.

וכן פסק בפי' לעגנו מכירת חמץ בשני מקומות שכתבתי לעיל ומאחר דהרב מהר"ם מינץ מסתפק בזה אי הוי דייעבד כמו שמסיים בתשובה הנ"ל. ומור"ם ומ"ב פתבו בפשיטות דלא פנותיה כל חד לפי שיטתו.

לא שביקינו פשיטותיהו מפני ספיקות דר"מ מינץ גם דבריהם מבוארים. ולמאן דמכריע פחד ורוצה לכתחלה להחמיר לצאת י"ש מ"מ בדיעבד אוקמינו אדינא ולית לן להחמיר. וכיוצא בזה אנו נוהגין בכל הוראות איסור והיתר דמחמירנו לכתחלה פדעת האוסרים לצאת ידי דעתו. אכל בדיעבד אוקמינו אדאורייתא פהכרעת הפוסקים.

ומה שנקרא לדעת הרב מהר"ם מינץ דייעבד מיקרי בגמרא שעת הדחק. וכמ"ש התוס' בפ"ק דנדה דף ו' ע"ב ד"ה בשעת הדחק וכו'.

סוף דבר דברי מהר"ם מינץ לאמצאתי להם חבר ואין בהם טעם. ומ"ש שהוא איסור פרת למאן דס"ל להלקה פרש"י או כר"ת.

לא חש לסברת שפנגדו דקי"ל פרש"י או כר"ת. ומי שאין לבו נוקפו ורוצה לסמוך לפטור מבכורה אחר מהם יבא ויסמוך.

ויש לי עוד ראיות בזה אלא שאין רצוני להאריך בהם ודו"ק. ומאחר דיש דיעות גדולים בעגנו דייעבד.

אי יש לעשות פרש"י או כר"ת הדרינו לדונקתין להחמיר פמהרי"ל ויהיה לו דין ספק בכור. כי מי יכניס ראשו בין החרים הנ"ל: ואגב לא אוכל להמלט להודיע למע"ל מה שחזשתי בדין זה בימי חורפי.

והצעת דברי לפני רבותינו והספיקו עמי והוא זה. דהתוס' והרא"ש והטור וש"ע שכתבו דהמחנור שביכולם דיקבל פרוטה מן הכותי ויקנה לו מקום שהבהמה עומדת שם והמקום יקנה לו חלק באם וכו'.

וכן אנו נוהגים לעגנו מכירת חמץ שמקנין לו בכסף ובשטר החזר מה שכתוכו החמץ והמקום קונה לו החמץ וכמ"ש הב"ח בטא"ח. ותמיה לי מקלתא.

דקא דחצר קונה הבהמה או החמץ הוא מדין שליחות. דאי משום דהיה צריך הכותי להיות עומד בסמוכין לו.

דמה ד בסמוכה וכו' פדאיתא בפ"ק דב"מ. וא"כ פיון דמדין שליחות קני החצר ואנו קי"ל דאין שליחות לכותי לא הו לדינו ולא אנו לדידהו מן אתם גם אתם פדאיתא בפרק א"נ.

ובי"ד סימן קס"ט ובכמה דוכתי. וא"כ תקנה זו לא ידענא דמנ"ל למימר דחצירו ש"כ קונה לו.

ודונק לומר דכותי לכותי יש שליחות וכמ"ש בשו"ת מ"ב סי' צ"ז וא"כ חצירו ש"כ הוי כשליח הכותי. דערבך ערבך צריך דדינו של הרב הנ"ל צ"ע למעשה ולא הו"ל לכל הפוסקים לכתוב פן בפשיטות ובהדיא מצאתי שכתב בשו"ת ר"מ מינץ סימן ה' וז"ל

אע"ג דאין שליחות לכותי ה"מ כותי לישראל או ישראל לכותי אבל כותי אפשר דהוי שליח וכו'.

הרי שפתב בלשון אפשר פאילו מסתפק. ולמה לא בירר מדברי הראשונים והאחרונים הנ"ל בפשיטות דקנה.

אלא ש"מ דלא בירא ליה מילתא. ומצאתי ברבינו ירוחם חלק אדם וסנה נתיב כ' חלק ב' שפתב וז"ל ולצאת ידי שניהם יקבל מהפותי מעות בשביל אנון הבהמה פרוטה וימשוך הבהמה.

או יקנה להפותי המקום שהבהמה עומדת שם ויקנה לו אגפיו אנון הבהמה עם העופר עכ"ל. ואמרתי טבא חדא פלפלא וכו' דלכולהו אית להו פירכא ולדידיה לית ליה פירכא קלל.

דמבואר שלא מדין חצר קני ליה אלא מתורת מטלטלין אג"ק דקנה השרקע ואגפיה מטלטלין ולא מתורת חצר. וכה"ג משני פ"ק דב"מ דף י"א ע"ב ר"ג מטלטלי אג"ק הקנה להם ע"ש ברש"י.

והיה יכול להקנות מטלטלים אפילו אינם צבורים בתוכו אלא שלא להטריח וכו' ע"ש. ולפ"ז גם במקירת חמץ יש לנו להזהר למפור להפותי הסדר שהחמץ בתוכו וליקח פרוטה ואקני סדר וחמץ אגפיה ולא שנותן בתורת חצר.

וקלסו רבותי את דברי. וכך אני מורה לבא בפסח לשאול אותי.

ומקום הניחו לי רבותי האחרונים להתגדר בו ודו"ק. ויש לי בדין זה קניית פותי בכסף מילי מעליתא ביישוב דברי הרמב"ם ז"ל פ"י מהלכות מעילה דין ט' שהניחו הרב הכ"מ בצ"ע.

ובחבורי אשר קראתיו ברכ"ת הזב"ח לסדר קדשים שחברתי בועזרת האל ישבתיו בטוב טעם ודעת. הש"י יהיה בעזרי להוציא לאורה ולהביאו לבית הדפוס לזכות בו בני גילי.

כי הוא חיבור נחמד לגפ"ת ומיימוני לא נעשה כמותו עד עתה תל"י. ואילו הייתי יודע שיש למע"ל ספרי המיימוני הייתי מעתיק למעלתו מהני מילי מעליתא.

יודיע לי מעלתו. ובכן בדעת תבנה ובחכמה תכונן.

ותשקוט שלום ושאנן פזית רענן. כ"ד אוהב נאמן דש"ת פל הימים הטרויד אהרן שמעון מוויילנא חותם פה פירדא לע"ע.

ולכל השואבים מי בארו שלום יאמר להם יום ה' י"א ימים בחדש שמרביין בו שמח"ה חיי"ם לפ"ק: (וזאת שהשבתי על דברי הגאון מהר"ר שמואל קאדינאווייר הנ"ל בסתירת דבריו) שאלה לא מסיתרא קדישא.

שלמא נפישא. במודיא גדישא לחסידא ופרישא.

לאהובי יקירי. הודי והדרי.

ידידי ובחירי. פבוד הרב המופלא.

עושה פלא. נ"י פ"ה עה"י מפיק מרגליות הגאון מהור"ר שמואל נר"ו יאיר פאור הפהיר ז"ר.

בתקופת החמה שסימנו צ"א וז"ח. לבלתי ידח ממנו נדח: ואחר פריסת השלום אבא הלום בשורתיים בקצרה.

כאשר תשיג השגתי הקצרה. ולא לקפח בהלכה באתי ח"ו.

רק ללבן ולברר האמת ותורה היא וללמוד אני צריך. מ"ש זרע בירך דדברי הטור סתרי אהדדי.

דבי"ד סימן קל"ב פתב לפיכך ישראל שמוכר יינו לכותי וכו'. הנה ידוע למכ"ת שאין ספרי הב"י בידי.

וכעת שהייתי בבאמבערג עיניתי בספר הב"י ואין אני רואה לפום ריהטא מקום קושיא פלל. דז"ש הטור במטלטלין קונה עם נתינת המעות ר"ל משיכת המטלטלין עם נתינת המעות.

לאפוקי בקרקע לא מהני פסוף ואפילו עם חזקה לא מהני מטעם דישאל לא סמכא דעתיה. דסתם כותי אנס הוא ולא סמכא דעתיה עד דמטי שטרא לידיה.

משא"כ במטלטלין מיד שנתן הישראל הפסוף לכותי ומשף הישראל המטלטלין לא שניף האי טעמא וליכא למיחש לאנסו מידו כמו בקרקע. שאף שנתן הישראל המעות לכותי מ"מ הקרקע ברשותא דמרא קמא קנימא.

וא"כ דברי רבינו הטור פנים ואמתיים דצריך פסוף ומשיכה במטלטלים כמו שפסק בי"ד סימן קל"ב וסימן ש"ף. והלשון מוכח פה דהכי הנה ליה למימר קונה בנתינת המעות.

ומדאמר עם נתינת המעות משמע דקני במשיכה עם נתינת המעות. ובס"ס קצ"ד פתב אבל במטלטלין קנה בנתינת המעות בב"ת ואפ"ה פי' עליו הסמ"ע כמ"ש.

ומ"ש מר דבש"ע סימן קל"ב פסק הב"י פהרמב"ם דמעות קונות בכותי וכו' ומור"ם לא פתב עליו פלום וכו' וכמ"ש בח"מ סימן קצ"ד וכל זה נעלם ממור"ם ז"ל בשו"ת שלו וממהר"ם מינץ. תמיה לי עליה דמר שיהא נעלם מרמ"א דברי הב"י בש"ע.

ויהיו א"כ דברי רמ"א סותרין אהדדי מאחר שלא השיג על הב"י בש"ע סי' קל"ב סע"ף ב' דמשמע דסובר כש"ע. ובתשובותיו יכתוב להיפך.

והא ליכא למימר דנעלם ממנו כל עיקר ולא ראה דברי הש"ע בסימן קל"ב ס"ב פלל וכלל. זה אינו דהרי בא עליו בהשגה ממקום אחר באותו סע"ף גופא וז"ל ומאחר שבא לרשות הכותי וכו' הרי שראה דברי הב"י בכאן ובכיון לא השיג עליו וא"כ איך יעלה על הדעת שבתשובותיו יכתוב להיפך.

אלא ודאי כדברי פן הוא. ומכ"ת בנה יסודו על יסוד הנופל ובגן הקל.

ובנפול היסוד יפול הבגן. דדעת הש"ע נמי טעמא משום דאף שמשף הכותי הינו לא סמכא דעתיה דישאל כמ"ש שם בש"ע להדיא הטעם משום דלא סמכא דעתיה עד שפסק דשמא לא ישוו במקח שהכותי לא יתן לו כל פה מה שחפץ הישראל.

ונמצא שהפנותי צריכה להתזיר היינו לישראל והגוי יין נסוף. ועוד משם ראיה איפכא דהרי
כשמשנה ופסק קני הפותי ודמיו מותרים אף על פי שלא נתן המעות נמצא שמשניכה עיקר
ואם כן הבית יוסף אינו פוסק פהרמב"ם.

גם דברי רמ"א לא סתרי אהדדי ולא נעלם ממנו דברי הב"י בסימן רל"ב ב"ד נטור חושן
משפט בסימן קצ"ד. גם לא נעלם דברי הטור ח"מ ממהר"מ מינץ.

ואם פתוב בתשובת משאת בנימין שרוב המפרשים הסכימו לדברי רש"י וישפן פתוב
בטח"מ. אני אומר כבודו במקומו מונח ולא דק.

רק הנכון כמו שפירשתי בטח"מ הנ"ל. וכן מבואר שם להדיא כמו שפתבתי שמעות
קונות רק שלא סמך דעתיה דישאל בלא שטר.

גם דעת הב"י דלא פהרמב"ם. וא"כ רוב הפוסקים סברי כר"ת.

ודעת רמ"א ור"מ מינץ אמתיים. ומ"ש מכ"ת דנ"ל טעם למנהג גרוע פנה דבדיניהם
קונים בכסף או בסיטומתא וכו' גם היא ליתא דאין אנו הולכין בדבר איסור אחר מנהגם
ודינא דמלכותא פדאינא להדיא בשו"ת ר"מ מינץ סימן ה' ודבריו ברורים דא"כ מה לנו
לפלוגתא זו ולחומרת מהר"מ לקנות בכסף ומשיכה כדי לצאת ידי שניהם.

יקנה בכל דור ודור כפי מנהג התגרים באותו מקום ובאותו זמן. כגון בהפאת כף זה לזה
או מסירת המפתח וכה"ג.

אלא ודאי שאינו מועיל מנהגם לענגן דבר איסור. ובטור ח"מ סימן קצ"ז כתב להדיא
שכל דיני המלך בממון דנין על פיהם עכ"ל.

הרי דוקא בממון מטעם דינא דמלכותא. והכי סיים ברמב"ם ספ"א דזכיה וז"ל שכל
דיני המלך בממון על פיהם דנים.

משא"כ לענגן איסור. ועוד לי ראיה מטונייה דמר מדין חמץ שכתב מכ"ת דאי מעות
קונות בכותי למה לי להקנות החמץ אג"ק לקני במעות לבד ואע"פ שהוא בבית ישראל
ולא מכר החדר מ"מ הוי חמצו של נכרי בבית ישראל ואינו עובר עליו.

א"ת דמשום הכי צריכה להקנות החדר כדי שלא יפשל באיסור חמץ. זה אינו כמ"ש הת"ה
שם איהו גופא לבער חמץ קא מכונן מיכל קאכיל מיניה בתמיה.

ואף שיש לחלק דדוקא בשעת הביעור שיהי לומר האי טעמא אבל בכל ימי הפסח דאינו
עסוק בביעורו אפשר דיכול לבא לידי איסור הואיל ולא בדילי אינשי מיניה. עדיין יקנה
החמץ בכסף ולא אגב קרקע ויצניע המפתח כדי שלא יהא נכשל באיסור חמץ כמו
שעושין בכלים חמץ.

אלא ודאי ש"מ שצריכה דוק כסף ומשיכה דהיינו שימכור בכסף לפותי שחוזן לבית או
אם לא ימשנה חוזן לבית צריכה להקנות אג"ק ובשטר כמ"ש הב"ח דכסף לבד לא קני.
אף צ"ע מ"ש מהר"מ מינץ שגם המיימוני סובר משיכה בכותי קונה והא ליתא.

ואפשר שמהר"מ מינץ מפרש כן לדברי הרמב"ם בפ"א מהל' זכיה ומתנה. דגם לשון
המיימוני אפשר ליישבו בדוק.

דְּדוֹקָא בְּמִשְׁכָּה וְלֹא בְּכֶסֶף אֲלֵא שְׁאִין עֵת לְהֶאֱרִיף. וּמ"ש מַכ"ת וְנ"ל וּמ"ש מַע"ל שְׁמַהֲרִי"ו הַתִּיר לְמַפְנֵי עֲבָר עֲצָמוּ לְכַשְׁתִּלְד וּמַהֲרִי"א פ"ץ הַתִּיר סְמוּךְ לְלִיזְדָה תְּלָה מַע"ל בּוּקִי סְרִיקִי בָּהֶם.

כִּי כָּל מִשָּׂא וּמִתָּן שְׁלָהֶם לִינִישָׁב דְּבָרֵי הָא"ז עַכ"ל. בְּזָה תְּלָה מַכ"ת בִּי בּוּקִי סְרִיקִי דְּמִי לֹא יָדַע שְׁהֶם לֹא כְּתָבוּ כֵּן אֲלִיבָא דְּנִפְשִׁיהוּ רַק אֲלִיבָא דָא"ז.

וְאֲדָרְבָא תְּנִיָא דְּמִסִּיעַ לִי וְכֵן דְּקִדְקִתִּי בְּלִשׁוֹנִי שְׁכַתְּבִתִּי שׁ אֲבָל בְּקִנְיָן מְעוֹת בְּלֹא מְשִׁיכָה לֹא אִינְשִׁתְּמִיט שׁוּם פּוֹסֵק דִּיהָא קוֹנָה לְכַתְּחִלָּה רַק הִגָּהַת אֲשֶׁר"י מַא"ז בְּפֶרֶק הַזֶּהָב וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים דְּחָאוּ דְּבָרֵיו עַכ"ל בְּאֲגָרַת הָרֵאשׁוֹן.

וְאֵת"ל שְׁאִינְשִׁתְּמִיט מְמַנִּידְעַת שְׁאָר הַפּוֹסְקִים שְׁפִסְבְּרִי דְּמְעוֹת קוֹנוֹת בְּכוֹתִי כַּמ"ש מַכ"ת לְפִי דְּעַתּוֹ. מ"מ לֹא אִינְשִׁתְּמִיט מְחִנִּי דְּבָרֵי עֲצָמִי.

מֵאַחַר שְׁגָם מַהֲרִי"ו וּמַהֲרִי"א כִּי סְבָרִי נְגִי הִכִּי דְּמְעוֹת קוֹנוֹת כְּפִי מַה שְׁהִבִּין מַכ"ת מְדָבְרִי. אִף זֶה אֵינוֹ כְּאֲשֶׁר מוֹכַח מְדָבְרִי.

פְּשִׁיטָא שְׁמַהֲרִי"ו וּמַהֲרִי"א כִּי לֹא כְּתָבוּ כֵּן רַק לִינִישָׁב דְּבָרֵי הָא"ז. וּמַה שְׁתַּפְּסִי מַכ"ת עָלֵי בְּמָה שְׁכַתְּבִתִּי מַהֲרִי"ו סִימָן ע' וְלִיתָא שְׁם רַק בְּסִימָן ס"ט אֵין לְמַכ"ת בְּזָה עָלֵי תַּפְסִיסָה.

מֵאַחַר שְׁבְּסִימָן ע' הוּא סִימָן דְּמִלְתָּא דְּתַשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת בְּסִימָן ס"ט יַעֲיִין מַר עָלֵיו וְאֵין שְׁטֵר מִתְּקִיִּים אֲלֵא בְּחוֹתְמִיו וְלָכֵן כְּתַבִּתִּי בְּאֲשִׁרְתָּ לִינִישׁוֹן ס' ע'. אִף מַה שְׁמַכ"ת תַּמָּה עָלֵי עַל מַה שְׁלֹא הִרְגִּשְׁתִּי דְּהָא מוֹר"ם בְּתַשׁוּבָה הַכְּרִיעַ בְּדִיעְבַּד כַּר"ת וְכו'.

בְּזָה הָאֲמַת עִם מַכ"ת שְׁלֹא עֵינִינְתִּי בְּגוּף הַתַּשׁוּבָה שְׁל רַמ"א לְהִיּוֹת כִּי אֵינְנָה בְּיַדִּי. גַּם תַּשׁוּבַת מַהֲרִי"ל.

וְכֵן רַמְזוֹתֵי בְּלִשׁוֹנֵי שְׁכַתְּבִתִּי הִבִּיאוּ בְּטו"ז. וְאַח"כּ אֵינְנָה ה' לִידֵי תַּשׁוּבַת רַמ"א וְרֵאִיתִי שְׁכַתְּבִתִּי בְּהִפּוּף מְמַנּוּ.

כִּי הוּא עֵיקַר דִּיּוּקוֹ שְׁמִשְׁכָּה קוֹנָה מְלִשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת שְׁכַתְּבוּ הַרוֹצֵה לְחַוֵּשׁ לְדָבְרֵי רַש"י וְלֹא כְּתָבוּ בְּהַחֲלֵט דְּרַף חַיּוּב. וְאַנִּי כְּתַבִּתִּי וְהוֹכַחְתִּי שְׁגָם דְּעַת הַתּוֹס' לְהַחֲמִיר כְּרַש"י אִף שְׁכַתְּבוּ הַרוֹצֵה לְחַוֵּשׁ וְכו'.

מ"מ הַתּוֹס' לֹא דְּחָאוּ רְאֵיתוּ שְׁל רַש"י וְהַתּוֹסְפוֹת עֲצָמָם כְּתָבוּ כְּתִירוּצוֹ שְׁל רַש"י בְּפ' הַשׁוֹחֵט וְכו'. וְאֵילוֹ רֵאִיתִי דְּבָרֵי רַמ"א בְּתַשׁוּבָה הַנִּזְכָּר אֲפֹשֶׁר שְׁלֹא הִיִּיתִי חוֹלֵק עָלָיו אִו לְפָחוֹת הִיִּיתִי מְבִיאוֹ בְּמָקוֹם שְׁדָבְרֵי מְתַנַּגְדִּים לְדָבְרֵיו.

וּמַה שְׁרָצָה מַכ"ת לְהַכְרִיעַ מִתַּשׁוּבַת רַמ"א שְׁאִין הַפְּרִיּוֹשׁ שְׁל דִּיעְבַּד כְּמוֹ שְׁמַפְרֵשׁ מַהֲר"ם מִינְץ. לֹא מִשְׁמַע כֵּן מְדָבְרֵיו.

וּמ"ש מַכ"ת וּמֵאַחַר דְּהָרַב מַהֲר"ם מִינְץ מְסַתְּפֵק בְּזָה אִי הוּי דִּיעְבַּד כְּמוֹ שְׁפִינִים בְּתַשׁוּבָה הַנִּזְכָּר. וּמוֹר"ם וּמ"ב כְּתָבוּ בְּפִשְׁטוֹת כָּל חַד לְפִי שְׁיִטְתּוֹ דְּלֹא כְּנוֹתְמָה לֹא שְׁבָקִינוּן פְּשִׁיטוֹתֵיהוּ מְפִנִּי סְפִיקוֹת דַּר"ם מִינְץ גַּם זֶה לֹא שְׁנָה לִי דְּאֵימָא דְּהִנֵּה נְעֵלְמַם מְרַמ"א וּמ"ב הָא דְּמַהֲר"ם מִינְץ וְאִי הוּי יָדְעוּ הוּי מוֹדוֹ לִיהַּ כְּדֵאִיתָא בְּמַהֲרִי"ק הִבִּיאוּ בַש"ע ח"מ ס'י

כ"ה דיותר מסתבר לומר דנעלם מהם הא דמהר"מ מינץ יותר ממה שנאמר דנעלם מרמ"א דברי הש"ע ודברי עצמו.

וכן יש להוכיח בודאי שנעלם מרמ"א דברי מהר"ם מינץ. והא ראיה שכל גדולי זמנו של ר"מ מינץ הביא רמ"א בהגהות לד' ש"ע ונהם הת"ה מהרי"ק מהרי"ו מהר"י ברין ר"י מינץ ולהגדול הגה מהר"מ מינץ לא הביא שום פעם.

גם כי לא נתפרסם תשובת מהר"ם מינץ ע"י הדפוס רק בשנת שע"ז. וכמה שנים קודם זמן זה נתבקש הרב רמ"א ז"ל בישיבה של מעלה.

הרי דלא שמע הרב רמ"א ז"ל דברי מהר"מ מינץ ואי הוי ידע הוי מודה ליה פדעת מהרי"ק. ומה שכתב מכ"ת שכל הגביאים מתנבאים פ"ש"י וכו' אני אומר אם כל הגביאים מתנבאים פ"ש"י שרוח שקר בפי כל הגביאים.

כי תמיה לי שיהי האלפס הביא דברי ר' יוחנן ולא הביא דברי ר"ל ובכל מקום הלכה פרי"ף במקום דלא נחלקו עליו התוספות. הביאו מהר"מ מינץ בתשובה הנ"ל לדעת הרבה פוסקים סמ"ג וסמ"ק והרב האחרון מהר"י פ"ץ מקראקא פסק כן בהרבה מקומות.

גם הח"מ פ"א מהלכות זכיה ומתנה פסק דלא פהרמב"ם. ומ"ש ב"י משם הרמב"ן דאמימר סובר אף משיכה קונה פירש כן אליבניה דהרמב"ם וליה לא סבירא ליה הכי.

ולא כמו שהבין מכ"ת בדברי הב"י אליבניה דהרמב"ן רק הרמב"ן חידש כן לדעת הרמב"ם אבל הרמב"ן עצמו סובר כר"ת כמו שהביא המ"מ משמו. דאל"כ תמה על עצמה דדברי הרמב"ן יהיו סותרין וק"ל.

גם מ"ש מע"כ פ"צא בזה אנו נוהגין להחמיר בכל הוראות איסור והיתר דמחמירין לכתחלה פדעת האוסרין לצאת ידי דעתם. אבל בדיעבד אוקמינן אדינא דאורייתא פהכרעת הפוסקים עכ"ל אני אומר במחילה לכבוד תורתו.

מכ"ת לא דק. דודאי אם עיקר הדין מסכים עם המתירין רק משום חומרא אנו נוהגין פדעת האוסרין על כן בדיעבד או שעת הדחק או הפסד מרובה מוקמינן אדינא שיהי מדינא מותר.

משא"כ הקא דלא ידענא דינא פיצד אי פ"ש"י אי כר"ת היא נ"מא דבדיעבד אוקמינן אדינא ולהתיר בכסף לחוד פ"ש"י דילמא עיקר דינא כר"ת להצריף דוקא משיכה. וכן להיפך אי בפעית למימר דבדיעבד אוקמינן אדינא להתיר במשיכה דילמא דינא הוא לקנות דוקא בכסף אבל במשיכה אפילו דיעבד לא.

וא"כ בזה ובכ"נצא בזה ליכא למימר דבדיעבד אוקמינן אדינא. זהו הנ"ל להשיב על דברי מכ"ת נאחת שאלתי מאת הוד כת"ר שאל י"ה נוח לכעוס.

ואם י"ה נוח לכעוס גם י"ה נוח לרצות ויקבל האמת ממי שאמרו. פ"דן כל חכם המודה על האמת.

ומה שכתב מכ"ת שאצלו טמונים וצפונים. דברים חשובים וספונים.

חיבור אשר קרא ברפת הנבחרת. יבא נא קצת מדבריו אלי ואטעום בקצה המטה ויהי כדבש לפי.

כי ספרי המימוני יש תחת ידי ובכך את והב בסופה. יזפה מכ"ת לבנים פאבימי ועיפה. ולבנין אמה פרופה. וחקלו מנה יפה במגילת עפה.

וכסאו יהיה נכון כשחר מוצאו כימה ועיפה. כ"ד הכותב בלעגי שפה. ובדי הרפה. כ"ד אוהבו הנאמן בלב ובשפה.

הצעיר שמואל סג"ל חונה פ"ק צעקין דארף. ויען כי אמרה תורה לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח וגו' יענין בפירושו החזקוני ע"כ לעטר במילין לא אוכל להתאפק ואעלה את העולה על רוחי נשברה.

אף שבעת הייתי בגליל גבירג ואנני שמעו מאחורי הפרגוד והיכל קדשו דמר עלי קול ענות קול גידופין. לא אאמין שיצאו דברים אלו מפה קדוש.

והוא באשר מאז היה לי מקום ללון תלונות הרבה על החתן של האלוף פמר זנוויל קרונוף ולא על מכ"ת הנה תלונתי כי אם עליו. והלאי שהיה נותן למכ"ת ריצוי פסוף פפי רבונו.

אף פרנסי מדינה יצו העדוני על זה למגדר מילתא בשביל פעם אחרת. כי לא יניחו הפרנסים שישמט אחד מי שיהיה שכרות הרב ולהנאות לרב אחר.

ושמעתי אומרים משמו דמר שאם מכ"ת צריף לפסוק הוראות ופסקים של מדינת באמבערג הרשות בידו לתת סמוכין לבני מדינת באמבערג ואם הדבר אמת היה נראה פאילו מכ"ת רוצה להבאישני בעיני יושבי ארצי וככה לא יעשה.

אף אם השואל ע"ה פסתם מקשן והתראץ יותר חכם ממנו. אינו מן הראוי לרתפבד עצמו בקלון אחרים.

ולכן לא פה היה המדה אף אם הייתי שואל כשאלת התם ששאל מה זאת בלא תכלית ונורה וכועל. ר"ל אם הייתי שואל בסתם מסופק אני בדבר זה ולמדנו רבינו אם הוא אסור או מותר אז היה מקום לדבריו.

אף ת"ל באתי במשא ומתן בהלכה יהי כן שאין האמת אתי מפל מקום גם בדורות שלפנינו בשו"ת שלהם נמצא כזה. וכי מפני כך ובזה להשואל ברבים.

הלא כבר כתב החכם מהר"ח ורידבורק טעם למה נקראו ת"ח ולא חכמים. כי כולם תלמידים זה לזה.

כי כל החכמות יש להן סוף. ותורתנו הקדושה אין לה סוף וקץ ותכלית.

לכן נקראים תלמידי חכמים. זה לומד מזה דבר וזה מזה.

וכמאמר ר"א הרבה תורה למדתי מרבתי וכו' ומתלמידי יותר מכולם. ואם אין פיו ולבו שוין לי מה אעשה.

כי כמה פעמים כתב מכ"ת והראה לי פנים מסבירות פאילו דברי ערבים עליו. ואם אין פיו ולבו שוין אין עלי אשם.

פי אילו הייתי יודע שאין הדבר כן אז אשיב ידי ממנו ואלכה לי אל הגדולים אתרים
לעת הצורך. אף הלא מכ"ת ביקוש ממני לכתוב לו ולשאול ממנו ולהשיב לי ברצון.

וא"כ אין מקום לתלונתו ולהתפארותו. אף מן השמים דינוני לכף זכות פאשר אני דן
אותו לכף זכות ושלום: גם זה שינה לדין בכור שאלה לב פתב הטור י"ד סימן ש"ה בשם
הרמב"ם הנה הפותי שותף וכו' הנה לו באחד משניהם (פירוש בין באם בין בעובר) אבר
אחד כגון יד או רגל רואין אותו כל שאלו יחתנה ויהנה בעל מום פוטר.

ואם אפשר שיחתנה ולא יהנה בעל מום אינו פוטר. והקשה הב"י היכי משפחת לה דאם
יחתנה אבר אחד ולא יהנה בעל מום.

וי"ל דמשפחת לה כגון שהנה יתר אבר וכו'. והב"ח תירץ בע"א ע"ש.

ול"נ דה"פ רואין כל שאילו יחתנה ויהנה בעל מום פלומר אם יחתנה אותו אבר שיש לו
חלק בו ויהנה בעל מום דהיינו שיש לו חלק בעובר עצמו אז פוטר מבכורה. אבל אם
יחתנה אותו אבר ולא יהנה בעל מום ר"ל שיש לו חלק באם ואם יחתנה אותו אבר שיש
לו חלק בו דהיינו בהם אז לא הוי הבכור בעל מום אז אינו פוטר.

אא"כ יש לו חלק בעובר עצמו או באם במקום שעושה אותה טרפה. וכעין זה הפלגת
דברים פתב רמ"א בת"ח פלל ב' דין ד' ונ"ל דאין להקל בזה אלא א"כ יש בו ששים.

והקשה השואל דהא אין שינה ששים דמייירי ביבש. והשיב בתשובה סי' קל"ב שאלה ט'
דר"ל אא"כ יש ששים בקדרה ושינה בו ששים.

אבל כאן בחמת אינו ששים. וכעין זה איתא נמי בסוגיא דכתובות דף פ"א או שותות או
לא נוטלות כתובה ומפרש רד"ק מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובה: שאלה לג ויען
פי בסימנים הקודמים הנה כל משאי ומתני בדין מכירת בכור בכסף או משיכה.

גם דין זה למכירת חמץ בכסף מישף שייכי. כמו שהביא גם הגאון מהרש"ק לעיל
בתשובתו.

אכתוב בזה גם הנראה לפי עניות דעתי: פתב הב"ח בא"ח סי' תמ"ח ונ"ל ובמדינה זו
שרוב משא ומתן הוא בין שרף ואי אפשר להם למכרם לכותי מחוז לבית הפרט
למחזיקים באודנדא. יש להתיר בענין זה שימכור לכותי כל החמץ שבחדר.

וגם החדר עצמו ימכור לפותי. אלא פיון דקי"ל דאין הפותי קונה קרקע אלא בשטר עם
גתינת הכסף כדאיתא פ"ק דקידושין וטריחא מילתא לכתוב שטר.

גם אולי יעלה על דעת הכותי להחזיק בחמץ שלא להחזירו פיון שהשטר ביזו ואיפא
הפסד מרובה צריף שיהא מתנהמתנה עם הכותי ושיאמר לו אני מקנה לה גם החדר בזה
שאתה נותן לי הכסף.

אע"פ שלא פתבתי לה שטר על מכירה זו. דאמירה זו מהני דקני לה.

וכן משמע בח"מ ס"ס קצ"ד וכן פסק לשם בב"י. ויהא נזהר שיאמר כן בתחלת המקח.

דאל"כ הוי אמירה זו פטומי מקלי להרא"ש כמ"ש בח"מ סימן ר"ז. ומיהו צריף למסור
לכותי גם המפתח.

דאל"כ פנין דעעת ישראל לחזור ולקנות חמץ זה אחר פסח הוי ליה כמשפיר ביתו ונגמרו פסוקי הדמים בי"ג והמפתח ביד השוכר בליל י"ד דעל השוכר לבדוק לפר"י לעיל בסימן תל"ז.

ולא דמי למי שקנה בא' מדרכי הקנאות ונשאר המפתח ביד המוכר. דבחמץ יש להחמיר ותו פנין שהמפתח ביד ישראל יכול לכנס לחדר ולטול החמץ משם לא סמכא דעתיה דכותי דמכירה גמורה היא.

אלא סובר דאינה מכירה אלא להסיר מעליו איסור חמץ. ועל פיוצא בזה כתב ר"י בשם בה"ג ובלבד שלא יערים וכו' עכ"ל הב"ח.

וכ"כ הגאון מהרר"י בספר של"ה דף קמ"א וז"ל כשהייתי בח"ל בארץ רוסיא שאלתי לאותן היהודים הארנודרי שיש להם אוצרות חמץ חביות י"ש ומוכרים חותם לכותים קודם פסח איך נוהגים. והיו אומרים שפך נוהגים מקדמת דנא היו מוכרים לכותי כל החדר פולו ונותנין לכותי המפתח.

ובזה הקילו הרבה שהוא חמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה. לא מיבעיא כשהחדר סגור ומסוגר בבית ואין רשות להפותי לכנוס שם זהו פשיטא.

אלא אפילו כשהכותי יש לו רשות לילך שם וליקח מה שירצה מ"מ במה קנה הכותי אלו החביות הנשארים ברשות ישראל אם לא בהגבהה כשמגביה הכותי כל חבית לשם קנייה כדין קניית מטלטלין ברשות השוכר אבל זה ח"א בחביות גדולות.

ואם מכר לו החדר ואגבו כל מה שמנח בו אז הכותי צריך לקנות הקרקע. וכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות מכירה ופ"א מהלכות זבייה שהכותי אינו קונה מישראל אלא בשטר ואינו מקנה קרקע לישראל אלא בשטר.

וכן מבואר בח"מ בש"ע סי' קצ"ד. ע"כ נהגתי שהארנודרי ימכרו החדר עם כל מה שבתוכו בפרוטה.

ויתנו לו שטר מכירה. והשבתי אף כשהשטר מכירה הוא בלשוננו שפוטב לו להכותי חדר פלוני מכור לה עם כל מה שבתוכו די בכך.

ואם לא נעשה כך אזי הייתי נוהר שלה נהניתי מחמצם אחר פסח. וכגון דא צריך אני לאודועי להזהיר ע"ז.

ואף שיש למצוא דרך שת"צ בשטר. דהיינו לפי מ"ש הב"י בסימן קצ"ד בענין ישראל הקונה מהכותי.

שאם מתנה בפירוש הישראל הלוקח ואמר בפסוף לבד הנני קונה שקונה. וכמו שהדין הוא בישראל הקונה מישראל במבואר בח"מ סי' ק"ץ.

א"כ נימא ג"כ בנדון דידן שקנה הכותי מישראל שיאמר הכותי הנני מהנה שיקנה לי הפסוף לבד ואז יקנה לו הפסוף בלא שטר. מ"מ צריך לאודועי להכותי ולהבינו הדבר היטיב דדי שיהא סמכא דעתו לקנות.

אף אם הוא במקום שהמנהג בין הסותרים להקנות במטלטלין במסירת המפתח שמוסרים לקונה די בזה. ואז א"צ למכור לו הסדר.

וצריך לידע בבירור שהמנהג כן ואז מועיל ונקנה חמץ להפתי וכמבואר בהג"ה רמ"א בח"מ סימן ר"א. אבל אסור לעשות שום תחבולה וערמה לגרום שלא יהא הפתי יוכל לילף להסדר וליקח כל אימת שרוצה ליקח ועד"ז נאמר ונראת מאלקיך עכ"ל באריכות: אדון לפנייהם מן הצד כתלמיד לפני רבותיו פי ה"ה נ"ל שאין צריך שטר רק שמקנה לו השקע בפסח ובמסירת המפתח באופן שיוכל לילף לסדר כל אימת שירצה ומקני לו המטלטלין אג"ק.

וראיה ממ"ש הב"י בי"ד סימן ש"ף וז"ל ואם אין רשות לפתי מקנה לו ישראל סדר בביתו והפתי נעול ויפתח דבהכי קני ליה לרשות כדאמרין פ"ק הזורק. ואח"כ ימשוך הפתי בהקמה לאותו סדר עכ"ל.

הרי דבהכי קני וא"כ ה"ה נמי בחמץ בפסח דגם לענין בכור הא קי"ל בכור בזמן הזה דאורייתא ותייבין עליו פ"ת. וא"כ ה"ה חמץ בפסח דחומר של זה יש בזה.

וא"כ כמו דסגי בהכי לענין הקנאת בכור ה"ה דסגי נמי לענין חמץ בפסח ואין צריך לשטר. ולא צריך שטר רק כשישראל קונה קרקע מפתי כדאיתא בח"מ ריש סימן קצ"ד, ועיין בש"ע ח"מ סימן קצ"ט וסימן ר' משום דסתם פותי אגס הוא והישראל הקונה ממנו לא סמךא דעתיה בלא שטר.

אבל כשהנכרי קונה מישראל סגי בקנין זה ע"י מסירת המפתח וינעול ויפתח, וכתנאי שכתב הגאון בעל של"ה והב"ח שיוכל הפתי לכנוס לסדר כל אימת שירצה דבהכי סמךא דעתיה דכותי.

וכתב הב"י בי"ד סימן קל"ב אמ"ש הטור לפיכך ישראל וכו' כיצד יעשה יקח ממנו המעות שאין מעות קונות בכותי עד שימשוך וכו' כתב ע"ז הב"י כתבו התוספות ש"ת פסק כאמימר דמשיכה קונה בכותי ולא מעות והקשו דא"כ מאי קאמר רב שקול זוזי מינייהו דמה מועיל המעות שהיו נותנים תחילה מ"מ מיד שנגע בו הוא יין נסוף ברשות ישראל וכו'.

ואור"י שבשעת נתינת הדמים היו אומרים הפותים אנו מקנים לכם המעות מעכשיו והיין יהיה שלנו מעכשיו. והפותים היו מאמינים אותם בטוב ולא היו יראים פן יגזלום אף ע"פ שלא בא לידם עדיין עכ"ל, וא"כ בישראל הקונה מפתי ירא מגזילה לכה לא סמךא דעתיה במטלטלין עד שימשוך.

ובקרקע בשטר. ואם כן הא דכתב הטור ח"מ וש"ע ס"ס קצ"ד במטלטלין קונה (ר"ל הישראל מפתי) בנתינת המעות ע"כ.

צ"ל עם משיכה דאל"כ לא סמךא דעתיה דישראל, משא"כ אם כבר משך הישראל המטלטלים סמךא דעתיה שלא יקחם מביתו. וכ"כ הסמ"ע.

ואע"ג דכתב הרמב"ם פ"א דזכייה הביאו הח"מ סימן קצ"ט דגם פותי הקונה קרקע מישראל צריך שטר כמו ישראל מפתי. נלע"ד לחלק דלא תקשה הלכתא אהדדי, דבח"מ

סימן קצ"ד פסק ה"י פהרמב"ם דבין ישראל הקונה מכותי ובין פותי הקונה מישראל צריף שטר ולא סמכא דעתיה בלא שטר.

ובי"ד בסימן ש"ף פסק דישאל מקנה לפותי הסדר בביתו והכותי ינעול ויפתח ובהכי קני לרשותו כמש"ל בשמו. אלא ע"כ צריף לחלק דלענין מכירת בכור וכן לענין מכירת חמץ שאין עיקר המכירה קרקע רק עיקר המכירה היא המטלטלין אלא מפני שח"א לפעמים לקנות המטלטלין גם במשיכה עם הפסוף.

כמו בענין הבכור שקודם שיוציאה מבית הישראל תלד בכור. וכן לענין חמץ שאי אפשר למשוך מביתו החביות גדולות לרשות הנכרי וצריף להקנות לו המטלטלין חג"ק במקום שיהו.

ובזה די במכירה שכתב כב"י בי"ד סימן ש"ף דבזה סמכא דעתיה דכותי מאחר שעיקר המכירה היא המטלטלין. רק שעכ"פ צריף שיוכל הכותי לבא לסדר מתי שירצה.

ודי במה שינעול ויפתח. משא"כ במקום שעיקר המכירה היא הקרקע בזה צ"ל שטר עם הפסוף בין בישראל מכותי בין פותי מישראל.

וחילוק נכון הוא לפי ענ"ד. אמנם מ"ש בעל שני לוחות הברית אם הוא במקום שהמנהג בין הסוחרים וכו' די במסירת המפתח ואין צריף למפור לו הסדר.

תמיה לי טובא דממנהג הסוחרים אין להביא ראיה לענין מכירת דבר איסור דאם לא כן למה מצרכי התוספות ומק"ם פסוף ומשיכה לצאת ידי רש"י ור"ת יקנה כל דור ודור לפי מנהג התגרים, אלא ש"מ שאין הולכין לענין מכירת איסור של תורה אחר מנהג התגרים.

רק לענין משא ומתן דעלמא. וכן משמע מלשון הרמב"ם פ"א דזכיה שפך דבר של ממון על פיהם דנין כמו שהארבתי לעיל בענין הבכור.

והנראה לענ"ד כתבתי: שאלה לד נשאלתי אלמנה אחת עשירה שהקהל תובעים ממנה מעות אתרוג כפי הנהוג בכל גביות לדבר מצוה חצי לפי הממון וחצי לפי הנפשות. והיא אמרה שרצונה ליתן דבר מה כפי אשר ישר בעיניה לא כפי הערה והגלגולת.

ואמרה טעם לדבר מאחר שאשה אינה חייבת באתרוג. ופסקתי שמחוייבת ליתן כפי מה שמגיע אליה על חלקה.

אע"פ שפסק רמ"א בא"ח סי' תרנ"ח בשם מהרי"ל סי' יו"ד שאשה אינה חייבת ליתן למעות אתרוג הואיל ואינה חייבת בו עכ"ל. עיניתי בתשובת מהרי"ל ולא מצאתי דין זה שם אדרבה בסי' קי"ד כתב בהיפוף מזה שאם תרצה לברך שיכולין לעכב עליה עד שיתן לפי ממון.

ונ"ל ראיה ברורה לדבריו ממה שכתב הלבוש א"ח סימן תקפ"ט והוא מדברי התוס' פ"ק דברכות ופ"ק דקידושין ובפרק המוצא תפילין ובפרק ראוהו ב"ד שהנשים יכולות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא מטעם שמכניסים עצמן לחיוב יכולין שפיר לברך אשר קדשנו.

ע"יין שם בתוספות ותמצא יותר בבירור, א"כ ממש בנדון זה שיהחזיקו במצות לולב ומברכין עליו אשר קדשנו ב"ו א"כ צריכין לעשות המצוה פתיקונה. וגבי אתרוג פתיב ולקחתם לכם שיהיה משלכם וא"כ צריכין לעשות המצוה פתיקונה וליתן כפי מה המגיע אליהם ואז שפיר יכולה לברך אשר קב"ו.

ואם אינה רוצים ליתן מעות אתרוג מטעם שאינה חייבת בו א"כ ברכתה הוי ברכה לבטלה. וכ"כ מהרי"ל גבי תקיעת שופר וז"ל מאחר שהכניסו הנשים עצמן לחיוב תקיעת שופר ע"כ צריכין לעשות המצוה פתיקונה ויזוהרו שימיהו מלאכתן בבית כדי שיבואו לתקיעת שופר ולא יצטרכו להמתין להם עכ"ל, הרי שצריכין לעשות המצוה פתיקונה אפילו בתק"ש שהן עצמן אינם מברכין כ"ש בלולב שהן עצמן מברכין ואפשר שרמ"א הוציא הדין משם דאשה אינה צריכה ליתן וכו' הואיל ואינה חייבת בו ר"ל אם אין רצונה לברך אבל אם רצונה לברך חייבת ליתן.

וא"כ המ"מ שרושם מהרי"ל סימן יוד ט"ס. וצ"ל קי"ד.

כן נראה לי הצעיר שמואל סג"ל: שאלה לה אמר הצעיר שמואל יען כי ראיתי שגגה בפי כל ההמוניים. גם אפילו בני תורה מרגלא בפומיהו דאין מקדשין בשחרית בשבת על יין שרף.

ואומרים הטעם שהוא זיעה בעלמא. ותמיה לי טובא כי לא ידעתי להם שום רמז וחדש איסור בדבר לגמרי, ואף אם יהיה זיעה בעלמא פדבריהם מה בכך, פדבעינו למימר לקמן בס"ד.

כ"ש שאינו זיעה רק ממשות התבואה. ועיין באורך בתשובה למהר"מ טיקטין נדפסת באלפסי דף א' לסדר נשים לענין ביעור חמץ, שהוא גוף ממש ולא זיעה. ובתשובת משאת בנימן סי' נ"ח. ואי משום שאינו חמר מדינה.

לא שייך רק לענין קידוש היום משא"כ קידושא רבא שאינו רק משום היכרא דאם לא יעשה רק ברכת המוציא לא יהיה היכר בין שבת לחול פדעת הרא"ש וכדאיתא בא"ח סימן רע"א. וא"כ לא נ"מ מידי אף אם אינו חמר מדינה.

וגדולה מזו פתב רש"ל בתשובה שאפילו ברכת החזון מברכין על משקין היותר גרוע כגון קואש או בארשט. א"כ כ"ש קידושא רבא שמשום היכרא מקדשין עליו.

ובפרט שהוא יותר הכיב לשמות יין שרף אליבא ריקנא יותר משכר. דהא אפילו בשני מיני פירות וא' מהם משבעת המינים דאפסיק הלכתא כר"י דשבעת המינים עדיף.

אבל אם אין ביניהם אחד משבעת המינים וברכותיהם שוות ד"ה חביב עדיף. וא"כ ה"ה הכא ביין שרף ושכר שברכותיהם שוות ושניהן ברכתן שהכל שצריך להקדים היין שרף שהוא חביב.

ואף אם נניח שהוא זיעה בעלמא אין בכך פלוס. ושמו מוכיח עליו דהא נהנה ממנו.

ואדברבה אם מקדש על שָׁכַר וְלֹא טְעִים ליה בצפרא אליבא ריקנא חושש אַנִי לבְרָכָה לבטלה. דבשְׁלֵמָא אם מקדש על היין אע"ג דְלֹא טְעִים ליה שפיר דְחֵי מאחר דהחויב הוא בְּכֹה.

וְדָמִי לְמִי שְׁאִינוּ אוֹכֵל מִצָּה דְחֵיב לְאָכֹל כּוֹזֵת בְּלִילָה ראשונה אע"ג דְלֹא טְעִים ליה וְלֹא נִהְיָה מִמֶּנּוּ דְמִצּוֹת לְאוּ לִיהְנוֹת נִתְּנוּ. משא"כ בְּמָקוֹם דְמִקְדָּשִׁין עַל מִשְׁקִין רַק מְשׁוּם הַיִּפְרָא דְמִבְרַךְ עַל הַחֵיב.

וְעוֹד מִצָּאֵתִי אוֹן לִי בַת"ה סִימָן ל"ב שְׁפָתַי וְנ"ל דְכָל בְּרַפְת הַנְּהַגִּין תְּלִיא בְּחֵיבוֹת דְעַל חֵיבוֹת הַנְּאָתוֹ הוּא מִבְרַךְ וּמְשַׁבַּח עכ"ל. וְבַר מִן דִּין יֵשׁ עֵילוּי לִינִי שְׁרָף לְהַקְדִּימוֹ לְשָׁכַר.

דְפָסַק הַלְבוּשׁ שְׁיֵשׁ לְבָרַךְ שֵׁנ"ב עַל שְׁתֵּי תֵינִי יֵין שְׁרָף בְּתוֹף הַסְּעוּדָה. וְכ"כ בְּבְרַפְת הַנְּהַגִּין שְׁל מֵהַר"מ מְאָרְפֵטְשִׁיק וְנ"ל רְאִיתִי מַעֲשֵׂה מַחְכְּמִים גְּדוּלִים כְּשִׁשׁוֹתִין יֵין שְׁרָף בְּתוֹף הַסְּעוּדָה שְׁמִבְרַכִּין עָלָיו שְׁהַפֵּל לְפִי שְׁנֹחֶשֶׁב כְּדָבָרִים הַבָּאִים שְׁלֹא מִחַמַּת הַסְּעוּדָה עכ"ל.

וְא"כ אִם בְּלֹא הָכִי צָרִיף לְבָרַךְ עָלָיו תוֹף הַסְּעוּדָה מְשׁוּם שְׁנֹחֶשֶׁב כְּדָבָרִים הַבָּאִים שְׁלֹא מִחַמַּת הַסְּעוּדָה. וְאע"פ שְׁפָמַעַט יֵשׁ לְחוּשׁ לְסַפֵּק בְּרַכָּה לְבַטְלָה לְחֻשְׁבוֹ כְּדָבָרִים הַבָּאִים שְׁלֹא מִחַמַּת הַסְּעוּדָה.

וְע"כ מֵה טוֹב בְּמָקוֹם שְׁאִין יֵין לְבָרַךְ וּלְקַדֵּשׁ עַל יֵין שְׁרָף. וְאִין צָרִיף לְבָרַךְ עָלָיו אַח"כ תוֹף הַסְּעוּדָה.

וּבְאֵמַת לְבִי מְגַמְגֵם אִם צָרִיף לְבָרַךְ עַל יֵין שְׁרָף תוֹף הַסְּעוּדָה בְּשִׁבְתָּ. דְנִדְאִי קְסָמִיף לְשִׁתוֹת יֵין שְׁרָף עַל מְאָכְלִים הַשְּׁמָנִים.

וְיֵשׁ רוֹצִים לְחַנֵּן וְטוֹבְלִין פַּעַם רֵאשׁוֹן פֶּת לְחֵם בֵּינֵין שְׁרָף וְאַח"כ שׁוֹתִין יֵין שְׁרָף כְּדִין דְבָרִים הַבָּאִים לְלַפֵּת בּוֹ אֵת הַפֶּת שְׁפָטוֹר מִבְּרַכָּה. כְּדִאִיתָא בַּא"ח סִימָן קע"ז.

וְלִי נִרְאָה דְלֹא תִקְנוּ בְּזֵה כְּלוּם דְלֹא דְמִי לְהֵתָם דְאוֹכֵל הַפְּרִי לְלַפֵּת בּוֹ אֵת הַפֶּת דְהוּי הַפֶּת עֵינְקָר וְהַפְּרִי טָפֵל וְלָכֵן אִין מִבְרַךְ עַל הַפְּרִי. משא"כ גְּבִי יֵין שְׁרָף הֵינִי שְׁרָף הוּא עֵינְקָר.

כִּי הַדָּבָר יְדוּעַ שְׁאִין כּוֹזֵתוֹ לְאָכֹל לְחֵם כְּמוֹ גְּבִי מְרַקַחַת בְּסִי רִי"ב. וְגְדוּלָה מְזוֹ כְּתַב רַמ"א בְּתִשְׁבֵּה סִי' א' דָּאִם אָכַל פֶּת כְּדִי לְמַתַּק הַשְּׁתֵּינִיָּה שְׁאִין צָרִיף לְבָרַךְ עָלָיו מְשׁוּם שְׁהַפֵּת הוּא טָפֵל לְשִׁתֵּינִיָּה.

וְא"כ כ"ש שְׁהַמְעַט פֶּת שְׁטוֹבֵל בִּי"ש שְׁהוּא טָפֵל לִי"ש. וְלָכֵן הֵיָה נ"ל דְבְּשִׁבְתָּ עכ"פ אִין צָרִיף לְבָרַךְ עַל י"ש תוֹף הַסְּעוּדָה.

דְנִדְאִי הוּי דְעַתוֹ עָלָיו. וְלֹא הוּי נְמַלְף.

וּבַחֹל אִם הֵיָה מִתְחַלָּה דְעַתוֹ עַל כָּל מַה שְׁמִבִּיאִין א"צ לְבָרַךְ עָלָיו. וְאִם לֹא הֵיָה דְעַתוֹ עַל כָּל מַה שְׁמִבִּיאִין לְפָנָיו צָרִיף לְבָרַךְ עָלָיו.

וְא"כ אִם מְקַדֵּשׁ עָלָיו יוֹצֵא מִיַּד סִפְקָ בְּרַכָּה לְבַטְלָה כּוֹזֵן נ"ל. וּמְטַעַם זֶה שְׁהוּא גּוֹף הַחֲמִץ וְלֹא זִיעָה אֶסְרֵתִי לְאַחַד חֲצִי כְּכָר גְּבִינָה שְׁשִׁפְףָ לְתוֹכוֹ י"ש כְּדִי שְׁיִהְיֶה הַגְּבִינָה חָרִיף וְחֹזֵק וְלֹא מְכַר אוֹתוֹ קוֹדֵם פְּסַח.

אע"פ שהגבינה כבר נעשה והועמד בקיבה. מ"מ האי י"ש נמי הני לטעמא עביד כדי שיהא חזק ולא בטל.

וכן מצאתי במרדכי פ"ק דע"ז וז"ל כתב ראב"ה מעשה שהעמידו גבינה בחלא דשיכרא ואסר אותם זקני ראב"ן להשהותו בפסח. וכן מוכיח הסיגיא דחשיב פאיסורא בעיניה כיון דאוקמיה איסורא הוא עכ"ל.

וכן הוא בטא"ח שם: שאלה לו נשאלתי החלב ששחלב ביום ראשון של שבועות אם מותר לאכלה בו ביום: תשובה כתב בליקוטי מהרי"ל וז"ל מהרי"ל הנה מורה היתר לאכול החלב ששחלב ביום ראשון של שבועות או בשבת שלפניו ה' סיון על ידי כותי לאכלה בו ביום שני של שבועות.

ואמר דהכי איתא בהג"ה אשר"י מספר אז"ג דאין לדמותה לביבצה. והטעם דיש היתר גבי חלב אמירת כותי משום צער ב"ח דבהמה לא אסח דעתיה מיניה.

משא"כ גבי ביצה עכ"ל. ולכאורה אין לו הבנה.

דקא דומה לביצה כדאיתא ריש ביצה. ביצה שנוולדה בזה מותרת בזה הביאה בא"ח סימן תקי"ג אם נולדה בי"ט ראשון מותרת בי"ט שני בב' י"ט של גליות: וראיתי בתשובת מהרש"ל סי' ע"ה וז"ל באריכות, ובדרשות מהרי"ל כתב וז"ל מהרי"ל הנה מורה היתר וכו' עד משא"כ גבי ביצה.

וכתב עליו מהרש"ל אכן בהגהת אשר"י בריש ביצה כתב לאיסור בשם א"ז. ועיניתי באז"ג והאריף לאיסור.

ואולי ט"ס הוא. ובספר אחר מצא להיתר.

סוף דבר פסק מהרי"ל להיתר משום טעם זה. ויפה כתב.

ועוד אפייע לדבריו דאינו דומה לביצה שאינה עומדת בכל יום להוליד ביצה. משא"כ בעז ופרה שעומדת בכל יום לחלוב אותה ומשום צער ב"ח שרי נמי לומר לכותי לחלוב הבהמה בשבת.

א"כ אין שם נולד כלל עליה לא בשבת ולא בי"ט. ומ"מ החלב ששחלב בשבת אסור לכ"ע משום משקין שזבו כמו שכתב הטור.

וכן המנהג. אכן בי"ט אין להחמיר מאחר דשרי ביה אנוכל נפש.

ובה"ג דרב יהודאי גאון התיר אפילו לכתחלה סחיטה בי"ט. וכל חילי דמשמה באפניה ובקשול.

ונהי שהאחרונים אסרו ולא התירו אלא לחלוב לתוך הקדירה. ואשכול של ענבים לתוך הקערה.

מ"מ במידי דאתי ממילא אין להחמיר בי"ט כמו בשבת. וא"כ האי חלב שחלבה כותי בי"ט שרי.

אכן הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּשֶׁבֶת אֲסוּרָה בִּי"ט וְשִׁלַּחֲרֵיו וְכֹאשֶׁר פָּסַק בֵּאז"ג. וּבְזֶה לִית בְּיָה סְפִיקָא.

ומש"ה לא התיר מְהַר"ל הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּשֶׁבֶת אֶלָּא בְּיוֹם שְׁנֵי שָׁל י"ט וְלֹא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אֶבֶל הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הַתִּיר בְּאוֹתוֹ יוֹם גּוֹפֵא. דְּאִין לֹמַר אֶף הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן לֹא הַתִּיר אֶלָּא בְּיוֹם שְׁנֵי.

דא"כ הֵלֵא בִּיצָה גּוֹפֵא שְׁנוּלְדָה בְּרֵאשׁוֹן שְׁרֵי בב'. וְלִמְאֵי פְתַב שְׁאִינוּ דוֹמָה לְבִיצָה אֶלָּא כְּדַפְרֵינְשִׁית עכ"ל רש"ל ז"ל.

וכן הוֹרָה בְּסִפְרֵי שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית מְשֻׁמוּ וְז"ל בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת שְׁלוֹ דָף ק"פ סוּף ע"א הֶגְאֹן מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל הַתִּיר הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בִּי"ט א' שֶׁל שְׁבוּעוֹת לְאֶכְלָה בְּאוֹתוֹ יוֹם. וְאִם נִחְלָה בְּשֶׁבֶת שְׁלִפְנָיו ה' סִינֹן אִין לְאוֹכְלָה עַד יוֹם ב'.

וכן הוֹרָה מְהַר"י מוֹלִין עכ"ל. פְתַב ג"כ בְּפִשְׁטוֹת שְׁפָף הוֹרָה מְהַר"י מוֹלִין ז"ל.

אע"פ שְׁבִדְבָרֵי מְהַר"י מוֹלִין ז"ל יֵשׁ פְּנִים לְכָאן וּלְכָאן. גַּם הֶגְאֹן מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל פְתַב תַּדַּע מִן הַקְּשִׁיָּא דְּאִין לֹמַר אֶף הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן לֹא הַתִּיר אֶלָּא בְּיוֹם שְׁנֵי דא"כ הֵלֵא בִּיצָה גּוֹפֵא וְכו' וְלִמְאֵי פְתַב שְׁאִינוּ דוֹמָה לְבִיצָה אֶלָּא כְּדַפְרֵינְשִׁית עכ"ל.

וְלִהְיוֹת כִּי אִין הַכְּרַעַת תַּלְמִיד כְּמוֹנֵי מְכַרְעַת כ"ש לְחֻלּוֹק עַל הַגְּדוּלִים הַנִּזְ"ל. אֶף יַעַן כִּי רֵאִיתִי הֶגְאֹן מְהַר"ם לּוֹבְלִין בְּתִשְׁבֻּה סִי' י"ז הַחֲמִיר בְּדִין זֶה.

אֲמָנָם לֹא הִבִּיא הָא דְּמְהַר"ל. לְכֹן אֶפְשֶׁר לִי לְתַלוֹת בְּאֵילָן גְּדוּל מֵהַר"מ מְלוֹבְלִין ז"ל שְׁגַם הוּא ז"ל הִנֵּה לּוֹמֵד כֹּן בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי מְהַר"ל.

גַּם לַעֲנִיד נִרְאָה דְּאִין צ"ל ט"ס וְשֶׁבֶסְפָר אַחַר מְצֵאוֹ. רַק ה"פ.

מְהַר"ל ז"ל הַתִּיר הֶחֱלַב שְׁנַחֲלַב בְּיוֹם א' שֶׁל שְׁבוּעוֹת אוֹ שְׁנַחֲלָה בְּשֶׁבֶת שְׁלִפְנָיו ה' סִינֹן הַתִּיר שְׁנִיָּהֶם לְאֶכְלָה בְּיוֹם ב'. וְר"ל דְּבַחְדָּא מַחְתָּא נִינְהוּ דְּגַם אוֹתָהּ שְׁנַחֲלָה בִּי"ט א' שֶׁל שְׁבוּעוֹת לֹא הַתִּיר לְאֶכְלָה רַק בְּיוֹם ב'.

וְאָמַר דְּהַכִּי אֵיתָא בַּהֲג"ה בְּאִשְׁרֵי מ"ס א"ז דְּאִין לְדַמּוּתָהּ לְבִיצָה. (דַּע"ג דְּלִכְאוּרָה קְשִׁיָּא הֵלֵא מְשֻׁמֵּשׁ דוֹמָה לְבִיצָה מ"מ אִינוּ דוֹמָה לְבִיצָה כְּאִשְׁרֵי נֹאמַר) דְּגַבִּי בִּיצָה הִינְנוּ טַעְמָא דְּמוֹתָר בְּיוֹם ב' מִכַּח מ"מ אִי אֶתְמוּל חוּל הַיּוֹם קוֹדֵשׁ וְאִי אֶתְמוּל קוֹדֵשׁ הַיּוֹם חוּל.

מ"מ שְׁפִיר דְּמִי דְּחוּל לֹא בְּעֵי הַכְּנָה. אֶלָּא שְׁעֵדִין יֵשׁ חִילּוֹק דְּגַבִּי בִּיצָה הוּי הַכְּנָה דְּמִמִּילָא וּבְהַכְּנָה דְּמִמִּילָא הוּא דְּאִמְרֵי סְעוּדַת חוּל לֹא בְּעֵי הַכְּנָה.

מִשָּׂא"כ בְּהַכְּנָה דְּבִיּוֹדֵי אָדָם לֹא אִמְרֵי סְעוּדַת חוּל לֹא בְּעֵי הַכְּנָה. וְא"כ גַּבִּי חֲלַב לֹא הוּי הַכְּנָה דְּמִמִּילָא.

דַּע"ג דְּהַחֲלַב הוּי מְמִילָא מ"מ אִינְהּ יוֹצֵאָה מְמִילָא כְּמוֹ הַבִּיצָה רַק ע"י מַעֲשֵׂה אָדָם שְׁצָרִיף לְחֻלּוֹב. וְא"כ לִיכָא לְמִימַר דְּמוֹתָר בְּיוֹם שְׁנֵי מִכַּח מ"מ.

מִשּׁוּם דְּאִי אֶתְמוּל קוֹדֵשׁ וְהַיּוֹם חוּל הוּי אֲסוּר מִשּׁוּם הַכְּנָה וְא"כ לִיכָא לְמִילָף מְבִיצָה. וְעו"א דְּאִין לְדַמּוּתָהּ לְבִיצָה.

ור"ל דבאמת לא ילפינו מביצה משום דל"ד לביצה מטעמא דאמרן. רק טעמא אחרניא אית ביה.

והטעם דיש היתר גבי חלב אמירת פותי משום צער ב"ח דבהמה. אלא שעדיין קשה נהי דמותר אמירת פותי משום צער ב"ח דבהמה מ"מ לא הנה לאכלה אף ביום ב'.

וע"כ אמר דמשום צער ב"ח דבהמה לא אסח דעתיה מינה. וא"כ אינה אסורה משום מוקצה דלא אסח דעתיה מינה.

ומשום נולד ג"כ ליכא ביום ב'. ואי משום הכנה דלא הוי הכנה דממילא.

דמשום צער ב"ח דבהמה מותר אמירת פותי וא"כ הוי ג"כ דינה כמו בהכנה דממילא. כנ"ל.

אלא שהמעתיק קוצר בלשונו. ומ"ש דהכי איתא בהג"ה באשר"י כו' זהו ההג"ה שנדפסו בצידו.

ולא כפי' איתמר בהג"ה זו אלא שפך משמע שפתב וחלב שנתלב בי"ט אפי' ממילא אסור בי"ט. היינו ר"ל אסור בו ביום משא"כ ביום ב' מותר.

וא"כ אצ"ל שבס' אחר ממה להיתר. דהיתר שפצא בס' א"ז הוא על יום ב'.

וגם הוא לא התיר רק ביום ב'. ומסתיע אני מתשו' הגאון מהר"ם מלובלין ז"ל.

ולא זאת חלילה לי להרים ידי נגדם אפילו במקום שהם מקילין ואני מחמיר. וכן כמדונה לי שפך ראיתי באתרא דמורי בעל טו"ז ז"ל נוהגין היתר לאכלו ביום א'.

אבל ברוב מקומות שראיתי מחמירין ואינם אוכלים רק הנחלב מעי"ט. לכה אם הייתי במקום שנוהגין בו היתר לא הייתי מוחה בידם מאחר שיש להם ע"מ שייסמכו וכבר הורה להם זקנו.

ובמקו' שנוהגים אסור אין אני מתירו משו' לא יאה אלא דברים המותרים וכו' וכ"ש כאן שאין הדין פשוט בדברי מהר"ל. וגם הגאון מהר"ם מלובלין מחמיר.

הנלע"ד פתבתי. (שוב לאחר ימים רבים שפתבתי זאת מצאתי בתשו' מהר"ש בפרק נדפס בקרוב בס' חוט השני והאריף להחמיר): שאלה לז מעשה הנה בא' המקומות שעברתי בהביאי חבורי נ"ש לבית הדפוס במקום שהיה שם זקן אחד מורה הוראה.

הנה כתוב בס"ת ה' ה' איש מלחמה. והראה לי הזקן תשובת מהר"ל בן חביב סימן א' דאם נכתב אנפנה אחת יתירה דאין לקדור האנפרות מן הס"ת רק לסלק היריעה.

ול"נ דאין לסמוך על הוראה זו ופסקתי אני לקדור האנפרה שניה ע"פ מ"ש במסכת סופרים פרק ה' הכותב ב' שמות של קודש מקיים הראשון ומעכב את האחרון פי' קודר את האחרון עכ"ל. והטעם מבואר למבין דהשם הראשון כבר קדשו השם אבל השם השני המותר לא קדשו השם ולכן מותר לקדורו.

הרי ממש נדון שלפנינו שהנה כתוב ה' ה' איש מלחמה שהשני לא קדשו השם ולכן מותר לקדורו, וכיוצא בה כתב הב"י בשם הר"י אסקנדרני הביאו רמ"א בהגהותיו בי"ד סי'

רע"ו בה"א של שם שפריעה נוגע לגגה מותר למחוק או לגרור הרגל והיגיו נמי מטעם דלא קדשו השם.

ואשפתמיטתיה מיגיה דהגאון מהר"ל חביב דברי מס' סופרים. ועוד עיקר ראיתו מתשובת הרא"ש הביאו רמ"א בהגהותיו ב"ד ריש סי' רע"א שפתב שיש לתקנו אם אפשר לו למחוק שלא יפגע בשם כי אין לו לחתוך בשם ולעשות נקבים ביריעה.

ואין מזה ראיה כלל. ולפום חורפיה לא דק הגאון הנ"ל דהרא"ש לא איירי כלל מזה הענין רק לענין פ' פתוחה שעשאה סתומה או להיפך.

ע"ז כתב דאם יוכל לחתוך מן היריעה שלא יפגע בשם שרי לחתוך אבל אם פוגע בשם אין לו לחתוך ולעשות נקבים ביריעה. והיגיו הטעם דשם זה כדן נכתב וכבר קדשו השם רק שרוצה לסלק השם מפני ריח הפריעה.

ע"ז כתב הרא"ש למחוק השם פשיטא דאסור אלא אפי' לחתכו מן היריעה נמי אסור שלא לעשות נקבים ביריעה. אבל בסופר ששעה נכתב אנפיה אחת יתירה דלא קדשו השם יש לקדור השם ולא יביא כל היריעה לידי גניזה.

ובזה מודה הרא"ש. ותדע דאל"כ קשיא על הרא"ש ג"כ מהא דמס' סופרים דנדאי לא יחלוק הרא"ש על מס' סופרים.

גם אם היה פליג הרא"ש על מס' סופרים היה מביאו. אלא ע"כ דלא איירי מזה הרא"ש כלל כמ"ש בפי' שקל משאו ומתנו על שם שנכתב בקדושה וכבר קדשו השם רק שרוצה לקדור אותו מן היריעה בשביל כדי לימת ריח לפ' פתוחה או סתומה.

ע"ז כתב הרא"ש דאין לעשות נקבים ביריעה. אבל אם כתב ב' שמות ששם האחרון לא קדשו השם גם הרא"ש מודה לדברי מס' סופרים לעכב את האחרון ואין להקשות עליו דא"כ למה תלה הרא"ש הטעם דאין לעשות נקבים ביריעה והא אסור הוא כדן לקדור משום שפכר קדשו השם והוי בכלל ונוקב שם ה' יומת.

י"ל דז"א אלא אם קודר אותו מתוך הס"ת שלא לצורך. אבל הכא שמה שקודר את השם הזה הוא תיקון לכל היריעה שלא תבא כל היריעה לידי גניזה שיש בו כמה אנפרות.

ועוד נוכל לומר דאינו בכלל ונוקב שם ה' ח"ו אלא אם נוקב ח"ו תוך אותיות הוי"ה עצמה. אבל אם קודר כל השם מתוך הס"ת ואותיות הוי"ה נשארים יחד ונשארים בקדושתו וגונזין אותו בקדושה.

ובפרט שגניזת האנפיה האחת היא לתיקון כל היריעה שלא תבא לידי גניזה ה"א דשפיר דמי דאין בזה איסור. לכה כתב הרא"ש דמ"מ לא נכון לעשות נקבים ביריעה ופירוש משום זה אלי ואננהו.

וראיה לדברי שכ"כ מהר"מ מלובלין בתשובה סי' קי"ב דאם כתב הסופר אלהנו בלא יו"ד יש לסלק היריעה ולא לכתוב היו"ד בין השיטין או יש לגרור נ"ו מאלהנו נו ולכתוב במקומו ינ"ו.

ואע"ג דהנטפלין להשם מאחריו אין נמחקין. מ"מ מאחר שמהמחיקה היא צורף תיקון השם שפיר דמי ואין פאן איסור מחיקת השם עכ"ל.

הרי שכל היכא שהמחיקה היא צורף תיקון אינו איסור. ואין להקשות דאין מזה ראיה דהתם לא הוי המחיקה רק בהנטפלין להשם מאחריו.

משא"כ ה"כא דהוי קדירת כל השם ולא אסר ה"רא"ש רק משום שלא לעשות נקבים ביריעה. אף א"נ אומר התם הוי מחיקה ממש וה"כא קודר ועצם השם קנים.

ולכן לא אסר רק משום שלא לעשות נקבים ביריעה. וכן ראיתי כמה סופרי זמנינו ששאלתי אותם איה נהגו אם אירע איזה קלקול בשם אם מסלקין כל היריעה וכו'.

והשיבו לי שקודרים אותה הנפירה כגון אם עלה קרע בתוף אותיות הוי"ה קודרים אותה ומדבקים קלף אחר על הנקב וכותבין שם אנפירה אחרת. והאנפירה הנקדרת גונזין אותה בקדושה ומדבקין אותה בדפנות ארון הקודש.

ואפשר שסמכו על זה שכתבתי שאין זה בכלל ונוקב שם ה' ח"ו מפני שהוא צורף תיקון. וגם אין הקדירה בעצם אותיות הוי"ה רק סביבותיהם.

הנלע"ד כתבתי. נאם הצעיר שמואל סג"ל: שאלה לח טרם שאכתוב תשובה זו צריף א"נ למודעי גופא דעובדא פדי שידע המעיין מקורו מקום נובעו, והוא פי נהגו באשכנז שאין מוכרין סגן רק הוא חוזר חלילה מדי חדש בחדשו על כל בעלי בתים חדש אחר חדש.

וכן כל ב"ב בחדשו קורא לס"ת הבעלי בתים זה אחר זה הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו. והיה בשוב אחד שני אחים יש להם יאר צייט במתנת יד דשבועות.

אשר באשכנז מחשיבין היום שהוא לקרות לס"ת דוקא החשובים. והיו שם גם הנהגו גיסי תרי זקנים וכדי שלא ידחה אחד מן הזמנים קראו לס"ת א' מן האחים שיש להם יאר צייט ואחד נדחה.

ואותו הנדחה צעק שהוא יותר היוב מא' משני זקנים הללו. ונדעתו לקרות לשני אחים יאר צייט ואחד מן הזקנים יאר נדחה ולא השגיחו עליו.

והנה אירע פעם אחת שהיה א' מן האחים ש"ץ ביום ב' דשבועות. וכשאמר הבעל סגן לקרות לס"ת א' מן הזקנים שמתק ולא קראי ועלה הוא מעצמו לס"ת ובירף עליו.

אז הלך הבעל הסגן מן הס"ת ואמר אם הש"ץ אינו רוצה לקרות לס"ת כפי רצונו מה לי פה. אז ענה אותו אה שהיה ש"ץ אם אני חטאתי לך הס"ת מה הטאת לך.

הלא יש אלהים בישראל ואם עשיתי שלא כהוגן אקבל דיני. ובא הדבר לפני מורה שלהם ופסק עליו שימתן קנס.

וגם שיקחו סגן ממנו. וגם שלא יעלה לס"ת ד' שבועות.

אז בא אותו אה אלי וצונח פי פרוכיא. וזאת שהשבתי להמורה ההוא: שלום וברכה.

מאליה המשדד מערכה וכו' לאהובי האלוף מהר"ר פלוני יצו ה' אתך את הברכה. ואחר פריסת השלום באתי בשורתיים להפצרת הר"ר אברהם ולאקבת מכ"ת.

אף כי פתב מהרא"י ונמשכים אחריו כל האחרונים שאין דרכו להשיב לאחד מן הצדדים
בדיני ממונות אם לא שנתקבל מב' צדדים או להרב שהוא דיין בדבר. מ"מ אחרי שדין
זה אינו נוגע לדין מדיני ממונות.

גם אין משאי ומתני עם א' מן הצדדים רק מדי דברי בו במכ"ת. ע"כ מנוקה אני מעון
זה.

גם חשתי לכבודו פן יהיה לבזו כי מעוף השמים יוליך את הקול. תמיה לי על מכ"ת על
אשר פסק שר' אברהם לא יעלה לספר תורה ארבעה שבועות.

גם שיעברו מעליו דרך עץ החיים ליקח סגן ממנו מפני שעלה מעצמו. הנה ידוע מנהג
כל ישראל והוא מנהג תורה שהיאר צייט הוא חיוב לקרות בתורה.

ועיין בלבוש אורח חיים סימן קל"ג ומנהג כזה פשיטא דמנהג הגון הוא ואין לשנות.
וכבר פתב מהרי"ק שןרש ט' לנדון דידיה דמאחר שפתוב בספר תניא מיקרי מנהג
נתיקין.

והוא הדין וכל שכן הקא שנמצא פתוב בספר. גם הוא מנהג בקרב כל ישראל מקום
שלאשון אשכנז נמצא בין היהודים מפל שכן שנקרא מנהג נתיקין ואין להקשות מהא
דתנו בהניזקין פהו קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל תלמיד חכם הממנה
על הצבור כו' א"כ ש"מ שנה דין המשנה להקדים הפרנסים.

ויאר צייט אינו אלא מנהג. מ"מ מנהג כזה מבטל הלכה ודין התלמוד.

כמו שהארכתי בחיבורי נ"ש סימן כ"ז דגם דין התלמוד אינו אלא מנהג. בזה אמרינו
מנהג מבטל הלכה ודין התלמוד.

ועוד שהמנהג זה נוגע ליקרא דשכבי ומזה לא דברו חכמי התלמוד. ועוד דדין התלמוד
לקרוא הפרנסים הממונים על הציבור ואח"כ גבאים וכו' זה אינו נוהג ברוב מקומות
בינינו האשכנזים שקונים המצות שקורין לס"ת למי שישיר בעיניו.

משא"כ המנהג שהיאר צייט הוא חיוב נוהג בכל מקום שלאשון אשכנז בין היהודים.
ואפשר שגם בשאר מקומות נוהגין מנהג זה.

ואף באשכנז שנוהגין לקרוא לס"ת הפרנס תחלה וכו' אינו אלא בשבת ראשון לחודש
ובשבת הבא קורין למי שלא עלה בשבת ראשון והפרנס הוא כאחד העם. וא"כ עכשו
אין עילוי להפרנסים והזקנים מחמת דין המשנה.

וליהיאר צייט יש לו עילוי שהוא נוהג בכל מקום כדאמרן. ופשיטא דבמילתא כי הא עביד
אינש דינא לנפשיה דאין לה פסידא גדול מזה דהוא פסידא דלא הדר.

וא"כ איך היה מחייבו מכ"ת בשביל דעביד דינא לנפשיה ועמד לקרות בתורה שלא
מדעת בעל הסגן. ואם היה ממתין עד שקרא הסגן פרצונו ולא קרא אותו לספר תורה
מה היה תועלתו אם היה בא אחר פן בקובלנות באשר כבר נד ונד ומענות לא יוכל
לתקון.

ועוד נהי דאָדעם יכול למחול על כבודו. ואפילו ת"ח או נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול.

אבל אין אדם יכול למחול על כבוד אחרים אפילו בפחות שבציבור כמ"ש מהר"ם מינץ סימן ו'. מכ"ש מי לא יחוש על כבוד אבותיו שוכני עפר.

וכ"כ להדיא מהרא"י בפסקיו שלענגן בןששת שאין למחול אם נוגע לכבוד אבותיו. ועוד דנדון של מהרמ"א הנה באחד שלא רצה לקרות הפרנס חנדש מאחר שבשאר קהילות אינו מנהג.

וגם שאר כל הפרנסים מחלו כל כבודם. ופסק דעל כבוד עצמם רשאין למחול אבל לא על כבוד אחרים.

גם חזק המנהג שנכון הוא לקרות הפ"ח אף על פי שבשאר קהילות אינו מנהג. א"כ מכ"ש שאין רשאי למחול על כבוד אבותיו, וגם הוא מנהג כל ישראל שהיאר צייט הוא חיוב.

ועוד בר מן דין אף אם לא הנה יאר צייט אם קראו לס"ת בשמו לראובן ועלה שמעון וקרא אין להענישו כדאיתא להדיא בתוספות פרק פסוי הדם דף פ"ז ו"ל ואחד שעמד במקום חבירו לקרוא בתורה בלאו האי טעמא פטור ואפילו תפס מפקינו מיניה משום דכולם חייבין בקריאת התורה אפילו אם עלה במקום כהן פטור עכ"ל.

א"כ מכ"ש דפטור אם עלה ישראל במקום ישראל אחר שלא הנה סדרו של זה וכ"ש זה שעלה במקום שראוי לעלות שהוא חיוב יאר צייט כ"ש שבדין עשה מה שעשה. וא"כ מאד הפריז מכ"ת על המדה לגזול ממנו כל אותן ברכות התורה שמנע מכ"ת ממנו עד הנה ואדרבה שפגגדו שהוא הסגן הנה ראוי לעונש זה מדה במדה.

יען כי עזב ה' והלך מן הס"ת. ואם האדם חטא ס"ת מה חטאה למה בייש את הס"ת וקיים בעצמו ועונבי ה' יכלו ח"ו.

אף חלילה לי להטיל עונש על הבעל סגן גם כי אין הדבר מוטל עלי. אף מכ"ת קיים המקרא ועשית לו כאשר זמם וגומר וק"ל.

או במקום דליכא לאישתלומי מהאי וכו' והאי דינא לאו דינא הוא. ואם לחשף אדם לומר מאחר שהוא באתרא חדתא דעדיין אין שם מנהג קבוע לא רצו לקבוע מנהג זה.

על זה לו אשיב דלאו טענה היא זו דלאו כל פמינייהו לקבוע מנהג חדש או לעקר מנהג ישן שהוא נוהג במקום אחר. בפרט מנהג הגון כזה שהוא כהלכה.

אם לא מדעת פולם בהסקמת חבר עיר. ולא כפי רצון איזה יחיד לפי שעה רק שהסכימו על כך הרב והקהל.

כדאיתא במרדכי והוא מבואר בכמה מקומות בפוסקים. ואף אם יש בידם לשנות להבא מ"מ כל זמן שלא שינו את המנהג אין לעונש לזה שקיים המנהג הישן שנוהגין בכל מקום.

ולבי אומר לי שאפילו ביד הקהל והרב אין פח לבטלו מאחר שנוגע לכבוד שוכני עפר. ואם יאמר מכ"ת שפדין עשה מאחר שגם אחיו של ר' אברהם עלה לתורה ואין הבעל סגן מחוייב לקרות שניהם.

גם זה אינו דכתוב במנהגי מהרר"ח ט והוא מש"ת מהר"מ מינץ סימן פ' דמי שיש לו עשרה בנים וא' הניח בן א' חולקים הקדישים לפי הנפשות. פי מזלו של זה גורם שהניח בנים הרבה לומר אחריו קדיש.

וה"ה לענן חיוב יאר צייט דין א' להם. וגם אין לחלק בין קדיש לקריאת ס"ת דמ"ש ואדרבא קריאת ס"ת עדיף מקדיש פידוע ממעשה דר"ע.

מכל הלין נשמע שמה שעשה ר' אברהם פדין עשה. וכתב מהר"י קלון שורש י' דמי שטעה בפסקי הגאונים שלא שמע דבריהם וכשאמרו לו פסק הגאון ישרו בעיניו טועה בד"מ וחוזר ולא מיבעיא פסקי הגאונים אלא אפי' חכמי כל דור ודור עכ"ל.

וע"כ יודה מכ"ת על האמת פדין כל חכם ויודה ולא יבוש דלא עדיף מכ"ת מרבא פרק התינוקת. וכן בעירובין פ' המוצא תפילין דף ק"ג הדר אוקים רבא וכו'.

וכן בפרק במה בהמה דף ס"ג פי סליק רב דימי מנהרדעי שלח להו דברים שאמרתי לכם טעות הן בדי. וע"כ אל ימנע הטוב ממנו ולקרותו לס"ת.

ואל יתרעם מכ"ת עלי פי לטובה פונתי. גם פי בא אלי בתרעומות פי הקרע הכרעתי אותו פחת בית דינו דמכ"ת ואני הייתי בעוכריו.

פי תיקף באותו פעם אמר אלי שמכ"ת שונא אותו ומתירא פן יקח נקמתו ממנו. ועכשיו בא אלי בתרעומות ואמר באשר יגורתי יבא לי ובתר דידי קא אזיל ואמי.

ע"כ גליתי אונן מכ"ת. ושלום מאהובי ד"ש הצעיר שמואל סג"ל: וכן הניח לו העונש.

אמנם לאחר זמן חזר ועמד על דבריו הראשונים וביקש לעשות סניגורין לדבריו בכמה דברי שטות ובורות. ועיקר יסודו שר' יעקב גיסו הם זקנים ורוב בגין.

ויאר צייט הוא מנהג גרוע ולא ידחה יאר צייט שהוא מנהג גרוע לדין תורה משנה דהנזקין אני אומר באמת אינו מנהג גרוע. ואותו הדין פגבור עורף מלחמה בלא כלי זין.

לתלות דינו ברוב בגין. אין לו ענין.

וזו לו מן התורה מנין. כמדתה שמדבר פסומא בארובה ואין לו ענין.

פי מנהג ותיקין הוא באשר פתבתי. ומה שתלה טעמו ברוב בגין אין לו ענין כלל.

ועיין בחבורי נ"ש סימן כ"ו בברתי באיזו ענין יש להלך אחר רוב בגין ורוב מנין. וכן הא דהנזקין פהן קורא ראשון אינו אלא מתיקון העולם.

דאינו מדינא ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה כמ"ש הב"י בא"ח בשם הרמב"ם. והא דקדיש של יאר צייט דינא הוא וכמ"ש ועיין בנ"ש סימן הנ"ל.

ואחר כך כשפאתי אני למקום שהוא תקנתו להם מילתא דשני לתרניניהו. שא' מן האחים יהיה חיוב.

והב' יעלה למפטיר וקנבתי לו מה שיתן לצדקה עבור מפטיר ואין רשות ביד א' מן הקהל ליקח מפטיר ממנו ע"י שיעלה אותו בדמים. וה' יצילני משגיאות נאם הצעיר שמואל: שאלה לט עובדא בא לפני ב' פעמים והנחתי לברך חולה בב"ה פה ק"ק שטיינג.

והחולה היה בישוב אחר מהלך שעה ניותר מפאן דהיגנו מחוץ לתחום הרבה. ולא השגחתי עצמי במה שפתבבלקוטי מהרי"ל שאין לברך חולה במקום שאינו שם שמה כבר מת או הבריא.

ותמכתי יתדוטי על מה דאיתא במשנה פ' כל הגט המביא גט והניחו זמן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למ"ה אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים.

השולח חטאתו ממ"ה מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים עכ"ל. והשתא הדברים ק"ו ומה התם בשולח גט שמה כבר מת ונשאת יבמה לשוק בל"ח.

וכן תרומה שהוא במיתה. וכן בשולח חטאתו ממ"ה שמה כבר מת ולמיתה אזלא והיה מביא חולין בעזרה אפילו הכי נותנין אותם בחזקת שהוא קיים.

מכ"ש שאין פאן איסור כלל לברך החולה שהרי אין מברכים שום ברכה שהיה לנו לחוש לספק ברכה לבטלה. וא"כ למה לא נברך החולה במקום שאין החולה שם.

ואין להשיב ממתינתין פרק הרואה השומע קול צנוחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא אלו בני ביתי. היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רבון שתלד אשתי זכר הרי זה תפלת שוא.

שאני התם דהתם הוי נדאי תפלת שוא. משא"כ ה"א הוי ספק תפילת שוא וספק נפשות להקל.

שמה עדיין חי ושמה נוכל להצילו על ידי תפלה. וגם אין לדחות ראיתי דלעיל מהא דאתמר עלה אמר רבה ל"ש אלא זמן שלא הגיע לגבורות.

וחולה שרוח חולים לחיים. אבל גוסס שרוח גוססים למיתה לא.

וא"כ ה"נ מסתמא לפעמים מברכין חולה סמוך לגסיסה. מ"מ אין לדחות דהתם הוי דאורייתא לאו או מיתה או פרת לכן אם הגיע לגבורות או גוסס אין נותנין אותו בחזקת שהוא קיים.

משא"כ פאן שאין פאן בית מיוחד איסור כלל רק לחששת ספק תפלת שוא וספק נפשות להקל כדאמרן. ומכ"ש לתירוץ קמא דאיתומב רבה דאפילו זמן שהגיע לגבורות נמי נותנין אותו בחזקת שהוא קיים.

וא"כ ה"ה אפילו לגוסס. וא"כ לפי זה אפי' גוסס שרוח גוססין למיתה שנותנין אותו בחזקת שהוא קיים ומכ"ש דמותר לברך חולה גוסס.

וכ"ש חולה שאינו גוסס. ואף שאיני מחליט לברך חולה גוסס.

מ"מ פשוט לברך חולה שאינו גוסס במקום שאין החולה שם. ומהרי"ל שכתב שאין לברך חולה במקום שאין החולה שם מטעם שמא הבריא או מת מסברא דנפשיה פתב כן.

הנראה לע"ד פתבתי וה' יצילני משגיאות. נאם הצעיר שמואל סג"ל: ואין להקשות דמהא דתרומה או בשולח חטאתו ממ"ה אין ראיה דהתם איירי בבריא ובבריא לא חיישינן למיתה פדאיתא ריש יומא.

ולכן אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים וכן בשולח חטאתו וכו'. זה אינו דלמת פתאום לא חיישינן.

אבל באריכות הזמן פגון בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בתרומה כל משך הזמן שהוא במ"ה נאפילו הכי לא חיישינן למיתה וכן משמע שם ברש"י ותוספות. ועוד מי לא איירי נמי הסיפא ומציעתא ג"כ בחולה.

ואת"ל מציעתא וסיפא אין ראיה. מ"מ ראיה גמורה מרישא דמתני'.

ויהי דוד בכל דרכיו משפיל וה' עמו שהלכה פמותו בכל מקום: שאלה מ שלום טוב לרב טוב מרבון טוב דמטוביה מטיב לדידיה ומטיב לאחרוני עדני ועצני. יושב בשבת תחכמוני. האלוף המרום ר"מ ור"ג נ"י ע"ה פבוד הרב מהור"ר שמואל סג"ל נר"ו. אשרי יולדתו והורו.

לעד זנח אורו. אותיותיו המסולאות בפז בדעת של תורה האירו על עבר פני.

וצהבו פני. על אשר ראיתי למע"ל שפוננתו בכל לירד בעומקא של הלכה לישא וליתן בזה אמת היא בפיו עד אשר מברר דבריו בשמלה.

בשבע דרישות נחקירות היטב היטב ומהראוי הנה לבוא באריכות ולהשיב למע"ל על כל פרט ופרט ולהשתעשע בהם באהבים כאמרם את זה בסופה. אכן אבוא בקצרה מחמת טרדות התלמידים ובני ישיבתי אלי יום יום ידרושון בגפ"ת ובחילוקים הנהוגים בהתחלת הזמן גרמא.

בהכרח לבא בקצרה בכל מאי דאפשר. והנה תחלת דינו של אדם בדבר משא ומתן אשר שאל מע"ל כענין בדבר גביות שכירות ב"ה.

אני תמה על מע"ל אשר תהא אקנקני באשר שפכר יצא הפס"ד לאור ע"פ סברת מע"ל. ורוב דברים אלו תלויים יותר במנהגים ושיקול הדעת כמבואר בפוסקים וביותר בת"ה סימן שמ"ב.

ומע"ל לפי שכלו הנה המציא פסק על זה במגילה עפה לפעמים בראיות ולפעמים באומדנות. מה מצא מע"ל שוב בי שמשש את כלי בזה בדברים שאין להם עיקר ושורש בתלמוד ערוף.

כי אם מה שנמצא במרדכי ובאחרונים בשם מהר"מ ז"ל. וסבור הייתי שלא להטפל בזה כלל להשיב דבר או חצי דבר.

אָמַנְם לְהוֹצִיאָו חֶלֶק אִי אֶפְשָׁר מֵאַחַר שְׁמַע"ל רָצָה לְעַמּוֹד עַל דַּעֲתִי בְּזֶה. אָכֵן בְּקִיצוֹר מוֹפְלָג כִּי הָעֲרִיכוֹת בְּזֶה הוּא לְמוֹתֵר וְאַתְחִיל וְאוֹמֵר הַדָּבָר כְּדָבָר בְּרוּר כְּבִיעֵתָא בְּכוּתִחָא.

דְּמָה שְׁעַמַּד מַע"ל עַל דְּבָרֵי ת"ה שְׁפַתְבּ בְּרִישׁ הַתְּשׁוּבָה דְּדַעַת הַר"א דְּאַזְלִינָן בְּמַסִּים אַחַר מְנַהֵג הָעִיר אַף שֶׁהוּא נֶגֶד הַהֲלָכָה בְּמְנַהֵג קְבוּעַ וְכו'. וּבְסוּף הַתְּשׁוּבָה הִבִּיא דְּבָרֵי מַהר"מ אַף אִם עַד עֲכָשְׁיוֹ נִהְגוּ מֵאַלְיָהוֹן שְׁלֵא לִיקַח הַמַּס כּו' יְכוּלִין מְקַצְתָּן לֹאמַר וְכו' וְהָעֲרִיף מַע"ל בְּזֶה.

וְדַאי דְּבָרֵי מַהר"מ אֵינְרֵי בְּדָבָר שְׁאִינוּ מְנַהֵג קְבוּעַ שְׁמַעוּלָם לֹא נִתְאַסְפוּ הַצִּיְבוּר וְעַסְקוּ בְּזֶה בְּדַרְךָ מִשָּׂא וּמִתָּן שְׁיִהְיֶה מְנַהֵגִם כִּף אֵלָא שְׁמַאֲלִיָּהוֹן נִזְדַּמְּן הַדָּבָר שְׁלֵא לְהַעֲרִיף מִמַּעוֹת אַחֲרֵים.

אָבֵל כָּל הֵיכָא שְׁנִתְאַסְפוּ הַצִּיְבוּר אוֹ ז' טוֹבֵי הָעִיר עִם הָרַב וְת"ח וְעָשׂוּ מְנַהֵג וְגַם נִהְגוּ כִּף ג' פְּעָמִים וְדַאי אֵין יַחֲיד אוֹ אֶפְלוּ רַבִּים יְכוּלִין לְבַטֵּל עַד שְׁיִתְאַסְפוּ שְׁנִית וְיִסְפְּימוּ בְּנֵלָם לְבַטְלוּ.

וְתַדַּע דְּהָא בְּמֶרְדְּכֵי גּוֹפָא רִישׁ פְּרָק קַמָּא דְּב"ב ס' תַּע"ד בְּשֵׁם מַהר"מ פְּתַב בְּאִם לְתַת מַס מִן הַבְּתִים וְכו' דָּאִם יֵשׁ מְנַהֵג קְבוּעַ שְׁלֵא לְתַת אֵין צְרִיכִין לְתַת. אַף שַׁע"פ הַדִּין הַכְּרִיעַ שָׁם בְּאִם אֵין מְנַהֵג קְבוּעַ דְּצָרִיף לְתַת מַה שֶׁהוּא לְצוֹרֶף בְּנִין חוֹמַת הָעִיר וְכו' ע"ש וּבְהַדְיָא פְּתַב הַמֶּרְדְּכֵי בְּשֵׁם ר"ת פְּרָק הַגּוֹזֵל בְּתַרָּא סִימָן קַע"ט וְז"ל מַה שְׁרוּצָה רְאוּבֵן לְתַת מִשָּׁל אַחֲרֵים מַעֲתָה וְהַלָּאָה וְשְׁמַעוֹן מְעַכְבַּב הַדִּין עִם שְׁמַעוֹן וְכו' דְּהָא דְּאַמְרִינָן וְרַשָּׁאִין בְּנֵי הָעִיר וְכו' ה"פ וְרַשָּׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ וּלְהַפְסִיד מְמוֹן כּו' וְהַתְּנוּ בִּינֵיהֶם לְדַעַת בְּנֵלָם שְׁנִתְרַצוּ בְּתַחֲלַת הַתְּקַנָּה וְעַתָּה עוֹבֵר עָלֵיו כּו'.

אָבֵל לְהַפְקִיעַ שְׁלֵא מְדַעַת בְּעָלִים אָסוּר אִם לֹא עַל יְדֵי הַפְּקָר ב"ד וְצִיְבוּר עַכ"ל. וְהָרִי זֶה מְבוֹנָר דְּכָל הֵיכָא שְׁנַעֲשֶׂה מִתְחִלָּה תְּקַנָּה וּמְנַהֵג שְׁיִתְנַהֲגוּ בְּמַסִּים שׁוּב אֵין שׁוּם אַחַד מֵהֶם יְכוּל לְשַׁנּוֹת אִם לֹא מְדַעַת בְּנֵלָם.

וְהוּא שְׁמָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּתַחֲלִלָּה הִיָּה ע"פ הַסְּפָמַת כָּל הַצִּיְבוּר כָּל הֵיכָא דְּלִיכָא חֲבַר בְּעִיר כְּמְבוֹנָר בְּהַנִּי תְּרִי טְבַחֵי. אָבֵל כָּל שְׁלֵא נְשָׂאוּ וְנִתְּנוּ וְהַסְּפִימוּ עַל זֶה רַק מֵאַלְיָהוֹן וְדַאי לֹא מִיְקָרֵי מְנַהֵג.

וּמִזֶּה אֵינְרֵי מְהַר"ם הַנֶּז"ל בְּסוּף תְּשׁוּבַת הַת"ה. וְאַגַּב גְּרָרָא אוֹדִיעַ לְמַע"ל שְׁלַכְאוּרָה לְדִינָא רַבִּינוּ תָּם הַנֶּז"ל דְּהַגּוֹזֵל דְּפוֹטֵר מְמוֹן אַחֲרֵים וּמְהַר"ם רַפ"ק דְּב"ב מְחַיֵּיב לִיתָן חֲלוּקִים זֶה עַל זֶה וְכַמ"ש מוֹר"ם בַּהַג"ה ס' קַס"ג.

וְכ"כ בְּהַדְיָא גַּם בַּס' גְּדוּלַת מְרְדְּכֵי בְּב"ב ע"ש. וְכַתְּבִיתִי זֶה לְהוֹצִיא מְדַעַת בְּעַל ש"ג רַפ"ק דְּב"ב וּבְתִשְׁבַּת מַהר"מ מִינְיָן סִימָן א' שְׁפַתְבוּ כְּפִאן דְּבָרִים תְּמוּהִים.

וְנַעֲלַם מִבְּעַל ש"ג דְּבָרֵי הַמֶּרְדְּכֵי דְּב"ב בְּשֵׁם מְהַר"ם שְׁפוֹסֵק לְהַדְיָא לְחַיִּיב לִיתָן מִמְמוֹן אַחֲרֵים וְהִיא הַתְּשׁוּבָה שְׁהִבִּיא הַת"ה בְּסוּף דְּבָרֵיו שְׁהִבִּיא מַע"ל בְּתַחֲלִילַת דְּבָרָיו דּוּק וְתַמְצָא. נִחְזוֹר לְדְּבָרֵינוּ דְּדְּבָרֵי הַת"ה בְּרוּרִים דְּכָל שְׁהַסְּפִימוּ תַחֲלִילָה בְּדַרְךָ מִשָּׂא וּמִתָּן וְנִהְגוּ כִּף ג' פְּעָמִים פְּשִׁטָּא דְּלִית דִּין וְלִית דִּינָן דְּלֹא יוֹכֵל יַחֲיד אוֹ רַבִּים לְשַׁנּוֹת שׁוּם דְּבָר מְנַהֲגוֹת שְׁנַהֲגוּ אַחַר הַהַסְּפָמָה.

וְכִי פָסַק מְהֵרָשׁ"ל ב"ב"ק פָּרָק הַגּוּזֵל. וְהָרַב מֵהַר"ר שְׁלֵמָה פֶּהֶן בְּתוֹבוֹתָיו וְהַרְבֵּה מְהֵאֲחֻרוּנֵיהֶם.

וְרֵאִיתִי בְּדִבְרֵי מַעֲלָתוֹ שֶׁמַּע"ל כּוֹפֵל וּמְשַׁלֵּשׁ בְּדִבְרָיו וְתוֹלֵה דוֹקָא וְשֹׁפְתוֹ הַתְּקִנּוֹת וְהַסְּפָמָה בְּפִנְקֵס הַקֶּהֶל. וּבָאֵם לֹא נִכְתַּב הַתְּקִנָּה אֶף שֶׁנִּהְיָה כֵּן לֹא מִיִּקְרֵי מִנְהַג.

וְלֹא יָדַעְתִּי מֵהַ תְּלוּי בְּכַתִּיבָה וְתַנָּא הַפּוֹתֵב הָאוֹמֵר קָרִי לִיָּה כִּי מֵאַחַר שְׁמוֹדִים פְּנֻלָּם שֶׁנִּצְעָשָׂה בְּתַחֲלָה בְּהַסְּפָמָה כְּדִין אֶף שֶׁלֹּא נִכְתַּב הֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִים בְּאַמִּירָה וְאַנּוֹן דּוֹרְשִׁין ל' הַדְּיוֹט אֶף שֶׁלֹּא נִכְתַּב פְּאִילוֹ נִכְתַּב כְּמִבְּנֹאֵר בַּפ' הַמְּקַבֵּל וּבִטְח"מ ס' מ"ב.

וּכְבָר פָּתַב הַת"ה שֶׁם דְּנוּכַל לְבָרַר הַמְּנַהֵג בְּעַד מְפִי עַד וּבְפִסּוּלֵי עֲדוּת וְכו'. וְדָבָר זֶה פְּשׁוּט הוּא עַד שֶׁלְּרֹב פְּשִׁיטוֹת א"צ לְהֵאָרִיךְ בְּרֵאִיוֹת ע"ז.

אֵעִפ"כּ מִצָּאֵתִי אֵת שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי לְהִדְיָא בְּתוֹשִׁיבַת ר' יוֹסֵף מְטְרָאֲנִי בְּחֶלֶק ח"מ סִימָן נ"ו שֶׁנִּכְתַּב לְהִדְיָא לְסִתְרָר טַעַם מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁהַתְּקִנָּה וּמִנְהַג אֵינוֹ כְּלוּם מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִמְצָא כְּתוּבָה בְּפִנְקֵס וּבְסִפָּר וְכַתַּב בְּפְשִׁיטוֹת דָּאִין בְּדִבְרָיו כְּלוּם וְהוּא בְּרוּר.

שׁוּב רֵאִיתִי שֶׁפָּתוּב בַּש"ג רַפ"ק דב"ב וְרֵאִיתִי לְהַעֲתִיקוֹ בְּכָאן שֶׁמִּשְׁמַם נִתְבָּרַר נ"ד וְנ"ל דִּין הַג' עִיר יִשְׁנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִנְהַג קְדוּם מְרֻצוֹן פְּנֻלָּם שֶׁכּוֹפִין זֶה אֵת זֶה לְקִיָּים מִנְהַגָּם. וְאִם הִיָּה אֶחָד מֵהֶם רוֹצֵה לְשַׁנּוֹת הַמְּנַהֵג אוֹ אֶפְיִלוֹ רַבִּים רוֹצִים כּו' יִכּוֹל הַיְחִיד לְעַכֵּב עַלִּיהֶם וְאִין יְכוּלִים לְכוּפּוֹ לְשַׁנּוֹת מִנְהַגָּם בְּמַסִּים אֵלָּא מִדַּעְתּוֹ כּו'.

וּבְסוּף דְּבָרָיו מְסִיָּים וּלְפִי דַעְתִּי דְּלִיכָא דְּפָלִיג בְּזֵה דְּבַכָּל עֲנִין אֵין יְכוּלִין לְכוּף לֹא אֵת הַיְחִיד וְכו' לְשַׁנּוֹת מִנְהַגָּם הַקּוֹדֵם וְאֶפְיִלוֹ שֶׁלֹּא הַוּבָרַר שֶׁיְהִיָּה הַפֶּסֶד מִמּוֹן לְזֵה הַיְחִיד כּו' ע"ש. וּכְבָר נִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי ת"ה וּמְהֵרָשׁ"ל דַּג' פְּעָמִים אַחַר הַסְּפָמָה מִיִּקְרֵי חֻזְקָה וְשׁוּב אֵין אֶחָד מֵהֶם יְכוּל לְשַׁנּוֹת מִנְהַגָּם אֶף שֶׁלֹּא נִכְתַּב בְּפִנְקֵס.

וּא"כ יֵצֵא הַדְּבָר לְאוֹרָה בַּנ"ד דָּאֵם הִיָּתָה הַהֲנַהֲגָה קְדוּמָה בְּמִנְסָכָם הַצְּיָבוּר לִיתָן ח' ר"ט עַל אוֹפְנִים הַמְּבֹנְאָרִים בְּשֵׁאלָה וְנִהְיָה כֶּף ג"פ. וְכֵן בְּהַסְּפָמָה שְׁנִיָּיה וּשְׁלִישִׁית בְּגִבִּית ד' ר"ט דְּוִדָּאִי אֵין שׁוּם אֶחָד מֵהֶן יְכוּל לְשַׁנּוֹת.

וְאִם לֹא יְכוּל לְהַתְּבָרַר אֵלָּא מִעֲצָמָן שֶׁלֹּא בְּדִרְךְ הַסְּפָמָה וּמִשָּׂא וּמִתָּן נִהְיָה כֵּן הַדִּין עִם מַע"ל. אֲכֵן הוּא רְחוּק בְּעֵינֵי שְׁכַמָּה שְׁנִים הִיָּה לָהֶם כָּל כֶּף גִּבִּיּוֹת שֶׁלֹּא בְּהַסְּפָמָה וּבְרֻצוֹן.

וְהַדְּבָר תְּלוּי בְּקוּלָר צְוֹנָאֵרוֹ דְּמַר וּבְנִדָּאִי לֹא יֵאָוָּה וְגו' וְאֵין דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְתוּקָן יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ. וְדִי בְּזֵה: שְׁאֵלָה מֵאֵי שֶׁהוּא אֵיטֵר יָד וְאֵין לוֹ תְּפִילִין וְרֻצָּה לְהַנִּיחַ תְּפִילִין שֶׁל מִי שֶׁאֵינוֹ אֵיטֵר יָד שֶׁצָּרִיךְ לְהַסִּיר הַרְצוּעָה לְהוֹצִיאָהּ לְחוּץ מִהַמְּעַבְרָתָא וְלְהַשִּׁימָה בְּצַד הַשְּׁנִי.

אֵי שָׂרִי לְבָרַךְ עַלִּיהֶן מֵאַחַר שֶׁהִיוּ דָּאִינָה עוֹמְדֵת פְּתִיקוּנָה שֶׁצָּרִיכָה לְהִיּוֹת עוֹמְדֵת כְּנֶגֶד הַלֵּב וְעַכְשָׁיו הוּא מְהוּפָכֵת מְכַנְּגֵד הַלֵּב. אוֹ אִם צָרִיךְ לְתַקֵּן הִיוּ ד' תַּחֲלָה: תְּשׁוּבָה נ"ל דָּאִין לְהַקְפִּיד.

וְרֵאִיָּה מַמ"ש בַּת"ה ס' מ"ט דְּבַנֵּי רֵינִים וְאֵגְפִיָּהֶן נוֹהֲגִין בְּתַפְּיִלִין שֶׁל יָד לְתַקֵּן אוֹתָהּ בְּקִשְׁרָה שֶׁלָּהּ כְּשֶׁמִּנְיָחִין אוֹתָהּ בְּזֵרוּעַ הַמְּעַבְרָתָא שֶׁבָּהּ הַרְצוּעָה עוֹבְרָת מְנוּחַת לְצַד הַפְּתִיף וְהַקְצִיָּצָה לְצַד הַיָּד.

ובגני אוסטרליה נזהגין לתקן איפכא שהקציצה מונחת לצד הכתף והמעברתא לצד היד. ואם אלו היו רוצים לשנות תפילין של אלו בקשר עד שתהפך להם הקציצה כמנהגם אי שרי למיעבד הכי.

וכתב דאין קפידא בדבר פולי האי אע"ג דשמע דא' מן הגדולים הקפיד בדבר ונתן טעם משום דצריף להניח הפרשיות תוף הבית בתפילין ש"י בענין זה שתהא תחלת הפ' פונה פנגד הלב פשהו מונחין בזרוע.

וי"א שתחלה פתיחת הפ' פלפי היד. והטעם משום דתפילין נגללין מסופן לתחלתן וצריכין שתהא תחלת הפ' מונחין נגד הלב או י"א פנגד הקורא וא"כ צריכין בני רייניס להניח הפ' בבית ש"י בענין אחר ממה שמניחין בני אוסטרליה ואעפ"כ כתב דאין להקפיד.

וכתב דאפילו את"ל שמעפבים בתפילין ש"ר. שאני התם דקאמר תלמודא בהדיא דצריף להניחן פסדר פנגד הקורא שבש"ר דרשינו וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליף אבל בש"י פתיב לה לאות ולא לאחרים לאות ולכן אין קפידא.

דלענין קריאה שייף להקפיד שיהיו פסדר נגד הקורא. אבל בשמימה שפנגד הלב לא שייף להקפיד בפתיחת הפ' שהלב אינו קורא בראייה ובפתיחתה אלא בהבנה דידיה ופתוח ונגלל הפל א' עכ"ל.

ה"נ אם באנו לדקדק כמו כן הנה אסור לאיטר יד להניח תפילין של איש אחר וכן להקפד. כי התפילין של כל אדם נגללין נגד הלב.

וא"כ אם איטר מניחן בידי ימין א"כ תחלת גלילת הפ' היא פונה לצד חוץ של אדם לצד ימין וכן להיפוף. ומימי לא שמעתי מי שהקפיד על כך.

אלא ע"כ שסומכין על דעת הת"ה. מכ"ש שאין להקפיד על היו"ד אם הוא אינה עומדת פנגד הלב.

הנראה לענ"ד פתבתי נאם הצעיר שמואל סג"ל: שאלה מב מע"ל בדק לן בלישנא בחוטי הלשון באם צריף לנקרם. ובאם שיש מנהג היפוף מזה אם יש לבטלו.

לא ידעתי ולא שמעתי מה שייף להסתפק במה שהוא גמרא ערוכה בפירק גיד הנשה דף צ"ג ע"א דינא ודלועא משום דמא. ואמרינן פירק הזרוע דף קל"ג ע"א חוטין שבלחי אסורין וכל פהו וכו'.

וכתב הר"ן בשם הראב"ד ורשב"א דחוטי הלשון הן בכלל דלועא. וכ"כ הטור וש"ע ריש סימן ס"ד ב"ד.

וא"כ במקום איסורא מי אמרינן מנהגא. אף דמהרי"ק שו"ת ט' כתב לסמוך אמנהגא אפילו במקום איסור נגד ההלכה.

ומביא ראיה מפירק הקומץ ע"ש. פבר הארכתי בתשובה אחרת דאין דבריו נראין לי.

דנדאי בכל מקום שיש ב' דעות חלוקות בגמרא כגון במזונה אם כותבין אותה פ' סתומות וכתב פתוחות אז שפיר פרכינן כינן דמנהג בסתומות ש"מ דהלכתא כמאן דס"ל בסתומות והיאך פסק רב פרש"א דס"ל בפתוחות.

אבל אם בנדאי המנהג אין לו שום סמך לאינה תנא או אמורא או ברייתא ואדרבא הוא נגד סתם משנה או תלמוד נדאי לא אזלינן בטר מנהגא ונה ברור. וכך מבואר בשאלות תשובות הרא"ש שהביא מע"ל.

ובקהלתינו ובכל מדינת פולין וליטא מנקרים אותם בלי פוצה פה. והני נשי דינן מנקרין אותם.

ובכאן ק"ק פירדא חקרתיה והשיבו שמעולם לא מוכרין לשון שלם פי אם הקצב חותף אותו לחתיכות קטנות ומוכר אותם במשקל וחותף כל החוטים. ומנה אפשר דנמשך גם הטעות במדינתכם ששכחו דין ניקור הלשון.

דקא מסקינן בפרק הזרוע שם ולא היא כו' אי לקדירה אי דמחתף ומלח להו מידב דניב עד פאן לשונו. אבל כשקונין לשון שלם נדאי מנקרין להחוטין.

וכן עמא דבר פאן ק"ק פירדא בפשיטות. ומע"ל טול מקל ונה על קדקוד מאן שמשמאן ומסרב לשמוע דברי אלהים חיים.

ויישר פתח שלא לתת מקום למנהגים גרועים: שאלה מג מע"ל התרעם על מחותני הגאון מהרש"ך על מ"ש בספרו בסמ"ן ש"א סעיף ה' ויש מתירין וכו' אלו ראה מע"ל ספר הב"י בכל מה שכתב בזה פי' הר"ר שמשון וקרא"ש ונהטור ושהרמב"ם חולק עליהם בפ' המשנה וכו' דהלכה ככל הב' משניות.

לא הנה למע"ל שום תרעומות על מחותני בזה פי' דבריו מבוארים. וכ"כ מהרי"ס בס' ב"ח.

גם רבו דמע"ל בס' טורי זקה כתב ממש פדברי מחותני. והן דברים ברורים.

ואין ספק אצלי שלא עיין מע"ל בגוף הטור וב"י: שאלה מג ועל דבר המענטלי של שעטנז שהתיר מע"ל לעשות ממנו פרוכת. אהו' אף שהרבה יש לפקפק על רבו דמע"ל שהחמיר בזה נגד דברי הגאונים משום פירוש הרמב"ם.

דלא דמי כלל דהרמב"ם איירי במטפחות שאוחזים בהם ס"ת כשאוחזין אותו דאסור לאחוז ערום וא"כ לא יהיו פלאים. אבל המענטלי דמי לפרוכת דמי יכריח להשמש ליטול על הידים.

ועוד ראיות אחרות יש להתיר. מ"מ כבר הורה זקן ואסר.

והמענטלי כבר יש לו קדושת תשמיש כמו פרוכת במקום שפורסין על הספר תורה או תחתיו כדאיתא בגמרא. נדאי במקומותינו שאין מכסין התורה בפרוכת ומיקרי תשמיש דתשמיש הנה נ"ל לאסור לעשות פרוכת מהמענטלי.

ומה שצייד מע"ל להתיר משום הקדש טעות שרי ליה מאריה למע"ל. דאטו מי לא קדוש קדושת תשמיש כשלבש בו הס"ת מדאורייתא אלא דרבנן גזרו שמה יכרוף נימא כו'.

ויפסקו אחרונים שלא להשתמש בו לכתחלה דשמא יהנה מהן. וכי בשביל זה יפקע קדושת גוף ממנו משום טעותו.

כיון דמדאורייתא פבר תפס הקדש לתשמיש ס"ת. ונהרי שנינו בתמורה דף כ"ז ע"ב האומר על בעל מום או בהמה טמאה הרי זה עולה לא אומר פלום ה"ז לעולה ימכר ויביא בדימו עולה.

ואמרין בגמרא ל"ש אלא בעל מום דלא חזי אבל אם אומר על נקבה דחזיא לשלמים הרי זה עולה וכו'. וכ"ש פשאומר ה"ז למענטלי או מענטלי דחזי מדאורייתא לתשמיש קדושה זו או קדושה אחריתא דלא פקע קדושתה ממנה בהלביש בה פבר הס"ת וקנאו מדאורייתא אף שאסור מדרבנן להשתמש אחר פה.

ולולי גודל הטרדא שפכתתי בריש דברי הייתי מאריך בראיות חבילות ע"ז אלא שאין הזמן גרמא. נא אהובי פנפשי אל ירע בעיני מע"ל שלפעמים לא הסכימה דעתי עם מע"ל.

כי אף שמע"ל אהוב לי. האמת אהוב לי ביותר ומיני ומיניה דמע"ל יתרונו שמעתא ויתקלס עילאה.

ומה מאד נפלאת אהבתו לי בהראות לי את רוב תפארת גדולתו. ושם מצאתי ענוותנותו. ודבריו דמע"ל ערבים לי. ובאם שיש למע"ל עוד משא ומתן בדבר זה יש עוד חזון למועד אי"ה להשיב למע"ל מפני הכבוד ולהודות על האמת.

כי זה הוא חשקי ותפלתי שינחני בדרך אמת. ולכשאפנה אי"ה אכתוב למעלתו ג"כ כמה ספיקות שיש לי בתלמוד ובפוסקים טעוני י"ג גוילי.

ובנה תפלה לאל חיי שיאריך חיים למע"ל וכסאו ירום ונשא. בברכה יאר ישא.

וירבה גבולו בתלמידים פחשקו וכחשק אוהב נאמן הטרוד מאד אהרן שמואל בלא"א המנוח ר' ישראל ז"ל מוילנא חותם פה פיורדא עש"ק פ' כי אנתה ראיתי צדיק לפני וגו' ישוע"ה יהי"ה לפ"ק: שאלה מד אומר שמואל הלוי.

דברי שאלתי אשר שאלתי להרב הגאון מהר"ר שמואל קאזידינאוור הלא המה כתובים על ספר נחלת שבועה שלי, וגם סתירה לדברי הרוצה לסתור את דברי פולם תמצאם שם בסיון כ"ז. בענין ב"ה של באמבערג.

ולכן לא חשתי על ההעמקה שלי להעתיקו בתוך כתבים אלו כי אפוכי מטרמא למה לי. אף חבל על דאבדין ולא משתכחין יען כי נאבד ממני.

ועי"כ נשכח ממני רוב ראיותי משאלות האחרות אשר השיב לי הגאון עליהם פמבואר מתוך דבריו הנ"ל. לכן אשיב פה בקצרה על איזה פרטים אשר לא הנכרתים בחיבורי.

גם כי לא היו פולם מענין ההוא. וגם על השאלות האחרות אשיב פאשר עם לבבי ויהנה בעזרי אלהי אבי.

ללמוד תורה לשמה ולא לקנטר לאויבי או לאוהבי. ואהא מחובשי ב"ה שחרית וערבית תחלת דברי פיהו של הרב הנ"ל סותרין.

שְׁפָתַי וְנִלְוֶה וּמִהָרְאוּי הִיָּה לְבָא בְּאַרְיִכוֹת וּלְהַשִּׁיב לְמַעַל עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרִט וּלְהַשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם בְּאַהֲבִים כּו'. נִרְאֶה שְׂאִין דְּבָרָיו אֵלּוּ אֵלָּא מִן הַשְּׂפָה וּלְחֻזֵן וְאִין פִּיּו וְלִבּו שְׂוִין.

כִּי אַח"כ תּוֹף פְּדִי דְיִבּוֹר פֶּתַח בְּהִיָּפּוּף וְנִלְוֶה וְסִבּוֹר הִיָּתִי שְׁלֵא לְטַפֵּל בְּזָה לְהַשִּׁיב דְּבָר אִו חֲצִי דְבָר וּכו'. מִזֶּה נִרְאֶה שְׁפָל חֻשְׁקוֹ לְהַשִּׁיב וְלֹא לְהוֹרוֹת גַּם לֹא לְהוֹדוֹת עַל הָאֲמַת.

לֹא פֶּאֶשֶׁר פֶּתַח בְּסוֹף הָאֲגָרַת לְכֵן לֹא כֵן אֲנֹכִי כִּי לֹא אוֹכַל דְּבָר לְשִׁלּוּם וּמִתּוֹף גְּנוּתִי וּכו' כִּי פִי וְלִבִּי שְׂוִין. מ"ש הָרַב נר"ו וּבְנָה כָּל יְסוּדוֹ שְׂאֵם נִתְאַסְפוּ הַצִּיבּוֹר אוֹ שְׁבַע טוֹבֵי הָעִיר עִם הָרַב וּת"ח וּכו' אִין יְחִיד אוֹ רַבִּים יְכוּלִין לְבַטְלוֹ עַד שְׂיִתְאַסְפוּ שְׁנִית וְיִסְכְּמוּ כְּוָלָם לְבַטְלוֹ.

וְכֵן הַחֲזִיק הָרַב דְּבָרָיו עוֹד בְּאַמְצַע פֶּתַחוֹ וְכַתְּבוּ וְכַתְּבִי שְׂאֵפִילוֹ אִם לֹא נִכְתְּבָה הַתְּקֵנָה בְּפִנְקָס וְהִבִּיא רֵאִיָּה לְדְבָרָיו. וּלְבִסּוֹף תְּלָה קוֹלָר בְּצִנּוּאֵרֵי יַעֲזוּ כִּי רְחוּק בְּעֵינָיו שְׁפַמָּה שְׁנִים הִיָּה לְהֵם כָּל כּוֹף גְּבִיּוֹת שְׁלֵא בְּהִסְכְּמָה וּכו'.

מִכָּל מְקוֹם חֲכָם בְּאַחֲזוֹר יִשְׁבַּחְנָה. כִּי פֶתַח וְדָאֵי לֹא יֵאֻנָּה וּכו' וְאִין דְּבָר שְׂאִינוֹ מִתְּקוֹן וּכו'.

אִיבְרָא דְכַדְבְּרֵי הָרַב כֵּן הוּא וּמִי כְּמוֹהוּ מוֹרָה דְּוִדָּאֵי אִם נַעֲשֶׂה בְּהִסְכְּמָה אִין לְבַטְלוֹ רַק אִם יִתְאַסְפוּ שְׁנִית וּכו'. אֲכֵן גַּם זֶה לֹא פְּלִא הוּא דָּאֵם הַהִסְכְּמָה נַעֲשֶׂה בְּתַחֲלָה עַל תְּנָאֵי שְׂאִין צְרִיף אַחַר כּוֹף לְהִתְאַסֵּף שְׁנִית.

כְּמוֹ שְׁפָתַי בַּת"ה סִימֵן שִׁמ"ב וּבִתְשׁוּבַת מְהֵר"ם בְּמִיָּמוֹן דְּהִרְבָּה פְּעֻמִּים עוֹשִׂין תְּקֵנָה לְזִמְן וְאִין בְּדַעְתָּם לְקוֹבְעֵם לְעוֹלָם. וְא"כ אִם נַעֲשֶׂה מִתְּחִילָה לְזִמְן אִין צְרִיף אַח"כ אִסִּיפָה שְׁנִית לְבַטֵּל הַהִסְכְּמָה אִאֵא מִזֵּו פֶּתַחוֹ הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ בִּיָּצָה דָּף ה' דְּאֶפִּילוֹ חֲרָמֵי צִיבּוֹר שְׁמִשְׁמִיִן לְזִמְן מְכִי עֶבֶר הַזֵּמֵן מִמִּילָא עֶבֶר וְאִין צְרִיף הִיתֵר.

וְא"כ אִם נֶאֱמַר דְּבִשְׁעָה שְׁעֵשׂוּ הַתְּקֵנָה הִיָּה כֵּן מִדַּעַת כְּוָלָם מֵאֵן יִימַר שְׁהִיָּה דַעְתָּם שְׁיִהִיָּה מְנַהֵג קְבוּעַ לְעוֹלָם. וְכֹאֲשֶׁר מוֹכַח ג"כ מִתּוֹף דְּבָרֵיהֶם שְׁפָל עֵינָר שְׁנַכְנַס מֵהֵר"א ו"ל בְּתַקְנָה זֵו הִיָּה דַעְתּוֹ לְשָׂמִים כְּדִי שְׁלֵא יִתְבַטֵּל הַתְּמִיד.

וְא"כ אַח"כ כְּשִׁיָּצְאוּ מִחֻשָּׁשׁ זֵה שְׁעֲכָשְׁיוּ כְּוָלָם עֲשִׂירִים וְאִין בִּינֵיהֶם עֲנִיִּים וִיכוּלִין לְשִׂאת אַתָּם בְּמַס הִיָּה הַדִּין חוֹזֵר לְמְקוֹמוֹ. וְאִף אִם נִכְתְּבָה הַתְּקֵנָה בְּפִנְקָס הִיָּינוּ יְכוּלִין לְבַטְלוֹ.

הֲלֵא פֶתַח הָר"ן בְּתְשׁוּבָה סִימֵן ע"ה שְׂאִין הוֹלְכִין אַחַר לְשׁוֹן הַכְּתוּב רַק אַחַר הַכְּוֹנָה. וְכֵאֵן הַטַּעַם יְדוּעַ שְׁלֵא הַתְּנַצָּה מֵהֵר"א ו"ל לִיתָן כָּל הַח' ר"ט הַשְּׁנִיִּים עַל הָעֵרָף רַק כְּדִי שְׁלֵא יִתְבַטֵּל הַתְּמִיד.

כִּי בְּאוֹתוֹ פַּעַם הָיוּ הִרְבָּה עֲנִיִּים וְרוֹצִים לְעֲזוֹב הַב"ה כַּמ"ש הַכָּל בַּנ"ש שְׁלִי. וְא"כ עֲכָשְׁיוּ שְׂיָצְאוּ מִחֻשָּׁשׁ זֵה פְּשִׁטָּא שִׁמְהֵר"א ו"ל עֲצָמוֹ הִיָּה יְכוּל לְבַטְלוֹ.

וְכ"ש שְׂאִין הַתְּקֵנָה כְּתוּבָה בְּסִפְרָ שְׁפָל אֶחָד לְכְבוֹד עֲצָמוֹ דּוֹרְשׁ. וְאִם נִבִּיא עֲדִיָּסָה מִתּוֹכָה כָּל אֶחָד יֵאֵמַר שְׁהַמְנַהֵג מִסְכִּים עִמּוֹ.

ומה שפכת הרב נר"ו שמיביאין עדיה מתוכה או עד מפי עד פבר פתבתי בזה כל הצורך
בחבורי נ"ש סימן כ"ז שזה אינו רק בחזקת הישוב נגד הנכרי הבא לגור. ומה שפכת
הרב ברהיטא דלישנא ותנא קרי להפכת האומר.

וכן מה שפכת הרב אף שלא נכתב הו הו הדברים הנקנין באמירה ונאנו דורשין לשון
הדיוט אף שלא נכתב פאילו נכתב פמבנאר פרק המקבל עכ"ל. לא לחנם אמרו חז"ל
חכמים הזקרו בדבריכם.

פי גם זה אינו. דדוקא גבי שטר אמרינו דדורשין לשון הדיוט ואף אם לא נכתב פאילו
נכתב מפל מקום עיקר הדבר נכתב.

משא"כ ה"א באלו התקנות לא נכתב שום דבר כלל. גם מ"ש הרב נר"ו אנב גררא
שלקאורה לדינא ר"ת הנ"ל דהגוזל דפוטר ממזון אחרים ומהר"ם דפרק קמא דב"ב
מחייב ליתן חלוקים זה על זה וכמ"ש מור"ם בסימן קס"ג וכו' וכתב הרב וז"ל וכתבתי
זה להוציא מדעת בעל שה"ג ריש פ"ק דב"ב ובתשובת מהר"ם מינין סימן א' שפכתו
פאן דברים תמוהים וכו' איברא דחילוקו ותירוצו הראשון של מהר"ם דחוק הוא מאוד.

אמנם חילוק השני דמחלק בין מהר"ם לר"ת נכון דהא דחייב מהר"ם ליתן משל אחרים
היינו במעות שהלנה לו הלנאה גמורה שיש לו רשות לעשות עם אותה הלנאה כל צרכו
אף למשתי ביה שיקרא והוי פשלו לגמרי ונעשה מטלטלין אבל בניו.

אבל ר"ת איירי בפלגא מלנה ופלגא פקדון דלא הוי פשלו דלא מצי למשתי ביה שיקרא
ולא נעשה מטלטלין אצל בניו ומש"ה אין צריך ליתן מזה עכ"ל. אכן האי דכתב דמצי
למשתי ביה שיקרא שפת יתר הוא.

ולעניות דעתי נראה לחלק דאם חייב הנה והנה ובכל שעה הגיע הזמן פדרה מי שיש
עליו נושים אז מנפין לו מסכומו. משא"כ מי שיש לו מעות בידו בדרה משא ומתן שגם
המלנה יש לו חלק בריוח והוא בידו לזמן קבוע חייב ליתן ממנו.

וכן משמע שם בת"ה דפעם אחד פכת והספדים אם גובין לפי המזון אין חילוק בין מזון
שלו למזון אחרים. ואח"כ פכת וז"ל פתוב בפסקי גדול אחד ישראל שהקיר מן הכותי
בגד או תבואה לזמן אם בא המס קודם לזמן צריך לתת עכ"ל.

מכאן משמע שאין מנפין לאדם מסכומו מה שהוא חייב לאחרים אם עדיין לא הגיע הזמן
לפרוע ולא נהגו הכי בארצנו אלא מנפין לו מה שהוא חייב בין לחולים וכו' אף אם לא
הגיע הזמן עכ"ל ת"ה.

אלא ע"כ יש לחלק אם יש בידו מזון אחרים במשא ומתן או שחייב הנה והנה ובכל
שעה הגיע הזמן שהנחשה בא לקחת. וכ"כ בסוף התשובה בת"ה דאם חייב לקרובו או
לאוהבו והדבר ידוע שלא יכריחוהו לפרוע כלל עד אשר יפרע הוא ברצונו ודאי כה"ג
אין לנפות לו מסכומו עכ"ל ת"ה.

הרי פועין מ"ש. וא"כ אין צריך לומר דפליג מור"ם על ר"ת.

דכל מה דאפשר לקרב הדעות שלא לעשותן חולקים אנו עושים כמ"ש הרב מ"ב סימן
ז'. אמנם ודאי דעת רמ"א דחולקין.

ומ"מ הספים רמ"א לדעת סבא ראשונה. ומ"ש שהוא רחוק בעיניו שפמה שנים הנה להם כל פה גביות שלא בהסכמה.

אם בעיניו יפלא בעיני לא יפלא כי בתנונה דלבהון אנה יתיבא. כמ"ש בני"ש שלי בענין הש"ץ ששכרו אותו על שלשה שנים ועשו בכינון פדי להערים לקבוע אח"כ מנהג מנה וכה"ג טובא ידענא.

ומ"ש הרב נר"ו בענין חוטי הלשון וכו' וכתב שלא ידע ולא שמע מה שיניף להסתפק במה שהוא ש"ס ערוכה וכו'. הלא מעיד הוא בעצמו מה שהבאתי מתוך תשובת הרא"ש דהמנהג שאין לו סמך לאיזה תנא וכו' דלא אזלינן בתר מנהגא.

ומה שהבאתי יותר ראיות נשכח ממני כי ההעמק נאבד ממני. ועיין בני"ש שלי סימן כ"ז תמצא היכא שיש לילה אחר מנהגא או לא.

לכן נדאי הדין עם הרב שאין לילה אחר מנהגים כאלו. ומה שהייתי מוכרח להיות מסתפק ושואל הוא פנתעצמו מאוד ולא רצו ליקח החוטין כי אמרו שלא שמעו ולא ידעו מעולם מנה ונהייתי בעיניהם כאילו אסרתי יונה.

דבר זה הביאני לידי שאלה אולי יש היתר בזה שלא ידעתי. אמנם מה שרוצה הרב לתלות בטעות מחמת ששאל בקהלתו ק"ק פירודא להקצבים ואמרו לו שמוכרין הלשון חתיכות עם הבשר.

וכתב שאפשר שמה נמשך הטעות במדינתו נדאי הוא להם למליץ יושר. אמנם לדעתי פשוט שהקצבים מיראת עונש כחשו לו ואמרו לו שמוכרין אותה עם הבשר חתיכות חתיכות וזה שגר מוחלט.

ובכל יום בעיני יפלא יותר כי סבור הייתי שאין זה המכשול רק במדינתו ואח"כ פשעברתי דרוך שאר מדינות להדפסה שם חקרתו ודרשתי בז' חקירות ודרישות ואפילו בקהלות אינם יודעים כלל להזהר מליקח חוטי הלשון כלל.

והקצבים מכ"ש שאינם יודעים מאומה. ולכן לא ידעתי מה ללמד סניגוריא עליהם: שאלה מה ומ"ש וז"ל מע"ל התרעם על מחותני הגאון מהרש"ך על מ"ש בספרו בס"א ש"א.

ומ"ש הרב וחולק על מהרי"ק שורש ט' דאין דבריו נראין. כבר ישבתי דבריו בחיבורי נ"ש בסימן הנ"ל בטוב טעם ונדעת שדבריו נכונים ואמתיים כאמיתה של תורה ע"ש.

גם הב"י בא"ח סי' קל"ה הביא דברי מהרי"ק אלו לפסק הלכה: שאלה מו ומ"ש על דבר המענטלי של שעטנז וכו'. אהו' אע"פ שהרבה יש לפקפק וכו'.

השבתי אני לו וז"ל אהו' אל ירע בעיני דמר כי בזה אני עומד על דעתי. אמנם מ"ש מכ"ת על מורי שהחמיר נגד דברי הגאונים משום פי' הרמב"ם.

תמיה לי עלה דמר נהי דאין לזוז מדברי הרא"ש משום כי' הרמב"ם. מ"מ היכא דיש ליישב דבחדא מחתא נינהו ולקרב הדיעות בכל מה דאפשר לומר דלא פליגי ניחא לן טפי מלומר כהן מחולקין.

וכאן מורי בעו"ז יישוב דברי אשיר"י דלא מייירי מזה. ולא ראה שום פוסק שחולק ואומר דהרמב"ם והאשיר"י חולקים בהקלטה.

א"כ מה לנו לצרה זו לומר דפליגי. אף שמכ"ת גילה בדעתו דלא מסתבר ליה טעמא דמורי ומכ"ת חביבים דבריו בעיניו פנתנו מסיני וכ"ש ככתובים בספר.

אמנם לא פתב מכ"ת מאיזה טעם לא נראין לו דבריו. ונהי דהרא"ש דרכו לחלוק על הרמב"ם כמ"ש מהרי"ו סימן ע'.

מ"מ מה טוב אם נוכל להשוות דעותיהן כמ"ש הרב משאת בנימן סי' ז' דיש להשוות דעות הפוסקי' ואפי' בדרך רחוקה ונפלאה רק שלא לעשותן חולקין. וכן מדרכי תמיד ת"ל אני מטריח להשוות דעותיהם בדרך נכון וקרוב לשמוע ולא בדרך רחוקה.

ומ"ש מר דהמענטלי דמי לפרוכת דמי יכריח להשמש לטול על הידים במחילה מכבודו שיהי עינינו הרואות שאין השמש נזהר. ואם נפשך לומר דדבר שאינו מתפונן הוא ומותר לא אכניס עכשיו לפלפול זה.

אף ראה נא מר בליקוטי מהרי"ל כשבא מהר"י סג"ל בבית פותי לא הקפיד וישוב על פרים כו' דאיסור דרבנן הנה ובלא מתפונן מותר. ושם פתב בהגהות בשם מהרי"ו דאסור לישוב על הפרים בבית פותי ש"מ דאפילו בדרבנן אסור שלא במתפונן.

וה"נ כאן במענטלי לא יהא אלא וילון שהוא רף דאסור ול"א דשלא במתפונן הוא. ומ"ש מכ"ת וכי משום זה יפקע קדושת גוף ממנו משום טעותו כיון דמדאורייתא כבר תפס הקדש וכו' והביא ראיה מש"ס דתמורה רגלה של זו עולה כו'.

אומר אני משם ראיה שאף אני לא אמרתי שהוא הקדש טעות גמור דא"כ הנה מותר אפילו להדיט בלא שאלה. אבל אנא לא קאמינא שהוא הקדש טעות גמור רק אנמדן דעתו דדעתו הנה להקדישו עכ"פ אף זה שהקדישו למענטלי הנה בטעות דאי הוי ידע שאסור מדרבנן להקדישו למענטלי לא הנה מקדישו רק לפרוכת.

וע"כ שרינן לעשות ממנו פרוכת אע"פ דמענטלי הוא תשמיש קדושה ופרוכת הוא תשמיש דתשמיש. ויעיין מר בהג"ה באשר"י רפ"ק דע"ז שסמכתי עליה תחילה.

ומה שתמה מכ"ת דאין זה הקדש טעות מאחר שמדאורייתא שרי. וכי מפני טעותו יפקע קדושת גוף ממנו.

אין זה תמיה שיהי ידוע בכל התלמוד שכל מה שגזרו חז"ל אפילו משום שבות העמידו חז"ל דבריהם אפילו במקום פרת כדאי' בפסחים פ"ח דף פ"ד. וכ"ש שהעמידו דבריהם במקום לאו.

וכה"ג מצינו אפילו לענין חומר אשת איש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ורבנן אפקעינהו לקדושתן מיניה כדאי' בפרוכת פ"ח דף פ"ד. וכ"ש שהעמידו דבריהם במקום לאו. וזהו שפ"ה רשב"ם בפ"ח ה"ה שאמר הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל שמתחילה תלה הקדושתן בדת משה משא"כ כאן.

מ"מ שפיר מפקינן קדושתו שמדאורייתא ממנו כדאי בתוס' פ"ק דשבת דף ד' ד"ה קודם שיבא לידיאסור סקילה ונ"ל וא"ת מאי בעיא היא זו אם התירו לרדותה פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו ותירץ ריב"א דאם לא התירו לא מיחייב סקילה פיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו וכן בפסחים בס"פ האשה ערל הנאה ואינמל העמידו דבריהם במקום פרת אלמא לא מיחייב פרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה למיעבד פסח עכ"ל.

וה"נ הכא לא הוי מועל בהקדש ופקע מיניה קדושתו שהיה עליו מדאורייתא ואינו מועל בהקדש הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה. ומ"מ אין אני אומר שיוצא לחולין לגמרי מאחר שהיה דעתו להקדישו.

אף למענטלי אינו קדוש הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה. אבל מ"מ אמדינן דעתיה שאם היה יודע שרבנן הוא דאסרי ליה למענטלי היה מקדישו לפרוקת.

ולכן אין אני אומר שיקפירו ויקח בדמיו מלבוש אחר למענטלי כמו בהיה דתמורה כי אינו דמי אלא כי עוקלא לדנא לענגן זה וק"ל. ואין להשיב עלי מהא דאיתא בת"ה סי' קפ"ו בטבח ששחט ומחמת רוב חידוד הסכין שחט המפרקת לשנים מיחייב שם השוחט בכיסוי הדם.

ומפרש דהא דפי' רש"י שלא יעשה גיטרא שא"צ לחתוך המפרקת לשנים פירושו א"צ אבל לא שאסור לחתוך המפרקת לשנים מ"ה לא עקרין מצות פיסוי דאורייתא. ה"ט דנוכל לקיים שניהם וא"צ לעקור דבר מן התורה דנוכל לכסות פיון דמדאורייתא שחיטה גמורה היא רק שאנו מחמירין שלא לאכלו משום חומרא.

משא"כ לעיל שהם שני הפכים בנושא א'. לכן אם העמידו חכמים דבריהם במקום פרת או לאו שהוא שני הפכים בנושא א' ולכן ע"כ אגזא לה הפרת או הלאו ואין הקב"ה מעניש עליהן מאחר שרבנן הוא דאסרי ליה: שאלה מזו ואגב גררא אודיע למכ"ת דה"ה בשהיה כל דהו דמן התורה פשיטה גמורה היא רק שאנו בדורות האחרונים מחמירין ואוסרין מ"מ חייב בכיסוי הדם פיון דמדאורייתא שחיטה מעליא היא.

א"כ למה יהא עוקרין מצות פיסוי דם ממנה. וראייה לי מגמרא דחולין דף כ"ז ע"ב דרצה להוכיח בש"ס שחיטת עוף דאורייתא דקתני השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו ליבעי פיסוי ע"כ.

ש"מ אע"ג שאנו מחמירין לאסור עכשיו נחירה מ"מ הואיל ומדאורייתא נחירתו זו היא שחיטתו לא מפקעי פיסוי דאורייתא. וה"נ ממש דכנותה וחד דינא וחד טעמא הוא בשחט המפרקת לשנים ובשהיה במקצוע כל דהו דמדאורייתא פשרה אלא שאנו מחמירין אין עוקרין מצות פיסוי דאורייתא: שאלה מח ועוד אחת אשאל אותה אבקש לדעת.

כי תמיה לי על אנשי פולין שידוע לכולם שהיו נזהרים באכילת החלב שעל הפרס שאוכלים בני ריינ"ס משום דאסור לבני פולין באיסור פרת. ובתרא דתומי מתני לא חלי ולא מרגישים ואוכלים אותו דגם שם הוא באיסור פרת לבני פולין משום דסברי שאינו חיפוי בשור כתירוצו של אב"י בגיד הנשה דף צ"ג בהמה בחייה פרוקי מפרקא ואולי שלא נתפשט איסור זה בכל מדינת פולין.

וכמ"ש רמ"א בי"ד סימן ס"ד ויש מתירין וכו' וכן המנהג באשפנוז ובעירנו עכ"ל. ואולי גם בשאר קהלות פולין היו נוהגים כמנהג קראקא.

אבל בקהלותינו ק"ק מעזריטש נוהגין אסור ואין ספק שאין להם מנהג לעצמם. וכלי ספק שפך הוא המנהג במדינת פולין גדול.

ואפשר שסוברים פנשי ואשר"י דחשיב חיפוי בפשר גמור. גם עיקר החלב מונח תותי מתני הנשאר בחלק האחרים אלא שבני פולין אין אוסרין רק מצד החומר ולא מדינא.

ולכן שרי להו למיכל באשפנוז בלי ניקור כמ"ש מהרא"י בהגהה באו"ה שער מ"ח בשם המרדכי שאין אנו בקיאים האידנא בחומרי המקום שהלך לשם ושיצא משם. ומטעם זה התיר מהרי"ל לבחורים נכריים לאכול מענצ"ר בדיקה וכו' ע"ש.

אלא שלא משמע כן מלשון רמ"א שכתב ויש מתירין משום דמחשב וכו' משמע להאוסרין הוי טעמא משום דלא הוי חיפוי: שאלה מט בש"ע י"ד סימן נ"ז סעיף כ"א אסור למפור דרוסה או ספק דרוסה לא"י שפא יחזור וימכרנה לישראל ע"כ.

וקשיא דבסמוך כתב בהג"ה וכן אפילו ספק טריפות וכו' ולא חיישינן שפא יחזור וימכרנו לישראל הואיל ויש מכשירין עכ"ל. ש"מ דמותר מ"ח ס"ס ספק טריפה ספק אינו טריפה ואת"ל טריפה שפא לא יחזור הכותי וימכרנו לישראל.

והא נדאי בספק דרוסה נמי נימא הכי ספק דרוסה ספק אינה דרוסה ואת"ל דרוסה שפא לא יחזור וימכרנה לישראל, והאי ס"ס מעלייתא היא שיכול להתהפך וק"ל. ואפילו נדאי דרוסה נוכל לומר ס"ס זה דהרי לפי מהרש"ך לדברי הפוסקים אם ראינו שדרסה אף אם לא ניפר מקום הדריסה מבחוץ מ"מ מיקרי נדאי דרוסה ש"מ שפל היכא שדרסה מיקרי נדאי דרוסה.

ובסעיף ט"ו כתב דאפי' נדאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה. ובסעיף י"ח כתב בהג"ה וכל מקום שהוא נדאי טריפה אע"פ שנשתתה י"ב חודש והוא חי אסור וכ"כ בת"ח פלל ע"ג. אלא ע"כ צ"ל תי' מהרש"ך דנדאי טריפה לא מהני בדיקה. משא"כ נדאי דרוסה יש לה בדיקה משום דמתכשרא בבדיקה.

וא"כ ש"מ אע"פ שמיקרי נדאי דרוסה לא הוי נדאי טריפה משום דבבדיקה מתכשרא. וא"כ נדאי דרוסה הוי ספק טריפה.

וא"כ הוי נמי ס"ס ספק אי הוי טריפה בדרסה זו ספק אינה טריפה והוי ס"ס המתהפך. ולכאורה הנה נראה לומר דהא דכתב בהג"ה וכן אפי' ספק טריפה ויש מכשירין וכו' מותר למכרו לכותים וכו'.

מירי דהיש מתמירין אינן אוסרין מצד הדין מספק טריפה. והיש מכשירין אינם חוששין לחומר זה מש"ה מותר למכרו לכותים שהרי לדינא מותר לכ"ע.

משא"כ ה"כ בדרוסה אי ס"ד שהוא חומר מצד הדין לא שרי למכרו לכותים. וכן משמע מספר אפי רב רבי ונ"ל וכבר נתבאר לעיל סי' שע"ו דאין להשהות ספק טריפה י"ב חודש דלא ליטי לידי תקלה גם אין למכרו ספק שאינו ניפר.

מיהו אם יש מתירין כגון דרוסת שאר חיות דשרי אף שנוהגין לאסרו מ"מ מותר למכרו לכותי עכ"ל. ש"מ שאינו מותר למכרו לכותי רק בכגון זה דריסת שאר חיות שאין איסור דריסתן מצד הדין רק מצד המנהג משום גזירת חיות הדורסין לכן מותר למכרו לעכו"ם משא"כ בספק איסור מצד הדין כגון דרוסה או ספק דרוסה.

מ"מ קשיא קושיותו דהוי ס"ס מעלייתא בנדאי דרוסה וכ"ש בספק דרוסה. והנה נראה לומר דלא אזלינן בתר ס"ס היכא דאיכא לברר והכא איכא לברר ע"י שהיה י"ב חודש או על ידי בדיקה מדינא דגמרא.

דכה"ג פתב הט"ז ריש סימן ל"ט בענין להוציא כל הריאות אף שאין שום ריעותא פתב דס"ל בכה"ג דלא סמכינן ארנבא במקום שנוכל לברר כמ"ש המרדכי ריש חולין בשם ר"י הלוי עכ"ל. וכן הוא בתוס' בחולין דף ג' גבי שחיטת פותי דאם הוא לפנינו דאפשר לברר צריף שיחתך פזית בשר וכו'.

וה"נ איכא לברר ע"י בדיקה או ע"י שהיה י"ב חודש ולכן לא סמכינן אס"ס. זה אינו דהא פתב מהרא"י סי' מ"ז דסמכינן אס"ס אפילו היכא שנוכל לברר.

וכן פתב רמ"א סוף סי' ק"י דיש להתיר מפת ס"ס ואפ"י בדיקה א"צ. וראיתי למהרש"ך בסימן קי"א בדיני ס"ס דין ל"ה פתב ג"כ במקום שיש ס"ס גמור אין צריף לבדוק כלל אע"פ שיש לברר ע"י בדיקה כגון וכו' וכן ס"ס בדרוסה וכל פיוצא בזה ויש חולקים ויש להחמיר היכא דאפשר ואין הפסד בדבר עכ"ל.

והאי ויש חולקין הוא הרשב"א הביאו מהרש"ך בכלליו כלל ארוף ל"ה בשם הרשב"א בחידושו פא"ט ע"ש והאי ויש להחמיר וכו' פתב מהרש"ך כמו פשרה. וכן מחלק אליבניה דהרמ"א בסוף סימן נ"ג.

ונ"ל לחלק דהרשב"א סובר בכה"ג דבמקום שיש לברר ע"י בדיקה לא סמכינן אס"ס היינו היכא שיכולין לברר לאלתר דשם הוי שפיר ברייה דאם מוציאין הריאה אז נראה תיכף אם יש בה ריעותא או לא ואז יוצאין תיכף מידי ספק דמה לנו לצרה זו להיות לבו של אדם נוקפו לכנס לספק אם יכולין תיכף לברר ולהוציא מידי ספקו.

ואפשר דהת"ה לא פליג אהא דהרשב"א. דהת"ה שכתב דמתירין על ידי ס"ס אף על פי שיכול לברר בבדיקה היינו שאין יכולין לברר לאלתר כגון בתרנגולת טעינה ראשונה או בתרנגול י"ב חודש בזה סמכינן יותר על ס"ס מעל בדיקה הואיל ויכול לבא לידי שכחה מה שאין פו במקום שיכולין לברר לאלתר אין עושין ס"ס.

ולפי מה שכתב מהרש"ך סימן נ"ג דבהפסד מרובה סמכינן אס"ס אם פו ה"ה בספק דרוסה וא"כ ש"מ דהיכא דאיכא הפסד קצת סמכינן אס"ס כדמשמע מלשון מהרש"ך דיש להחמיר אם אין הפסד בדבר הא יש הפסד אין להחמיר.

וא"כ הנה נראה במקום שמצוי שהדורסים נכנסין בין העופות ואי אפשר להמית כולם ולמפור לנכרים. גם להמתין בתרנגולת בין טעינה לטעינה ובתרנגול י"ב חודש איכא למיפק חורבא מיניה.

א"כ יש לסמוך אס"ס במקום הפסד קצת. וכ"ש לפי מ"ש דאפשר דגם הרשב"א מודה דהא דכתב הרשב"א דלא סמכינן אס"ס היכא שיכולין לברר היינו לא לתר וכדעתו בהג"ה משא"כ ה"א דאי אפשר לברר לא לתר סמכינן אס"ס וצ"ע למעשה.

דבת"ה סימן קע"ח פתב בדבר דאיכא פלוגתא דאמוראי או דרבנותאי אמרינן לענון מכירת כותי דמדרבנן הוא הלך אחר המיקל. דלא דמי ספיקא דפלוגתא לספיקא דגוף המעשה.

וע"ש שהניח בצ"ע דלפעמים אפילו בדרבנן פגון של ישראל שאפאה כותי או שחט מעט ויבא דם לא אמרינן ספק ספיקא ולא שרינן לזבוגי לכותי: שאלה נזאת שהשיב לי הגאון מהרש"ק וז"ל בקצרה עתה באתי להשיב למע"ל מפני הכבוד על דברים חדשים אשר מקרוב באו בכתב דמע"ל.

אכן בקיצור מן פלג ונמרץ כי כל מה שחידש מע"ל אומר אני יטול מע"ל מה שחידש כי בעיני הן דברי שגגה. אמנם דנתי את מע"ל לכף זכות כי הכל תלוי במה שאין ספר הב"י תחת יד מע"ל.

ומע"ל שם לבו אל האחרונים ספר ט"ז ופ"ד. ואני לא כן עמדי עיקר עסקי ת"ל בפוסקים ראשונים ובש"ס ועד שאנו מגרמי גרמי באחרונים ויכול בישא אפתורא דדהבא בש"ס ובפוסקים רי"ף ורמב"ם ורא"ש שהם יתד שהכל תלוי בו.

כי האחרונים מבלבלים הדעת והזכרון. כי ת"ל כל מה שהעלו על ספריהם על הרוב הדברים נכונים באו מבי' מ"ו ז"ל ומבית מדרשינו ומה שאינו ברור הוא מדעת האחרונים.

ומי שהוא בבית מדרשינו אראה לו חבילות טעיות בכל דף מספריהם. ע"כ אין עסקי עמיהם ת"ל ודי בזה.

ע"כ יש למע"ל למכור ספריהם ולקנות ד' טורים עם הב"י. וכבר כתב הב"י ז"ל בתשובה לטא"ה שחוקר כי כל דין שפוסק ואין ספרי הב"י לפניו בודאי ישגה בהוראות.

מע"ל כתב ואגב אודיע למע"ל מ"ש בת"ה סי' קפ"ז בטבח ששחט במפרקת וכו' ונ"ל דה"ה שהיה כל דהו דחד דינא וחד טעמא הוא כו' עכ"ל. לא ידעתי מה מודיע לי מע"ל בזה הלא בהדיא מבואר בטור וש"ע סימן כ"ח סעיף כ' דלא פדעת מע"ל.

ז"ל השוחט חיה וכו' מכסה בלא ברכה וכו' וה"ה לכל פסול שהוא מחמת ספק פגון וכו' ובהג"ה אכל וכו' פגון אם חתך כל המפרקת כו' עכ"ל. וא"כ ה"ה שהיה בעוף שהיה מועטת וכמ"ש סימן כ"ג ס"ב ובהג"ה שם א"כ הוי ג"כ ספיקא דאורייתא ואין צריך לברך על הפסוי והוא ברור ופשוט.

ול"ד למפרקת שהיא פשרה גמורה אפילו לדין לכל הפוסקים אלא משום חומרא בעלמא וכמו שהעתיק מחנותי בס' ש"ף סימן כ"ד ס"ק ה' וכו' והוא פשוט. ואפשר דנ"מ דאם שחט חיה וידע ששהה בו בודאי פחות משחיטת ב' סימנים דהוי מחוייבים פסוי מדאורייתא ואף בזה יש לדון.

ומ"מ בעופות ליכא לספוקי וכמ"ש והוא ברור ודי בזה: שאלה נא מעלתו תמה על אנשי פולין בדבר תרביא דתותי מתני וכו' לא ידעתי בזה שינוי מנהגים במדינת פולין דאנן בטר בני אשפנו נגררים ואילו הנה שינוי בזה בפולין גדול הנה הרב הגדול רמ"י בלבוש מביאו כי הנה רב מובהק בפונא.

גם האחרונים היו מביאים בספריהם אילו ראו שינוי מנהג בזה ומע"ל שיודע בבירור שבפולין גדול היו איסרים החלב הנ"ל כמו חלב שעל הפסלים הנה אסור גם למע"ל משום חומרי המקום שיצא משם אם לא שאין דעתו לחזור וכמ"ש בש"ע בי"ד בס"ס רי"ד ודלא פתירוי התוס' בתולין דף י"ט ע"ב ד"ה ר' זירא וכו' אי נמי וכו' דלתירוץ זה כיון שהנה מבבל לבבל הנה אסור אפילו באין דעתו לחזור ע"ש.

ויותר נראה דגם לדעת האוסרים אינו אסור אלא משום קרומים וגוזרים משום חלבים גמורים אבל לא שיהא ממש חלב. וכן יש לדקדק מלשון הפוסקים שכתבו ויש נוהגים להפריד כו' ש"מ דאינו חיוב גמור וכן נ' רש"י וכן חיוורי דתותי מתני ממש אמרו בגמ' שהוא אסור.

וכן הוא ל' הרמב"ם דאינו חייב פרת אלא שעל הפסלים לצד האחרונים ע"ש פ"ז מהמ"א. א"כ אף שנוהגין לגרר גם החלבים שתחת הקרום ממש הוא חומרא ואינו דומה לחלב שתחת הפריסה ודו"ק והוא ברור.

ולעת אחר אבאר זה בארובה בס"ד: שאלה נב מעלתו הקשה על הש"ע סעיף כ"א סימן נ"ז אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה וכו' וקשה דבסמוך פתב וכן אפי' וכו' הואיל ויש מכשירין וכו' עכ"ל. והאריך מע"ל במליצות ויישובים ודבר שפתיים בזה אף למחסור.

דאם פדעת מע"ל היאך יפסוק מהרא"י בת"ה סי' קע"ח נגד הגמ' ערוכה דפ' א"ט דף נ"ג ע"ב בההוא שרקפא דספק דרוסות דלא רצה שמואל לבדוק ופירש"י מטעם שעופות דקים ומרובים לא יכול וכו' א"נ זיהרין' דנין קליש ולא מנפר וסנקינהו ושדינהו בנהרא ופריה בגמרא ולזבנינהו לנכרים אתו לזבונהי לישראל עכ"ל.

והלא איכא ס"ס וכמו שהקשה מע"ל והיאך יפסוק ת"ה נגד גמרא ערוכה והוא מ"ש המחבר או ספק דרוסה והוא נלמד מהגמרא הנ"ל וכמ"ש ב"י ותורת הבית הארוך. אלא מע"ל לא נחית לעיין במקור התשובה של בעלהת"ה הנ"ל שהביא ראיות דבספק פלוגתא דוקא אמרי' ס"ס אפי' בתנאים ואמוראים וכ"ש פוסקי' ושרי למכור אבל בכל ס"ס לא שרינו למכור אפילו בדבר שאיסורו מן השורש אינו אלא מדרבנן ע"ש.

ובזה אין מקום לפלפוליה וחדוניה שכתב מע"ל. ובר מן דין דבספק דרוסה קי"ל כשמואל ומחמירין אפי' בכמה ספיקות דדרוסה שכיח וכמ"ש התוס' פ"ד אחין דף ל"א ובפא"ט דף מ"ג ע"ב ע"ש.

ובזה מיושב קושיות הב"י שהקשה אהרמב"ם בס"י כ"ט שכתב שהחמירו בספק דרוסה יותר מבשאר ז' מיני טריפות והינו בס"ס. וכן קבלתי ממ"ו ז"ל וכ"כ בס' ט"ז סי' כ"ט ע"ש.

ומה שמע"ל הביא ראיה מדברי ש"ך ליתנינהו להני פללי דכנייל מחותני נר"ו וכבר יש לי י"ג גוילי בעניינים דס"ס אין פאן מקום בזה ודי בזה פעת. ובכן את זה בסופה אוהב נאמן בלב ונשפה וה' יגדל כסאו ושלומו פחשקו וכחשק הטרווד אהרן שמואל מוילנא חותם פה פירודא מחמת טרדות צבור העמוס עלי פעת להשקית דברי ריבות בשעריהם לא אוכל להאריה.

יום ו' סמוך לשבת שמות חיי"ם שמח"ה לפ"ק: שאלה נג אלו דברי הגאון הנ"ל בהשגתו עלי אמנם לא השבתי עליו יען כי אתן מקום להאמת במקום שהאמת אתו כגון בשרקפא דספק דרוסה.

אבל מ"מ במקום שגראין דברי לא אניח מלהודיע התנצלותי והמעניין יבחר. פי מ"ש הגאון על מ"ש בטבח ששחט במפרקת וכו' ונ"ל דה"ה שהייה בכל דהו וכו' וכתב לא ידעתי מה מודיע לי מע"ל בזה הלא מבואר בהדיא בטור וש"ע סי' כ"ח סעיף כ' דלא פדעת מע"ל עד ול"ד למפרקת עכ"ל.

אני אומר דדמי ממש למפרקת דשהייה בכל דהו נמי פשיטה גמורה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין באמצע. ואין אנו מטריפין מן הדין לא מדאורייתא ולא מדינא דגמרא רק באם שקה פדי שחיטה אחרת בין בהמה לבהמה וכו'.

ושהייה במשהו אנו בדורות אחרונים אוסרים אותה. ואדרבה בשהייה מדינא דגמרא אין ספק שהוא פשר וחתף המפרקת לשנים אפשר שהוא טריפה מדינא דגמ' ואפילו הכי חייבים לכסות וכ"ש בשהיה במשהו שחיטת לכסות.

ומ"ש הש"ע סימן כ"ח סעיף כ' השוחט חיה לא יכסה עד שיבדוק הריאה. ואם נמצאת ספק טריפה מכסה אותה בלא ברקה.

וה"ה לכל פסול שהוא מחמת ספק וכו'. פירוש שהוא ספק טריפה מדינא דגמרא לאפוקי מה שהוא פשר מדינא דגמרא רק שאנו מחמירין ומטריפין אותו כגון שחט המפרקת שמידינא פשר אפילו מדינא דגמרא רק שאנו מחמירין בו חייבין לכסות ובברכה.

ולזה כיון גם רמ"א שכתב אבל דבר שמידינא פשר וכו' ר"ל אפילו דמידינא דגמרא. וא"כ ה"ה אם שקה במשהו דמידינא דגמרא בשהייה גמורה אפילו שקה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אינו טריפה רק פדי שהיית בהמה לבהמה וכו' רק שאנו בדורות האחרונים מחמירין לאסור שהייה פל דהו פדאיתא לעיל סי' כ' ולכן מיחייב לכסות בברכה ולא סגי לכסות בלא ברקה כמו במפרקת דחד דינא וחד טעמא הוא.

ובזה אין לבעל דין לחלוק עלי שכתב דלא דמי למפרקת שהיא פשרה גמורה אפילו לדין לכל הפוסקים אינו אלא משהו חומרא בעלמא. ואני אומר דדמי ממש למפרקת דשהייה בכל דהו נמי פשר מדאורייתא ומדינא דגמרא רק שאנו בדורות האחרונים אוסרין אותו מימות מהרי"ו ואילך.

ואדרבה שהייה בכל שיהו אין בו ספק פלל שהוא פשר משא"כ שחט במפרקת שאפשר שמידינא דגמרא טריפה פדאמרן. ומ"ש ואפשר דנ"מ אם שחט חיה וכו' גם זה לאו ראיה דכ"ש הוא ומה בשחט המפרקת דאפתי איפא לספוקי דילמא הפי' פרש"י שלא יחתוך

המפרכת וכו' פירושו אין צריך אין רשאי לחתוך המפרכת לשנים ואעפ"כ חייב לכסות מכ"ש שהיה בכל זהו כמ"ש ומ"ש בחיה לא יכסה עד שיבדוק הריאה וכו' זה"ה אם נמצא נדאי טריפה מכסה נמי בלא ברכה דברכות אינו מעכבות.

ומ"ש ספק טריפה וכו' משום דאמר אח"כ וה"ה לכל פסול וכו' דהוא איסורא דאורייתא דוקא בספק מכסין בלא ברכה אבל בנדאי טריפה דאורייתא אפילו בלא ברכה אין מכסין מה שאין כן בבדיקת הריאה דאינה אלא דרבנן אפילו בנדאי טריפה מכסין בלא ברכה מאחר שמהאורייתא כשרה גמורה היא ודו"ק.

וראיתי הבאתי לעיל. ועוד נ"ל ראיה מגמרא דחולין דף נ' אינהו אכלי לדין מסתם לא פתים וק"ל: שאלה נד ומ"ש הגאון בענין דרוסה שלא עיינתי בגוף התשובה בת"ה זה אינו.

דקא גם הת"ה שרובה לחלוק דלא אמרינו ס"ס רק בספיקא דבפלוגמא ולא בספיקא דבגוף המעשה כגון בדרוסה שהיא ס"ס בגוף המעשה לא אמרינו ס"ס. והת"ה בעצמו הניחה בצ"ע ונהדין עמו.

כי נדאי צריך עיון הלא מצינו ספק זינתה ספק לא זינתה ואת"ל זינתה ספק תחתיו ספק אינה תחתיו שהיא ספיקא דבגוף המעשה ואמרינו ס"ס. מ"מ חילוקי שחלקתי שיש חילוק בין אם יש לכרד לאלתר או לא הוא נכון.

ובזה לא פליג הת"ה על הרשב"א דבמקום שיש לברר לאלתר אין סומכין אס"ס. ובמקום שאין לברר לאלתר ייש לחוש שיבא לידי שכחה סמכין אס"ס כמ"ש לעיל ואין בזה דבר שפתים אף למחסור באשר חושב הרב נר"ו: שאלה נה נסתפקתי כמה פעמים בענין הפסד מרובה או הפסד מועט כמה הוא הפסד מרובה או הפסד מועט.

וקצת לי ראייה ממשנה סוף פ' מקום שנהגו שמשם יש לדון כמה הוא הפסד מרובה או מועט. תרגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואתמר עלה אמר רב הונא לא שנו אלא תוף ג' למרדה דאפתי לא פרח צימרה מינה ואחר ג' לישבתה דפסדי לה ביעי לגמרי.

אבל לאחר ג' למרדה דפרח לה צימרה מינה ותוף ג' לישבתה דאפתי לא פסדי ביעי לגמרי אסור. ר' אמי אמר אפילו תוף ג' לישבתה מהדרין במאי קא מיפלגי מר סבר (רב הונא) להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו.

וקר סבר להפסד מועט נמי חששו. ופירש"י סיפא דקתני מחזירין בחולו של מועד קאמר משום דהפסד ביצים דדבר האבוד מותר.

לא שנו דאף במועד מחזירין אלא תוף ג' למרדה שעדיין לא עברו ג' ימים שברחה מעליהם דאפתי לא פרח צימרה לא עבר חמימותה ממנה והיא נוחה להחזיר. ולאחר ג' לישבתה שפבר עליהם ג' ימים קודם שעמדה מעליהם וכבר נשתנו הביצים ואם לא תחזיר הרי הם אבודים דאין ראויין לאכילה.

אבל לאחר ג' למרדה שהוא קשה וטורח גדול להחזירה או אפילו תוף ג' למרדה אם תוף ג' עמדה מעליהם דאפתי לא פסדי ביעי שהרי ראויין לאכילה לא מהדרין אפי' תוף ג' לישבתה הואיל ונשתנו קצת ואין ראויין לכל אדם אלא למי שדעתו יפה עכ"ל.

והביאו הב"י וכתב עליו וז"ל בא"ח סימן תקל"ו וכו' הם דברי הרא"ש וכתב עוד ונראה דבהפסד מועט תוך ג' פליג ר' אמי. אבל בטירחא דבית ג' למרדה לא פליג ארב הונא. וכתב ועוד יש פוסקים פרב הונא לחומרא. אבל למאי דפסק ר"ת וריב"א דאיסור מלאכה בח"ה דרבנן א"כ אוליגו ביה לקולא עכ"ל.

וכתב הטור דרב אלפס ס"ל פרב הונא דלהפסד מרובה חששו דוקא ולהפסד מועט לא חששו משום דס"ל לרי"ף מלאכת ח"ה מדאורייתא אבל לר"ת שהיא מדרבנן אפילו לא ישבה עליהם ג' ימים אם הוא תוך ג' ימים לברחותה מחזירין אותה עכ"ל הטור.

אלא שכתב עליו הב"י דלא ידע מנין לו שהרי"ף סובר מלאכת ח"ה דאורייתא. והנה עכ"פ נלמוד מינה דלמ"ד מלאכת ח"ה דרבנן חששו אפילו להפסד מועט והוי נמי דבר האבוד.

וא"כ מלאכת ח"ה או מלאכת ט"ב בא"ח ס"ל תקנ"ד או מלאכת האבל בימי אבלו בי"ד סימן ש"ף דשריגו בדבר האבוד היינו אפילו הפסד מועט. ולהטור לדעת הרי"ף אפילו בדאורייתא בהפסד מרובה.

והנה יצא לנו מזה מהו הפסד מועט או הפסד מרובה. דאם הביצים נתקלקלו נאבדים לגמרי נקרא דבר האבד ואם לא נתקלקלו לגמרי שלא ישבה עליהן רק ב' ימים וראוי לאכול לנפש היפה חי שאינו איסטיגניס רק שצריך למכרם לו יותר בזול משאר ביצים הוי הפסד מועט.

וכתב הגאון רמ"א בהקדמת ק"ח שלו וז"ל והנה אתנצל עצמי בדבר א' שלא יחשדני המעיין. והוא כי לפעמים פתתי להקל בהפסד מרובה או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת והוא מטעם כי באותן מקומות הנה נ"ל היתר גמור אליבא דהלכתא רק שהאחרונים החמירו בדבר.

ולכן פתתי שבמקום דחק וצורך יש להעמיד הדבר על דינו עכ"ל. וא"כ לפי זה נשמע מדין מלאכה בדבר האבד מה הוא הפסד מרובה לדין איסור והיתר במקום שהנה מותר מן הדין ובדבר האבוד שריגו בהפסד מרובה.

נמצינו למדין שהפסד מרובה לאו דוקא דהלא הפסד הביצים להפסד מרובה יחשב אפילו לדעת הטור אליבא דהרי"ף דמלאכת ח"ה דאורייתא אפ"ה נחשב הפסד הביצים לגמרי להפסד מרובה.

וכ"ש בזה דאיסור והיתר שמוטר מדינא רק שאנו אוסרין לצאת גם ידי האוסרין אבל במקום הפסד מרובה אוקמינן אדינא דיש להתיר אפילו בהיקום מועט בערף הפסד הביצים חשיב לענין זה הפסד מרובה.

ועוד שהרי במלאכת ח"ה לדעת רש"י שהביא הטור שהיא מדרבנן מותר אפי' מלאכה בהפסד מועט והתירו להושיב התרנגולת אפילו לא ישבה עליהן ג' ימים אם הוא תוך ג' ימים לבריותה מחזירין אותה אע"פ שאינה אלא הפסד מועט שהרי יכול למכור הביצים בזול לנפש היפה.

וא"כ גם בדיני איסור והיתר הנה ראוי להתיר אפילו בהפסד מועט שיהיה גם הוא אינו אלא מדבריו פדאמון. ואולי דמשום הפסד מועט לא רצו לעבור על דברי האוסרין דאל"כ לעולם לא נחוש לדברי האוסרין דפשיטא דיש הפסד מועט לכל דבר הנאסר.

ועוד דבסוף פ"ק דפסחים מסיק אב"י דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו ע"ש. ויש עוד דברים בזה אלא שעת לקצר.

וכתב באו"ה פ"ל ב' דין א' בענין בשר ששקה בלא הדחה ומליחה אפילו ד' וה' ימים מותר לצלותה ולבשלה אפילו בהפסד מועט כגון כבד של תרנגולת ויונה עכ"ל. אע"פ שלא נהגינו בעיקר דין פדעת או"ה להקל בהפסד מועט לבשל אחר צלייה.

מ"מ שמענינו מינה דהפסד מועט הוא כבד של תרנגולת ושל יונה. ש"מ דכל מה שהוא יותר מזה הוא הפסד מרובה פנ"ל.

ומי שלבו מהסס בזה ורוצה להיות מן המחמירין נ"ל כל מה שהוא הפסד הקרן קצת יותר משתות הוי הפסד מרובה בלי ספק שיהיה בפחות משתות הוי מחילה ש"מ שאין מקפידין על הפסד כזה שהוא פחות משתות הקרן ולא יחשב להפסד כלל אפילו להפסד מועט משום דלא קפדי אינשי בהכי דאל"כ הרי ב"ד נזקקין לדין שנה פרוטה וכאן הוא מחילה אלא ש"מ שאינו נחשב להפסד כלל.

ובשמות קנה ומחזי' אונאה ש"מ שמה שהוא מפחות משתות עד שתות הוי הפסד מועט. וא"כ כל מה שהוא יתר על שתות הוי הפסד מרובה.

וא"כ בכל איסור פנ"ל שהפסד הוא קצת יותר משתות הקרן הוי הפסד מרובה. ודבר זה למדתי מדברי ת"ה סי' של"ו.

אבל במ"ש תחלה נ"ל נכון לדינא. ואפשר לבצוע ולחלק עוד דבעני הוי הפסד מרובה כמ"ש תחילה, ובהפסד יותר משתות הקרן הוי הפסד מרובה אפי' בעשיר פנ"ל נכון.

הצעיר שמואל הלוי: שאלה נו ומעשה פעם אחת נשפח צלע שלם ג' מע"ל בלי הדחה והנה סעודת ב"מ ולא הנה בשר אחר והתירתי לבשלו אחר הדחה ומליחה וצלייה. אע"פ שבהג"ה בשם מהרא"י ובשם הרא"ש ומהרי"ל דאין לבשלו אחר צלייה היינו לכתחלה אבל בדיעבד לצורך סעודת מצוה אפשר שאפי' המחמירים מודים ומורי בטו"ז כתב דאפילו לכתחלה מותר לבשל ונ"ל בשם קובץ ישן ואם הדיחו ומלחו פשיעור מליחה והדיחו וצלאו שוב מותר לבשל עכ"ל.

וכתב ב"י הביאו בת"ח סי' ד' דין ב' דלכתחלה יש לחוש לדברי האוסרין מיהו בדיעבד יש לסמוך אמתירין עכ"ל. מכ"ש דלאחר הדחה וצלייה ובישול דמותר.

פנ"ל הצעיר שמואל הלוי: שאלה נז נשאלתי הרגיל וזהיר בקציצת צפרניים בכל ע"ש ואיקלע ע"ש בחול המועד מהו לקבץ הצפרניים או לא: תשובה יראה לי דמותר ליטול הצפרניים למי שרגיל בקץ בכל ע"ש דכבוד שבת נמי דבר מצוה הוא ומותר ליטול בח"ה.

דהא הספים הב"י להתיר אפילו במספרים אפילו שלא במקום מצוה מאחר שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם מתירים. א"כ מכ"ש לדבר מצוה דמותר לכ"ע.

ואף שפתיבו התוספות לצורך מצנת טבילה לאו דוקא דה"ה לכבוד שבת. ועוד דהא פל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בני"י ואם אינו נוטל צפרניו הוי הצואה חציצה בני"י.

משא"כ אם רגיל ליטול צפרניו בכל ע"ש וְהוּי הַמַּעַט צוֹאֵה שְׂתַחַת הַצְּפָרְנִים מִיעוּט שְׂאִינוֹ מִקְפִּיד עָלָיו וְאִינוֹ חוֹצֵץ כַּמ"ש גַּם בְּסִפְרֵי שְׁל"ה שְׂמִזְהִיר ע"ז וא"כ מ"ש חציצה דבטבילה מחציצה של נ"י.

מאי אחרת דיוכל לגרור מבין הצפרניים א"כ גם בטבילה תעשה פן בח"ה תנקר יפה תחת צפרניים אלא ודאי ל"ש. ועוד דהתוס' דמתירין הטובלת לנדחה ליטול צפרניים במועד וכתבו דלא גרע מהעברת שער בית השחי ובית הערנה וה"ל לא גרע מי שרגיל לחתכן לכבוד שבת ובצירוף עוד מצנה גוררת מצנה שלא יהא חציצה כ"ש דמותר אף בלא שינוי.

כנ"ל הצעיר שמואל הלוי שאלה נח נשאלתי במי שיש לו יאר צייט בע"ש איך יש לנהוג אם ישלים או לא ישלים. ודברי רמ"א בהג"ה בי"ד בס"ס ת"ב סתומים שכתב וז"ל מיהו אם בפעם ראשון השלים ינהוג פן כל ימיו: תשובה נ"ל דה"פ אם בפעם ראשון שחל יאר צייט שלו בע"ש והשלים ינהוג פן כל ימיו אם יזדמן פעם אחרת ג"כ בע"ש ישלים מאחר שהשלים בע"ש הראשון.

וכן נראה מלשון הגהות מהרא"ט אע"פ שלא הנהיג יאר צייט ראשון שלו בע"ש רק שהנהיג לו כמה פעמים יאר צייט בחול אע"פ שבימי החול משלים אם פעם אחת אירע בע"ש שזהו ע"ש ראשון כמו שנוהג באותו ע"ש ראשון פן ינהוג כל ימיו אם יחזור ויבא פעם אחרת בע"ש.

וכן ראיתי נוהגים ע"פ שאלת חכם בימי חורפי. ולא פיש טועין ואומרים שזהו דוקא פשחל יאר צייט ראשון שלו לאחר י"ב חודש בע"ש אבל אם לא הנהיג יאר צייט ראשון בע"ש אע"פ שחל פעם אחת בע"ש צריך להשלים.

ודבר זה אין לו שחר דזה לא שכית רק באחד מני אלה שיהא יאר צייט שלו לאחר גמר האבלות בע"ש. ומ"ש מיהו אם בפעם ראשון הוא מיירי בכל אדם.

ועוד שהרי אמר מהרמא"י ז"ל דינו כשאר תענית. ועיין בא"ח סי' רמ"ט הרי שהדין הוא כמו שאר תענית בע"ש שנסתפקו בו אם להשלים או לאו.

וכאשר נחלט הדין בשאר תענית בע"ש אם להשלים ישלים ואם לאו לא ישלים ג"כ בכל יאר צייט שחל בע"ש. ואין טעם לדבר ביאר צייט ראשון לאחר האבלות בע"ש דוקא.

וכתב הרא"ש בסוף מס' ר"ה בשם רב האי גאון לענין להתענות בשבת שובה וז"ל ואפילו להשלים בתענית שהתחילו בו בע"ש נסתפקו בו כמה דורות עד שנתתקה הלכה מתענה ומשלים עכ"ל.

הרי שנסתפקו בו ואם נחתקה הלכה שלא להשלים הנהיג כמו כן ביאר צייט בע"ש אע"פ שלא הנהיג ע"ש הראשון שלאחר גמר האבלות ומ"ט דוקא ביאר צייט ראשון אלא ודאי כמו שכתבתי.

והטעם נ"ל לפי שפכת לעיל בא"ח סי' רמ"ט דבתענית יחיד לא ישלים. אבל טוב לפרש
כן בשעת קבלת התענית ויאר צייט כמו כן תענית יחיד הוא.

וע"כ פאשר נהג פעם ראשון שוב אין צריך לפרש פשיבוא עוד פעם בע"ש דכבר גילה
דעתו בע"ש ראשון דלא גרע מתנאי בלב דסגי. שוב ראיתי בתשובת הגאון מהרש"ל
ונ"ל באריכות תשובה פה נהגו רבותינו להשלימו.

אכן קבלתי שאם התענית הראשון איקלע בע"ש אז המנהג שלא להשלים. ונראה שיש
טעם לקבלתי דיום שמת בו אביו תשיב פנדר כמ"ש מהרא"י בכתביו וכ"כ הב"ח בא"ח
סוף סימן רמ"ט.

אף כי לא נהיגי כנותיה בהא שאם איקלע בשבת שמתענין לפניו או לאחרי. מ"מ ראיה
ברורה פתב דהוי פנדר ומהאי טעמא אין פורעין דכיון דטעמא דקיבל עליו התענית
מחמת ריע מזליה בו וא"כ בשבת ליתא להאי טעמא וק"ל.

ומ"מ התענית הוא משום נדר. וא"כ כיון דבתחלה איקלע בע"ש לא היה יכול לקבל
עליו התענית להשלים עד לילה דלמה יכנס לשבת פשהוא מעונה בכדי דהא האי
תעניתא לית ליה שייקא בגויה דשבתא וק"ל.

אבל אם התחיל תענית הראשון באמצע השבוע אזי קיבל עליו תענית ממש א"כ מחוייב
להשלים והא ראיה אפילו מי שקיבל עליו תענית סתם בע"ש מחוייב להשלים כ"ש האי
עכ"ל באריכות.

והנה אינני פדאי להכריע בדבריו כ"ש לחלוק עליו כי היה נ"ל דעת רמ"א כמ"ש. ואע"פ
שאין ראיה גמורה לדבר זכר לדבר מתוס' פ"ק דחולין דף י"א ד"ה ליחוש שפכתו
דחוסק להעמיד פסוק במילתא דלא שכיחי.

ה"נ דחוסק להעמיד הדין על יאר צייט ראשון בע"ש דזה לא שכיחא. והטעם שפכת הגאון
משום קביעות דאם איקלע הראשון בחול והשלים הוי קביעות ומחוייב להשלים אף
ביום ו'.

נ"ל דימי החול לא הוי קביעות לימי השבת דבשלקמא בימי החול מהי תיתי שלא ישלים
ולכן הוי קביעות לימי החול. אבל בע"ש מהי תיתי יכנס לשבת פשהוא מעונה כמ"ש
הגאון ז"ל בעצמו.

ועוד דהא כתבו התוספות בפ' אין מעמידין דף ל"ד וז"ל ומיהו המתענה בע"ש אע"ג
דפסקינן בעירובין הלכה מתענה ומשלים אין צריך לדקדק להמתין עד צאת הפוכבים.
ובסוף פרק בפל מערבין הלכה מתענין ומשלימין כתבו התוס' פי' אם ירצה להשלים
דשרי להשלים.

דבעיא היא אי שרי להשלים אי לא עכ"ל. וא"כ בימות החול מחוייב דכל תענית שלא
שקעה עליו חמה אינו תענית.

משא"כ בע"ש הוא ספק איסור וא"כ אין מי החול קביעות לע"ש. וקצת ראיה לזה
מב"ק דף ל"ד בענין מועד לשבתות אינו מועד לימות החול.

כנ"ל הצעיר שמואל הלוי: שאלה נט על ענין היולדת שמתה אם לקוברת במלבושיה אם לא. כתב הב"ח בשם תשובת מהרי"ל סימן ס"ה על אשה שנפלה מן הגג ומתה הורה מהר"ש אם דם יצא ממנה אז אין לטהרה כי הדם יצא ממנה אף יקברוה במלבושיה עכ"ל.

וכ"כ בסוף ספר מהרי"ל בשם מהר"ש. ונראה דוקא כשמתה במלבושיה אבל בנפלה מן הגג ולא מתה מיד אלא לאחר כמה ימים שפבר פשטה מלבושיה וגם אין דם יוצא ממנה שפבר פסק ומתה על מטתה מכח אותה נפילה אז נדאי מטהרין אותה ועושין לה תכריכין כשאר בני אדם שמתין על מיטתו.

ובדבר זה יש חילוק בנפל מן הגג להרוג דאילו בקרוג בידי כותים אע"פ שבשעה שפצאוהו פבר פסקהדם קוברין אותו כאשר הוא נמצא להעלות חימה ולנקום נקם. וזה אין שייך בנפל מן הגג וכן ביולדת שמתה ודם יוצא ממנה אין לטהרה אלא קוברין אותה במלבושיה.

אבל אם לא מתה אלא לאחר כמה ימים ושבעות וכבר פסק ממנה הדם נוהגים עמה כמו בשאר מתים לטהרה ולעשות לה תכריכין. שוב מצאתי כתוב שמעתי הטעם גבי הרוג דכבר יצאו כל הדמים ממנו והם מובלעים בבגדיו וחישינו שמה נבלע בתוכן הרביעית דם שהנפש יוצא בו ע"כ יקברוהו כמו שפצאוהו ולא יחלצוהו אפילו מנעליו.

דשמה הדמים שיצאו עם יציאת הנפש הם בתוך המנעלים. וע"כ נוהגין בקרוג לחפור ולחתור במרא וחצינא בקרקע מקום שנמצא שם הרוג.

וכן כל דמו שיצא ממנו במקום קרוב לו. וקוברין אותו עפר שנבלע בו דמיו עם הרוג דשמה באותו הדם יצא הנפש.

ומזה הטעם ג"כ במי שנפל מן הגג ומת או נפל מן הבית ומת ונעשה בגופו פצעים וחרורות שיצא מהם דם. וזה ג"כ טעם היולדת דרובן אינן מתות אלא מחמת שנעשה היזק באיברים הפנימים כשכורעת לילד וע"י כך יצאו ממנה דמים הרבה ונבלעו בפתונת שעל גופה ובשאר בגדיה שעליה.

והדמים שיצאו עם יציאת הנפש נבלעו בתוכם. משא"כ כשאין שם פצעים ולא יצא מהם דם פלל אין קוברין אותם בבגדיהם אלא בתכריכין כשאר מתים ומטהרים אותם.

ולפי זה מי שמת בדרך בקור הגדול והשגל דפושטין מלבושיו ומטהרין אותו ומלבישין אותו בתכריכין פיון שאין בו פצעים ולא יצא ממנו דם. וכן מי שנטבע במים בבגדיו דפושטין בגדיו ומטהרין אותו ומלבישין אותו תכריכין.

וכמה שכתוב בסוף ספר מהרי"ל עד כאן לשון הב"ח. ולבי מהסס קצת דבשלמא בנפל מן הגג ומת לאלתר שלא יצא דמו בדרך הטבע ויש לחוש לדם הנפש.

וכן בקרוג. אי גמי בקרוג אפילו הדם שידוע שיצאו זמן רב קודם מותו נוטלין מן העפר כדי תבוסה וקוברין אותו במלבושיו להעלות חימה ולנקום נקם.

אָבֵל בְּיֹלְדוֹת תִּינַח אִם מֵתָה לְאַלְתֵּר דִּישׁ לְחֹוֹשׁ לְדָם הַנֶּפֶשׁ אָבֵל אִם לֹא מֵתָה לְאַלְתֵּר לָמָּה לָן לְקַבֵּר אוֹתָהּ בְּמַלְבוּשֵׁיהָ דָּהָא אֵין לְחֹוֹשׁ לְדָם הַנֶּפֶשׁ. וְהֵדָם שְׂיֵצֵא מִמֶּנָּה מֵאִז קוֹנְדָם מוֹתָה אַע"פ שְׂמֹוּבְלָע בְּכֹסוּתָהּ הוּא כְּדָרְךָ הַטָּבֵעַ כְּמוֹ שְׂאָר נְשִׁים גְּדוֹת וְיֹוֹלְדוֹת.

וְרֵאִיָּה דָּהָא כְּמָה חוֹלָאִים שְׂדָם הַנְּחִירִים יוֹצֵא מֵהֶם הַרְבֵּה. וְכַמָּה וְכַמָּה מֵתִים מְחַמֵּת שְׂהֵדָם שׁוֹמֵת מֵהֶם הַרְבֵּה וְאַעפ"כ לֹא שְׂמַעְנוּ שְׂקוּבְרִין אוֹתָם בְּמַלְבוּשֵׁיהֶם.

וְהֵלֵא ק"ו הוּא וְמָה הֵתָם דַּאע"פ שְׂקָצַת הוּא דְרָךְ הַטָּבֵעַ לְזוּב הֵדָם דְרָךְ הַנְּחִירִים אָבֵל מ"מ אֵינוֹ בְּדָרְךָ הַטָּבֵעַ לְזוּב יוֹתֵר מִדַּאִי עַד שְׂמַתִּים מֵהֶם. וְא"כ הֵיָה לָנוּ לְחֹוֹשׁ שְׂמָא יֵצֵא דָם הַנֶּפֶשׁ.

וְיוֹתֵר הֵיָה לָנוּ לְחֹוֹשׁ לְדָם הַנֶּפֶשׁ דְרָךְ הַנְּחִירִים כְּדַכְתִּיב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאַפּוֹ, מֵאֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ לְחֹוֹשׁ בְּיֹוֹלְדוֹת לְדָם הַנֶּפֶשׁ דְרָךְ רַחֵם בְּאֲשֶׁר בְּאוֹתָהּ פַּעַם הוּא עֲלוּלָה לְרִיבּוּי דְמִים. וְאַעפ"כ אֵין קוּבְרִין אוֹתָן בְּמַלְבוּשֵׁיהֶן.

כ"ש שְׂאֵין לְקַבֵּר הַיֹּוֹלְדוֹת בְּמַלְבוּשֵׁיהֶן. וְאַפְשָׁר שְׂגַם מְהַרִּי"ל אֵית לִיָּה סְבָרָא זֹו שְׂכַתְבַּת בְּסִימָן ס"ה עַל אֲשֶׁה שְׂנַפְלָה מִן הַגַּג וּמֵתָה הוֹרָה מְהַר"ש וְכו' אָבֵל יֹוֹלְדוֹת מָה נִסְתַּפְקַת מֵיָתָה בִּידֵי שְׂמִים הִיא כְּמוֹ שְׂאָר חֲלָאִים עכ"ל.

הַרִי שְׂכַתְבַּת גַּבִּי יֹוֹלְדוֹת דְמֵיָתָה בִּידֵי שְׂמִים הִיא כְּמוֹ שְׂאָר חֲלָאִים. וְקִשְׂיָא נּוֹפְלָת מִן הַגַּג ג"כ מֵיָתָה בִּידֵי שְׂמִים הִיא שְׂהַרִי לֹא הֵיָה בְּגָרָם אָדָם שְׂגָרָם מֵיָתָתָה.

אַלָּא ש"מ הַטָּעַם בְּנַפְלָה מִן הַגַּג מִשׁוּם דָּם הַנֶּפֶשׁ. וְלִכֵּן אַרְף בְּיֹוֹלְדוֹת אִם יֵשׁ לְחֹוֹשׁ לְדָם הַנֶּפֶשׁ אֵין לְחֹוֹשׁ רַק אִם מֵתָה וְעַדִּין הֵדָם הֵיָה יוֹצֵא מִמֶּנָּה קוֹנְדָם מוֹתָה.

מִשָּׂא"כ אִם כְּבָר פָּסַק הֵדָם מִמֶּנָּה קוֹנְדָם מוֹתָה כְּמָה יָמִים אֵין טַעַם לָמָּה שְׂקוּבְרִין אוֹתָהּ בְּמַלְבוּשֵׁיהָ. וְאַפִּילוּ אוֹתָן שְׂמַתִּים בְּעוֹד שְׂהֵיָה הֵדָם יוֹצֵא קוֹנְדָם מוֹתָן נִלְע"ד רַחוּק מִן הַשְּׂכָל לְחֹוֹשׁ לְדָם הַנֶּפֶשׁ מִטַּעַם שְׂכַתְבַּתִּי שְׂבָלָאוּ הֵכִי הִיא עֲלוּלָה לְרִיבּוּי דָּם וְהֵדָם אֵינָה סִיבָה וְגָרָם לְמֵיָתָתָה.

וְא"כ מ"כ שְׂהֵיָה לְקַבְרָם בְּמַלְבוּשִׁים אוֹתָן שְׂמַתִּים מְחַמֵּת דָּם הַנְּחִירִים. וְאִם רְצוֹנָךְ לֹוֹמֵר הַחִילּוּק שֶׁל הַב"ח מִשׁוּם שְׂלֵא מַת בְּבַגְדוֹ שְׂמַת עַל מְטוֹתוֹ.

א"כ לְפַחוֹת אוֹתָן בְּגָדִים הַמְלֻכְלָכִים בְּדָמִים הֵיָה מִן הָרְאוּי לְקַבֵּר עִמּוֹ דְלֹא גָרַע מֵיֹוֹלְדוֹת שְׂהֵדָם נְבָלְעִים בְּפַתְנוֹת שְׂעַל גּוֹפָה. וְאַכֵּן נִלְע"ד אוֹתָן שְׂעַדִּין הֵדָם יוֹצֵא מִמֶּנָּה קוֹנְדָם מוֹתָה אֲפְשָׁר שְׂע"י רִיבּוּי דָּם נִתְעוֹרֵר גַּם דָּם הַנֶּפֶשׁ לְצֵאת וְיֵשׁ לְקַבֵּר אוֹתָן בְּמַלְבוּשֵׁיהֶן.

אַבֵּל אוֹתָן שְׂכַבְרָ פָּסַק מֵהֶם הֵדָם כְּמָה יָמִים קוֹנְדָם מוֹתָן אֵין טַעַם לְקַבֵּר אוֹתָן בְּמַלְבוּשֵׁיהֶן. וְכ"ש בְּאֵלוּ וְאֵלוּ שְׂיֵשׁ לְעַרְעֵר עַל הַמְנַהֵג שְׂקוּבְרִין הַיֹּוֹלְדוֹת בְּמַלְבוּשִׁים חֲשׁוּבִים שֶׁל שְׂכַת וְי"ט וּמְנַעְלִים חֲדָשִׁים לָזָה אֵין טַעַם כְּלָל.

וְכ"כ מוֹרֵי בְטו"ז שְׂהוּא שְׂלֵא כְּדִין. וְכַתֵּב מֵהַרְש"ךְ שְׂרָאָה בְּקַהֲלוֹת שְׂנוֹהֲגִין לְטַהֵר הַיֹּוֹלְדוֹת וְלִלְבֹּשׁ אוֹתָן תְּכַרִּיכִין וְאַח"כ בְּגָדִים עֲלֵיהֶם עכ"ל.

סוף כל סוף אין טעם להלבישן בפגדים: שאלה ס ואגב פאתי לפרש מילתא דתמיה טובא שפכת מהרי"ל דף ס' וז"ל שאל מהר"ר ליפמן מילהויזין וז"ל ממקור"ש וז"ל היאך בודקות הפלות לדידן שאנו מחזיקין בןלם בספק זבות ומצרכינן להוספירה וטבילה.

והשתא מאחר דהלכה כה כל הנשים מטמאות בבית החיצון ואמרינן עד מקום שהשמש דש מיקרי בית החיצון ומעתה הפלות בתולות שפתחן עדיין נעול היכי יכולין לבדוק בבית החיצון.

והשיב מקור"ש דלא קשה מידי דהא אמרינן התם בגמרא שאני שמואל דרב גובריה הוא וכו' אלמא אשפחן דמצי למבעל בעילה גמורה שאשה מתעברת אע"פ שהיא עדיין בתולה. כ"ש וכ"ש שהאשה בעצמה יכולה לבדוק את עצמה אע"פ שהיא בתולה ואין הבתולים מעפבין כלום בבדיקתה עכ"ל.

הנה הרואה יראה וישתומם פחדא שעה איך נהיה כדבר הנה דאיך אפשר לבתולה לבדוק לעצמה שלא תשיר צרורות ותשיר בתוליה באצבע. ואי משום שהיא בקיאה בהטנייה כמו שתירץ מקור"ש וז"ל.

קשיא א"כ כל אדם יוכל להיות בקי בהטנייה על ידי אשתו שתראה לו מבוא המקום. א"כ למה אמר בגמרא ריש פתובות לא פהלוו בבליים שאינם בקיאים בהטנייה.

והלא גם אצל הבבליים לאו פסיק רישא הוא דבקיאים הם על ידי נשותיהם. וז"ל לתרץ דקשיא עוד מ"ש ריש פרק התינוקת שאני שמואל דרב גובריה וקשיא מכ"ש שהוא רחוק מן השכל אם רב גובריה מכ"ש שמשיר הבתולים ומה תליא זה בגבורת אנשים.

והתוס' שפכתבו בפרק התינוקת ובפ"ק דחגיגה דהטנייה דכתובות אינה בעילה גמורה שמתעבר בה כבשאר ביאות אבל ביאה גמורה שמתעבר אי אפשר אלא לשמואל. ולי נראה דגם לשמואל אי אפשר בעילה גמורה שמתעבר בה בלא דם.

רק הטנייה דשמואל נמי פהטנייה דשאר בני אדם דריש פתובות דרוב בקיאים בהטנייה. ואותה הטנייה לאו בעילה גמורה שמתעבר בה.

ולכן תירץ בגמרא שאני שמואל דרב גובריה ר"ל פחו וגבורתו רב וגדול עד שאפילו אם הנה אבר התשמיש על פתח הרחם ולא בעל בעילה גמורה ועדיין פתחה סתום גבורתו גדולה כל כך עד שיורה הזרע פחז בעומק הרחם למקום קליטת הזרע כאילו נכנס כל האבר עד המקום שהשמש דש.

וזה ודאי צריך גבורת אנשים. ולכן שפיר תירץ בגמרא שאני שמואל דרב גובריה.

וראיה לסברא זו מהא דכתבו התוס' פרק יוצא דופן דף מ"ג ד"ה בראוי להזריע פתבו התוס' א"נ ראוי להזריע הוא אלא שאינה ראויה להתעבר לפי שאינו יורה פחז ואינו נכנס לתוך גופה אלא שותת ויוצא לחוץ עכ"ל.

הרי שע"י שיורה פחז נכנס לתוך גופה. וא"כ שמואל דרב גובריה הנה הזרע נכנס לגופה אע"פ שלא בעל בעילה גמורה.

וא"ת א"כ הָדָרָא קוֹשְׁיִין לְדוֹכְתָא אִיךּ בּוֹדְקוֹת הַפְּלוֹת הַבְּתוּלוֹת. נ"ל דל"ק מִיַּדֵּי דְאִיתָא בְּגַמְרָא פ"ק דְנִדְהָ דָף יוֹד ע"ב וְנ"ל ת"ר חֲזַקָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַד שְׁלֹא הִגִּיעוּ לְפִירְקוֹן הָרִי הֵם בְּחֻזְקַת טְהָרָה וְאִין הַנְּשִׂים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן.

מִשְׁהִגִּיעוּ לְפִירְקוֹן הָרִי הֵן בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה וְנְשִׂים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן. ר' יְהוּדָא אוֹמֵר אִין בּוֹדְקִין אוֹתָן בְּיָדָם מְפַנֵּי שְׁמַעוֹנוֹתוֹת אוֹתָן.

אַלָּא סְפוֹת אוֹתָן שְׁמֵן מְבַפְּנִים וּמְקַנְחוֹת אוֹתָן מִבְּחוּץ וְהֵן נְבִדְקוֹת מְאֻלְיָהֶן עכ"ל הַגְּמָרָא. וּפִירֵשׁ"י שְׁמַעוֹנוֹתוֹת אוֹתָן פְּלוֹמֵר מְסַרְטִין לָהּ בְּצִיפְנֵיהֶן וּמִיִּיתִי לָהּ לִידֵי רְאֵיָה עכ"ל.

וא"כ ה"ה ומכ"ש דְמִיִּיתִי לָהּ לִידֵי הַשְּׂרֵת בְּתוּלְיָהּ. וְאֶפְשָׁר דְּהִיא הִיא.

וְשׁוֹב פִּירֵשׁ רש"י סְפוֹת אוֹתָן שְׁמֵן שַׁע"י הַשְּׁמֵן בְּאֵ הַדָּם עכ"ל. וא"כ שְׁפִיר יְכוּלוֹת לְבָדוֹק הַפְּלוֹת ע"י הַשְּׁמֵן.

אַמְנָם מִיִּמִּינוּ לֹא שְׁמַעְנוּ בְּדִיקָה זֹו. וכ"ש שְׁאִינָה בּוֹדְקַת בְּעוֹנָמָה הָרַחֵם עַד מְקוֹם דִּישַׁת הַשְּׁמֵשׁ דְּהָא פְּתַב הַב"י בְּסִי' קצ"ו עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם שְׁהֶצְרִיכוּ הַבְּדִיקָה שְׁל נִדְהָ וְנִזְבָּה עַד מְקוֹם שְׁהַשְּׁמֵשׁ דָּשׁ וְתַמָּה עֲלֵיהֶם הַב"י וְנ"ל וּדְבָרִים אֱלוֹ קְשִׁים בְּעֵינֵי שְׁאִי אֶפְשָׁר לְאִשָּׁה לְהַכְנִים הָעַד כָּל כָּף בְּעוֹנָמָה וְכו' וא"כ מְכ"ש שֵׁא"א לְבַתּוּלָה לְהַכְנִים כָּל כָּף בְּעוֹנָמָה.

ומ"מ לְדְבָרֵי הָרָא"ש וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם יְכוּלָה הַפְּלָה לְבָדוֹק בְּשְׁמֵן. וְכַנ"ל נֶאֱמַר הַצְּעִיר שְׁמוּאֵל סג"ל: שְׁאֵלָה סֵא וְשְׁלַחָה שְׁאֵלָה לְפָנֵי מְבִנֵי מְדִינָתִי עֶצֶם שְׁל גֵּף שְׁל אֲנוּנָא שְׁנוּשְׁבֵר סְמוּדָה לְגוּף וְלֹא נוֹדַע עַד אֶכְלוּ הָאֲנוּנָא וְעָשׂוּ הַרְבֵּה שְׁנוּשְׁמוּ פְּמָה אֲנוּנוֹת וְנִתְעַרְבַּ הַשְּׁנוּשְׁמוּ. וְהַטְרַפְתִּי הַכֹּל מִטַּעַם שְׁאֵבְאָר לְקַמְּן. וּמַהר"ר פ' מְבָרִיסק דְּלִיטָא פָּגַע בְּשְׁלִיחַ וְהַחֲזִירוּ וְהַכְשִׁיר וְכַתַּב אֵלַי טַעְמוֹ.

וְזֹאת שְׁהַשְׁבַּתִּי עָלָיו, וְאַח"כ תְּמַצָּא גַם טַעְמֵי וְרְאִיָּיתִי: כְּתָבָהּ קַבְלָתִי אֶתְמוּל עִם דְּמִדּוּמֵי חַמ"ה. וְהִיא בְּדַעְתִּי שְׁלֹא לְהַשִּׁיב כָּלֵל בְּדְבָרִים שְׁאִין בְּהֵם מִמֶּשׁ בְּאֶשֶׁר רְאִיתִי תוֹכוֹן מְגַמְתָּהּ רַק לְהַשִּׁיג.

גַּם מִי שְׁמָהּ לְאִישׁ לְהוֹרוֹת בְּאַתְרָא דְחַבְרִיָּה. וְהַגְּנִי אוֹמֵר עֲבִירָה גּוֹרְרַת עֲבִירָה.

שְׁמַתְחֵלָה הוֹרִיתָ בָּהּ לְהִתֵּר בְּאֶשֶׁר הֵייתָ מוֹרָה וְרוּחִית וְטַעֲיִת פִּי חֲשַׁבְתָּ שְׁהַעוֹקֵץ הִנֵּה לְצַד חוּץ בְּאֶשֶׁר כְּתַבְתָּ. אֲלֵא שְׁגַם עָתָה לֹא חֲזַרְתָּ מִדְּבָרֶיךָ וְעַמְדַתְּ עַל טַעוּתְךָ.

אִיךּ פֶּן תִּהְיֶה חֲכָם בְּעֵינֵיךָ אֲמַרְתִּי לְהַשִּׁיב מְפַנֵּי הַפְּכוּד הַמְּכוּבָד הַחֹלֵק מְכַוְדוֹ עַל יְרֵאִיו וְטָרָם כָּל אֶפֶל הַחוּמָה וְיִסוּד הַבְּנִין רְעוּעָה אֶשֶׁר בָּנָה מְכ"ת. וְאַח"כ אֶכְתֹּב יְסוּד מוּסָד אֶשֶׁר רְאִוִי לְהַשְׁעוֹן עָלָיו רֵאשׁוֹן מ"ש מְדְבָרֵי רש"ל פֶּרֶק בְּהֵמָה הַמְקֻשָּׁה אֲמִינָא גְּבוּבֵי גְּנָבָא לְמָה לָם.

הוּבָא בְּש"ף ס'י נ"ג וְנ"ל הַמּוֹרָה הֵהוּא רש"ל מִתִּיר לְהִדְיָא וְרַמ"א לֹא דִיבֵר מְזַה פְּלוּם. וְגַם מוּאחְרוֹן אִינוּ חוֹלֵק עָלָיו לְהִדְיָא לְמָה לֹא נְסַמּוּךְ עָלָיו כ"ש שְׁרוּב הַפּוֹסְקִים מְכַשִּׁירִים לְגַמְרֵי בְּנִשְׁבֵר וְאִיךּ אִם יֵשׁ בּוֹ עוֹקֵץ אִם אִינוּ סְמוּדָה לְגוּף מִמֶּשׁ.

ואף שֶהָרַב בַּעַל שׁו"ף פָּתַח וְאֵין אֱלוֹ אֱלֹא דְבָרֵי נְבִיאֹת כְּבוֹדוֹ בְּמִקְוָמוֹ מְנוּחַ וְכָאֵן לֹא דִיבֵר נִכּוֹן עַל רַש"ל עַכ"ל. אֲנִי אוֹמֵר שֶדְבָרֵי מַהֲרַש"ךְ כְּנִים וְצוֹדְקִים לְכָל מַעֲיָיִן א"צ לְהַאֲרִיף בְּזֶה.

וְעוֹד דָּאֵף אִם אֵין אָנוּ רוֹאִין בְּזֶה שִׁנּוּי בַּצְלָעוֹת אִטוּ מַש"ה לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת שְׁנִקְבָה הַרְיָאָה. וְאֵף שְׂאִין אָנוּ רוֹאִין שׁוּם שִׁנּוּי בַּצְלָעוֹת יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְנִקְוֶבַת הַרְיָאָה וּבְרִיף לְבַדְקוֹ בְּגִילָא אוֹ רִנְקָא וְאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בְּבִדְיָקָה.

וּמ"ש רַמ"א דַּא"צ לַעֲיִין בַּצְלָעוֹת וְכו' הִיָּנּוּ מְפָנֵי שֶהוּא רְחוּק אֲגוּדְל מִן הַגּוּף. אָבַל אִם נִצְרַר הַדָּם אֲפִילוּ בְיוֹתֵר רְחוּק מְרוּחַב אֲגוּדְל טְרִיפָה.

אֵף שְׂאִינוּ צָרִיף לַעֲיִין בַּצְלָעוֹת לְכַתְחֵלָה מ"מ אִם מְצָא שְׁנִצְרַר הַדָּם טְרִיפָה. וְלִדְעַת הַת"ה ס' ק"פ דְצָרִיף לַעֲיִין לְכַתְחֵלָה אַחַר הַצְלָעוֹת אִם נִצְרַר הַדָּם נִרְאָה דְדַעְתּוֹ כְּדַעַת רַאב"ן בְּמַרְדֵי פַא"ט וּבַפ"ח מַה"ש דְכָתַב בַּפ' דָּאֵף יוֹתֵר רְחוּק מִן הַגּוּף אִם נִצְרַר הַדָּם בַּצְלָעוֹת טְרִיפָה.

וְדִלָּא כַּמ"ש הַב"ח דְגַם רַאב"ן חִנּוּדָה אִם הוּא רְחוּק חֵן הַגּוּף אֵף אִם נִצְרַר הַדָּם. דְּזֶה אֵינוֹ כְּפֹאֶשֶׁר יִרְאָה הַמַּעֲיָיִן שֶׁם בְּדְבָרֵי הַרַאב"ן וְעוֹד בְּנִדּוֹן דִּינּוֹן מֵאֵן יִימַר שֶׁלֹּא הָיָה שִׁנּוּי בַּצְלָעוֹת כִּי לֹא נוֹדַע שְׁבִירַת הָעֵצָם עַד אַחַר אֲכִילַת הָאֲנוּוָא.

גַּם מ"ש שְׁרַמ"א לֹא דִיבֵר מְזֶה כְּלוּם אֵינוֹ אֵמֶת וְלֹא אַאֲרִיף בְּזֶה כִּי מוּכָן מַעֲצָמוֹ. גַּם מ"ש דְנִרְאָה לֵף לְהַכְשִׁיר מִטַעַם אַחַר מְפָנֵי שֶהוּא רִחְבָּא אֲגוּדְל בְּרִינּוּחַ מְמַקּוּם שְׁבִירָה לַגּוּף.

וְזֶה לְשׁוּנָף וְאֵף שְׁמַר מְדַד וְלֹא מְצָא כְּמִדּוּמָה שְׁמַר מְדַד מִהַעֲנֻקָץ כְּפֹאֶשֶׁר הוּא לְפָנִים וְזֶה טְעוֹת גְּדוֹל דְנִדְאֵי עֲכָשְׁיוֹ נִתְקַרַב טוּבָא מֵאַחַר שְׁנִתְקַרַב עֵצָם הַתְחַתּוֹן עַל הָעֲלִיוֹן וְאֵילוּ הָיָה מוֹדַד מַע"ל מְמַקּוּם הַשְּׁבֵר כְּפֹאֶשֶׁר הָיָה בְּעַת שְׁבִירַתוֹ וְדֹא הָיָה מוֹצָא קָשֶׁר אֲגוּדְל.

וְכֵן בְּשׁו"ף פֶּסֶק לְהַדְיָא הָכִי בַס"ק ח' ע"כ לְשׁוּנָף. אֲנִי אוֹמֵר שֶׁלֹּא הִבְנַת כָּלֵל דְבָרֵי מַהֲרַש"ךְ בְּזֶה.

אֵף שְׁבִאֲחַת יֵשׁ גַּמְגוּם בְּדְבָרֵי וְקוֹשְׁיוֹתָיו עַל הַפְּרִיָּשָׁה אֵינָם נְכוֹנִים כָּלֵל וְדַעַת הַפְּרִיָּשָׁה נִכּוֹן. מ"מ לְבַסּוֹף כְּפֹאֶשֶׁר רָצָה לְבַאֵר דַּעַת הַפְּרִיָּשָׁה כֵּן הוּא הָאֵמֶת כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעַת הַפְּרִיָּשָׁה בַּע"א כָּלֵל וְדו"ק.

וּבִאֵמֶת דְבַר פְּשוּט הוּא לְהַתְחִיל הַמְדִידָה מֵרֵאשׁ הַעֲנֻקָץ וְלֹא לְפָנִים מִמֶּנּוּ כְּפֹאֶשֶׁר הָיָה מִמֵּשׁ הַעֲנֻקָץ בְּזֶה הָעֵצָם הַבָּא בְּשִׂאֵלָה בְּנִדּוֹן דִּינּוֹן שֶׁהָיָה כְּזֶה. \$ צִיּוֹר בַּסְפָּר \$ וְדַעַת הַפְּרִיָּשָׁה שְׂאֵם תְּכַנִּיס הָאֲגוּדְל לְפָנִים מִן הַעֲנֻקָץ (בְּמַקּוּם שְׁעִשִׁיתִי טִיפַת דִּיּוֹ קַטְנָה לְסִימָן) הָיָה רִחְבָּא אֲגוּדְל מ"מ אִם מְמַקּוּם חוּד הַעֲנֻקָץ לִיכָּא רִחְבָּא אֲגוּדְל טְרִיפָה.

וְע"ז פָּתַח הַפְּרִיָּשָׁה פְּשוּט הוּא וְהִגַּע בְּעֵצָמָה דְכָל עֵינְקֵר הַטְּרִיפּוֹת מִשׁוּם שְׂאֵם הַעֲנֻקָץ הוּא סְמוּף לְרִיָּאָה תְּנַקּוּב הַרְיָאָה וַא"כ פְּשִׁטָּא שְׁצָרִיף לְהַתְחִיל מִן חוּד הַעֲנֻקָץ וְלֹא מִמָּה שְׁלִפְנָיִם מִמֶּנּוּ לְצַד הַשְּׁבִירָה וְכ"ש שְׂאִין מוֹדְדִין מְמַקּוּם הַשְּׁבֵר.

וְגַם דַּעַת מַהֲרַש"ךְ כֵּן לְמַדְקָדֵק בְּדְבָרָיו. וְכ"ה דַּעַת הַת"ח שֶׁהִבִּיא מַהֲרַש"ךְ לֹא כְּמוֹ שְׁעָלָה בְּדַעְתּוֹ שְׁמוֹדְדִין מְמַקּוּם הַשְּׁבִירָה.

והאחרון הכביד מ"ש ונ"ל ועוד שלא היה שָׁבַר נִיפָר כָּלָל וְאֶפְשָׁר שָׁפָף הִיָּה הָאָבֶר בתולדתו א"כ הוי ס"ס חָדָא שְׁמָא לֹא הִיָּה שָׁבַר כָּלָל ואת"ל הִיָּה שָׁבַר שְׁמָא לֹא נִקְבָּה הַרְיָאָה. גם פְּתַבְתָּ פַעַם ב' על מהרש"ך דְּלֹא דַק וְלֹא עֵינָן בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים יָפָה מ"ש שְׁמִשְׁעָרִין בְּאֶגְוֹדֵל מְלַבֵּד מַה שֶּׁהוּא תְּקוּעַ בַּגּוּף.

וע"ז פְּתַבְתָּ דְּלֹא דַק וּמְסַקְנָתָה דְּמִשְׁעָרִין רוֹחֵב אֶגְוֹדֵל מְרַאשׁ הָעֵיגוּל שֶׁהוּא כְּבוֹכָנָא בְּאֶסְיָתָא כְּזֶה **צִיּוֹר בְּסִפְרָא** הִנֵּה הַקְלָתָּ בַתְּחִלָּתוֹ לְמַדּוּד מִמְקוֹם הַשָּׁבַר וְגַם הַקְלָתָּ בְּסוּפוֹ לְמַדּוּד מְרַאשׁ הָעֵנוֹקֵץ כֹּל זֶה גוֹרֵם שְׁנִכְנֹסֶת לְדוֹחֲקִים לְהַעֲמִיד דְּבָרֶיהָ מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה וְלֹא תַחֲזוֹר מֵהוֹרְאָתָהּ שֶׁהוֹרִיתָ בְּעוֹף שְׁהִייתָ שְׁתוּי יֵין אוֹ שְׁכוֹר לְדַחוֹת דְּבָרֵי מֵהֶרֶש"ךְ שֶׁהֵם אֲמַת וּבָרוּר.

גם פְּתַבְתָּ שְׁפָף דַעַת הָאֲחֵרוֹנִים אַתָּה דַחַקְתָּ בְּדַבְרֵי מֵהֶרֶש"ךְ וְאוֹקְמַתָּ אֲנַפְשָׁה וְדַחִיתָ דְּבָרָיו בְּקִנְיָה רְצוּץ עַל סְבָרְתָהּ הַקְלוּשָׁה וְכַתְּבָתָּ שְׁלֹא עֵינָן בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים יָפָה. וְלֹא הִרְאִיתָ לְדַעַת מִי מֵהַפּוֹסְקִים שְׁכוֹתָבִים הִיפּוּף מְמַנּוּ.

ועוד שְׁהִייתָ מְסוּפָק אִם הוּא שָׁבַר כָּלָל אוֹ נִבְרָא כֶּף וְזֶהוּ הִיפּוּף דַעַת כֹּל הָעוֹלָם וְאֶפִי נִכְרִים יוֹדְעִים וּמְכִירִים שֶׁהוּא שָׁבַר וְאַתָּה מְחַשְׁבּוֹ לְסַפֵּק כְּדֵי לְדַחֹק לְמִצּוֹא סַפֵּק סְפִיקָא. וְהִנֵּה אֲנִי שׁוֹאֵלָה מִמ"נ אִם דַעַתָּה נוֹטָה יוֹתֵר שֶׁהוּא נִבְרָא כֶּף כְּאֲשֶׁר מְשַׁמַע מִדְּבָרֶיהָ.

וא"כ דַעַתָּה הוּא נִגְדַד דַעַת כֹּל הָעוֹלָם כִּמ"ש כִּי הִרְאִיתִיהָ לְכַמָּה כְּפָרְיִים וְאוֹמְרִים פְּשׁוּט שֶׁהוּא נִשְׁבֵּר וְלֹא נִבְרָא כֶּף. וְא"כ אֵין שְׁכָלָה הַגִּיעַ בְּהִנְיֹת עוֹלָם אֶפִילוֹ לְשָׁכֵל הַכְּפָרְיִים. וְע"כ בְּנֻדָּי דַעַת שׁוֹטִים הוּא זֶה וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה וכו'. גַם מְחַסְרוֹן יְדִיעָה הִיא זֹו אֶצְלָה וְחַסְרוֹן יְדִיעָה שְׁלָה אֵינָה עוֹשָׂה לִי ס"ס כָּלָל.

וע"כ גַם אַתָּה צ"ל שְׁגַם אַתָּה סוֹבֵר שֶׁהַסְבָּרָא נוֹטָה יוֹתֵר לְהִיּוֹת בְּשָׁבַר מִנִּבְרָא כֶּף. וְזֶה יְדוּעַ אִם הַסְפִיקוֹת אֵינָם שְׁוִים שְׁצַד א' נוֹטָה יוֹתֵר לְאִיסוּר אוֹ יוֹתֵר לְהַתִיר אֵינּוּ נִגְדוֹן בְּס"ס.

ועוד אֲנִי אוֹמֵר דְּגַם אִם הִיָּה וְדָאֵי נִבְרָא כֶּף וְהָעוֹקֵץ הִיָּה סְמוּךְ לַגּוּף כְּמוֹ כֵן הִיָּה טְרִיפָה. דָּאֵין טְרִיפוֹת זֶה מִחֲמַת עֲצָמוֹ מִחֲמַת הַשְּׁבִירָה רַק מִחֲמַת נְקוּבַת הַרְיָאָה.

וא"כ אִם יֵשׁ לוֹ עוֹקֵץ בְּפָחוֹת מְרוֹחֵב אֶצְבַּע מַה לִּי נִשְׁבֵּר מַה לִּי נִבְרָא כֶּף. וְכִי לֹא יוֹכֵל לְנַקּוֹב הָעוֹקֵץ כְּשֶׁהוּא סְמוּךְ לַגּוּף בְּנִבְרָא כֶּף כְּמוֹ בְּנִשְׁבֵּר.

וע"כ כֹּל דְּבָרֶיהָ בְּנוֹיִים עַל חֲבָלֵי שְׁנָא וְקִירוֹת בֵּית עַכְבִּישׁ. ע"כ בְּנֻדָּאֵי הוּא מְסוּפָק דַעַת הַפּוֹסְקִים בְּשִׁתִּים לְהַתְחִיל מַחוּד הָעוֹקֵץ וְלֹא מִמְקוֹם הַשָּׁבַר.

וְגַם מִתְחִילִין לְשַׁעַר בְּרוֹחֵב אֶגְוֹדֵל חוּץ מִמָּה שֶׁהוּא תְּקוּעַ בַּגּוּף כְּבוֹכָנָא בְּאֶסְיָתָא: מִיָּד כִּי אֲנִכֵי עֲמוֹס הַתְּלָאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִתְּנוּ לִי לְבַלְעֵי רוּחֵי מִמֶּשׁ. וּבְשַׁעָה שְׁבָא אֵלֵי כְּתָבוּ הִיָּה רִיד פָּה וְלֹא קָרִיתִי אוֹתוֹ בְּדַקְדוּק מִפְּנֵי רַבִּים קָמִים עָלַי הָיוּ כְּוָלָנָה.

ואח"כ בְּאֵרִיכוֹת הַיָּמִים נִשְׁפַח מְלַבֵּי. מְצוֹרָף לָזֶה כִּי רָאִיתִי שְׁאֵלוֹתָיו אֵינָם דִּינָים מְחוֹדְשִׁים וְכִבֵּר הִלְכוּ בוֹ גְמוּשִׁים וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים.

כמו בענין הכבוד אשר רצה להכריע אם מעות קונות בו או משיכה דפליגי בו רש"י ור"ת והוא מלא על כל גדותיו בכל הפוסקים, וכבר הכריעו הראשונים והאחרונים, ומנהג בקרב כל ישראל כמ"ש מהרמא"י.

א"כ מי יקל ראשו לעשות למעשה נגד הכרעותם. ואם לא נעשה רק אחד מהקנינים הרי הוא ספק בכור.

וכן בנשבר גף העוף הלא רוב הפוסקים קמאי ובתראי הסכימו להתיר נשבר אפילו סמוך לגוף רוב מנגן ורוב בנגן. הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כתב להדיא דאי נשתברו אגפי העוף שיהא מותר כמו בהמה שנתחכו ידיה שיהא נדאי מותרת בכל ענין.

וכן פסק הטור והב"י ומהרי"ק. וכ"כ בהג"ה בסמ"ק דדוקא שמוטה למעלה במקום חיבור הגוף אבל למטה ממקום חיבורו בין שבורה בין שתוכה פשיטה ולא נמצא טריפה דשבורת הגוף רק במקדכי פא"ט בשם ראב"ן.

ובספר אגודה כתב וז"ל והא דאמרת שנשתברו אגפיה פשיטה מיירי ברחוק מן הפרק יותר מאצבע. אבל נשבר בתוך אצבע מן הפרק חיישינו שמה נקבה הריאה עכ"ל.

וכתב מהרי"ק אף שההלכה להתיר מ"מ מאחר שנהגו איסור חלילה לפרוץ גדר ולהתיר ולא יחא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו וכו' פ"כ. הנה שאין אנו אוסרים שבורה רק מצד המנהג ע"כ יש להקל בו.

ולכך פסק מהרא"י לשער באצבע מצומצם. וכן הוא בת"ה סי' ק"פ לשער באצבע מצומצם.

אמנם מה שנסתפק מכ"ת אם למדוד גם מה שנתחב בגוף כבוכנא באסימא או למדוד מזוית חיבור הגוף בגוף. דבר זה לא נמצא מפורש בפוסקים וראיתי בספר חדש ושמו שפתי פהן שכתב בסי' נ"ג וז"ל ונראה דמשערים באגודל מלבד מה שהוא בגוף כבוכנא באסימא שאינו מצטרף.

וכן משמע מלשון הרב ושאר אחרונים עכ"ל. ואני לא ידעתי איזה לשון מצא דמשמע ליה מיניה שהבוכנא אינה מצטרף.

ונהפוך הוא פי נראה לי מצד הסברא ומצד לשון הפוסקים שיש למדוד מן הבוכנא. מצד הסברא דהא בנשבר איכא פלוגתא אם להטריף פנ"ל ובנשמת לכ"ע טריפה שנוצר בהדיא בתלמוד דחיישינו משום נקובת הריאה.

א"כ ש"מ מקום הריאה שמתחת הבוכנא שחיישינו בנשמת הבוכנא לנקובת הריאה א"כ מה שקרוב לבוכנא יותר חיישינו ע"כ יש למדוד מן הבוכנא. ומצד הלשון דהא מקור הדין של שיעור אצבע הוא בספר אגודה שכתב בזה הלשון והא דאמרת שנשתברו אגפיה פשיטה מיירי ברחוק מן הפרק יותר מאצבע אבל נשבר בתוך אצבע מן הפרק וכו'.

מדנקט לשון מן הפרק אין לו פירוש אחר כי אם ראש העצם המחובר בתוך הגוף דזה פרק מיקרי ולא לאחר שהתחיל ראש העצם ואילך. וכן הוא במהרי"ק שורש ל"ח וז"ל

שם אָמנם הייתי רגיל לשער בתְּחַצֵי הַפֶּרֶק ההוא וְשֵׁלָה לְהַכְשִׁיר אֶלָּא א"כ נִשְׁפָּר מִתְּחַצֵי הַפֶּרֶק וְלַחֲוִיץ וכו'.

אָמנם אַח"כ עֵינֵינוּ בְּסִפּוּר אֲגוּנָה וְהוּא מְשַׁעַר אֲצַבַּע מִן הַפֶּרֶק ע"כ. וְהִנֵּה מֵה שְׁהִיָּה מְשַׁעַר תְּחִלָּה תְּחַצֵי נְדָאֵי ר"ל תְּחַצֵי הָעֲצָמִים כְּלוּל מֵרֵאשִׁי לְסוֹפּוֹ וְנִה נִקְרָא תְּחַצֵי הַפֶּרֶק.

א"כ דְּוִמְיָא דְּהִכֵי מְשַׁעַר בְּאֲגוּנָה אֲצַבַּע מִן הַפֶּרֶק וְהוּא פְּשוּט. אָמנם אֲנִי הַכְרַעְתִּי דְּכְשִׁמוּדְדִין מִן הַבּוֹכְנָא יֵשׁ לְמִדּוּד בְּאֲצַבַּע שׁוֹחֵק מְרֻנּוּח דְּבְּאֲגוּנָה דְּמִשְׁמַע שֵׁם שְׁמוּדְדִין מִן הַבּוֹכְנָא אִיתָא שֵׁם דְּשִׁיעוּרוֹ יוֹתֵר מְרֻנּוּח.

וְאִם מוּדְדִין מְמַקּוּם חִיבּוּרוֹ לְגוּף מִבְּחֻיץ יֵשׁ לְמִדּוּד בְּאֲצַבַּע מְצֻמְצָם כַּמ"ש בַּת"ה וְמֵהֵרָא י"י וְאִיזִי וְאִיזִי חַד שִׁיעוּרָא הוּא וְכֵן אֲנִי רְגִיל לְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשָׂה. וְתוּ לֹא מִיזִי.

וּבְנֵה יִקְבַּל רַב שְׁלוֹם וּבְרָכָה בְּלִתי וְעָרְכָה. מֵאֵל הַמְּשַׁדֵּד הַמְּעַרְכָה.

כ"ד אוֹהֲבוֹ הַטְּרוּד הַצְּעִיר מְנַחֵם מְעַנְדֵּל ב"ר יִצְחָק ר' אֲבִיגְדוּרֵשׁ זְצִלָּה"ה חוֹנָה פֶּה ק"ק וְרֵאנִק פּוֹרֵט יוֹם ב' כ"ג כְּסִלּוֹ תַכ"ג לַפ"ק. (אָמנם יֵשׁ בְּיַדֵי הַגְּדוּת עֲדוּת דְּכַתֵּב בַּר סְמָכָא א' שְׁהֵרַב הַגְּדוּל מֵהַר"מ דַּק"ק נ"ש מְדַד מִדַּת רְחֹב אֲצַבַּע מִן הַזְּוִיַת שְׁמַחֲוִיץ לְגוּף: שְׁאֵלָה סד בַּש"ע מִי"ד בְּסִימָן ל"ד מֵה שְׁהִקְשָׁה הַש"ף עַל רַמ"א בְּסַעֲיָה קָטָן ד' קוֹשְׁיוֹתֵיו נְכוּנִים.

אָבֵל נ"ל תְּיָרוּצוֹ דְּחֻיץ וְרַחֲוִק מְאֹד יַע"ש מֵה שְׁמַצְיָיר דְּבְּשִׁיעוּר אִסְרָה הוּא יוֹתֵר מְרֻב תְּלָלוֹ. וְהִבִּיא רְאִיָּה מִפִּירָש"י דְּף מ"ה ע"א.

וְהִנֵּה שֵׁם בְּאוֹתוֹ ד"ה אֶלְמָא כִּינּוּ וְכו' וְד"ה וְה"נ שְׁמַשֵׁם עִיקָר רְאִיָּתוֹ מְלִשׁוֹן בְּעֵי כְּאִסְרָה לְשַׁעֲרִינָהוּ אִין לוֹ הוֹכְחָה כְּלָל דְּוִק וְתַשְׁכַּח. גַּם בַּעַל ש"ף בְּעֲצָמוֹ הַרְגִישׁ שְׁאִין לוֹ מְזָה רְאִיָּה גְּמוּרָה כַּמ"ש וְז"ל וְכַדְמִשְׁמַע קָצַת מִפִּירָש"י וְכו'.

וְעוֹד אֲדַרְבֵּה בְּדַבּוּר שְׁלֹא חֲרִיו הַמַּתְחִיל מְצַטְרֵפֵת לְרֻבָּא מְשַׁמַּע אֲדַרְבֵּה דְּשִׁיעוּר אִסְרָה חֲמוּר יוֹתֵר. וְע"ק לְדַבְּרֵיו יֵהָא חֲמוּר בְּאִין בְּהֵן חֲסֵרוֹן שְׁיִצְטָרֵף לְרֻבָּא.

וּבְיֵשׁ בְּהֵן חֲסֵרוֹן לְשִׁיעוּר גְּדוּל כְּאִסְרָה וְלָכֵן נ"ל פִּי הַש"ע מְרַמ"א ע"ז הַדְּרָף. רַק נִקְדִים הַסְּנוּגִיא דְּלַעֲיֵל דְּף ח"ה ע"א שְׁהֵרִי מְבוֹאָרְשֵׁם דְּגַם בְּנִקְבִים שְׁיֵשׁ בְּהֵם חֲסֵרוֹן שְׁנִקְבוּ בְּהִיקְפוֹ מְשַׁעֲרִינּוּ כְּאִסְרָה.

כַּדְמִשְׁמַע בְּבַעֲא מִינֵיהּ ר' יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי מַר' יְהוֹשֻׁעַ ב"ל נִקְבָה כְּנֶפֶה מֵאִי וּפְשִׁיט לִיהַ הַרִי אֲמָרוּ נִקְבִים שְׁיֵשׁ בְּהֵם חֲסֵרוֹן מְצַטְרֵפִין לְכְּאִסְרָה וְשְׁאִין בְּהֵן חֲסֵרוֹן מְצַטְרֵפִין לְרֻבָּא. הַרִי דְּכַשֵׁם שְׁנִקְבִים שְׁמַשְׁעֲרִינּוּ בְּרֻבָּא הֵם בְּהִיקְפוֹ ה"נ נִקְבִים שְׁיֵשׁ בְּהֵם חֲסֵרוֹן דְּמַשְׁעֲרִינּוּ כְּאִסְרָה נְמִי מִיָּרִי שְׁהִנְקִיבִים הֵם בְּהִיקְרָף.

וְאַח"כ אָמַר נִפְתָּחָה כְּדָלֵת כְּדִי שְׁיִכְנוּס אִסְרָה לְרַחְבוֹ (הִבִּיאוּ בְּסִימָן זֶה סַעֲיָה ה') וּפִירָש"י וְשִׁיעוּר גְּדוּל הוּא זֶה מֵאִסְרָה דְּהָכָא בְּעֵינֵינוּ נִכְנָס וְיֹוצֵא מִשׁוּם דָּאִין כְּאִן חֲסֵרוֹן וְהַדְּלֵת סוּתָם אֶת הַנְּקָב.

וְז"ל הַתּוֹסְפוֹת פִּי לְרַחְבוֹ שֶׁל אִסְרָה שְׁיִוְשִׁיבוּהוּ שֵׁם לְרַחְבוֹ וְיִכְנוּס לְאִפּוּקֵי דְּרָף עָבִיו עַכ"ל. וְלַעֲיֵל מִינֵיהּ דְּכַתֵּב נִיטְלָה מִמֶּנּוּ רְצוּעָה מְצַטְרֵפֵת לְכְּאִסְרָה דְּקָדַק רַש"י וְכַתֵּב

רצועה לארכו דאיפא חסרון ש"מ דבכאיסר גופא יש חילוק דיש שיעור איסר גדול ויש שיעור איסר קטן.

והיינו זה כמו שפירשו רש"י ותוספות דאם ניקב בהיקפו נקבים שיש בהם חסרון משערין שייכנס איסר דרף עביו (דאיסר אין רחבו כל כף פחו רוחב הגרגרת בתללו) נמצא אם ניקב נקבים שאין בהם חסרון בהיקפו כזה \$ ציור בספר \$ צריף שיעור גדול עד רובו של גרגרת ויותר מרובו.

לפי שהשלים שבין הנקבים אינו מצטרף להנקבים כמ"ש בש"ף סק"ו. וכן משמע ברש"י ריש דף מ"ה.

ואם הנקבים הם בחסרון ועומדים בהיקף כזה \$ ציור בספר \$ משערין פאיסר. וגם השלים שביניהם מצטרף לנקבים.

ר"ל אנו משערי' פאילו הם עומדים בשורה בשנה כזה \$ ציור בספר \$. ואז בשיעור כזה כגום בהם איסר דרף עביו.

ר"ל כמו שילקחין המטבע בידו זקוף ויכניסו דרף חודו ושוליו דרף הנקב אף אם עדיין אינו רוחב הקנה דרוחב הקנה הוא באמצע יותר גדול מרוחב איסר. נמצא שאף אם לא יגיעו אלו נקבים לרוחב חלל הקנה מ"מ מאחר שהם עומדים בהיקף ויש בהם חסרון ע"כ חמור לשער בכאיסר דרף עביו.

משא"כ בשנפחת כדלת והפתח עדיין מחובר בצד א' כדלת. והדלת עצמו סותם את הנקב, אף אם יגיע קצת מהחסרון בהיקף מ"מ מאחר שאינו חסר לגמרי צריף לשער בשיעור איסר יותר גדול.

ר"ל פשיעור כל רוחב האיסר כזה \$ ציור בספר \$ דאם יש נקב גדיל כל כף שייכנס בו איסר לרחבו טריפה. וכן בנזיל ממנו רצועה דקדק רש"י וכתב לארכו.

נמי שיעורו פן דלארכו אינו נטרף כל כף מהר כמו בהיקפו ולכן צריף שיעור גדול. ובזה יתכן תמונת וציור הש"ף דבנזיל רצועה לארכו כזה.

\$ ציור בספר \$ אי פד מעגלת ליה הוי פאיסר לרחבו אם מחלקין גם האיסר לרצועות כזה \$ ציור בספר \$ וכתמונת הש"ף. ותדע דבנזיל ממנו רצועה לארכו בעי שיעור גדול אף אם נטלה הרצועה בחסרון כזה.

שקרי בנסדק לארכו בלא חסרון די אם נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה. ובניקב בהיקפו אף אם אין בהם חסרון משערין ברובא ש"מ דלארכו קיל יותר מבניקב בהיקפו.

(וטעמא דכיון דאם פשטה צנארה אי הנקבים בהיקפו מתרחב הנקב ואם הם לארכו כל כמה דפשטה צנארה הסדק נסתם). וה"נ באם יש בהם חסרון קיל יותר בנזיל רבועה לארכו מבניטל בהיקפו.

ולכן באמת אם נזיל רבועה לארכו אף שיש בהן חסרון בעי שיעור גדול דכד מעגלת ליה הוי פאיסר כזה התמונה דלעיל וציור הש"ף. וכן גבי נפתחה כדלת דבעי פאיסר לרחבו דהוי ממש שיעור אחד.

משא"כ פְּשִׁנְפֶחֶת בְּהִיקָף דְחִמִּיר יוֹתֵר אֵז הוּא טְרִיפָה פְּשִׁיכְנוֹס אִיֶסֶר לְאָרְכוּ דְרָף דְרָדוּ וְשׁוּלְיוֹ כְּזֵה. \$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ וְזֵה דְבָר פְּשׁוּט.

וּמוֹכַח שְׂיֵשׁ שְׂיַעוֹר אִיֶסֶר גְּדוֹל וְיֵשׁ שְׂיַעוֹר אִיֶסֶר קָטָן. וְאִם כֵּן זֶהוּ כְּפוֹנֵת הַש"ע אִם נִיקְבָה נִקְבִי שְׂיֵשׁ בָּהֶם חֶסְרוֹן כְּאִיֶסֶר אֲסוּרָה.

וּפִירוּשׁ בְּהִיקָף אִם יֵשׁ חֶסְרוֹן כְּאִיֶסֶר שְׂיִכְנוֹס דְרָף עֲבִיו אֲסוּרָה. וְאִם נִיטְלָה מִמֶּנּוּ רְצוּעָה לְאָרְכוּ דִין אֶחָד הוּא דְאִי פֶד מְעַגְלַת לִיה הֵוִי כְּאִיֶסֶר וּפִי לְרַחְבּוֹ שֶׁל אִיֶסֶר אֲסוּרָה.

וְיֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר וְכו' הַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר אֶתְרוֹנוֹיָהוּ קָאִי רַק שְׂסוּבֵל ב' פִּירוּשִׁים. קָאִי עַל מֵאֵי דְסִיגִים שְׂאִם נִיטְלָה הַרְצוּעָה לְאָרְכוּ שְׂהֵדִין הוּא לְשַׁעַר בְּרוּחַב אִיֶסֶר וְהַשְׂתָּא דְלֹא יִדְעִינוּ כְּמָה הוּא רַחְבּוֹ שֶׁל אִיֶסֶר עַל כֵּן מְשַׁעְרִין בְּרוּב רֹחַב חֲלָל הַקְּנָה כְּזֵה.

\$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ דְמִסְתַּמָּא פְּשִׁחוּפָה רֹב חֲלָל הַקְּנָה הֵוִי נְמִי רֹחַב אִיֶסֶר. וְה"ה דְקָאִי נְמִי עַל חֲלֻקָה רֵאשׁוּנָה בְּנִיקְבַת בְּהִיקָף כְּזֵה \$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ דְצָרִיף לְשַׁעַר כְּאִיֶסֶר דְרָף עֲבִיו כְּשִׂיכְנוֹס אִיֶסֶר בְּזֵה הַנִּיקְבַת כְּזֵה.

וְעַכְשָׁיו דְלֹא יִדְעִי לְשַׁעַר כְּאִיֶסֶר דְרָף עֲבִיו שְׂהֵרִי לֹא יִדְעִי כְּמָה רֹחַב הָאִיֶסֶר בְּאִמְצָעִיתוֹ ע"כ מְשַׁעְרִי בְּרוּב רֹחַב חֲלָל הַקְּנָה כְּזֵה. \$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ דְכָבֵר יְדוּעַ דְכָל דְבָר הַעֲגוּלָה רֹחַב הַחֲלָל הוּא חֲלָק שְׂלִישׁ מִן כָּל הַיֶּקֶף הַעֲגוּלָה.

\$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ ד"מ אִם הַיֶּקֶף הַעֲגוּלָה הוּא ג"ר אֲמָה הֵוִי בְּאִמְצָעַת הַעֲגוּלָה רְבִיעַ אֲמָה רֹחַב. וְע"כ אִם נִקְדָר סְבִיב לְהַיֶּקֶף מְעַט יוֹתֵר מִחֲצִי רְבִיעַ אֲמָה א"כ הוּא רֹב רֹחַב שֶׁל הַחֲלָל.

וְלָכֵן גִּתְחַבֵּם הַמְחַבֵּר וְכַתֵּב לְשׁוֹן הַסּוּבֵל ב' הַפִּירוּשִׁים שְׂנוּכַל לְפָרְשׁוֹ עַל כָּל חֲלֻקָה נַחֲלֻקָה. וְלֹא אָמַר כְּלִשׁוֹן הַגַּמ' מִקְלָפוֹ וּמִנִּיחוּע"פ הַקְּנָה אִם חוּפָה אֶת רֹב הַקְּנָה טְרִיפָה.

וְלָכֵן אָמַר רֹב רֹחַב חֲלָל הַקְּנָה וּק"ל. וְע"ז אָמַר רַמ"א דְגַם בְּזֵה יָבֵא לִידֵי קוּלָא דְבַבְהֵמָה גִּסָּה שְׂחֻלְלָה רַחַב הַרְבֵּה וְאִם יִשַׁעַר בְּרוּחַב חֲלָל הַקְּנָה שְׂהוּא הָרוּב שֶׁל חֲלָק ג' מִן עֲגוּלָה הַקְּנָה יִהְיֶה יוֹתֵר מִחֲלָק שֶׁל עֲגוּלָה הָאִיֶסֶר דִּהְיִינוּ לְרוּחַב הָאִיֶסֶר.

לָכֵן פִּי מְשׁוּם לֹא פְּלוּג מְשַׁעְרִינוּ בְּחֲלָל הַקְּנָה שֶׁל עוּף. וְלָכֵן וִיסוּלָק גַּם קוּשְׁיָתוֹ דְבִאֲמַת פְּשִׁטָּיָה דְמִלְתָּא מְשַׁמְעַת שְׂמִשְׁעָרֵינוּ בְּכָל קְנָה דִּידָיָה.

וּלְפִי שְׂלַפְפָּעִים יָבֵא לִידֵי קוּלָא לָכֵן בְּכ"מ יִשַׁעַר בְּרוּחַב חֲלָל הַקְּנָה שֶׁל עוּף וּלְפִי כָּל דְבָרֵי אֲלֵה א"ש מ"ש כָּאֵן הַש"ע בְּסִמּוּף סְעִיף ג' דְכַתֵּב עָלָיו הַש"ף ל' הַמְחַבֵּר מְגוּמָגֵם וְכו' מְשַׁמְעַת דְבִישׁ חֶסְרוֹן נְמִי סְבִיב הַיֶּקֶפוֹ קָאִי.

גַּם לְשׁוֹן הַטּוֹר מְגוּמָגֵם יוֹתֵר שְׂכַתֵּב נִיקְבָה סְבִיב הַיֶּקֶפָה נִקְבִים דְקִים וְכו'. כְּתֵב עָלֵיהֶם שְׂלִשׁוֹנָם מְגוּמָגֵם וְהֵינּוּ לְפִי מָה שְׂהֵבִין הוּא מְשׁוּם דְקִשְׂיָא לִיה בל' הַמְחַבֵּר וְהַטּוֹר דְאִם נִיקְבַת בְּחֶסְרוֹן סְבִיב לְהַיֶּקֶפוֹ מְשַׁעְרִין כְּאִיֶסֶר.

וְקִשְׂיָא לִיה דְאִם יַחֲתוּף הָאִיֶסֶר לְרְצוּעוֹת הָרִי א"א אִפִּי בְּגִסָּה שְׂבַגְסָה שְׂיֵהָא בְּהַיֶּקֶפוֹ כְּשִׂיַעוֹר אִיֶסֶר בְּהַתְחַלְקוֹ לְרְצוּעוֹת. וְלָכֵן מְפָרֵשׁ דְבָרֵי הַטּוֹר וְהַש"ע דְמִיָּרִי שְׂעוּמָד בְּהַיֶּקֶף קִצָּת וְהַחֶסְרוֹן הוּא זֶה אַחוּרֵי זֶה כְּזֵה \$צִיּוֹר בְּסִפְרָ\$ & עַד שְׂבִין הַכָּל הוּא כְּאִיֶסֶר בְּהַתְחַלְקוֹ

לרצועות, וזה אינו רק שניקב בהיקפו פנה \$ ציור בספר \$ ושיעורו שיכנס בו איסר דרף
עוביו פדאמרן ולא פשיעור איסר לרחבו.

ובזה צדקו דברי הטור והש"ע: ואל תשיבני על דברי ממ"ש בגמרא בעופא מאי ופי' אם
נקדר גרגרת העוף בתסרון א"ר יצחק מקפלו ומניחו ע"פ הקנה אם חופה רוב הקנה
טרקפה. אמר רב פפא נפיא ופירש"י מעשה אא שאלת ומעשה נפה השיבותיה שאורגין
משער הסוס והנקבים סמוכים זה לזה וכו' כמו כן אם הנקבים סמוכים זה לזה ומניחו
ע"פ חלל הקנה עכ"ל רש"י.

וא"כ ש"מ שצריך להיות חופה את רוב רוחב חלל הקנה ממש כנפה כמו שהייתי מפרש
לדברי הב"י לחלוקה שנייה פנה. \$ ציור בספר \$ כמו שצינרתי למעלה ולא כמו שצינרתי
צורה השנייה אליבא דהחלוקה ראשונה פנה.

\$ ציור בספר \$ ואם יהיה זה הפירוש אמת אין זה כנפה. יש לי לומר דלפי זה ולפי מה
שמפרש רב פפא כנפה צ"ל דקושית המקשן היה בעופא מאי אם נקדר לארכו של קנה
דצריף להיות רצועה גדולה כמו איסר לרחבו כשנחלק אותו לרצועות כמו שהוכחתי
לעיל.

ובעופא אפי' לארכו אינו כל כף ארף כמו ארף האירר כשנחלק אותו לרצועות. וע"ז
מפרש מקפלו ומניחו ע"פ הקנה.

וכן מפרש הרא"ש קושית המקשן לדברי הרי"ף אף שהרא"ש חולק עליו. אבל אי נקדר
להיקפו משערינו נמי לרוחב חלל הקנה דהיינו הרוב מן שלישי הענגל כמו שצינרתי
למעלה.

אף שלפ"ז אין במשמע תירוצו של רב פפא דאמר מקפלו ומניחו וכו' מ"מ נשמע ממנו
דכמו בנקדר להיקפו משערינו ברוחב חלל הקנה. ולכן תפס המחבר ל' מקפל"ו ומניחו
וכו'.

וגם לא לשון אם חופה את רוב הקנה ודו"ק נ"ל נכון. נאם הצעיר שמואל הלוי: שאלה
סה אמר שמואל הלוי יען פי דבר שכיח ורגיל טובא שיהודי אחד נכנס לתוך משא ומתן
של חבירו אם יש לו איזו משא ומתן אצל הנכרי אמרתי להציג לפניו מה דינו כדי שאיש
על מקומו יבא לשלום: פסק בסמ"ע סימן שפ"ו מעשה אירע שפתי עשה מקח עם
ישראל על יין שרף ליקח ממנו כף וכף מדות י"ש כל מדה כף וכף ונגמר המקח ביניהן
כדין התגרין שמכין כף אל כף.

אח"כ הלך אל ישראל אחר הדר בשכונתו של ישראל הראשון ורוצה לעשות עמו ג"כ
מקח. ולא גילה שפכר דיבר עם ישראל הראשון.

והיה פנונתו שאם יזיל לו ישראל השני שיקח ממנו ויניח הראשון. וישראל הראשון
הרגיש בדבר שלכף הלך לבית ישראל השני.

שלח אל ישראל זה וביקש ממנו שלא ימפור לו יי"ש כי כפר עשה עמו מקח. ולא השגיח
ישראל השני ע"ד ועשה מקח עם הכותי ולקח הכותי מידו הי"ש ומכח זה לא קנה הכותי
מישראל הראשון.

נראה פשוט דאם אין ערמה בדבר לפי ראות הדייגין דאין עונשין לישראל השני ע"ז מאחר שהפתי מעצמו בא אליו ליקח ממנו יי"ש. דאף המ"ד שאוסר ליקח המעורפא של חבירו.

דהיינו דוקא בכתי הרגיל להיות עסק עמו וישראל השני מהדר אחר הפתי וישראל הראשון עוסק עמו והשתדלהו לעסוק עמו. ואף ששלח אליו יהודי הראשון וביקש ממנו שלא יעשה עמו מקח לאו כל כמינהי לעשות היזק בעבורו.

וגם שם מסקינן דאם עבר ועשה דאין מוציאין מידו. וכ"ש וק"ו בזה דאין פאן כל הצדדים הללו, ויש עוד טענה לישראל השני יומר מאחר שפבר עשה עמה מקח ובא ג"כ אלי מי יאמר שלא יקח גם ממה פשיעור המקח שעשה עמה מקח.

וגדולה מזו פתב ר' (הביאו רמ"א בח"מ סי' שפ"ו) נל"א ח"ב ראובן שהלנה מעות לכותי בריבית. ובא שמעון ואמר הילך בפחות ופרע לראובן אינו חייב לשלם לו פלום דלא ברי היזקא אלא ספק גרמא דשמא לא יוכל להלוות מעותיו בריבית כן פתב מהר"ם.

נדמי למבטל פיסו של חבירו. ומיהו יש לקרותו רשע טפי מעני המהפך בחררה עכ"ל.

הרי דלא קראו רשע אלא דוקא התם וישראל השני ירד אחר הפתי אחר שלנה מן הראשון ואמר ליה קח מעות ממני ופרע להראשון. משא"כ בנדון זה שהפתי מעצמו בא אל השני והשני לא אמר דלא יקח מן הראשון ע"כ כל לשון הסמ"ע.

מה שכתב הרב ז"ל אם אין ערמה בדבר לפי ראות הדייגין דאין עונשין לישראל השני. ר"ל כגון אם ע"י גרמתו בא אליו כגון שהישראל השני הנה שולח אחר הפתי.

דאז מאחר שפבר גמר המקח הנה נקרא רשע. ומ"ש דאין עונשין וכו' דמשמע אם הנה ערמה בדבר היו עונשין לישראל השני היינו עונשו שהיו מכריזין עליו בב"ה שהוא רשע.

וכ"כ הסמ"ע בסי' שפ"ו ומהר"ם מינץ כ"י ק"א. ואין זה דומה לנקטיה בכובסיה דלשבקיה לגלימא דשמא לא איכפת ליה במה שמכריזין עליו נמצא נשאר הרינוח בידו אבל אין רצונו לומר דאם הנה ערמה בדבר שע"י השתדלות הישראל השני קנה הכותי מישראל השני היו מענישין אותו ממון.

דזה אינו דבהדא פסק רש"ל בתשובה סל"ו דאף במקום שנקרא רשע מ"מ אין מחייבין ב"ד אותו להחזיר. וכ"כ נמי הסמ"ע עצמו דאם עבר ועשה אין מוציאין מידו.

ונ"ל טעמא בכ"ז דאם עדיין לא עשו המקח רק המוכר רוצה בכך והלוקח רוצה בכך מותר לאחר לקנותה לכתחלה. ממוכר ישראל פשיטא מטעם שכתב הסמ"ע בשם המרדכי לתקנת המוכר ישראל.

דאל"כ יפסיד המוכר דמיד שיבא ישראל א' לקנותם ויפסוק עליו פחות משונו' יצטרף המוכר לתת לו. אלא אפילו במוכר פותי.

וכ"פ מהר"ק שו"ת קס"א דאפילו בדבר שמתזר לקנות וקדם ישראל אחר וקנה דאז
רשע הוא. וטעמא נ"ל דא"כ אם יקנה אדם דבר מפותי ויהא נודע לבריות שיש בו ריח
מה יקפצו בני אדם אינם מהונגנים ויאמרו שפבר קדמוהו אצל המוכר ומי יעיד על הדבר.
ואף אם האמת פן מ"מ פמה פעמים ומעשים בכל יום שלא ישתוו במקח שאין המוכר
רוצה למכור במה שיירצה הלוקח. וע"כ נפרדים זה מזה.

ולפעמים פשיבא אח"כ לוקח אחר קונה הסחורה באותו מקח שהיה רוצה המוכר למכור
תחלה. פי יודע תיכף קונה לזו הסחורה.

או מסתפק בריח מועט ממה שהיה חפץ הישראל הראשון. ו"ו לפעמים אחר שראה
פותי המוכר שלא רבה ליתן לו ישראל הראשון פמה שחפץ אז מוכר לישראל השני בזה
המקח שרצה הראשון.

ולפעמים מוזיל לגבי השני עוד יותר. וא"כ אם יבא ישראל הראשון ויחטוף המקח
מישראל השני לא שבקת חיי לכל בעלי משא ומתן.

ועוד דאין להלוקח השני שום פשע וכי מה הנה ליה לינדע שפבר עמד ישראל ראשון
במקח בזה הסחורה עם זה המוכר. ועוד מסתמא אחר שהלך ממנה ישראל הראשון ולא
נשתוו במקח ודאי יאוישי מיאש ממנו וחושב מעתה יקנה אותה לוקח אחר ולכן מותר
לכתחלה.

משא"כ אם כפר פסקו הדמים ביניהם ואין מחוסר רק הקנין פבר סמוך הישראל הראשון
עליו וכבר זכה בו. ולכן הני ישראל השני רשע משום שיורד לחייו.

משא"כ אם אין המניעה מן המוכר רק שהיהודי לא גמר המקח מפני שלא נשמר מיהודי
אחר שישג גבולו ורצה לדחות להפותי. אע"ג שלא גמר המקח לגמרי הני פאילו בא
לידו ועיין במ"ב סימן כ"ה.

ומזה הטעם נ"ל דנקרא רשע. דאיתא בגמרא דקידושין הקורא לחבירו רשע יורד עמו
עד לחייו וא"כ זה שיורד לחייו הוא עצמו רשע מ מדה פנגד מדה פאשר אבאר בסמוך
א"ה.

אבל אין ב"ד מחייבין להחזיר לישראל הראשון כמ"ש בשם רש"ל הנ"ל. וטעמא נ"ל
משום דלא עביד ליה הניזק בממוניה דישאל הראשון.

רק מנע ממנו הריח. ומניעת הריח לא חשיב אפילו גרמא בגיזקין.

וכ"ש דלא הני דינא דגרמי ולכן אין מחייבין אותו להחזיר. וכן פסק מהר"ם פאדוה סימן
ס"ב דמניעת הריח לא חשיב אפילו לגרמא ועיין בא"ח סימן תקל"ט ובי"ד סימן ש"פ
דלא מיקרי גרמא אלא א"כ מזיק ממון חבירו שהיה בידו.

והשתא אתי שפיר דלא פסק רבינו ירוחם על שמעון שהלנה לכותי בפחות ואמר בפירושי
שהכותי יחזיר המעות לראובן ולא פסק עליו רק דין רשע. אע"פ שנה המעשה הוא יותר
מעשה רע מעני המהפך בתורה ובא אחר ונטלה שעדיין לא זכה בה אבל הכא פבר זכה
ראובן במשכון.

מ"מ לא הוי רק רשע משום דלא הזיק בממון ראובן פלום רק בריוח ומגיעת הריוח
אפילו גרמא לא הוי. ולכן דקדק רבינו ירוחם וכתב דיש לקרותו רשע טפי מעני המהפך
בחררה משום דכאן פבר זכה בו ראובן אא שאע"פ כן אין לחייבו יותר מטעם שפתבתי.

ולפי זה הא דכתב הסמ"ע על דברי רמ"א בסימן שפ"ו ושהביא דברי רי"ו אלו פתב עליו
הרמ"ע וז"ל וישם בדברי רבינו ירוחם השמע דאפילו אמר ליה שמעון להפתי להחזיר
לראובן מעותיו דאפ"ה פטור מדינא עכ"ל.

ולדידי אין זה רבותרא פל פה. דעיקר הפטור משום דלא הזיק בממון ראובן פלל רק
מגיעת הריוח.

אבל אי גמר ישראל המקח עם הפותי ונתן מקצת דמים על המקח בזה נ"ל דאפילוהב"ד
מחייבין לישראל השני להחזיר לישראל הראשון. משום שישראל הראשון יוכל לבא
לידי היזק ממון שלו.

דלפעמים אין להחזיר מה שנתן הישראל על המקח שפבר אכלו הפותי. ועוד יוכל לבא
לידי הפסד פל המקח מאחר שנתן דמים על המקח קנה ממנהג התגררים מדין סיטומתא
נהני אחריות המקח על הלוקח.

וא"כ ישראל השני שקנאו מחייבים אותו ב"ד להחזיר משום שהוא ממש ממוןו של
ישראל הראשון שיוכל לבא לידי היזק פל הקרן שלו. ולכן דקדק רמ"א וכתב בסימן
רל"ז שפבר פסקו הדמים ביניהם ואין מחוסרין אלא הקנאו.

ולא אמר רבותרא יותר דאפילו אם גם הקנאו אינו חסר רק המשיכה לביתו פגון שנתן
מעות על המקח אפ"ה אינו נקרא אלא רשע כמ"ש רי"ו דיש לקרותו רשע טפי מעני
המהפך בחררה. אלא נדאי דבזה מחוייב להחזיר המקח לבעליו.

ואף שלפעמים אין לישראל הראשון הפסד הקרן. מ"מ לפעמים יוכל לבא לידי הפסד.

ואע"פ שבגדון של רבינו ירוחם הנ"ל בענין המשפון ג"כ פבר נתן המעות לכותי ואף
על פי כן לא חייבו להחזיר לישראל השני. ולא פסק עליו רק דין רשע.

היינו טעמא משום דהתם לא יוכל לישראל הראשון לבא לידי הפסד הקרן. דאם לא יחזיר
לו מעותיו לא יתן לו משפון.

וגם לישראל השני לא הנניא לו רמאותו וק"ל. ומה שלא פסק הסמ"ע לגדון דידיה לענין
הי"ש דין רשע.

הא פתב טעמא. חדא דהפותי מעצמו בא אליו.

ועוד דאפשר דהפותי קנה פאן וכאן. אף צ"ע לפי מ"ש הטור והש"ע בי"ד סי' ש"ף
לענין בכור דצריף פסוף ומשיכה ובחד לא קני מספיקא משום דמספקא לן אי כר"ת אי
פרש"י ולכן מצריף שניהם.

וא"כ נימא גם פאן מאחר שלא קנה הישראל מכותי רק בכסף לא סמכא דעתיה דיישראל
וכל הקודם זכה. אלא שנקרא רשע פמו לענין קרקע בח"מ סי' קצ"ד.

אמנם פי דייקת שפיר ל"ק מידי דדוקא לענין הפקעת בכור שהוא בכרת גם בזמן הזה כדאימא בת"ה לכן מצריף דוקא שניהם. ובכסף לבד או במשיכה לבד אינו מפקיעו מקדושתו.

וכן הוכיח מהר"מ מינץ סימן ה' ול"ה ופ"ב דאין למדין איסורא מממונא. וכן הוכחתי בתשובה דלעיל לענין בכור.

דאל"כ למה מצריף מהר"ם פסוף ומשיכה לצאת ידי רש"י ור"ת. יקנו כל דור ודור לפי מנהגן כפי מנהג התגרים בנתינת המעות או בהפאת כף זה לזה או בסיטומתא.

אלא ודאי דאין למדין איסורא מממונא. וכן דייק ל' הרמב"ם הביאו הטור ח"מ סימן קצ"ד שקל דיני המלך בממון על פיהם דנין.

ואם כן מעתה מאחר שמנהג התגרים הכותים וישראלים שקונין במשא ומתן זה עם זה ע"י נתינת קצת מעות. ודאי דנין ע"פ זה.

ועוד דכתב רמ"א בח"מ סימן קצ"ד אפילו קנה קרקע חן הכותי אם התנה לוקח שיקנה בכסף לחוד קני. וא"כ ה"ה ומכ"ש במטלטלי מאחר שנהגו לקנות כף דהני פאילו התנו לקנות בכסף לחוד.

מכל הלין מוכח דאם נתן מעות על המקח שמחוייב ישראל השני להעמיד המקח ביד ישראל הראשון. חדא דלפעמים יוכל לבא לידי הפסד הקרן שלא יחזיר לו מעותיו שנתן על המקח.

ועוד משום דקם ליה באחריות ברשות הלוקח והני הפל ממונו של ישראל הראשון וא"כ ישראל השני שקנאו מן הכותי מאבד ממון חבירו ומפסידו בנדים וחיוב להחזירו מדינא דגרמי.

ואם טען הישראל השני שלא ידע שהראשון נתן מעות המקח נ"ל דנשבע על כף כמו שאר דררא דממונא ונפטור ואין צריף להחזיר. וזה כולל גדול בדיני ממונות ואין בו נפתל ועיקש, נ"ל פשוט וברור נאם הצעיר שמואל הלוי: שאלה סו גרסינן בקידושין פ"ק הקורא לתבירו עבד יהא בנידוי.

ממזר סופג את הארבעים. רשע יורד עמו לחייו.

וכתב עליו רש"ל בתשובה סי' כ"ח ברייתא זו הביאו כל המחברים לפסק הלכה. ופי' התוס' דהיינו מדה כנגד מדה פלומר הוא קרא לתבירו עבד שהוא בכלל ארור כנען.

לכך משמתין אותו דהיינו קללה כדאמרינן ארור בו נידוי וכו'. והקורא לתבירו ממזר דמוקי ליה בלא יבא ואסור בבת ישראל ורוצה להביאו לכלל מלקות.

לכן הוא סופג את הארבעים פדין עובר בלאו. ועל רשע יורד עמו לחייו לא פירשו מידי.

אכן בליקוטים מצאתי לפי שבא לקפח מחייתו ולהפסיד פרינסתו דכתיב פי ימוף אחיף והחזקת בו פרט לרשע שאינו אחיף לפיכך יורד עמו לחייו. וא"כ מאחר שהכל תלוי במדה כנגד מדה א"כ כל הוצאות ש"ר שמוציא על חבירו שהוא עובר בלאו הוא בכלל מלקות.

כגון שקורא אותו גנב או גזלן וכו' וכן הביא מהרש"ל בסימן ק"א. ותימא לי שלא הביא הגאון ז"ל פירש"י בקידושין פ"ק האומר בעובדא דרב גידל בעני המהפך בתורה וכו' א"ל נקרא רשע ופירש"י שיירד לחיי חבירו עכ"ל הרי לה דבקורא לחבירו רשע ש"מ שחושד אותו שיירד לחיי חבירו ולכן קראורשע ע"כ מודדין לו במדה פנגד מדה ויורד עמו לחייו.

פנ"ל.

ובפ"ק איזה נשף דף ע"א פירש"י יורד עמו לחייו רגיל להתקוטט עמו פאילו הכהו וכאילו בא להרגו. ואני שמעתי רשאי לירד לתוף אומנותו של חבירו למעט מזונותיו של חבירו וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנדם ולגמול רעה.

ועוד דאמרינן בכתובות עד י"ב שנה ליגלגל אדם עם בנו מפאן ואילך יורד עמו לחייו ומאי יורד לחייו איפא הא לייסרו לכופו לתורה קאמר עכ"ל. ותימא לי דהא רש"י גופיה פירש בפ"ק נערה לרדותו ברצועה ובחוסר לחם.

ומה שתמה רש"י לפי מה שפכתתי כאן נחא וק"ל. ומ"ש הרב בשם ליקוטים הוא תירוץ מספיק אההוא עובדא גופיה למה אחר ר' אבא על עני המהפך בתורה ובא אחר ונטלה שנקרא רשע.

ולפי הליקוטים אתי שפיר למה נקרא רשע. ומ"ש הרב שכן מצא בליקוטים הוא נמוקי מהר"מ מריזבורג.

ואע"ג דהוצאת ש"ר הוי בכלל ביישו בדברים. וכתב בת"ה ובפסקיו הביאו רמ"א בח"מ סימן ת"כ דמוציא ש"ר הוי בכלל ביישו בדברים.

וצ"ל דמדינא פטור אף למגדר מילתא משום קנס שלא להרגילן בכף גם מהרא"ש מודה דחייב. וכ"כ רמ"א בתשובה ריש סימן מ"ה בפירושו.

וכ"כ רש"ל בתשובה ה'. וכתב רש"ל דהוצאת ש"ר מתוף מריבה הקילו עליו לפדותו בממון ע"ד פי יחם לכבו.

אבל בהוצאת ש"ר שלא מתוף מריבה כדי לפגום באדם פשר אין מניחין אותו לפדותו. ונ"ל נמי דה"ט דאע"ג דביישו בדברים פטור.

מ"מ הפל לפי הבייש. דאם הנה אותו בייש אמת הנה אותו המבייש חייב על מה שעבר על דין התורה זה הוא חייב עכשיו המבייש משום מדה במדה או לפדותו בממון.

וא"כ גם במבייש בדברים חייב מדינא משום מדה פנגד מדה ד"מ שקראו אוכל טרפות הנה חייב מלקות דאורייתא. וכן משום מדה במדה המביישו הוא חייב מלקות.

וכתב עוד רש"ל שכתבו רוב האחרונים שיש קבלה בידם לפדות המלקות הבאים מתוף מריבה בשמונה זהובים ריגניש. וכן כתב מהר"מ מלובלין סימן מ"ו.

ואח"כ הסכים רש"ל לדעת הגאון מהר"ב יצחק צלאש בעד כל מכה זהוב אחד. ולעד"נ שאין לקבוע מנהג ע"ז פי העשיר לפי עושרו הפל לפי מה שהוא אדם והעני לפי עניו.

כנ"ל הצעיר שמואל סג"ל: שאלה זו כוללת דלפעמים אמרינו האי ידע והאי לא ידע
נשבע האי דידע בסימן צ"א ס"ג.

ולפעמים אמרינו הוי ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם בסימן ע"ה. ובסי'
שע"ה סעיף ה'.

ולפעמים אמרינו נשבע שאינו יודע ונפטר לעיל בסימן ע"ה ס"ט. והיינו ראובן תבע
לשמעון בק' זוז ונחמשים זוז הודה ובאינה חמשים זוז אמר איני יודע.

אז אמרינו הוי ליה מחויב שבועה ואיל"מ. פי אילו לא אמר איני יודע והיה כפר באינה
הוי מחויב שבועה מן התורה דמודה מקצת הוא והשתא שאמר איני יודע נמי מחויב
שבועה ואינו יכול לישבע ולפיכך משלם.

אבל אי תבעו המלנה בק' זוז ואמר איני יודע בכל אז אמרינו שישבע הקסת ופטור דאילו
לא אמר איני יודע רק היה כופר בכל לא היה מחויב שבועה מן התורה גם עכשיו שאמר
איני יודע בכל אינו מחויב שבועה מן התורה ולכן לא אמרינו מתוך שאיל"מ.

וכן הוא בסי' ע"ה סעיף י"ד בהדיא וכן הוא בתוס' בב"מ דף ג' ע"ב דבשבועה דרבנן לא
אמרינו מתוך שאיל"מ ובכתובות דף י"ח ד"ה הכותב. וע"ע בב"מ פ"ח משנה ב'.

ומה"ט גם מי שנתחייב שבועה דרבנן והוא חשוד לא אמרינו שפנגדו נשבע ונוטל דהא
מן התורה כופר בכל פטור. ועיין בח"מ סימן פ"ז מזה ובמהר"מ מינץ סימן צ"ג.

ולא אמרינו בזה ידע והאי לא ידע נשבע האי דידע ויהיה התובע נשבע ונוטל. מאחר
שהנתבע באמת אינו יודע ויכול להיות שטרוד בעסקיו ואינו יודע אם הלנה חן אותו
התובע כמ"ש לענין ב"ה ופועלים בסימן נ"א ב"ה טרוד בפועליו ויכול להיות שב"ה
טרוד בעסקיו ולכן כאשר רואה התובע שהוא טרוד בעסקיו תבע ממנו אבל אינו חייב
לו.

ולכן לא אמרינו נשבע האי דידע דיש לחוש שמה ישבע לישקר אבל אם על כל פנים
הנתבע מודה שהוא חייב לתובע רק שאין הנתבע יודע כמה חייב לו כגון שהוציא הוצאות
בשבילו ברשותו אבל אין הנתבע יודע כמה הוציא אז אמרינו נשבע האי דידע מאחר
שעכ"פ גם הנתבע מודה שהוא חייב לו.

וכן הוא באמת דין זה דנשבע האי דידע גבי הוציא הוצאות. וכן הוא נמי גבי מוסר ממון
אינו יודע כמה מסרו.

ונ"ל טעמא דלכאורה הוא תמוה במה שהנתבע יוכל לפטור עצמו אם הנתבע נשבע
שאינו יודע בכל והתובע יודע וברי ושמה ברי עדיף. ונהי דברי של התובע אינו ברי טוב
משום שהנתבע אינו יכול להכחישו כדאייתא בתוספות פרק המניח בהלכה דשורף הרג
נהלה אמר איני יודע.

נדא דאין זה ברי גרוע כמו התם דידע התובע בנדאי שלא ידע הנתבע מאחר שלא היה
אצל הגניחה. אבל הקא אין התובע יודע בנדאי שהנתבע אינו יודע פי יוכל לטעון פרעתי.

ועוד נהי דהברי גרוע מ"מ למה יפטר הנתבע באינו יודע. ת"ל דאפשר דה"ק החוב אינו יודע לי פי לא ידעתי משום חוב פי לא לוייתי מעולם או משמעוהו הייתי חייב לה ופרעתי. ולכן איני יודע מאין באת לידי החוב שאתה אומר. ועיין בשו"ת מהר"י פ"ז מקראקא ס"י שפתב בן בפירוש.

ומ"ש בסימן ע"ה סעיף ט' מנה לי בידך שהלויתיה וכו' והלה אומר יודע אני שהלויתני או שהפקדת אצלי ואיני יודע אם התורתי לה אם לא דחייב לשלם לכ"ע ואפילו מחוייב שבועה לא הוי.

שאני התם דמודה שעכ"פ חייב לו ומודה בעיקר ההלואה אלא שאינו יודע אם החזיר ולכן חייב לשלם ואין התובע צריך ליטבע שלא פרע לו הנתבע רק מחרים פתם. משא"כ גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שאינו יודע כלל בעיקר ההלואה שמה באמת אינו חייב לו כלל לכן נשבע שאינו יודע ומטעם שכתבתי.

אבל צ"ע דבסימן ע"ה סעיף י"ב פסק מנה לי בידך שהלויתיה וכו' או שאמר הנתבע איני יודע אם פרעתי הוי ליה מחוייב שבועה וכו' וקשיא דבשלמא גבי חלוקה ראשונה שאמר איני יודע אם הלויתני ועד אחד מעיד שהלוהו אז אם לא אמר איני יודע הוי מחוייב שבועה מן התורה להכחיש העד ולכן השתא שאמר איני יודע הוי ליה מחוייב שבועה.

משא"כ בחלוקה שנייה דגם הנתבע מודה בעיקר ההלואה רק אינו יודע אם פרע. למה לא יהא חייב בהחלט בלא שבועה פדלעיל סעיף ט' וצ"ע.

והא דבחושיוד נשבע ונוטל בסימן ב"ב ולא אמרינן מתוך שאל"מ היינו משום תקנתא דחושיוד. ועיין בתוספות פ"ק כל הנשבעין דף מ"ז ע"ב וישמע חכם ויוסיף לקח.

נאם הצעיר שמואל סג"ל: שאלה סח העתקתי מתשובת הגאון מהר"ם מלובלין בפצל שחתכו בסכין ש"ב ונתנו אותו לתבשיל של חלב ויש בתבשיל ששים נגד כל הפצל אף שהפצל לא נמחה לגמרי נמצא שהפצל בלוע מפשר בחלב: תשובה דע אתה שאנו קי"ל שאין מצריכין ס' נגד כל הפצל כי אם נגד מקום הסכין שנגעה בפצל שהרי הפצל לא נעשית נבילה ונחתיכה דאיסורא דהא קודם שנתנה אותה לתוך החלב היזה פולה היתר.

ולכך אין אנו צריכין לשער פי אם נגד טעם הפשר הפלוע בפצל. ואין אנו יודעין כמה הוא ולכך אנו משערין נגד מקום הסכין שהרי אי אפשר שהיה הטעם יותר מאותה חתיכה של סכין שנגע בפצל פשחתכה.

אף פשהסכין גדול וחתף בכולו והפצל היא קטנה אז אנו משערין נגד הפצל. דהא עכ"פ הטעם שנגנס מהסכין תוך הפצל אי אפשר להיות יותר מהפצל אף שהסכין גדול מאד.

סוף דבר פשחתף הפצל בסכין ש"ב שהוא היתר לא שייף לומר שהפצל נעשה נבילה ונחתיכה דאיסורא. ולכך אם יש בקדרה של חלב ששים לבטל טעם הפשר הפלוע בפצל אז אף הפצל מותר.

אף על פי שלא נמחה ונתמעף וא"נ להפרישה. אבל אם חתכו הפצל בסכין של א"י אז פדי נטילה מהפצל דהיינו פלעובי אצבע נעשית נבילה ונחתיכה דאיסורא.

ואם חתכה דק דק אז כל הבצל נעשית נבילה. ואם נתנה אחר כך לתוף קדרה של היתר
אז צריף ששים נגד כל הבצל.

ואם יש ששים התבשיל הוא מותר אבל הבבלים צריף להפרישן מתוף התבשיל על ידי
סינון או ענגן אחר במה שאפשר משים דמיון לן אפטר לסוחטו אסור. וזהו דבר פשוט
מבואר בטור יורה דעה סימן צ"ו ובסמ"ג סימן קמ"א ובאו"ה סימן ל"ח וביתר פוסקים
עכ"ל הגאון מהר"מ מלובלין סימן כ"ח.

וה"ה אם חתכן בספין של בשר וחתכן דק דק צריף ששים נגד כל הבצל אבל אין צריף
להסירה. והא דבצל יהיב טעמא אפילו כשהוא שלם היינו אם נתנוהו חי לתוף המאכל.

אבל אם בשלנה תחלה לבדה ואחר כך נתנוה לתוף המאכל לא יהא טעמא ובטל
חרפותה מינה. משנה ריש פ"י דתרומות: שאלה סט שוחט ושחט ומצא טבעת
מהגרגרת על הספין מה דינו: תשובה מי יתן ואדע להכריע בין הגדולים פי כמעט
מחולקים בסברות הפוכות.

דמ"ש הש"ע ע"ש האגור הנה נמצא על הספין אבל לא הנה דבוק על הספין כדאיתא
בהגהות הר"ן דמהר"א פ"ץ שא"ל אם הנה דבוק על הספין. ונ"ל דר"ל אם הטבעת דבוק
על הספין בין ב' צדי הספין שחתף באמצע הגרגרת והספין דבוק בו.

ואז בנדאי נעקר הטבעת וטרפה. ומה שלא נפל על הארץ הוא מפני שדבוק בב' צדי
הספין.

אבל אם מונח בצד אחד על הספין נוכל לומר ששחט ע"י גלגול הגרגרת. ולכן אם הנה
מונח על הספין ולא הנה דבוק בין ב' צדי הספין גם הר"א פ"ץ הנה מכשיר.

וגם הב"י בש"ע הכשיר כה"ג. גם מהר"ם מלובלין שהנה מן המתירין אף אחר שהראו
לו מה שכתב רמ"א גם ע"פ מנהג השוחטים שנהגו להטריף כתב שמתבטל דעתו.

ומה שכתב רמ"א ויש מטריפין בזה וכן עיקר שחיטות ישנים בשם מהר"א פ"ץ גם ע"פ
גיסו מהר"י פ"ץ וכו' איברא דגם מהר"י פ"ץ מקראקא סימן מ"ז הבין כך כמו שכתב
רמ"א ג"כ פאן דאם הוא מונח על צד אחד של ספין נקרא דבוק על הספין.

ולי נראה כמו שכתבתי דלא מיקרי דבוק רק אם חתף באמצע הגרגרת והספין תחוב בין
הגרגרת דהיינו הגרגרת תחוב בין ב' צדי הספין אז נדאי טרפה. פי ע"י שהגרגרת הוא
קשה והקנה שבין הטבעות הוא רף אז נעקר הקנה קודם לחתיכת הגרגרת ובנדאי נעקר.

ולכן אם הוא דבוק בין ב' צדי הספין הוא טרפה. פן נ"ל פי"א א"ם הו"א דבו"ק.

ולענ"ד זהו סברא נכונה. ואף עפ"י דבנפל על הארץ נמי אפשר לומר דנעשה ע"י גלגול
הגרגרת.

מ"מ הרי יש ריעותא לפנינו שיש גם סברא שע"י דחיקת הספין על הטבעת או ע"י
משיכת הקנה זה לכאן וזה לכאן נעקר הטבעת וקפץ והוי ספק דאורייתא. משא"כ אם
נמצא על צד אחד מן הספין כדאמרו.

והנה מורי בטורי זהב פסק להתיר במעשה שבא לידו שהיה הטבעת בין ב' צדי הספין. היינו דשם היתה הטבעת חתוכה עכ"פ הרוב ואפשר פלו כדמשמע מלשונו.

אבל הא דמהר"א פ"ץ אמר אם הוא דבוק (ר"ל בין ב' צדי הספין כמו שפירשתי) היינו שכתב הספין באמצע ולא נחתך רק מעט בטבעת. אבל מה שכתב הרב משאת בנימן להתיר בנפל על הארץ.

ונראה מדבריו דיותר פשוט להתיר בנפל על הארץ מעל הספין. וגם על הספין היה מותר אי לא דהחמיר רמ"א וכתב הב"י דלא לוסקיף עלה, ולדעת רמ"א אם על הספין טרפה.

וכ"ש אם דבוק בספין. וכ"ש באם נפל על הארץ ומ"ש מורי בטו"ז דכדאי הם הב"י ואגור שמכשירים בכל גוונא.

אדון לפניו מן הצד דנראה דאין מכשירין בכל גוונא רק באם נמצא על הספין ולא כשהוא דבוק בין ב' צדי הספין וכ"ש בנמצא על הארץ. ורמ"א הבין במהר"א פ"ץ כמו שהבין מהר"י כ"ן שמהר"א פ"ץ אסר בנמצא על הספין ולכן החמיר רמ"א בנמצא על הספין.

ולדעתי פשוט שאין כף פנונת מהר"א פ"ץ. ומ"ש רמ"א בשם גיסו מהר"י פ"ץ שאמר שפך הנהיג מהר"מ יפה.

וקשיא לי דמזה אין ראיה שהרי סיים מהר"י פ"ץ סימן מ"ז דלא ידע איכות המעשה ומהותו ואפשר שהיה הטבעת דבוק ומשום הכי הנה טריף גם לבי מהסס בהיתר מורי אם נמצא ב' צדי הטבעת על ב' צדי הספין דכשר.

וסברתו נכונה דלא אפשר שבא ע"י דחיפת הספין מאחר שנתתקה הטבעת וכו'. ונ"ל עוד ראיה לדבריו דדמאי לשמוטה ושחוטת דאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטתה.

אך קשיא איך אפשר שיהא נעקר מב' צדדים אחר השחיטה. וגם ע"י גלגול אי אפשר.

ולכן נ"ל בדין זה העיקר למראה עיניו של דיין לשפוט. ואין לסמוך מן הסתם על היתר מורי ז"ל אם לא שנראה בחוש שנשחט כמעט פלו קודם שנעקר מב' הצדדים כמו שמשמע מלשון מורי ז"ל.

אבל אם לא נראה בחוש שנשחט מסתמא נעקר קודם שחיטה. וזהו ששאל מהר"א פ"ץ אם היה דבוק בספין.

גם על הרב משאת בנימן נ"ל דאין לסמוך להתיר בנפל על הארץ אע"פ שעמד על סברתו נגד מהר"י פ"ץ. וע"כ אם יש להכשיר א' ולהטריף א' יש להכשיר בנמצא על הספין ולהטריף בדבוק בנראה מדעת מהר"א פ"ץ.

ובנפל לארץ טריפה פדעת מהר"י פ"ץ. ובדבוק בין שני צדי הספין יש לשפוט למראה עיניו אם היה דבוק בספין מב' צדדים ונעקר קודם שנשחט.

או אם היה פגודן שכתב מורי ז"ל שהיה נשחט. אבל מה שעשה שרמ"א החמיר בנמצא על הספין.

גם מהר"ם מלובלין ה'יה מבטל דעתו נגדו אני נתמא דיתמא מאי אית לי למיעבד. אבל מ"מ נ"ל פשוט דאם לא ה'יה הטבעת שלם רק מקצת טבעת מנוח על צד א' של ספין בקא נ"ל דגם רמ"א מודה דכשר דבנדאי ע"י גלגול הגרגרת נעשה.

שוב לאחר ימים רבים חזרתי ועיינתי בדין זה ובמקומי אני עומד דאם הספין דבוק בין הגרגרת דהיינו שהטבעת דבוק וחתוף באמצע דבוק בין ב' צדי הספין קודם שנשחט ה'רוב מן הטבעת בנדאי נעקר הקנה מב' צדי הטבעת.

פי ע"י שהטבעת הוא קשה ודחף בלח לחתוף הטבעת ע"י פן נעקר הקנה מב' צדדיו מפני שהקנה רך ונשאר הטבעת דבוק בין ב' צדי הספין. ובאם נשחט כמעט פולו אפשר לסמוך אסברת מורי ז"ל.

ואם נמצא טבעת שלם על הספין לדעתי הוא פשר אף שרמ"א מחמיר. ואם אינו טבעת שלם ומנוח על הספין נ"ל דגם רמ"א מודה שנעשה ע"י גלגול הגרגרת.

ובנפל על הארץ טרפה פדעת מהר"י פ"ץ משום דיש פנים פאן ולכאן. דאפשר לומר שקפץ מפני דחיקת הספין ואפשר לומר שפא ע"י יל הגרגרת וספיקא דאורייתא לחומרא.

הנלע"ד פתבתי: שאלה ע נשאלתי מן הרב מהר"ר וואלף י"ץ אב"ד דמדינת ווירצבורג ונ"ל ונא יודיעני דעתו הרמה ע"ד אותן סותרים הבהמות שנותנים הבהמות לקצב כותי והוא נותר אותן במקולין של כותי ומקבל ממנו הדמים לפי ערך המשקל.

וגם יש שמוכרין ע"י הקצב הנ"ל לשאר כותים והקצב מקבל שכר מן הישראל עכ"ל: תשובה לא נעלם ממכ"ת משנה ג' פ"ז דשביעית אין עושין סחורה לא בנבלות ולא בטרפות וכו'. ובמשנה שלאחריה צידי חיות ועופות שנוזמנו להם מינים טמאין וכו' ופסק הטור והב"י הלכה כחכמים שאסור למי שאינו צייד.

וא"כ הא קמן לענין שאלתנו דאסור דהוי מכונן מלאכתו בדבר האסור. כן נראה בתחלת המחשבה.

אמנם נראה להתיר כמו שאבאר בס"ד: הרב משאת בנימין סימן כ"ה מתיר לנהור התניישים בשביל שלא יתקלקלו העורות. והביא ראיה מהא דתניא בפרק השוחט.

השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד הוא עושה (פירוש שלא יתקלקל הדם) או נותרו או עוקרו. ש"מ בצריך לדם ללכא פדאיתא התם בגמרא שרי לנהור ה"נ שרי לנהור לצורך העורות.

ודחה שם הראיה של מי שכתב להתיר מטעם דשרי רבי לר' חייא לנהור עופא בשביל יאניכא דנפלו ליה בכיתנא דר' חייא בפרק פסוי הדם ע"ש. ובנו הגאון מהר"ר אברהם שדא ביה נרגא כמ"ש שם בהג"ה והקשה דעד פאן לא שמעינו הכא מדברי ומברייתא דהשוחט דשרי לנהור אלא להשליף הבשר לכלבים.

אבל למפור אח"כ הבשר לכותי ודאי אסור משום דמכונן מלאכתו בדבר האסור והביא ראיה מהא דשבועות. וקושיא נכונה היא וטעמיה מסתבר דעד פאן לא התיר רבי לנהור אלא לדמא לצורך יאניכא דנפלו בכיתנא.

ובבפרייתא דהשוחט וצריף לדם ללכא אכל לא למפנר הבשר. וסיגים וכתב שם הגאון מהר"א ז"ל אף לבסוף ימיו כתב לו לעצמו וז"ל תשובה זו צריף לקמוד במה שהשיב בני מהר"ר אברהם.

ויהי עד פה ועד פה. והשמים התקדשו בעבים.

וארון אלקים נלקחה. ומדאגה שלא יבאו התלמידים ויתלו עצמם באילן גדול ויקבעו הלכה לדורות להתיר.

ע"כ כתבתי דברי אלה עכ"ל. ומ"מ נ"ל לאחר העיון דדברי הזקן שרירין וקניימין דמותר לנהור התנישים מטעמו וראיתו.

ומה שהקשה בנו מהר"א ז"ל דאין משם ראיה דהתם היו משליכין הבשר לכלבים משא"כ פאן מוכרין הבשר לנכרים והוי מכניין מלאכתו בדבר האסור. זה אינו.

כי אע"ג שנוחרים התנישים ומוכרין הבשר. הגחירה לא אהני להבשר ולא מידי דבלאו הכי והבשר במקום שהיה שם השאלה דהנינו במדינת פולין ורוסיא שקונים הבשר על הרוב מן היהודים) היהודים מוכרים הבשר במקולין.

ואדרבא אי היו שוחטין התנישים היה להם קונים הרבה נימולים וערלים. אבל עכשיו שנוחרים צריכין למפנר הבשר בזול לא"י לבד.

ולסברא זו אין צריף שום ראיה כי סברא פשוטה היא. מ"מ לרונחא דמילתא אביא ראיה ממתניתין ריש פ"ה דתרומות ומכרו לפנהנים בדמי תרומה.

וכי' הרע"ב שדמיה פחותים לפי שאין לה אוכלים מרובים וכו'. וכן מבואר כמה פעמים במסכת דמאי ותרומות.

וה"נ ע"י הגחירה אין לה אוכלים מרובים וצריף ליתן בזול. והוי קרובים יותר להפסד מלשכר על ידי הגחירה.

נמצא שאינו משתפר כלום בדבר האסור. ואין זה מכניין מלאכתו בדבר האסור.

דהגחירה לא אהני ולא מידי להבשר. ואדרבה מגרע גרעיה.

ואי משום העורות המשונפחין ע"י הגחירה. זה אינו אסור לגמרי.

כי אינו אסור רק מה שעומד לאכילה כדאיתא בירושלמי הביאו הר"ש והרע"ב. ונהרי חמור למלאכתו הוא גדל.

נהרי גמל למלאכתו הוא גדל. וא"כ הני עורות נמי למלאכתו הן עבידן לעבד אותן ואינו דבר אכילה שרי לנהור אותן.

גם מורי בעל טו"ז התיר גחירת התנישים דהביא ג"כ ראיות הנ"ל. ומכירת הבשר התיר מטעם הואיל והתחיל בהיתר הני אש"כ פאילו נזדמנו לו נבלות וטרפות בתוך ביתו.

וראיה ברורה עוד לדברי ממ"ש הר"ש שם בפ"ה המשנה וז"ל ולא אסרינן לעשות בהן סחורה אלא בדבר העומד לאכילה. ומייתי בירושלמי ר' הושעיא נסיב ויהיב בהדין מוריים.

ר' אבין נסיב וניהיב בהדא חלתיתא דהו דברים ש"ג באיסורי מדרבנן פדתנו בפ' אין מעמידין. והקשה הר"ש שם ואע"ג דמוריס תני להו התם ובי איסור הנאה משום דרמו ביה חמרא.

ותירץ שמה לא היה נמכר יותר בעבור היין ולא חשיב נהנה מן היין במשא ומתן דידיה אבל בשאר הנאה אסור פגון להרויח בו עכ"ל. וא"כ מבואר מאליהו דהיכא שאינו נהנה מן האיסור דשרי.

וה"נ לענין מכירת הבשר ודאי אינו נהנה מן הנחירה. שפך היה מנדבן בשר שחוטא כמו בשר נחירה.

ואפשר יותר בטוב. פי בשר שחוטא חריפא זבינא נחריפא תרעיה ע"י ישראל וכותים.

משא"כ בשר נחירה כמו שביארתי. וזה נ"ל נכון מאד.

נמצא פסק של הרב משאת בנימין שריר וקים, וראיתי בב"ח בא"ח סימן תקנ"א שכתב ונ"ל ומי שיש לו תנישים שזמנו הגיע לשוחטן ולמכור העורות מר"ח אב ואילך רוצה ליתן לקצב כותי לנוחרו.

נראה דכיון דישראל אסור לנוחרו וכדמניא עיקור שיש בה טריפה אסור ושאין בה טריפה מותר. ופירש"י בפ"ק דע"ז עיקור שיש בה טריפה שהבהמה נטרפת בו אסור לעשותו.

ואע"פ שאין סופו ליהנות ממנו אסור לגרום לבהמה טריפות בידיים עכ"ל. וכל שאסור לישראל עצמו אסור לומר לכותי לעשותו בשלו.

וכ"ש הקא דסופו ליהנות ממנו. ואע"פ שהתוספות הקשו על פירש"י והתירו לגרום להם טרפות יש לנו לתפוס פירש"י לחומרא.

ואף לפי התוספות כיון שנהנה אסור לעשות סחורה בנבלות וטרפות כמבואר בי"ד סימן קי"ז עכ"ל באריכות. אג"ח לו מקומו ושעתו שהרב ב"ח איירי מר"ח אב עד ט"ב שמצניעין סכין של שחיטה ולכן רוצה ליתן לכותי לנחור.

אבל אין עיקר הנחירה משום שלא יתקלקלו העורות בשם ולא מקפיד על קלקול העורות רק שזמן העורות למכור באותו זמן ואסור לשוחטן משום ט"ב. קמ"ל דאין לנחור אותן הישראל בעצמו ואף לא ע"י כותי דמ"מ הוא מכנין גם למכירת הבשר קמ"ל הב"ח דאף לפי התוספות דאסור כיון שנהנה אסור לעשות סחורה בנבלות וטרפות.

דהא הנחירה פאן לא יועיל למכירת העורות לבד רק גם למכירת הבשר הואיל ואסור לשחוט בזמן הזה. משא"כ בנדון דידן לא יועיל הנחירה להבשר רק לעורות פדאמרו וזה שרי.

וכל זה אם אדחוק ואג"ח דברי הב"ח. אבל אם לדין יש תשובה דא"כ לדברי רש"י קשיא מן הברייתא דר' חייא ומברייתא דהשוחט וצריף לדם ללפא.

אלא ודאי גם רש"י מודה בזה ולא אסר רש"י רק לגרום טריפות לבהמה בטייה. וגם זה הוי כהלכתא בלא טעמא.

וקשׁיָא על רשׁ"י מהתוספתא שהביאו התוספות עיקור שיש ביה טריפה אסור באכילה ומותר בהנאה עיין שם: אמנם בנדון השאלה יש לנגד לאיסור. מאחר שאי אפשר במקום השאלה לזבוגי הפשר לישאלים אחרים ברוב מקומות דשם באשפנז אין קונין בשר שחוטת מיהודים ואם פן עיקר הגחירה היא לצורך מכירת הפשר והגוי עושה סחורה בגבלות ומכנין מלאכתו לדבר האסור ואסור אפילו לדברי מורי הטו"ז דכאן לא התחיל בקיטר.

אמנם נראה דמ"מ יש לחלק ולצדד להיתר דהתם הישראל עצמו הוא נותר בין ביה דרבי דשרי לר' חייא לנחור עופא לצורה יאניכא. ובין ביה דברייתא.

וכן הא דגחירת התנישים בשביל העורות הישראל עצמו מוסר לנחור. משא"כ כאן שיד פותי באמצע והישראל לא קא עביד מעשה הגחירה.

וגם מכירת הפשר וסחורה שעושה הישראל בגבלה ההיא הוא הפל ע"י פותי והישראל לא קעביד מידי נראה דשרי דכתיב בדידיה קא טרח. ונהי דאיסור סחורה בגבלות וטרפות דאורייתא פדיליף בירושלמי פ"ז דשבועית מטמאים המה לכם וטמאים יהיו לכם.

ובפרק פל שעה בתלמודא דידן דף כ"ג. מ"מ לא חמיר מאיסורי שבת דג"כ דאורייתא לחד לישנא דרש"י ותוספות בפ' משילין דף ל"ז ממצוא חפצה ודבר דבר אע"ג דאיסורי טריפות נלמד מפסוקי התורה מטמאים הם לכם ואיסורי שבת לא נלמד רק מדברי הקבלה.

ובנדון זה גם בשבת מותר כמ"ש הטור א"ח ס"ס רמ"ה בשם הרמב"ם הביאו בש"ע הנותן מעות לכותי להתעסק בהם אע"פ שהכותי נושא ונותן בהם בשבת חולק עמו כל השקר בשנה. וכזה הורו כל הגאונים עכ"ל.

וכתב ב"י וש"ע הטעם משום דאין מלאכה זו מוטלת על ישראל לעשותה שצאמר שהכותי עושה שליחותו וכן אין העסק ניקר ממי הוא עכ"ל. וה"נ ממש פיוצא בזה שאין הכותי עושה שליחות של ישראל שבשביל הרנוחה דידיה הוא עושה.

וגם אין העסק ניקר שהוא של ישראל. אלא שמכוער הדבר אם הישראל עומד על גביו ומקבל הדמים.

אבל אם אין הישראל עומד על גביו נראה ושרי דהכותי בדידיה קא טרח. וע"ע בב"י תשובת מהר"ם בא"ח סוף סימן ש"ז והנראה לע"ד פתבתי.

והיריעה קצר מהכיל. וכל יכול יראהו בגין ההיכל.

וי"מ ש"ש אלפים בת יכיל. כ"ד דש"ת הצעיר שמואל סג"ל: שאלה עא נשאלתי בכרוב דפרמי פותים ולפעמים מניחים כרוב שלם בין הפרום ואומרים שמתחלה מבשלין אותו קצת ואח"כ מניחים אותו בין הפרום להיות נכבש עמהם.

והשבת נ"ל דהיתר גמור הוא דאינו אסור משום בישול פותים פלל. דטעמא דכל מה שצאקל פמות שהוא חי אין בו משום בישולי פותים דבישול דידהו לא אהני לן ולא מידי הואיל ונוכל לאכלו פמות שהוא חי.

אם כן הוא הדין להיפך אם על ידי אותו ביטול עדיין לא נוכל לאכול כמו שהוא חי רק שצריך לכבוש אחר כך אם כן ביטול דידהו לא אהני לן ולא מידי הואיל ועכ"פ צריך אחר כך לכבוש אם כן אינו אסור כלל משום ביטול כותים.

כדאיתא בטור י"ד סימן קי"ג גבי בשר אודגים קטנים שפכשן כותי או מלקחם עד שראויים לאכילה מותרין אפילו בשלם אח"כ שהמליחה אינה אוסרתן וכשפכשן אח"כ דבר שנאכל כמות שהוא חי הוא מבטל עכ"ל.

וכן מצאתי בתשובת מהרי"ו סימן מ"ט דבנירנבורג היו נוהגין היטב בכרוב שלם דשלקי להו כותים הביאו בת"ח כלל וסימן ס"א. ואם כן הכא נמי הכי.

ולחכי שרי נמי לאכול אותן פרעצין שעושין בימי העינוי שלהם שפכשלין אותן תחלה בעודן עיסה ואח"כ נאפה כשאר פת של נחתום. משום דהביטול לא אהני ולא מידי דאי אפשר לאכלן ע"י הביטול שהוא דלא סגי להו בלא אפייה וא"כ הביטול מאי אהני ולכן מותרים כשאר פת של נחתום.

רק הצנועין מושכין את ידיהם וראיה ממ"ש בת"ח כלל ע"ה דמותרין לאכול דגים צלויים קצת בידי כותים הואיל וגמר ביטולם ע"י ישראל ואינם ראויים לאכול על ידי צליית כותי עכ"ל. וה"נ גבי פרעצין אינם ראויים לאכול ע"י הביטול.

וכן הוא גבי דגים קטנים בת"ח שם דין כ"ד. ואי משום הפלים שנתבטלו בהם, סתם פליהן אינם ב"י כמו גבי פאוידלא שכתב הת"ח כלל ע"ה דין ט"ז ובי"ד סימן קי"ג להתיר מטעם דסתם פליהן אינם ב"י ומשום שנאכלין כמו שהוא חי.

ומה"ט נמי דגבי פאנוידלא אין בו משום ביטולי כותים אף אם נשתנו משום הכי אין למנוע מלברך עליו בפה"ע ולא שהכל כמ"ש בא"ח סי' ר"ב שכן נראה עיקר וה"נ מסתברא דאם אין בפאנוידלא משום ביטול כותים מאחר שנאכל כמות שהוא חי א"כ למה ישתנה מברכתו הראשונה.

ונראה דבכי הא גם הת"ה מודה. דע"כ לא פסק הת"ה לברך עליו שהכל אלא משום שמערבין בו בשמים ודבש.

וגם בהא אינו מחליט שלא לברך בפה"ע רק משום ספק. דעל הכל שאמר שהכל יצא.

שאעפ"י שנתרסקו במלתייהו קיימי. רק מאחר שנתערב גם בשמים ודבש מספק יברך עליו שהכל אבל בלי תערובת בשמים ודבש גם הת"ה מודה אע"פ שנתרסקו במלתייהו קיימי ומברך עליו בפה"ע כנ"ל: שאלה עב ומשום הכי התרתי נמי עכשיו בעשרת מי תשובה הגלוסקאות של נחתום שלא הוכשר התנור לאכלן ע"י ביטול מאחר ששנים אלו שנת ותל"ה פל הארץ (ר"ל שנת תחל"ה תל"ו) שנים של בצורות ואפילו בינונים וכ"ש עניים המה חוסר לקח התרתי לאכול אותן על ידי ביטול.

ואפילו שלא בשעת הדחק נ"ל להתיר מטעם שכתבתי הואיל דחוזר להיות מבןשלים שתחלה שורין אותן במים ואחר כך מערבין אותן עם קמח לעשות מהם תבשיל. או מבטלין אותם לבד בלא קמח רק כמו דייסא.

אם כן האפיקיה של נחתום מאי אהני שהרי כאילו חוזרין לסולת הואיל ונתבשל אחר כך. ומ"ש בשאר השנים לא הייתי מתירו להדיא כי מהיות טוב אל תקרי רע באשר נוכל להשיג גלוסקאות שהוכשר התנור מחנויב להדר אחר פת פשר בימים האלו ושעת הדחק שאני.

ומיהו באותו לטווערג שנעשה מאילן הולדר או מאילן רותם שקורין וואכהאלדר נראה לי שהוא איסור גמור שהרי אינו נאכלין אותן גרעינין פמות שהן חייני רק אחר ביטול היטב היטב. גם עולה על שלחן מלכים.

דהוי כמו אגוזים גדולים שמרקחין אותן בקליפתן המרה שכתב בהגהות אלפסי שאסורין משום ב"ג משום דאינו נאכלין פש"ח וגם עולין על ש"מ. וה"נ דכונתה: שוב מצאתי כן בבבאיורי הגאון מהר"ר חיים ורידבורג לספר ת"ח כלל ע"ה דין ט"ז פתב וז"ל ואפילו אותה הלטווערגא מן גרגיר הפרי של הולדר וזה ודאי אסור שהרי אינם נאכלין חייני עכ"ל.

ומיהו לפי מ"ש בספר שני לוחות הברית שער האותיות דף צ' שקצת אוכלין אותו חייני דהיינו המזהל של הגונדננות של הולדר וגם אותו מזהל מערבין עם יין כי יתאדם מהם ונחמד למראה.

אם כן לנאכל פמות שהוא חי יחשב ומותר אותו לטווערג שעושין הפותים מהם כמו שאר פאנוידלא. אכן אותו לטווערג של אילי רותם שקורין וואכהאלדר לא ידעתי אם נאכל פש"ח לאיזו צורך.

ולדמות למרקחת חריפים ש"כ כגון זנגביל וכיוצא בו שפסק בי"ד בש"ע סימן צ"ו דמותר דהוי כמו זנגבילא רטיבא דנאכל פמות שהוא חי אע"פ שהיבש אינו נאכל כמש"ח והמרקוח הוא היבש אפילו הכי מותר מאחר דהרטיבא נאכל פש"ח.

ואף על גב שגם הרטיבא אינו נאכל פש"ח לרוב בני אדם. א"כ ה"ה הוואכהאלדר נוכל ג"כ לאכלו כמש"ח לאיזו צורך.

וא"כ גם הלטווערג ממנו מותר לכל הפחות לאיזו צורך. כאשר רגילים באשכנז להחזיקו לקיום לצורך רפואות כ"ש דמותר פנ"ל: שאלה עג אירע לא' אבילות ב"ח בה' בניסן ולא אירע אבילות ב"ח בי"ג בניסן.

נמצא לאותו אכל של ה' בניסן נשלמו ז' קודם פסח ופסח מבטל ממנו גזירת שלשים. ולאותו אכל שלי"ג בניסן אין הרגל מבטל ממנו רק גזירת שבועה.

ובשניהם היו יתומים קטנים שהולכים לב"ה. ופסקתי לענין קדיש שהבן שבועה אע"פ שהרגל מבטל ממנו גזירת שבועה מ"מ יש לו קדימה על האכל של ה' בניסן שזה בן שבועה וזה בן ל' דהיינו עד פלות ז' ימים ממש דהיינו עד יום ג' דח"ה.

ואח"כ יש לשניהם דין שלשים. ואע"פ שלזה של ה' בניסן בטלה ממנו גזירת שלשים מ"מ נ"ל שלענין הקדישים יש לו דין שלשים.

וכן זה של י"ג בניסן שנהגין להדליק נר במקום שמת שם מת כל שבועה נ"ל להדליק כל השבועה במילואה אע"פ שהרגל מבטל ממנו גזירת שבועה. וטעמא נ"ל דהא דהרגל

מבטל ממנו גזירת ז' ול' נלמד בגמ' מושמחת בחדה אי אבילות דמעיקרא אחי עשה דרבים של ושמחת בחדה ודחי לאבילות שהוא עשה דידחיד.

ואי אבילות דהשתא לא אחי עשה דידחיד ודחי עשה דרבים. וא"כ הא דהרגל מבטל מן האבל גזירת ז' ול' הוא מן העשה דושמחת שהוא עשה דרבים משא"כ בדבר שאינו נוגע אל החיים רק לכבוד המתים ולתועלת נשמתם לא שינה ביטול דהא מ"מ תוך ז' או ל' ממש הוא ולא נגזול את המתים: וכעין זה כתב מורי בטו"ז סימן שע"ז דמי שמת לו מת בשבת או בי"ט וא"א לקנברו בו ביום דעכ"פ יאמר קדיש תיקף אחר המיתה דאין אמירת קדיש תלוי באבילות כלל.

ונ"ל לפ"ז דקטן יכול לומר קדיש דאין אגנינות ואבילות על הקטן. וכן במי שמת לו מת ברגל בי"ט שני דפסח.

כאשר בעו"ה אבילות אלו היו תכופים וסמוכים פה ק"ק שטיינגר ניסן תל"ה. וגם בי נגפה יד ה' בעו"ה.

ופסקתי שאע"פ שהאבילות אינו חל עד אחר י"ט וי"ט האחרון נמנה מן השבעה מ"מ הנר שרגילין להדליק כל שבעה במקום שמת שם המת ידליקו תיקף ולא ימתינו עד שישבו שבעה ואין זה תולה במה שהרגל ביטל האבילות או במה שאין האבילות חל עד אחר הרגל מטעם שפכתתי.

אכן על דבר זה הייתי מסתפק ושואל להגאון מופת הדור נ"י מהר"ר שמעון מפראג בא' ששכב על ערש דוי ל"ע בחולי כבד ומת לו מת שחוקיב להתאבל עליו. אף מפני אנוס חליו לא היה יכול לנהוג גזירת שבעה.

אם הבריא בתוך ל' אם ישלים גזירת ז' וישלשים. ולדמות לשמע שמועה קרובה ברגל דאינו מתאבל ברגל ומשלים לאחר הרגל ז' ול' וכמו שפסק במרדכי סוף מ"ק מי שמת אביו ואמו והיה קטן באותו פעם וקודם שעברו ל' הגדיל ונעשה בן י"ג שנה ויום א' שחייב להתאבל ז' ול' וכו'.

או כיון שהיה אנוס אותו פעם שוב אינו מחוייב להשלים. וזאת היתה תשובת הגאון אלי: יהי אלהיו עמו.

שואל כענין בטוב טעמו. האלוף המסובל רצוי ומקובל.

ה"ה מהר"ר שמואל סג"ל אב"ד דק"ק שטיינגר י"צ. מכתבו הגיעני אודות העגונה ע"י פתב שפכתתי אליו הנוכח בעלה לבא הנה ופטר לאשה בגט פטורין כתחז"ל ושיעבדה לו לתת לו איזו ר"ט ואל זה נושאת נפשה וישלח מעלתו מה שבידו ע"י הקצין הפרנס כהר"ר זלמן פירדא.

ועל דבר ששאל בא' ששכב על ערש דוי בחולי כבד וכו' עד או כיון שהיה אנוס אותו פעם שוב אינו מחוייב להשלים עכ"ל: תשובה דין זה מבואר ונלמד ממחלוקת מהר"מ והרא"ש והובא בפסקי הרא"ש סוף מ"ק וז"ל מי שמת אביו או אמו והיה קטן באותו שעה וקודם שעברו עליו שלשים יום הגדיל.

מהר"מ ס"ל דחייב להתאבל משהגדיל פמו שמע שמועה קרובה ברגל שמתאבל עליו אחר הרגל ז' ול'. והרא"ש חולק עליו ומחלק בין שמועה קרובה ברגל לנדון דקטן הנ"ל.

בשלמא ברגל דגברא בר חיובא הוא אלא היום קא גרים שלא להתאבל משום הכי חייב להשלים חיובו אחר הרגל. משא"כ בההיא דקטן בשעה שהיה לו להתאבל נפטר מחמת קטנותו פקע חיוביה לעולם ע"כ.

נמצינו למדין לנדון שאלה דידיה דלא מיבעיא למהר"מ דמחייב בקטן ולדמות לשמועה קרובה פשיטא דמחייב גם פאן במכ"ש. אלא אפילו להרא"ש דפוטר גבי קטן דאינו מחייב להשלים היינו מטעמא כמ"ש דגברא בשעה שנתחייב לא הוי בר חיובא משא"כ פאן בחולה דגברא בר חיובא הוא אלא שהאונס מעפבו ודומה ממש לשמועה קרובה ברגל דמשלים אחר הרגל ה"ה בחולה חייב להשלים פשיבריא תוף ל' ומודה הרא"ש בזה.

וראיה ערוכה היא דהא הרא"ש מביא ראיה דפוטר בקטן כשהגדיל מפרק מי שהיה טמא דאיתא שם קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני לר' נתן דפסח מפסח שני משום דאית ליה דפסח שני תשלומין לראשון הוא ואין שייך תשלומין בקטן פינו דלא היה חייב באותו שעה וה"ה לענין אבילות לקטן כמעשה הנ"ל.

ואיכא לאקשוני דבריש פרק מי שהיה טמא במתניתין תנו מי ששגג או אנוס ולא עשה פסח ראשון יעשה פסח שני ומתניתין סתם משמע דר' נתן לא פליג עליה ומאי שנא במי שהיה קטן בפסח ראשון והגדיל דס"ל לר' נתן דפסח פינו דלא היה חייב באותו פעם וכאן מודה דחייב בפסח שני.

אלא ע"כ דצריכין לחלק בין קטן דלאו בר חיובא הוא מש"ה לא שייך תשלומין ביה משא"כ באנוס דגברא בר חיובא אלא שהאונס מעפבו כשעבר האונס חייב לשלם חיובו. וה"ה לענין אבילות נמי נימא הכי אע"ג דהרא"ש פוטר בקטן באונס פגון חולה וכה"ג מודה למהר"מ דחייב להשלים פשיבריא אם הוא תוף ל' ודומה ממש לשמועה קרובה ברגל דמונה שבעה ושלשים ועולה הרגל למנין שלשים.

אע"פ שהיה שבו פשפשע שמת לו מת הואיל ומחמת אונס לא נהג גזירת ז צריך להשלים. אע"ג דאיתא במסכת שמחות והובא ב"ד סתחן של"ז דחולה אין מודיעין לו שפא תטרף דעתו.

מ"מ אם נודע לו ולא נהג אבילות צריך להשלים פנ"ל אם הוא בתוף שלשים ולא פמקילין. ומ"ש אע"ג דרגל מבטל גזירת ז או ל' לענין קדיש והדלקת נר של כבוד המת אינו מבטל.

יפה כתב ונהגתי פן פמה פעמים. דהאי דרגל מפסיק כל ז' ולא אמרי' עולה כמו בשבת דעולה ואינו מפסיק כתב הר"ן פרק אלו מגלחין משום דרגל הוי ז' ישים ואינו רשאי לנהוג אבילות משום דמחייב בשמחה והיינו מפסיק.

ומשום הכי אמרו ג"כ דמפסיק שלשים דאינו עדיפא מז' ממילא משמע דלא אמרו חכמים אלא משום שמחה דמחייב ברגל. אבל לענין עלויו קדיש לבן ז' ול' בנדוכתיה קאי.

וכן מטין תשובת בנגימין זאב והובא בהג"ה ש"ע סימן שע"ו סעיף ד'. והאבלים אומרים קדיש בשבת ובי"ט אלמא הואיל דקדיש הוא משום מעשה דר' עקיבא דמועיל לנשמת המת אומרים אפילו בשבת וי"ט.

ה"ה לענין ז' ול' דצריף לכפרה טפי דיש להם עילוי לקדם לבן י"ב פדאיתא בתשובת מהר"מ מינץ. ומקרוב חדשים באו ספר ש"כ על יורה דעה וכתב ג"כ מי שבטלה הרגל גזירת ז' ול' מ"מ לענין קדיש דין ז' ול' אית ליה אפילו בחול שהולך לב"ה הדין כמו בשבת ע"כ.

ולהדליק נר בחדר שמת המת שם אף שאוכלים שם אין להדליק בי"ט שפא מתוך פה יבא לידי הספד ויש להדליקו בב"ה או באחד מחדר הבית שאין אוכלין שם. ועתה אין דבר רק שבתו יהיה בטח ושאנן פזית רענן.

כ"ד אהרן שמעון שפירא פה פראג יום ג' י"א תמוז דהוא שתא תל"ה לפ"ק: ומצאתי עוד ראיה לדברי הגאון ממש כיוצא בזה ממ"ש הרא"ש בפסקיו סוף מסכת תענית הובא במרדכי פ"ק מי שמתו וז"ל שפעם אחת הנה רבינו יהודה אונן ואכל בלא הבדלה ולמחרתו כשפא מבית הקברות אמרו לו תלמידיו למה אינך עושה הבדלה הא אמרי' טעם מבדיל והשיב להם מאחר שהיה פטור אמש בשעת הבדלה משום שהיה אונן גם עתה נמי פטור שפן מצינו פ"ק דתגיגה חגר ביום ראשון ונתפשט ביום ב' דכיון שנדחה ביום ראשון שוב אינו חייב ביום שני.

ולא דמי פולי האי דהתם גופיה הוי פטור דאונן פטור מפל מצות ודמי לחגר. אבל הכא גופיה מחננייב והזמן גורם שא"י להבדיל וכשיעבור הזמן יבדיל עכ"ל.

וה"נ ממש דכונותי' גופיה מחננייב להתאבל רק שלא הנה יכול להתאבל מחמת חולי וכשיעבור החולי יתאבל. וה' ינתמנו בנחמות ציון וירושלים.

וצ"ע מתשובת מהרי"ק שורש נ"ג שהביא ראיה מן הרא"ש וצ"ע. וגם תמיה לי שלא דובר מהרי"ק לשום ראיה מהא מחלוקת דמהר"ם והרא"ש וצ"ע.

ועיין בט"ז בסימן שצ"ו באריכות ואין פנאי להאריך: שאלה עד נשאלתי על מה דמרגלא בפנמייהו דאינשי בני הישובים הבאים תוך התחום אלפים בלא עירוב. או מתוך ד"א אמה וע"י עירוב שאין נותנין להם שלום.

ויש שאין חוששין ונותנין להם שלום הדין עם מי: תשובה איברא ראיתי מקצת בני אדם אין נותנין להם שלום. ושמעתי מהם בפירוש שאין נותנין שלום בשבת.

ולא שמעתי מעולם טעם לדבר. ואולי דנמשך להם מהא דכתב בש"בולי לקט הביאו הב"י סימן רס"ג הבאתיו בחידושי א"ח שלי סימן של"ד.

מעשה הנה שפאו ר' אברהם ור' יעקב אחיו לעיר בליל שבת פשהקהל יצאו מב"ה ולא נתנו להם הקהל שלום ולא הניחום שחרית לכנס לב"ה וכו'. אמנם אין מזה ראיה דשאני התם דחללו שבת ובאו מחוץ לתחום וקנס הוא דקנסו להם.

ואע"ג דגם הָתָם אָפְשֵׁר לומר שְׁהִיו תוֹךְ הַתְּחוּם כְּשֶׁאָמְרוּ הַקְּהָל בְּרָכוּ מ"מ לָא סְגִי בְּלֹא
הָכִי שְׁהִיו מְטֻלְטְלִין מַה שְׁהִיו נוֹשְׂאִים אֲצֵלָם וּמִשָּׁה קָנָס הוּא דְקָנְסוּ לָהֶם מִשָּׂא"כ אֱלוֹ
שְׂבָאִים ע"י עִירוּב נְכַנְסִים בְּרִשׁוֹת.

וּנ"ל דְּדִינָא הוּא שְׂלֵא לִיתֵן לָהֶם שְׁלוֹם אָף לֹא מְשׁוּם קָנְסָא רַק שְׂאִין צְרִיכִין שְׂאֵלֵת
שְׁלוֹם. מְהָא דְאִיתָא פְּרָק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר לְעֲנֵן תְּפִלַּת הַדְּרָף אִימַת מְצִלִי א"ר חֲסֵדָא מְשַׁעֵה
שְׂאֵחְזוּ בְּדְרָף וְעַד כַּמָּה אָמַר רַב חֲסֵדָא עַד פְּרֻסָּה וּפִי' בַּה"ג עַד כַּמָּה יְבַקֵּשׁ לֵילֵף שְׂיֵהָא
צְרִיף לְהַתְּפַלֵּל עַד פְּרֻסָּה אֲבָל פְּחוֹת מִפְּרֻסָּה אִין צְרִיף לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּה זֹו וְכָף פֶּסֶק הַטּוֹר
א"ח סִימָן ק"י דְּבִלָּא פְּרֻסָּה יֵאמַר אוֹתָהּ בְּלֹא בְּרָכָה, א"כ ש"מ שְׂבָפְחוֹת מִפְּרֻסָּה לָא תְּשִׁיב
יוֹצֵא לְדְרָף וְאִין צְרִיף תְּפִלַּת הַדְּרָף, א"כ לֹא שְׂיֵיף נְמִי לִיתֵן שְׁלוֹם כְּמִי שְׂבָא מִזְהַדְּרָף
מִמָּקוֹם סְפָנָה.

וּא"כ הַנְּכַנְס ל ד"א אָמָה ע"י עִירוּב דְאִינוּ אֱלָא חֲצִי פְּרֻסָּה כִּי תְּחוּם שְׂבַת הוּא שְׂיַעוֹר
מִיל וּד' מִיל הוּא פְּרֻסָּה. וּא"כ אֲפִילוּ ע"י עִירוּב אִינוּ אֱלָא חֲצִי פְּרֻסָּה וְלֹא הָנִי בְּכָלֵל יוֹצֵא
לְדְרָף וְאִין צְרִיף לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת הַדְּרָף.

וּמִטַּעַם זֶה אִינוּ שְׂיֵיף בְּשִׂאֵילַת שְׁלוֹם. וּמכ"ש אִם אִינוּ הוֹלֵף רַק תְּחוּם שְׂבַת מְמֹשׁ בְּלֹא
עִירוּב דכ"ש דְּנִחְשָׁב כְּעִיר עֲצֻמָּה.

כְּדִאִיתָא בְּפֶרֶק בְּתָרָא דְמִכּוֹת כְּשֶׁם שְׁהָעִיר קוֹלְטֵת כְּף תְּחוּמָּה קוֹלְטֵת וּבְפֶרֶק כָּל הַבְּשׂוֹר
רְמִי בַר תַּמָּרִי דְאָכַל כַּחֲלִי דְקָאמַר חוּץ לְתְּחוּם טוִיתִינְהוּ מְשַׁמַּע דְּתוֹף הַתְּחוּם הָנִי אָסוּר
דְּהוּי כְּתוֹף הָעִיר עֲצֻמָּה וְלִכְּן אִינוּ נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם רַק בְּרוּף הַבָּא שְׁנֵהוּג הַהוּלֵף לְבֵית חֲבִירוֹ
שְׂאוּמַר לוֹ בְּרוּף הַבָּא.

וּכְמִנְהַג הַסְּפָרְדִים בְּהִיפּוּף הַפּוֹגַע בְּחִבְרִיו בְּשׁוּק נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם וּבְכָא חֲבִירוֹ מִן הַדְּרָף
אוֹמַר לוֹ בְּרוּף הַבָּא. הַנְּלַעַנ"ד כְּתִבְתִּי: שְׂאֵלָה עַה נְשִׂאֵלָה שְׂאֵלָה לְפָנֵי בֵּא' מְבַנֵּי מְדִינַתִּי
שְׁעֵשֶׂה שְׁוֹמֵן אֲוֹנוֹת לְמַפְּנֵי אַרְבַּעִים מְדוֹת, וְהַנִּיחַ אוֹתוֹ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל בְּמַקְוֶה אֶחָד וְלֹא
הַחֲתִים הַחֲבִית מֵאַחַר שְׁהַנִּיחוּ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל.

וְאוֹתוֹ יְהוּדֵי שְׁהַשְׁוֹמֵן בְּבֵיתוֹ הָיָה לוֹ אִיזוֹ סְכּוּף עִם שָׂר שְׁלוֹ וְלִקַּח הַשָּׂר כָּל אֲשֶׁר לוֹ עַד
שְׁהוֹצְרָף לְפִשֵׁר עִמּוֹ וּבְתוֹכָם הַשְׁוֹמֵן. אֲמַנְם הַנִּיחַ הַשָּׂר הַכָּל בְּמַקְוֶה הַמְּשַׁתְּמַר.

וּבְפֶרֶט הַשְׁוֹמֵן הַנִּיחַ בְּחֵדָר מְשַׁכְּבוֹ אֲשֶׁר לֹא יוֹכְלוּ לְשַׁלְּוֵט בּוֹ יְדֵי עֲבָדָיו וְשַׁחֲוֹתָיו. וּכְשֶׁבָא
בְּעַל הַשְׁוֹמֵן וְאָמַר לְהַשָּׂר שְׁהַשְׁוֹמֵן הוּא שְׁלוֹ אִז לֹא עֵיכָב עַל יְדוֹ וְנִתְּנוּ לוֹ.

וְהָיָה שְׂאֵל בְּעַל הַשְׁוֹמֵן אִם אָסוּר מְשׁוּם שְׁנִתְעַלֵּם מִן הָעֵינַן וְלֹא הָיָה חֲתוּם. אֲמַנְם אָמַר
שְׁהִיָּה הַחֲבִית מְלֹא כְּבִתְחִלָּה וְהָיָה נִסְתָּם בְּמַגּוּפָה כְּבִתְחִלָּה כְּמוֹ שְׁסִתְמוּ הוּא וְלֹא רָאָה בּוֹ
שׁוּם הַשְׁתַּנּוּת: נ"ל דְּשָׂרֵי אֲפִילוּ לְרַב.

מְהָא דְכָתַב הַב"י בִּי"ד סִימָן ס"ג בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שְׂכָל אָדָם נֶאֱמָן לומר ט"ע יֵשׁ לִי בּוֹ וְאִין
צְרִיף ת"ח בְּדוּקָא וּמ"מ צְרִיף שְׂיִדְקָדֵק יְפָה בְּדָבָר עכ"ל. וּמ"ש ש"מ צְרִיף שְׂיִדְקָדֵק
יְפָה בְּדָבָר ר"ל שְׂצָרִיף ט"ע גָּמוֹר כּמ"ש הַרְשֵׁב"א וְלֹא שַׁע"ה אִינוּ נֶאֱמָן בַּט"ע קַל רַק
חִיּוּשֵׁינּוּ שְׂמָא הָעֵינַן מְשַׁקְרוּ כִּי סְבוּר שְׂמִפִּירוֹ וְאִינוּ מִפִּירוֹ.

וְנֹלֵךְ הַרְמַבְּ"ן שֶׁמִּמֶּנּוּ צָרִיף שֶׁיִּדְקַדֵּק יָפֶה בְּדָבָר. וְכִי הֵבִי עוֹד בְּשֵׁם הָאִ"ז דְּאֶפִּילוּ ע"ה נֶאֱמַר.

וְטְבִיעַת עֵינַי עַד יָפֶה מִסִּמְנָא כְּדָא מִרְבָּא בְּגַמְרָא פְּרָק גִּיד הַנְּשִׂיָה כ"ש פֶּאן דְּתִרְתִּי אִיתְנָהוּ טְבִיעַת עֵינַי וְסִמְנָא. סִמְנָא הַמְדוּת שֶׁהָיוּ בְּחִבֵּית.

וְט"ע בְּמִלּוּי הַחִבֵּית וְסִתִּימַת הַמְּגוּפָה וְדָאִי ט"ע גְּמוּר הוּא. וְלִכֵּן לִיפָא לְמִיחַשׁ שְׁנָה שְׁנֹן אַחַר הוּא.

גַּם הַחִבֵּית עֲצָמוּ הוּא סִמְנָא. וְלֹא חֲלוּפִי לְהַכְשִׁילוֹ לֹא חִיְיָשִׁינָא אִם אֵינִי נְהִנָּה בְּחִלְפִין וְכֹאן לֹא נְהִנָּה בְּחִלְפִין אִם הִנֵּה לֹקַח מִשָּׁם אִיזוּ מְדוּת שְׁנֹן וְנוֹתֵן תַּחֲתֵיהֶם שְׁנֹן חֲזִיר אִו שְׁנֹן אֲנוּז נְבִלָה לֹא חִיְיָשִׁינָא כְּדָאִיתָא בְּטוּר סִמְנָא קִי"ח וּב"י.

כ"ש פֶּאן שְׁלִפִי ט"ע אֲשֶׁר לוֹ לֹא נִפְתַּח לְגַמְרִי וְנִשְׁאַר סְתוּם כְּבַתְחִלָּה. וְעוֹד לֹא גָרַע הָא מְהָא דְכָתַב הֵבִי סִמְנָא קִי"ח בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַר"ן עַל רְאוּבֵן שֶׁהִבִּיא בְּסִפְנֵה טְלָאִים מְלוּחִים מִמִּיּוּרְקָא וְהִנִּיחָם בְּסִפְנֵה וְהִפְלִיג וְהִלִּיף לְמִקּוּם אַחַר לְחֹג חַג הַפֶּסַח וְהִטְלָאִים הָיוּ בְּכֵלִים חֲתוּמִים אֲלָא שְׁבִין חוֹתָם לְחוֹתָם הִנֵּה אֲפָשָׁר לְהַכְנִיס וְלִהְיוֹצִיא.

וּבְכֵל אוֹתָן מְקוּמוֹת לֹא נִמְצָא מְעוּלָם בְּשֶׁר טְלָאִים כְּאֵלוּ מְלוּחִים לְפִי הַנְּשִׁמָּע אַחַר הַחִקְרָה. אֲלָא שְׁבַקְשְׁטִילִיָּא מוֹלְחִים הַכּוֹתִים גְּדִיִּים.

וְהַשִּׁיב אִפִּי הָיוּ אוֹתָן שְׁבַקְשְׁטִילִיָּא דוּמִים לְאֵלוּ פִּינוּ שֶׁהִנְחִיזוּ פֶּאן שְׁבָאוּ טְלָאִים מְלוּחִים כְּשָׂרִים מִמִּיּוּרְקָא וְאִין דְּרַף הַכּוֹתִים לְמִלְוֹת אוֹתָן בְּכֵל הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא נִשְׁמַע מְעוּלָם שְׁבָאוּ טְלָאִים מְלוּחִים מְקֻשְׁטִילִיָּא אִית לָן לְמִימַר שֶׁחֲזַקְתָּן מִן הַכְּשָׂרִים מִמִּיּוּרְקָא הֵם עַכ"ל.

וְא"כ הָרִי שֶׁם הַפְּלִיג כָּל יְמֵי הַפֶּסַח וְאֶפִּילוּ הֵכִי שָׂרִי מִשְׁעָם שְׂאִין דְּרַף הַכּוֹתִים שְׁבַמִּיּוּרְקָא לְמִלְוֹת כְּבָשִׂים וְה"נ בְּגִדוֹן דִּינָן אִין דְּרַף הַכּוֹתִים לְעֲשׂוֹת שְׁנֹן אֲנוּז. וְאִף דִּהֵתָם הִנֵּה חֲתוּם וְכֹאן לֹא הִנֵּה חֲתוּם מ"מ לֹא הִנֵּה חֲתוּם שְׁפִיר שְׁבִין כָּל חוֹתָם וְחוֹתָם הִנֵּה אֲפָשָׁר לְהַכְנִיס וְלִהְיוֹצִיא וְאִף אִם דְּרַף הַכּוֹתִים לְעֲשׂוֹת שְׁנֹן אֲנוּז לֹא הָיוּ מְתַסַּר בְּגִדוֹן דִּינָן מֵאַחַר שֶׁהִנֵּה לוֹ ט"ע גּוֹז וְגַם לִיפָא לְמִימַר מִשׁוּם שֶׁהֲשִׁיר לֹא מִיְתַפֵּס עָלָיו כְּגַבְבֵּי שֶׁהָרִי לְקַח כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּפִרְהִסְיָא.

מ"מ אֵינִי חֲשׂוֹד לְהַחֲלִיף לְהַכְשִׁילוֹ אִם אֵינִי נְהִנָּה בְּחִלְפִין כְּדָא מְרָן. וְלִיפָא לְמִימַר רְרַחֵי חִיְיָשִׁינָא מִפְּנֵי שֶׁהִנֵּה מִחֲזִיק בּוֹ כְּשֶׁלוֹ שֶׁהִנֵּה סְבוּר שֶׁהִנֵּה חֲלוּט בִּידוֹ זֶה אֵינִי שְׁלֵא לְקַר כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְגַזְלוֹ מִמֶּנּוּ וְלִהְיוֹצִיק בְּמָה שֶׁלְקַח מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ דְּבָר עֲצָמוּ רַק לְפָדוּתוֹ בְּמָה שֶׁנִּרְאֶה בְּעֵינָיו שֶׁהִנֵּה חֲזִיק לוֹ קִנְס בְּעֵבוּר מֵהַ שֶׁפָּשַׁע נִגְדוֹ וְלֹא כִּינּוֹן לְהַחֲזִיק בְּאוֹתוֹ דְּבָר עֲצָמוּ שֶׁלְקַח וְתַפְס מִמֶּנּוּ.

לִכֵּן לֹא חִיְיָשִׁינָא לְאֶחָד מִפִּי אִף אִם לֹא הִנֵּה בּוֹ ט"ע גְּמוּר. כ"ש פֶּאן שֶׁהִנֵּה סִמְנָא הַמְּדוּת.

וְט"ע שֶׁל סִתִּימַת הַמְּגוּפָה. וְזֶה נ"ל פְּשׁוּט וְאִ צָרִיף לְפָנִים: שׁוּב מְצָאֵתִי בְּחִידוּשֵׁי אֲגוּדָה הַבִּיָּאָה בִּט"ז ס' קִי"ח וְנ"ל פֶּעַם אַחַת נִתְפָּשׁוּ יְהוּדִים וְנִטְלוּכּוֹתִים כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וְכִשְׁנִתְפָּשְׂרוּ וְחֲזְרוּ לָהֶם אֶת אֲשֶׁר לָהֶם וּמְצָאוּ קְדוּוֹתֵיהֶם בְּשֹׁנָן אֲנוּזָא וְאַחֲרוֹ שֶׁהִפְרִירוּם בְּטְבִיעַת עֵינַי כְּאֲשֶׁר הִנִּיחוּ אוֹתָם.

והיה לי להתירם דלא גרע מטביעת עין דקלא עכ"ל. הרי מחש כנודון דידן והנאני.
נאם הצעיר שמואל הלוי. ומצאתי ראיה לכל זה מגמרא דע"ז דף ע' שהיא מסוכיתא
דמסרה לה אקלידא מפתחה לכותית א"ר יצחק א"ר אלעזר הוי עובדא בי מדרשא ואמרו
לא מכרה לה אלא שמירת מפתח בלבד.

וכתבו התוס' מכאן שאם תפס המושל את היהודי והניח שמירת פותים בביתו ונגמסר
להם כל המפתחות אף של יין אם אין אוכלים ושותים מה שבבית ישראל היינו מותר
וכו' ואמנם אם מצאן הישראל כמו שהניחם מלאים פשרים וכו' עכ"ל.

הרי דבמצאן מלאים דלא חיישינו למידי: שאלה עו שאלה על מה שרבים מן ההמון
נוהגים פשנעשה להם גנבה שואלין למכשפים. וכן בחולה אפי' אין בו סכנה רגיל ושכיח
אצל רבים ששואלין למכשפים באין מוחה בידם מאין מצאו להם סמך: תשובה כבר
דברו מזה האחרונים ז"ל מהרא"י בכתביו סי' צ"ו מתירו בכל ענין.

ואינו אסור רק משום עשה דתמים. אלא שרש"ל חולק עליו ולבסוף הסכים דמותר
לשאל במכשפים בחולה שיש בו סכנה או אין בו סכנה והחולי בא לו מחמת פישוף
אבל בענין אחר לא.

ורמ"א בי"ד סי' קע"ט פתב אין שואלין בחו"י כוכבים וכ"ש דאסור לשאל בקוסמים
ובמנחשים ובמכשפים. ורש"ם המראה מקום בכתבי מהרא"י סימן צ"ו וליתא שם דהתם
מתיר בכל ענין.

ועיקר האיסור אינו אלא משום עשה דתמים. ומיהו יש ליישב דברי רמ"א דלא איירי
רק שאין שואלין בכוכבים משום איסור עשה דתמים.

וע"ז פתב רמ"א דכ"ש דאסור לשאל בקוסמים וכו' משום עשה דתמים אבל מחולה לא
דיבר רמ"א. והרב משאת בנימין הביא בחידושי דינים שלו ג"כ הא דמהרא"י.

וכתב דמהרא"י שרי בכל ענין אמנם הוא הסכים לדעת רש"ל. ונאני אומר אם לדין יש
תשובה אדין לפניו מן הצד פתלמיד לפני רבותיו דכל עיקר בנינו מן הרמב"ם דכתב
מהרא"י ז"ל דאין פאן רק איסור עשה דתמים פדכתב הרמב"ם ונראה מדבריו דאין
איסור ממש קאמר עכ"ל.

וכתב עליו הגאון רש"ל ז"ל ונאני אומר כבודו העליון במקומו מונח. אבל בדברי הרמב"ם
לא דקדק יפה דהא פתב בפ"א דע"ז אסור לקסום ולשאל לקוסם אלא שהשואל מפין
אותו מפות מרדות ונהקוסם שעושה מעשה לוקין אותו כו' ע"כ הרי לה להדיא שפובר
ששניהם בלאו אלא מפני שאין בו מעשה מפין אותו מרדות כמ"ש באותו פרק גבי
שואל אוב.

ומ"ש באותו פ' שהן באיסור בעלמא משום תמים תהיה היינו דוקא המאמין בהם ע"ז
קאמר שהוא חזן הסכלים והשוטים וכו'. עד ונאני אומר דסברת הרמב"ם הוא מ"ש בתורה
ושואל אוב וידעוני קאי אבל אינון דכתיבי בקראי לעיל מיניה כגון מעונן ומנחש וקוסם
ומכשף ולא פתבה התורה שואל גבי אוב אלא דשם מחולק השואל מן הפונה בבעל אוב
עצמו שזה באזהרה וזה בכרת משא"כ בכל אינה.

אָבֵל לְעוֹלָם מְלֵת וְשׂוֹאֵל אָכֵל דְּכִתִּיבֵי בְּקִרְאֵי לְעֵיל מִיְגִינָה קָאֵי. וְעוֹד לְפִי נְשׂוֹב אֵין דְּרָכּוֹ אֵלָא בְּשׂאֵלָה שְׂאֲפִילוּ הַפּוֹנָה אֵינוֹ אֵלָא שׂוֹאֵל.

וְהָא רְאֵיהּ שְׂרִשׁ"י פִּי שְׂשׂוֹאֵל אוֹב הוּא אֲזַהְרָה אַף עַל הַפּוֹנָה. וּמִשׁ"ה פְּתֻבָּה הַתּוֹרָה וְשׂוֹאֵל אוֹב וְה"ה כֹּל הֵנִי שְׂדַרְכָּן בְּלֹא שְׂאֵלָה אֵלָא שְׂעוֹשִׁין מַעֲשֵׂה בְּעַצְמָן אִם שׂוֹאֵל בְּהוֹן חֲזִיב עכ"ל.

אָדוּן לְפָנָיו מִן הַצַּד דְּלִפֵּי הַנְּרָאָה גַם הֶרְמֵב"ם לֹא אָסַר הַשְּׂאֵלָה בְּקוֹסֶם מִן הַפְּתוּב שְׂחִיבּוֹ מִפְּת מְרָדוֹת מְפָנֵי שְׂהוּא לָאוּ שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה. דֹּא"כ לְמָה לֹא פְּתַב הֶרְמֵב"ם אִיסוּר הַשְּׂאֵלָה גַם בְּאֵינְךָ כּוֹלְהוּ.

וְלִיכָא לְמִימַר דְּהֶרְמֵב"ם גִּילָה דַּעְתּוֹ בְּחֻדָּא וְה"ה בְּאֵינְךָ שְׂאֵין דְּרָכָן לְשׂוֹאֵל עָלָיו. דֹּא"כ הִיָּה לוֹ לְכַתּוּב אִיסוּר הַשְּׂאֵלָה גַבֵּי מְנַחֵשׁ שְׂכַתְּבוּ קוֹדֶם דִּין הַקּוֹסֶם.

וְעוֹד דְּגַם הֶרְמֵב"ם עֲצָמוֹ בִּס' הַמְּצוֹת שְׂלוֹ בְּמְצוֹת ל"ת ל"א פְּתַב וְהַעוֹבֵר עַל לָאוּ זֶה וְיַעֲשֵׂה מֵאֲחַד מֵאֵלוֹ חֲזִיב מְלָקוֹת כְּלוּמַר מִי שְׂיִהְיֶה קוֹסֶם וְיִגִּיד לְבָנֵי אָדָם בְּכּוֹעֵל שְׂיַפְעוּל אוֹתוֹ, לֹא מִי שְׂיַשְׂאֵל לְקוֹסֶם.

אָבֵל הַשְּׂאֵלָה לְקוֹסֶם מְגוֹנָה מְאֹד עכ"ל וְלֹא פְּתַב שְׂחִיבּוֹ מִפְּת מְרָדוֹת מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש בְּפִי"א מֵהִלְכוֹת ע"ז. וְגַבֵּי מְעוֹנָן פְּתַב הֶרְמֵב"ם בִּס' הַמְּצוֹת שְׂלוֹ ל"ת ל"ב וְנ"ל אָבֵל הַשְּׂאֵלָה ג"כ אִיסוּרָה מְחַוְּבָרָת אֵל הֵיּוֹת אֵין אֲמִיתָת לָהּ.

וּמִי שְׂיִכּוֹנֵן בְּפַעּוֹלָתוֹ לַעֲת יְדוּעַ בְּמַבְט כְּדִי שְׂיַצְלִיחַ אוּ יִהְיֶה לוֹ תוֹעֲלָת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקְהָ מְפָנֵי שְׂעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עכ"ל. גַּם הֶרְא"ה בִּס' הַחִינּוּךְ בִּפ' שׂוֹפְטִים פְּתַב גַּבֵּי מְצוֹת ל"ת זֹו בִּסִּי תְּקִי"ו וְנ"ל אָבֵל הַשְּׂוֹאֵל מִן הַקּוֹסֶם אֵינוֹ בְּחִיּוּב מְלָקוֹת וְאֲמָנָם הוּא מְגוֹנָה מְאֹד עכ"ל.

וְיְדוּעַ שְׂבֻכָל דְּבָרֵי הַיִּלְךָ אַחַר שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְנ"ל. וְהוּא תַּפְס פְּאֵן דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בִּס' הַמְּצוֹת שְׂלוֹ וְלֹא דְּבָרֵי שִׁבְפ' י"א מֵה' ע"ז.

בְּשׂר אֲשַׁפִּים סִימָן רַצ"ד פְּתַב גַּבֵּי מְעוֹנָן וְנ"ל וְהֵאִישׁ הַשְּׂוֹאֵל אֵל הַיּוֹדֵעַ אֵי עָלָיו חִיּוּבֵי מְלָקוֹת בְּשׂאֵלָה לְבַד עַד שְׂיִכּוֹנֵן פְּעוֹלָתוֹ אֵל הַעֲת הַיְדוּעָה וְיַעֲשֵׂה מְלָאכְתּוֹ בְּהָ וְאוּ יִלְקָה בְּעַבּוּרוֹ מִכִּיּוֹן שְׂעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עכ"ל.

הֵרִי דְּבִלֵּא מַעֲשֵׂה אֲפִילוּ מִפְּת מְרָדוֹת מְדַרְבְּנָן לִיכָא. גַּם כֹּל דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּכָל לְאוּנָן אֵלוֹ אֵינוֹ מְחִיּיב לְהַשְׂוֹאֵל אִם לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רַק בְּקוֹסֶם פְּתַב שְׂחִיבּוֹ מִפְּת מְרָדוֹת.

וְצָרִיךְ עֵיוֹן לִינְשֵׁב דְּבָרֵי. וּבְכַרְט שְׂבֻסְפָר הַמְּצוֹת פְּתַב גַּבֵּי קוֹסֶם שְׂהוּא מְגוֹנָה מְאֹד וְלֹא פְּתַב שְׂחִיבּוֹ מִפְּת מְרָדוֹת.

גַּם דַּעַת הַסֵּמ"ג מוֹכַח שְׂפָטוֹר הַשְּׂוֹאֵל. וְגַם מוֹכַח מִן הֶרְמֵב"ם עֲצָמוֹ דְּמֵלֵת וְשׂוֹאֵל אֵינוֹ קָאֵי אָכֵל הֶנְךָ דְּלַעֲיֵל.

חֻדָּא מְטַעַם שְׂכַתְּבֵתִי דְּלֹא מְחִיּיב הַשְּׂוֹאֵל מִפְּת מְרָדוֹת בְּכָל הֵנִי דְּכִתִּיבֵי בְּקִרְאֵי רַק בְּקוֹסֶם. וְאֵי וְשׂוֹאֵל אֲכּוֹלְהוּ קָאֵי הֵוָה לִיָּה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי בְּכוֹלְהוּ וְעוֹד דְּהָא קָא חֲזִינָן דְּלֹא דוֹקָא הוּא מְדָלָא פְּתַב בִּס' הַמְּצוֹת עַל הַשְּׂוֹאֵל רַק שְׂהוּא מְגוֹנָה וְא"כ לָאוּ עָלֶיהָ קָאֵי מֵלֵת וְשׂוֹאֵל.

דְּהַסְמִ"ג וְכֵן הֶרְמַב"ם בְּסִפְרֵי הַמְצוֹת עִם כָּל א' מִן הַלְאָנִין אֵלּוּ רוֹנְשֵׁם תְּחִלַּת הַפְּסוּק לֹא יִמְצָא בָּהּ וְגו' וְקוֹסֵם קְסָמִים לֹא יִמְצָא בָּהּ מְעוֹנָן לֹא יִמְצָא בָּהּ מְנַחֵשׁ וְכֵן כּוֹלֵם. וְהַדִּין עִמָּהֶם הוֹאִיל וְהוּא תְּחִלַּת הַפְּסוּק נִמְשָׁף לֹא יִמְצָא בָּהּ עִם כָּל א' וּא' מִן הַלְאָנִין.

וְהִכָּא גַּמִּי אִי הָיָה כְּתִיב לֹא יִמְצָא בָּהּ מְעַבִּיר בְּנוֹ וּבְתוֹ בְּאֵשׁ וְשׂוֹאֵל אוֹב וְיִדְעוֹנֵי וְקוֹסֵם קְסָמִים וְחוֹבֵר חֶבֶר וּמְעוֹנָן וּמְכַשֵּׁף וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמַּתִּים הֵייתִי אוֹמֵר גַּמִּי דְּהָאִי וְשׂוֹאֵל דְּכַתֵּב בְּלֹאוֹ קְמִיִּתָּא נִמְשָׁף גַּמִּי אֲדַבְּרִיהָ וְאֲכַוְלֶהּוּ קָאִי דְּהָיִי כְּאִילוֹ כְּתִיב וְשׂוֹאֵל אֲצֹל כָּל חַד וְחַד וְשׂוֹאֵל קוֹסֵם קְסָמִים וְשׂוֹאֵל חוֹבֵר חֶבֶר וְכֵן כּוֹלֵם.

וּמְדַכְּתִיב וְשׂוֹאֵל אַח"כ פְּסוּקֵי פְּסָקִיָּה. וּמ"ש הַגָּאוֹן רַש"ל דְּלֹא כְּתִיבָה תוֹרָה שׂוֹאֵל גַּבִּי אוֹב אֲלֵא דְשָׁם חֲלוּק הַשׂוֹאֵל מִן הַפּוֹנֶה וְכו'.

אֲדוּן לַפְּנֵי מִן הַצַּד דְּגַם בְּכָל אֵינְהָ חֲלוּקִין. כְּגוֹן הַקוֹסֵם הוּא בְּלֹאוֹ וְחֲתִיב חֲלֻקוֹת בְּשׂוֹגֵג.

וְהַשׂוֹאֵל אֵינּוּ רַק מִפֶּת מַרְדּוֹת דְּרַבְּנָן הוֹאִיל וְאִין בּוֹ מְעַשֵּׂה גַבִּי הַשׂוֹאֵל וְכֵן כּוֹלֵם לְפִי דְּבָרָיו. וּמ"ש הֶרְמַב"ם אֲסוּר לְקוֹסוֹם וְלִשְׂאוֹל לְקוֹסֵם וְכו' וְלֹא כְּתִיב כֵּן גַּבִּי אֵינְהָ.

נ"ל לִיִּישֵׁב קֶצֶת דְּמַתְּחֵלָה הִבִּיא דִּין דְּהַמְנַחֵשׁ כְּגוֹן אֵלּוּ שְׂאוֹמְרִים פְּתִי נִפְלָה מִפִּי מִקְלֵי נִפְלָה מִיַּדִּי צְבִי הַפְּסִיקֵנִי בְּדַרְךָ שׁוֹעֵל מִיִּמִּינִי וְכו'. כָּל הַנִּי דְּחֻשֵׁיב גַּבִּי מְנַחֵשׁ בְּיַד כָּל אָדָם הוּא וְהַנִּיחּוֹשׁ הוּא לְפִי מִקְרִיֹו לֹא שִׁיף עָלָיו שְׂאֵלָה לְמַה שְׂבָא בְּמִקְרָה.

וּגַבִּי מְעוֹנָן אַע"ג דְּאֵינְהָ בְּיַד כָּל אָדָם רַק לְפִי מְלַאכְתּוֹ הוֹבְרֵי שְׂמִים כַּמ"ש הֶרְמַב"ם שְׁם הַלְכָה ח' ט' דְּמְעוֹנָן חֲתִיב וְשׂוֹאֵל וְעוֹשֵׂה כְּדְּבָרָיו וְכִינּוֹן מְלַאכְתּוֹ אוֹ הִלִּיכְתּוֹ בְּאוֹתוֹ הֵעֵת שְׂבָעוּ הוֹבְרֵי שְׂמִים הָרִי זֶה לּוֹקֵה עַכ"ל.

אֲבָל בְּשְׂאֵלָה לְבַד אֵינּוּ חֲתִיב חֲלֻקוֹת. וְכ"כ הֶרְמַב"ם לְהַדְיָא וְכַתֵּב הֶרְמַב"ם שְׁם בַּפ' קְדוֹשִׁים וְנ"ל וְאֵע"פ שְׂנַאֲמַר מְעוֹנָן אֲצֹל מְכַשֵּׁף בְּכַתוֹב א' אֵינּוּ מִיִּן כְּיִשׁוּף מִמֶּשׁ שְׂאֵילוֹ הֵיָה הַאִיסוּר בּוֹ מִשׁוּם לֹא דְּמְכַשֵּׁף נִיחַן לְאֲזַהֵר מִיַּת ב"ד שְׂנַאֲמַר מְכַשֵּׁף לֹא תַחֲיָה עַכ"ל.

וְא"כ מִטְעַם זֶה דְּאֵינּוּ כְּיִשׁוּף רַק נִיחּוֹשׁ אִין לְחֲתִיב הַשׂוֹאֵל מִפֶּת מַרְדּוֹת. אֲבָל אִיסוּרָא מִיָּהָ אִיכָּא כַּמ"ש הֶרְמַב"ם בְּס' הַמְצוֹת שְׂחֲתִיב מִלְּקוֹת מִי שְׂיִגִיד הַעֲתִים הִלְלוּ לְאַחַד מִי שְׂיִשְׂאֵל בְּעַדָּם.

אֲבָל הַשְּׂאֵלָה ג"כ אִיסוּרָה עַכ"ל. אֲמַנְם קוֹסֵם קְסָמִים הוּא כְּיִשׁוּף מִמֶּשׁ לְדַעַת הֶרְמַב"ם לְכֵן הַחֲמִיר גַּם לְהַשׂוֹאֵל לְחֲתִיבוֹ מִפֶּת מַרְדּוֹת מְדַרְבְּנָן וְלֹא מִן הַכְּתוּב הַזֶּה שֶׁהוּא לֹא שְׂאִין בּוֹ תַעֲשֵׂה.

וּרְאִיָּה מַמ"ש הֶרְמַב"ם עֲצָמוֹ בְּס' הַמְצוֹת שֶׁהוּא מְגוֹנָה וְלֹא כְּתִיב שְׂחֲתִיב מ"מ כְּדַאֲמָרְן. וְכֵן בְּחוֹבֵר חֶבֶר לֹא הִזְכִּיר בְּס' הַמְצוֹת מִן הַשׂוֹאֵל כְּלוּם.

וּבְפִי"א מַה' ע"ז כְּתִיב אָדָם שְׂאֵמַר עָלָיו הַחֶבֶר אוֹתָן קוֹלוֹת וְהוּא יוֹשֵׁב לַפְּנֵי וּמְדַמָּה שְׂיִשׁ לוֹ בְּזֶה הַנְּאָה מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מַרְדּוֹת מְפִנֵי שְׂנַשְׂתַּמְתָּ בְּסִכְלוֹת הַחֶבֶר עַכ"ל. הָרִי שְׂכַתֵּב סְבָרָא לְעַצְמוֹ וְלֹא מִן הַלְאָו שְׂאִין בּוֹ מְעַשֵּׂה שְׂבַכְתוֹב הַזֶּה.

וגבי מכשף לא גילה הרמב"ם דעתו לא בספרו ולא בספר המצות שלו וגם הרא"ה לא גילה דעתו לענגן השואל מה דינו וכבר מילתא אמורה דהמכשף ע"י פשוטיו עושה מעשה והשואל לאו מידי עבד.

הרי דמלת ושואל לא קאי אכל הנך דלעיל דאי קאי אכל הנך הני הני כולהו נמי השאלה בדיקה באיסור לאו שאין בו מעשה לחייב מכת מרדות דרבנן. וא"כ איסורא דידהו אינו אלא משום איסור עשה דתמים.

וא"כ זרק חוטר לאורא אעיקריה קאי וצודקים דברי מהרא"י ו"ל. ומש"ה כתב נמי מהרא"י דנראה מדברי הרמב"ם דאין איסור ממש קאמר דהיינו מן הפסוק אין לחייבו והפסוק תמים תהיה לא מיירי מזה כדכתב רש"ל עצמו.

רק מ"מ אנית להגאון חהרש"ל חומרותו שכתב שאין להתיר רק בחולה שיש בו סכנה. אמנם יש לי מקום להתיר מצד אחר.

דאיתא בגמרא פ'ק דיני ממונות בלטיהם אלו מעשה שדים בלטיהם אלו מעשה כשפים והוכיח הרא"ש שם שמעשה שדים לא נאסר מדמחלק הגמרא בין מעשה שדים לכישוף. וכ"כ הסמ"ג להדיא שמעשה שדים אינו מעשה כשפים.

והרא"ש הביא עוד ראיה מגמרא ערוכה פ'ק חלק דף ק"א אין שואלין בדבר כשפים בשבת (ופי' רש"י בדבר שדים שכן עושין כשואבדין שום דבר שואלין במעשה שדים והו' מגידין להם ואסור לעשות בשבת משום ממצוא חפציה) ור' יוסי אחר אף בחול אסור מפני הסכנה.

אמר רב הונא אין הלכה כר' יוסי ואף ר' יוסי לא אסרה אלא משום סכנה כי הא דרב יצחק בר יוסף דאבלע בארזא ואתעביד ליה ניסא פקע ארזא ופלטו. ופרש"י דרב יצחק היה שואל במעשה שדים וביקש השד להזיקו ונעשה לו נס ובלעו הארז עכ"ל.

ואם איתא דאסור לשאול בשד איה הנה עושה ר' יצחק. ואף לפי גירסת הרא"ש והרי"ף הלכה כר' יוסי מ"מ תשובתו בצדו דאף ר' יוסי לא אסרה רק משום סכנה הא אי לאו סכנה הוא מותר.

ומעשה כשפים הוא כמ"ש הרמב"ם גבי קוסם שהעיד שראה בארצות המערב שיש מהם מי שיכה במטה אשר בידו הכאות תכופות וכו' עד שימצאהו כמו חולי הנזל ב"מ ויספר מה שעתיד להיות.

וכמדומה לי שמזה המין עודנו אשר הם היום באינגילנד האומה הנקראים קנואקין. ועיין עוד שם בספר המצות ובהרמ"ה שהאריכו מאד.

וכ"כ הרמב"ן ב'פ' שופטים הביאו ג"כ רבינו בחיי שם ונ"ל וע"כ אמר בעל ספר הלבונה החכם בנגרימונסי"א פשהלבונה והיא נקראת גלגל העולם וכו' עד וזהו סוד הכשפים וכחם שאמרו בהם שמכחישין פש"מ.

וכמדומה לי שזו החכמה הנקראת נגרימנצי"א היודעים לעשות תקרובות לכל צבא השמים לכל א' תקרובתו להמשיך שפעו אליו. והוא הפישוף הגמור כמ"ש הרמב"ן כמדומה לי שזוהי החכמה נגרימנצי"א והיא הנקראת בלשון אנשפניז (דיא שוורץ קונצט).

אָבֵל מַה שְׁמִכּוּנָהּ בְּזִמְנֵי הַזֶּה בְּשֵׁם כְּפִישׁוּף הוּא מַעֲשֵׂה שְׂדִים. וְרֵאָיָה דְּכָל מְכַשְׁפוֹת הַנְּשַׁרְפוֹת מַה שְׁמוּדִים עַל הָעֵינְוֵי הֵם מוֹדִים שְׁפֵל עֲנִינָם מִן הַשָּׂד הוּא וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי שְׁמַעֲשֵׂה שְׂדִים אֵינוֹ נֶאֱסָר בְּכָלֵל הַכְּפִישׁוּף וְכִמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הָרֵא"שׁ וְכַמ"שׁ הַסְּמ"ג וְגַמְרָא עֲרוּכָה דְּפֶרֶק חֵלֶק הַנ"ל.

וְעוֹד שֵׁם ת"ר שְׂרִי שְׁמֹן וְשְׂרִי בִי צִים מְנוֹתָרִין לְשֵׁאוֹל בְּהֵן אֵלֵא מְפָנִי שְׁמִכּוּבִין. וּפִירֵשׁ"י מְפָנִי שְׁמִכּוּבִין לְכָה נִמְנָעוּ מִלְשֵׁאוֹל בְּהֵן.

וְאָף ר' יוֹסִי לֹא אָסְרָה אֵלֵא מְפָנִי הַסְּפָנָה הָא לָאו הָכִי גַם ר' יוֹסִי מוֹדֵה דְּמִנְתָּר. וְא"כ מִי שְׁשׂוֹאֵל לְהַשְׁוֹאֵל מִן הַשָּׂד דְּהוּא הַנְּקָרָא עַכְשָׁיו בְּשֵׁם מְכַשֵּׁף דְּלִיכָא סְפָנָה כְּלָל גַּם ר' יוֹסִי מוֹדֵה דְּמִנְתָּר.

וְגַם הַרְמַב"ם וְרֵש"ל מוֹדִים דְּהֵם לֹא דְבָרוּ רַק מְכַשְׁפוֹף גְּמוּר וְגַם רַמ"א דְּכַתֵּב דְּאָסוּר לְשֵׁאוֹל לְקוֹסְמִים לְמִנְחָשִׁים וְלְמְכַשְׁפִּים נִגִיד עָלָיו רִיעוּ וְדָבָר הַלְמָד מִעֲנִינָיו דְּאִיִּרִי מְכַשְׁפוֹף הָאֵמוּר בְּתוֹרָה דְּנִגְמַת קוֹסְמִים וּמִנְחָשִׁים.

אָבֵל מַה שְׁנִקְרָא עַכְשָׁיו בְּשֵׁם כְּפִישׁוּף אֵינוֹ בְּכָלֵל הָאִיסוּר כְּלָל וּמִנְתָּר לְשֵׁאוֹל בְּכָל עֲנִין. וּמְקוֹם הַנִּיחוּ לִי רַבּוֹתֵי הַגְּדוֹלִים לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ נֶאֱמַר הַצָּעִיר שְׁמוּאֵל סֵג"ל: וּמ"שׁ הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרְמ"ה שְׁמַעֲשֵׂה שְׂדִים בְּכָלֵל כְּשִׁפִּים.

וְכ"כ הַר"ר יִשְׁעִיָּהוּ. וְשֵׁהָרֵא"שׁ כְּתִב שְׁמִנְתָּר לְשֵׁאוֹל בְּהֵן עַל הַגְּנִיבָה שְׁאִינוֹ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה. אָבֵל לְעֲשׂוֹת עַל יָדוֹ מַעֲשֵׂה הָיָה מְסַתְּפֵק וְהָיָה נוֹטֵה לְהַתִּיר גַּם בְּזָה עַכ"ל. נִרְאֶה לִי דְמַר אֲמַר חֲדָא וְאִמַר חֲדָא וְלֹא פְּלִיגִי כַמ"שׁ גַּם הַב"י בַּס"ס קַע"ט בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְמַב"ן. שְׁגַם בְּמַעֲשֵׂה שְׂדִים עֲצָמֵן יֵשׁ לְחֵלֶק וְז"ל וְסָבוּר אֲנִי שֵׁישׁ לוֹמַר דְּמַעֲשֵׂה שְׂדִים לְחוּד וּמַעֲשֵׂה כְּשִׁפִּים לְחוּד. כַּמ"שׁ בְּלִטְיָהֶם אֵלוֹ מַעֲשֵׂה שְׂדִים.

בְּלִטְיָהֶם אֵלוֹ מַעֲשֵׂה כְּשִׁפִּים. וּפִרֵשׁ"י מַעֲשֵׂה כְּשִׁפִּים ע"י מְלָאכֵי חַבְלָה (בְּרֵשׁ"י שְׁבִינְדִינוֹ לִיתָא וְהָכִי אִיתָא בְּרֵשׁ"י שְׁבִינְדִינוֹ שְׁאִינוֹ עוֹשֵׂה ע"י שְׂדִים אֵלֵא מַעֲצָמוֹ) וְהֵם שְׁאָסְרָה תוֹרָה.

אָבֵל מַעֲשֵׂה שְׂדִים שְׂרִי. וְזֵהוּ דְעַתָּה שְׁנִיגְוּ בּוֹ וְעָשׂוּ בּוֹ כְּפָה מַעֲשִׂים וּבְנִדְאֵי פְּשׁוּטֵי הַשְּׁמוּעוֹת כֶּף הוּא וּמַעֲשֵׂה דְכֵן תְּלַמִּיּוֹן וְדִגְיִטִּין דְּיוֹסָף שִׁידָא וְשָׂאָר מַעֲשִׂים בְּתַלְמוּד וּבְמִדְרָשֵׁי אַגְדָּה כֶּף הֵם מִטִּין עַכ"ל.

וְה"נ אֲמִינָא אֲנָא הַפְּעוּט דְּנִדְאֵי יֵשׁ ג"כ מַעֲשֵׂה שְׂדִים שְׁאָסוּר כְּמוֹ שְׁרֵאִינוֹ שְׁהַרְבָּה עֲנִינֵי הַיָּזֶק גּוֹרְמִין לְעוֹלָם ע"י הַכְּפִישׁוּף שְׁנַעֲשֵׂה מִמַּעֲשֵׂה שְׂדִים וּמִמַּשׁ ג"כ מְכַחֲשִׁים פַּש"מ לְפַעְמִים. שַׁע"י הַכְּפִישׁוּף נַעֲשֵׂה הַיָּזֶק רַב בְּתַבּוּאוֹת הַשָּׂדָה וְכַה"ג גַּם בְּבִנְיָ אָדָם שְׁעוֹשִׂין חֲגָרִין וְסוּמִין וְכַה"ג וְזֵה וְדֵאֵי אָסוּר וְזֵה בְּכָלֵל כְּפִישׁוּף כַּמ"שׁ הַרְמ"ה ז"ל וְרַבִּינוֹ יִשְׁעִיָּהוּ ז"ל.

אָבֵל לְהַשְׁבִּיעַן לְעֲשׂוֹת לְאָדָם חֲפָצוֹ לְטוֹבָתוֹ אִפְּי ע"י מַעֲשֵׂה מִנְתָּר כְּמוֹ שְׁאֵנוּ רּוֹאִין כְּפָה פְּעָמִים עוֹד הַיּוֹם בִּינְנוּ הַבְּעָלִי שְׁמוֹת שְׁלַפְעָמִים פּוֹעֲלִים ג"כ ע"י שְׁמוֹת הַטּוֹמְאָה. וְאִפְּשָׁר שְׁסוּמְכִין עַל הָא דְּכַתֵּב הַב"י בְּשֵׁם הַר"ר אֵלִיעֶזֶר דְּמָה לִי לְהַשְׁבִּיעַ שְׂדִים אוֹ מְלָאכִים.

וא"כ השבועות אלו אפי' מעשה מותר כמו שרי צלוחית ושרי פוס לגניבה. ולדעתי שרי צלוחית הוא שרי שמן שהזכר בגמ' וצריה הכנה לדבר שלחן קטן וספין וצלוחית של מים חיים ושמן זית צף על פיה ואין לה מעשה גדול מזה.

ואפ"ה מימי שמעתי הרבה שהשתמשו ופעלו בו. וזהו פוננת הרא"ש דמתיר גם ע"י מעשה.

כנ"ל: שאלה עז עוד על ענין ברכת חולים שבסמין מ' מש"כ הרב מוהר"ר חנוך סג"ל מווינא: רב ברכות. ושנבע שמחות.

בלי יגון ואנחות. לאהו' ש"ב האלוף המרום המנפג בתורה אספקלריא המאירה.

ר"מ ואב"ד נ"י כבוד מוהר"ר שמואל סג"ל נר"ו וכאל"ש וי"ד. מפאן מודעי ליהוי איהו האירו אותיותיו ג"י מעכ"ת אל עבר פני מתמול שלשום שלא בזמנו ואשתהי הוא דאשתהי באיזו מקום.

ואיני יודע בשל מי היתה הסיבה וכו'. ראיתי דברי מכ"ת הנעימין והיבין פתיבין בענין ברכת חולה במקום שאיננו שם.

ועלה בדעת מכ"ת להשיג על מה שכתוב בליקוטי מהרי"ל. ומטיבותא דמר נפש צדיק יבקש לדעת נפש בהמתו עד ששאל ממני לחוות דעתי הקלושה בענין הזה להלכה ולמעשה.

הנני אומר לפעלא טבא יישר על שחלק לי מכבודו יהי מפירי ברוך וירומם פסאו למעלה. אף בדבר זה לבי מגמגם קצת שאף אם כבוד הרב שפמוהו מודה דתורתו דיליה הוא מחיל ליה ליקריה אפטר דבנדון זה במקום שהוא חב לאחרים כגון להשיג על בעל הוראה המפורסם לכל ישראל יכול להיות דאין כבוד הגאון אשר כבודו במקומו מנוח מחול לגבי איש מה הערה פמוני היום.

ועל דעתי אין מכ"ת צריה לכבודי שאינו במקומו רק גלה ונודד ובביתו אין לחם ולא דברים מבגורר פשמלה ואל יחסר העולם מלכי רבנן. הלא מכ"ת היושב על פסא ההוראה והוא גברא דאמתחי.

גם הוא יכול לסמוך על הוראותיו אם ברור הדבר אצלו. ועדי בשחקים שמיום בואי לכאן ואהנה מתגורר פה נתתי אל לבי שלא להכריע בשום דין או איסור והיתר.

פי אמרתי מה לי להכניס את ראשי ולרוץ את גולגלתי במקום שאין הקולר תלוי בצווארי. ואפטר להתקיים על ידי אחר שעליהם פתרה של תורה.

ואף גם זאת שלפעמים עי"כ המריבה רבה מקנאת בעלי ההוראה הקבועים. לזה אמרתי טוב לי שבת בביתי שקט ושאנן באין מחריד עד ישקיה ה' בהשקפה לטובה אלי כולי האי ואולי מטובתו ישפיע עלי עד שאהא מוכרח לכנוס בעול ההוראה ואז אדע פי המקום חפץ בי.

גם עתה החרשתי והחשתי ולא דברתי בדברים אלו שבכתבו בענין השאלה. אילוילי שלדעתי דברים כאלו המה קרובים להיותם סיבה ח"ו לרוע מצב ומעמד מכ"ת.

כי אנכי היודע ומפיר את טיב זקני מנהיגי מדינת אשכנז היושבים בערי פְּרָזִים שְׁפָמַעַט
המה מוסרים את נפשותם שלא לעבור על מנהג אף שאין לו שחר ויסוד כל עיקר יותר
מעל גופי תורה.

עד שְׁפָמַעַט בעו"ה התורה פרוכה ומנוחת בקרן זוית. ואדם אין בארץ אשר יתן אל לבו
ללמד את בנו תורה להרבות ישיבה להגדיל תורה ולהאדיר.

ולקיים המנהג הוא עוקר הרים כדי שלא לבטל כל עיקר. ולזה אני אומר טוב למעכ"ת
להניחם להיות שוגגים שלא להעבירם על מנהגם בשום ענין ואף שאין להם על מה
לסמוך ונהרא נהרא ופשטא ומי יודע שאין כל מנהגם מיוסדים על אדני האמת ע"פ
אבותיהם הקדושים אשר בארץ המה אשר מהם יצאה הוראה לכל ישראל ואפשר
שסתמו דבריהם ולא נתנו לכתוב.

וכ"ש בנדון זה שיש להם על מה שישמוכו ה"ה האשל הגדול מפורסם גברא דאתמחי
לכל מדינת אשכנז שקבלו עליהם הוראותיו. בפרט במדינה זו שאנכי הוראה פה שאינם
מטים מדבריו ימין ושמאל.

א"כ מה האדם שיבא אחר המלך מלכי רבנן את אשר כבר נעשה ונזכר בספרו בלתי
ספק יקומו כל השומעים נגד מעכ"ת להעמיד מנהגי מהרי"ל אף אם היה נגד הבנת
התלמוד או הפוסקים.

וכ"ש שיש כאן פ"פ לבעל דין לחלוק על מכ"ת ולומר כי דברי מהרי"ל שאינם צריכין
חיזוק המה מיוסדים על אדני סוגיית הגמרא ושיטת התוספות. הלא לא נכחד מאתנו
סוגיא גמרא דחולין פ' הכל שוחטין מסקנא שם דאזלינן בטר רובא דאורייתא.

ואפילו במקום חזקה רובא עדיף. והראיה מכרה דאיכא חזקה דאורייתא גברא בחזקת טומאה
אפ"ה אזלינן בטר רובא.

ולפ"ז האי דגיטין דנותנין לה בחזקת שהוא קיים שמעכ"ת מביא ראיה משם לאו משום
דאזלינן בטר חזקה לחודיה רק משום רובא דאיכא בהדיה דרוב חולים לחיים. והוא
עיקר הטעם כמסקנת הגמרא שם דדוקא חולה דסמכינן ארובא שהם לחיים.

והוא הדבר בנדון דידן המובא במהרי"ל שכתב וז"ל שאין לברך החולה במקום אחר
דשמא כבר מת או הבריא עכ"ל. מוכרח מדבריו שלא כן עלתה במחשבתו לפניו כאשר
העלה מכ"ת על דעתו לפלפל בדברי מוהרי"ל ולתת טעם לדבריו ע"פ הגמרא דרוב
גוססין למיתה ומסתמא מברכין החולה סמוך לגסיסה, ע"כ דברי מעכ"ת בהבנת דברי
מהרי"ל.

ובמחילה לא כן הדברים דא"כ לא היה לו ליתן טעם שמא כבר הבריא אחר שהעמיד
דבריו משום דרוב גוססין למיתה. ע"כ בחנם דחק מעכ"ת ליישב דברי מהרי"ל בזה.

אלא מוכח דמהרי"ל איירי בכל מיני חולה אף באינו גוסס. וס"ל דרוב דאורייתא ועדיף
מחזקה.

וא"כ החולי הזה שהוא במקום אחר יש להסתפק בו ג' ספיקות. הא' דאם הוא גוסס הרי
רובא למיתה.

ואם אינו גוסס הרי רובא לחיים ולזה אמר שפא פבר הבריא. הג' אם נאמר אוקי גברא
אחוקתיה נמצא הוא עדיין חולה בלי השתנות וצריף לרחמים.

ולזה פסק מהרי"ל דליתא לחזקה מקמי דרובא. וא"כ ישארו תרי רובא הא' אם הוא
גוסס רוב גוססין למיתה ואין מועיל ברכה.

הב' בחולי שאינו גוסס הרי רובא לחיים ואינו צריף לברכה אחר שפבר הבריא. ומאחר
דרובא דאורייתא ממ"נ הוי פאן תפלת שוא.

פי הספק הג' שפא עודנו חולה הוא מפח חזקה וליתא לחזקה מקמי רובא. ע"כ פסק הוא
שלא לברך לכתחלה במקום שאין החולה שם פי מדאורייתא דאזלינן בטר רובא הוי
תפלת שוא גמור ע"כ.

וכתבתי כמפלפל בדברי מהרי"ל לענ"ד ולא כמכריע להלכה. וזאת העצה היעוזה לרום
מעכ"ת לפי דרכו להנאתו למען יהא שקט ושאנו בהיכלו יתן להם מקום להעמיד מנהגם.
בפרט במקום שיש להם על מה שיסמוכו. ובזה יקבל שלום מבעל השלום.

כ"ד אנהבו וש"ב חנוף סג"ל מפראג בקפזי יום ו' כ"ה סיון שק"ט ובט"ח לפ"ק: שאלה
עז וזה שהשבתי לש"ב הרב הנ"ל: החנוכי הפלאי פלאות חכמה. אתו דעת ומזימה.
בתורת ה' תמימה. איל המנגס ימה וקדמה.

דורש במעשה בראשית כן זומא. עז כומר וכו' פיהודא בן תימא.

בעמקי ים התלמוד יורד תהומא. ומעלה מרגניתא דלית בה טימא.

במקרא לא מצאתי לו חבר ובתלמוד אין לו דומה. ה"ה אהו' ש"ב הרב הגדול ר"מ ור"ג
ואב"ד ומ"ש פבוד מוהר"ר חנוף סג"ל גרו יאיר.

עד אור חדש בציון יאיר. דברי קדשו הגיעוני והיו חביבים בעיני.

נאת כל יקר ראתה עיני. וחביבותיה גבאי הראני.

באשר רום מעלתו על פני הוכיחני. להניח להם מנהגם.

עם כל זה אני אומר ודאי הדין עם מעלתו במאי דתליא במנהגא אף לא במאי דתליא
בדינא. פי כמה דברים בענין איסור והיתר אין אנו נוהגין פמהרי"ל והיינו בדבר המסור
לכל אדם ודאי המון העם באשפנז עוקרים להעמיד מנהגם אע"פ שאין לו שחר ואין לו
יסוד ועיקר פלל.

ואפילו עמי הארץ מרגלא בפומיהו לומר מנהג עוקר הלכה כמ"ש מזה בני"ש שלי סימן
כ"ז. וכבר הפליג בליקוטי מהרי"ל עצמו בהלכות פסח שאין לילה אחר מנהג שאינו
נקבע ע"פ ותיקין.

וכתב על מנהגים פאלו מנהג למפרע גיהנם. אבל במה שאין מסור לכל רק לבעלי הוראה
ובפרט בדבר שאינו שכיח לא שייף לומר להניח להם מנהגם ולקבוע מזה.

וכה"ג איתא במסכת ביצה דף ה' ע"ב עדות לב"ד מסורה ביצה לכל מסורה. וביבמות
פרק פיצד דף כ"ב ע"א ערוה לפל מסורה עדות לב"ד מסורה.

ולכן מה שרום מעלתו מרוב ענותנותו רוצה להעמיד דברי המהרי"ל שהיה בעל הוראה המפורסם לכל ישראל. גם פתב מעכ"ת וז"ל יכול להיות דאין פבוד הגאון אשר במקומו מונח מחול לגבי איש מה הערה כמוני היום עכ"ל.

הסיב מכ"ת פניו אני אף מרוב ענותנותו פתב פאדם המקלל ותולה קללתו באחרים. ואני אומר אף שהמהרי"ל היה גדול בדורו ומפורסם בהוראה לכל ישראל מפל מקום התורה היא פמדבר והפקר היא ומסורה לכל ואדברה נגד מלכים ולא אבוש.

ולא לחנם המשילו הפילוסופים הראשונים להאחרונים לננס הרוכב על פתפו של הענק. ולכן אני אומר מ"ש מעכ"ת דמהרי"ל בנה יסודו על הגמרא דחולין דרנבא דאריותא אפילו במקום חזקה וכו' הלא גם פאן הוי רנבא בהדי חזקה דרוב חולים לחנים.

וא"כ אני אקשה לדעת רום מע"ל דמעולם לא נברך לשום חולה אפי' במקום שהוא שם דאם הוא חולה ולא גוסס הרי החליט מר לומר רוב חולים לחנים ואין צריף לברכה. ואם הוא גוסס רוב גוססין למיתה ואין מועיל הברכה.

מאי אמרת הספק הג' שפא עודנו חולה הוא מפת החזקה וליתא לחזקה מקמי רנבא. וא"כ אף במקום שהחולה שם נמי נימא הכי.

מאי אמרת במקום שהחולה שם אנו רואין שעדיין לא הבריא משא"כ במקום שאינו שם יש לומר שפא הבריא. זה אינו ואדרבה לשפא הבריא לשעה קלה היא תששא רחוקה.

והחוש אין להכחיש שכל החולים אינם חוזרין לבריאותן בפעם אחת רק מעט מעט. וקצת ראיה ממקום שנמדד ונמצא חסר דאמרינו חסר ואתאי ולא נחסר הפל פעם אחת וממנו למד מורי ז"ל בשוחט ובזק ששחט דלא אמרינו שעד השתא ידע והשתא שכח הפל בפעם אחד רק שכח ואתא.

ה"נ לשעה קלה שהלף השליח מהלף שעה לא חיישינו שפא הבריא בשעה זו. וא"כ עדיין צריף לרחמים ולמה לא נברך אותו.

ועוד שהרי מחללינו שבתא אפילו במקום ספיקא וס"ס דספק ספיקא. פדאייתא בטור א"ח סימן שכ"ט והוא גמרא דיומא גבי מפקחין את הגל בשבת ספק שם ספק אינו שם.

את"ל שם ספק חי ספק מת. את"ל חי ספק ישראל ספק כותי.

מ"ט משום חומרא דהצלת נפשות אזלינו לקולא אפילו נגד חילול שבת דחמיר טפי. וא"כ מי לא עסקינו נמי דבחולה שיש בו סכנה לשלום יהודי חוץ לתחום להביא לו רפואות.

מאי תימא דלא מחללינו שבת רק במקום שיש לו ודאי רפואה ולא ספק משא"כ פאן אם יהודי הלף חוץ לתחום להביא לו רפואה אינו ודאי שיתרפא. זה אינו שהרי מחללינו שבת מפני פמה ספיקות פדאמרן א"כ מ"ש האי חילול שבת מהאי חילול שבת לילף חוץ לתחום ולא חיישינו שפא פבר מת או הבריא אלא משום ספק נפשות דוחין שבת אע"פ שיש פמה ספיקות א"כ כ"ש הכא דליפא איסור פלל רק ספק תפלת שוא א"כ לא נברך החולה אף במקום שאינו שם.

ונאמר אדרבה איפכא מח"נ אם הוא חולה סתם ואינו גוסס רוב חולים לחינם ואוקי נמי אחקתו לומר שלא מת א"כ מחמת התזקה שלא מת לא הוי תפלת שווא. מאי אמרת רובא דאורייתא ורוב חולים לחינם ואין צריף לברכה.

מ"מ איכא למיחש למיעוטא ומפני הספק אע"פ שהוא ספק כל דהו נברך אותו שיהי ניתן לחלל שבת על הספק. ואם הוא גוסס ורוב גוססין למיתה מ"מ המיעוט פורשין לחינם ושם ע"י התפלה יהיה זה מן המיעוט הפורשים לחינם וספק נפשות להקל ולמה לא נברך אותו.

ועוד קצת ראיה מהא דהאשה רבה דראוהו מגנייד או צלוב והעורף אוכל בו דאין מעידין עליו שמת. מאי אמרת משום חומרא דאשת איש מחמירין אע"ג דרוב גוססין למיתה ה"נ משום חומרא דהצלת נפשות נחוש שם עדיין חי הוא ונברך אותו.

והנה בעת כותבי למרי אגרת הרשונה וראיתי לא היו רוב ספרי תחת ידי פי הברכות מתחמת רעש המלחמה. ויהי פי ארכו לי הימים ואין אופן בלא פלים חזרתי ולקחתי אותם תחת ידי ומצאתי למ"ו בטו"ז שחולק על מהר"מ מינץ שמסתפק במי שמת לו מת ואינו יודע אם תוף ל' או לאחר ל' וכתב דנ"ל להחמיר מטעם תזקה מהא דפרק כל הגט שבהבאתי העמד המת על חזקתו והשמת הוא דמת.

והקשה עליו מורי ז"ל ג' קושיות גדולות ומביא ראיות ברורות דיש חילוק דהא דאמרין בפרק כל הגט דנותנין לו בחזקת שהוא קיים ואוקמינן ליה בחזקת חי ה"מ כל מן שלא ידענו שמת.

משא"כ אי ידענו עכשיו שמת אמרינן שם אכר מת עכ"ד בקצרה. והנאני להיות לי פעד ועזר מדברי מורי ז"ל.

ומילתא אלבישיהו יקירא דה"נ ממש דכונתה דהא עכשיו לא ידענו שמת פי בשעה שהלך השליח לכאן לברך אותי הנה עדיין חי לכן מברכין אותו בחזקת שעדיין חי. גם מהרי"ו בסימן פ"ח פסק באחד שמת בלא בנים אף שמקדם הנה לו אשה וב' בנות והמירה האשה ובת אחת והשנייה לא נודע אם מתה אם לאו והתיר מהרי"ו האשה לעלמא בלא חליצה על סמך אותה בת ולא חיישינן שמתה.

והביא נמי ראיה מגמ' זו דכל הגט נמי מהאי טעמא הואיל ועכשיו לא ידענו שמתה. וא"כ מכ"ש בנדון דידן שמברכין אותו בחזקת שהוא חי אפילו גוסס.

ועוד אפשר לומר דלא נפקא מינה ברובא רק בחזקה. דהא בפ' כל הגט בהניחו זקן או חולה דנותנין בחזקת שהוא קיים נהי דבחולה איכא רובא בהדי חזקה דרוב חולים לחינם מ"מ בהניחו זקן ליכא רובא דרוב זקנים אדרבה מתים.

אע"ג דאמרי אינשי נפיש גמלי דהוגגי דטעיני משכי דסבי היינו דשכיחי ונפיש אכל לא על פי הרוב. ומדרף העולם על כל פנים ימי שנותינו שבועים שנה וליכא רובא רק חזקה שהניחו חי ונותנין אותו בחזקת שהוא חי.

ואם פן הכי נמי בגוסס דליכא רובא רק חזקת חי ומכ"ש בנדון דידן דליכא איסורא רק תפלה ואם פן מפל שפן שיש לברך אותו בחזקת שהוא חי. ועוד נראה לי ראיה ברורה

יותר מכל מה שפכתבתי מסוף פרק קמא דערין הובא משנה זו דמס' יומא על הא דאמר רב נחמן אמר שמואל האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעין את פריסה ומוציאין את הנולד.

ומקשה פשיטא מאי קא עביד מחסדו בבשר הוא אמר רבא לא נצרכה להביא סכין דרף רשות הרבים. ומקשה מאי קמשמע לן דמספיקא מחללינו שבתא תנינא מי שנוכלה עליו מפולת ספק שם וכו'.

ומשני מי דמי התם הוא דהוי ליה חזקה דחיותא אבל הכא דלא הוי ליה חזקה דחיותא מעיקרא אימא לא קמשמע לן. וכן פסק הרמב"ם בפרק ב' מהלכות שבת וטור אורח חיים סימן ש"ל.

הרי גדולה מזו דמחללינו שבת אפילו במקום דלא הוי חזקה דחיותא, ורובא מכל שכן דלא הוי דהא קיימא לן דהנולד מניח ברישא רק פאן ביושבת על המשבר דנעקר הנולד אפשר לחיות וכו' משמע שם בגמ' לענין אשה שיוצאת ליהרג דאם לא עקר הנולד נהרג עמה ואם עקר הנולד לא נהרג עמה והאמר התם בגמרא דביושבת על המשבר הוי עקר הנולד.

וכו' תירצו התוספות בפרק יוצא דופן. אבל מכל מקום רובא לא הוי דרוב היושבות על המשבר שיהיו רוב הנולדות חיים וקיימים וחסות חיות נמי לא הוי ואפילו הכי מחללינו שבתא אע"ג דאין פאן לא רוב ולא חזקה.

ואם כן מכל שכן שיש לברך החולה במקום אחר. ואפילו גוסס דרוב גוססין למיתה מכל מקום חזקת חי הוא דאיפא.

ואם כן בספק נפשות אזלינו לקולא ולמה לא נברך אותו שאינו חילול שבת ולא משום ברכה לבטלה רק ספק תפלת שוא וספק נפשות להקל. שוב מצאתי בתוספות פרק יוצא דופן דף מ"ד עמוד ב' משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת.

דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמרין פרק הנשרפין דרוב גוססין למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמרין בפ' בתרא דיומא דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב עכ"ל הרי דאפילו בגוסס מחללינו שבת ואין הולכין בו אחר הרוב.

וא"כ ה"נ לברך חולה אפי' גוסס ואין הולכין בו אחר הרוב. ובהא אצא בשם שלום אהבה רבה ואהבת עולם.

וה' יגדל פסאו למעלה וינזה לראות הארמון על משפטו והעיר על תלה. כ"ד אוהבו לנצח ש"ב הצעיר שמואל סג"ל: שאלה עט חזר שארי הרב הנ"ל אב"ד דמדינת באמבער ללהשיב על דברי שנית: אל טובינא דחכימא.

מרגניתא דלית בה טימא. ה"ה אהו' ש"ב הרב הגדול המנפלא בתורה בוצינא דנהורא. אסקלרין המאירה. החכם הפולל.

אין גומרין עליו את ההלל. ר"מ ואב"ד פבוד מוהר"ר שמואל סג"ל נר"ו וכאל"ש וי"ר.

ג"י הנקנייה אשר יצא מידי טהור גברא רבא יום א' כ"ה אדר ראשון קבלתי לנכון. ומרוב טרדות קצתם מצד המדינה גם מצד עצמי וכו' בגלל פן לא השבתי שולחי דבר פאשר עם לבבי.

והנה פהיום הזה נקרה לפני מקרה גברא הדין שנשוא אשה על אשתו הראשונה שבמדינת פולין נאתו עמו א' מבני עירו שלוח מאשתו העלובה לדבר על לבו לגרשה והשליח עשה שליחותו והכריעו לכה עד שנתרצה לגרשה.

והאנשים האלו היו בשבוע שעבר בק"ק פינדא והציעו דבריהם אל הב"ד שמה. והאלופים הב"ד היו מסופקים בשם המגרש וכינוייו בהיות שבפועל היותו בפולין הנה נקרא בפי כל אדם שכנא.

ועלה לס"ת בשם משולם וביני וביני הנה במדינת טורקייא ונתפנה בשם שלום. ומרוב ענותנותם של ה"ה הב"ד בפירדא באו אלי במגילת ספר דרף שאלה להודיע להם את הדרף אשר ילכו בה.

ומטעמים שעמי לא רציתי להכניס את ראשי להכריע ביניהם בעניינים פאלו עם היות הדברים האלו כפשטן ומחונרין כשמלה בפוסקים הראשונים והאחרונים בכל זה משכתי את ידי מלחכות דעתי הקלושה דרף הכרע.

אמנם השבתי להם דרף פלפול ומשא ומתן לא להלכה ומכ"ש למעשה. והנה עתה באו המגרש וחד דעמיה לכאן באמבערג ובקשו את פני לסייע למצוה הזאת ולקבל שכר על הפרישה ונעצתי להם לפי דרכם שילכו אל מקום אשר הוא חונה שם איש קדוש יאמר לו רום מעלתו שהוא חכם וסופר ובקי בטיב גיטין וכל רז לא אניס ליה ובנדאי מצוה הבאה לידי בל יחמיצנה ור"ה נאותו יחד לבא לחצרות קדשו דמר ובלבד שאתן את ידי עמיהם בשורתיים אלו להיות פה ו שידם.

בכן נדרשתי לאשר שאלוני ויקבל מכ"ת העתק מספר שמות שלי בענין שם שכנא לרווחא דמילתא ועל דבר הראשונות אשר השמיעני מכ"ת בהשגתו על המהרי"ל בענין ברפת החולה במקום אחר.

הנה מילתא דפשיטא למר שיהא העתק תשובתו מוכן בידי. בקשתי את שאהבה נפשי ולא מצאתי ואפשר שהוא כמוס באוצרי אף מאפס הזמן לחפש בחיפוש הדק היטב.

אמנם ראיתי מעשה אצבעותיו ונזפרתי הלכה. ועם היותי טרוד פעת בכמה עניינים מפל מקום לאהבתי אל רום מעלתו אכלפל את השורה ואודיע למכ"ת את הנראה לריהטא ולקט שפלי ומכ"ת הטוב בעיניו יבחר ויקרב.

ראשון מ"ש ונ"ל מאי אמרת שמא הבריא החולה במקום שהוא שם אדרבא לשמא הבריא לשעה קלה לא חיישינו וקצת ראיה ממקנה שנמדד ונמצאת חסר כו' עכ"ל מכ"ת. אמנם בטר מעט העיון בגמרא דגיטין שממנו מקור השגתו על המהרי"ל שם מצא הנופך סברתו בהא דרמי תרומה אתרומה ממתניתין דהרי זה גיטא שעה אחת קודם מותי דהיא אסורה לאכול בתרומה מיז דחיישינו בכל שעה שמא ימות תוך שעה זו

ומסתמא ה"ה בחולה שאינו גוסס שאמר לאשתו שתהא מגורשת שעה אחת קודם שיבריא דהיא אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישינן שמה יבריא תוך שעה.

וכ"ש הוא דאם למיתה דלא שכיחא חיישינן כ"ש לשמה יבריא דקא מסייע ליה רובא דרוב חולים לחיים. ואפילו לרבא דמחלק התם בין שמה מת דלא חיישינן ולשמה ימות חיישינן מ"מ מודה דלשמה פבר הבריא נמי חיישינן.

ומוכח פן מדברי רש"י שם שפירש וז"ל שמה מת לא חיישינן דאוקמינן ליה אחזקה שהנזיחו חי כו' עכ"ל. הרי להדיא הטעם דלא חיישינן לשמה פבר מת משום דהוא נגד החזקה וגם נגד הרוב משא"כ בשמה הבריא דקא מסייע ליה רובא דרוב חולים לחיים מודה רבא.

ואף שלעיקרא דדינא יש לחלק בין תרומה דאורייתא לנדון דידן שאינו אלא משום תפלת שוא עכ"ד. גם בזה אין דבריו מוכרחים כי אפשר לומר שאין הראייה דומה לנדון דידן דאיכא למימר דשאני התם דאף אם הענין עצמו בספק ספיקא מ"מ היכא דאיכא חד גיסא להצלת הנפש אפילו חלק א' מני אלה מפחזן עליו ולא אזלינן בתר רובא מה שאין פן בנדון דידן דאפשר לומר לענין תפלה אם מתפלל אדם בענין דיכול לבא לידי תפלת שוא או אין תפלתו נשמעת אפילו היכא דלא בא לכלל תפלת שוא.

ונהו הענין בנדון דידן שזה המברך אינו יודע אם הוא חי או מת וא"כ יש צד אחד שיכול לבא לידי תפלת שוא ואז אפשר שאין תפלתו נשמעת כלל נמצא דאין כאן אפילו ספק פקוח נפש.

ויש ראייה גדולה לסברא זאת ממתני' בפרק הרוואה דאיתא התם הצועק על מה שעבר הרי זו תפלת שוא השומע קול צווחה וכו' היתה אשתו מעופרת וכו'. ויש להקשות מאי אשמועינן בזה דהשומע קול צווחה ומנ"מ בשלמא הא דמעופרת אשמועינן דלאחר מ' יום אחר יצירה ל"מ תפלה כדמשני בגמ' לאפוקי בשומע קול צווחה מאי קמ"ל פשיטא דיש לנו לומר דמי שצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה הרי זו תפלת שוא ובודאי לא מהני תפלה.

ועוד איכא למידק אמאי הוי תפלת שוא בשומע קול צווחה הא אפשר דמהני תפלה אף בענין זה. באולי שהצווחה בבית אחר ויש לחוש שאותה סיבה היא סיבה מהלקת לביתו וא"כ אינה תפלת שוא כי הוא מתפלל על העתיד שלא תגיע הצרה גם לביתו.

וצ"ל דמאחר דאם הקול צווחה פבר הוא בביתו ואז הוי תפלת שוא מאחר שפבר עבר בביתו לכן אף שיש צד אחד שלא יבא לידי תפלת שוא מ"מ הוי צועק על מה שעבר ואין תפלתו נשמעת כי האדם צריך להתפלל בשפה ברורה ולא בלשון המשומע לתרי אפי'.

ועוד הרבה ראיות לזה מה שאין הזמן מספיק עמי להאריף מטעמים הנ"ל. גם פי ירט בעל הדרה לנגדי.

אף שלא להוציא למכ"ת חלק פתבתי מה שעלה על רוחי להעמיד דעת המהרי"ל לריהטא דקט שפלי ואפשר שאתי תלין משוגתי. ואחת שאלתי במר באם יכתוב לי עוד מזה הנדון

סתירה לדברי יעתיק לשון כתבא דנא כי לא נשאר בידי שום העתק דברי אלה מרוב הגחיצה.

ואבא בשנים שלום ואהבת עולם כע"ת ש"ב ואוהבו חגי חנוך סג"ל מפראג. יום ד' ה' ניסן תל"ז לפ"ק: שאלה פ זה שהשכתי על דברי ש"ב הרב הג"ל: אל משפיל שר ידידות.

מדובר בו נכבדות. מופלג בכתמה ובחסידות.

במעלות ובמדות לו עשר ידות. ה"ה אהו' ש"ב הרב הגדול.

מעוז ומגדול. פחו יגדל.

כבוד אב"ד ור"ח ור"ג נ"י מוהר"ר חנוך סג"ל נר"ו. אותיותיו מעולפים ספירים מאירים נהירים וצהירים.

האירו אל פני נשפתי ושמחתי לקראתם. ובדבר הגט הקדמתי נעשה לנשמע.

אמנם בשם שכנא באלף או בהא הרבה יש לי להשיב על דברי הגאון בעל דמשק אליעזר ז"ל ובמהדורא בתרא לנ"ש שלי בסדר גיטין זכור אפכנו בס"ד. ועל ברפת החולים לולא שכתב רום כת"ר שאם אכתוב למר עוד מזה הנדון סתירה לדבריו שאעתיק למכ"ת לשון כתבו דמר דנתי מלשונו זה שמכ"ת מרוב ענותנותו הרשני להשיב באם יש בידי להשיב.

על פן לא אוכל לדבר בלב ולב ולא אפחד תחת לשוני מה שנראה לקט שפלי להשיב על כת"ר. פתב מכ"ת ז"ל אמנם בטר מעט עיון בגיטין שממנו מקור השגתו על המהרי"ל שם ימצא היפוך סברתו בהא דרמי תרומה אתרומה ממתני' דהרי זה גיטף שעה אחת קודם מותי אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישינו בכל שעה שמא ימות בתוך שעה זו.

ומסתמא ה"ה בחולה שאינו גוסס שאמר לאשתו שתהא מגורשת שעה אחת קודם שיבריא דהיא אמורה לאכול בתרומה מיד וכו' עכ"ל מכ"ת. תמיה לי עליה דמר להניח סברא שהיא בתחלת המחשבה דבר שאינו רק דרוש וקבל שכתב כמו הנך אבעיות דר' רמיה.

דמנלן סברא זו דבשלקמא אם מגרשה שעה אחת קודם מותו דכל עיקר פוננתו שלא תזקק ליבום ומשום שאין גט לאחר מיתה אומר הרי זה גיטף שעה אחת קודם מותי לכן בכל שעה היא בספק ואסורה לאכול בתרומה מיד שמא זו היא השעה שימות בה משא"כ ה"ז גיטף שעה אחת קודם שיבריא הוא נמנע דלמה יאמר פן דאם יבריא אינה צריכה לגט.

ואף אם נניח שאולי יקרה שאחד יגרש פה שעה אחת קודם שיבריא מ"מ אין זה היפוך סברתי אדרבה לעולם לא חיישינו לשמא יבריא לשעה קלה מפל וכל כי החוש אין להכחיש רק חיישינו שמא שעה זה יתחיל להבריא אח"כ יבריא מעט מעט וא"כ אסורה לאכול בתרומה מיד שמא שעה זו יתחיל להבריא מעט לא שחיישינו שמא בשעה זו יבריא מפל וכל.

וא"כ ה"נ לנדון דידן לא חיישינו שיבריא בפעם אחת רק מעט מעט. וא"כ צדיין צריף לרחמים כי לפעמים חולה אחד מתחיל להבריא מעט ואחר פה ב"מ מתנוונה והולך.

ומ"ש מכ"ת וז"ל ומוכח פן מדברי רש"י שפירש וז"ל שפא מת לא חיישינן דאוקמינן ליה אחזקה שהניחו חי כו' עכ"ל הרי להדיא דלא חיישינן לשפא פבר מת משום שהוא נגד החזקה ונגד הרוב וכו' עכ"ל מכ"ת.

א"כ מטונינה דמר הרי דלא חיישינן לשפא מיז מת וקשיא על המהרי"ל. ומה שרצה רום מעלתו לסתור דברי בלשון ואפשר ואם מתפלל אדם בענין דיכול אדם לבא לידי תפלת שפא אז אין תפלתו נשמעת וכו' ורצה מכ"ת להסתייע ממתני' דפ' הרוואה.

וכתב מכ"ת ועוד איכא למידק אמאי הוי תפלת שפא הא אפשר דמהני תפלה אף בענין זה באולי שהצונחה הוא בבית אחר ויש לחוש שאותה סיבה היא מהלכת לביתו וא"כ אין תפלתו שפא וכו' עד כי האדם צריך להתפלל בשפה ברורה ולא בלשון המשמעת לתרי אפי עכ"ל מכ"ת.

גם זה תמיה לי עליה דמר כי מאן יימר אם מתפלל על תנאי שלא יהא תפלתו נשמעת. פגון רבש"ע אם אין קול צונחה זו בביתי יהי רצון שלא תבא לתוף ביתי למה לא יהא תפלתו תפלה.

רק המשנה אומר יהי רצון שלא יהא בתוף ביתי וזה נדאי תפלת שפא דהיא דאיתא איתא. וביותר לגירסת המשניות תוספות י"ט יהי רצון שלא יהא אל"ו בני ביתי דכל שפן דזה הוי תפלת שפא.

ועל משנה זו דפ' הרוואה סמכתי ג"כ אני עליה בכתבי הראשון. ולכן אוכל להאמין שלא היו לפניו דברי הראשונים ודברי תשובתו דמר הראשונים בעת כותבו זאת.

והרבה תפלות נתקנו בלשון ספק כמ"ש חכמי האמת בספריהם בעל ראשית חכמה ובתיקוני שבת ואחריהם בשל"ה. אם פגמתי באות ראשון של שם הוינה.

ולפי דברי מכ"ת נמצאת אומר שהוי תפלתו תפלת שפא לא פגם כלל ולא הוי צריך לתפלה. וכן אחר פרשת העולה והשקמים.

וכתב רש"ל בתשובה סי' פ"ד דאפילו אחר חטאת שאינה באה נדכה יאמר יהי רצון אם נתחייבתי חטאת שתהא תפלה זו במקום קרבן פאילו הקרבתי חטאת בזמנה ונהרי אין זו תפלה בשפה ברורה לדברי רום מעלתו כי שפא לא נתחייב בחטאת.

וא"כ אמור מעתה דגם ברפת חולים יכולים לבקרו אותו על תנאי ולהתנות אם חולה פלוני שבמקום פלוני הוא עווננו חי יהי רצון וכו' ואינו תפלת שפא כלל כמו אם אני חייב חטאת וכו'.

ומהשתא אם רשאי להתפלל על תנאי א"כ זכינו לדין דגם בלא תנאי נוכל לבקרו אותו מאחר דאוקמינן ליה אחזקת חי וזה הוי תפלה יותר ברורה מאשר אם התפלל יהי רצון אם אני חייב חטאת וכו' דשפא מעולם לא היה חייב חטאת נמצא לפי מכ"ת הוי תפלת שפא ואעפ"כ כתב רש"ל דיש לאומרה יהי רצון וכו' ומכ"ש בנדון דידן כדאמרן.

ועוד דגם בתפלת הדרף בא"ח סי' ק"י פסק הטור דאין לאומרה רק אם יש לו לילך פרסה אבל בפחות מפרסה אחר אותה בלא ברכה. וכן אם הגיע לפרסה הסמוכה לעיר שרובה ללון בה יאמר אותה בלא ברכה הרי דגם תפלה זו היא מספק ואעפ"כ רשאי

לאומרה בלא ברקה וה"נ ברפת חולים שאין בו ברקה שם ומלכות ולמה לא יתפלל אותה אף מספק.

ונהו הנראה לקט שפלי להשיב על דברי רום מעלתו. וה' אלהים אמת אשר נתן לו תורת אמת ינחנו בדברי אמת ובמעגלי צדק עד יבא מורה צדק.

כ"ד ש"ב דמר ואוקבו לנצח הצעיר שמואל סג"ל: שאלה פא שנת תכ"ו שהיו עיני פל ישראל מצפים לישועה כל שעה עד שי העולם ורנבם פכולם חשבו שלא ימשך הגלות עוד שנה או שנתיים לכל היותר ע"פ כמה אותות ומופתים וכתבים שונים פידוע ומפורסם בכל הגולה.

וביני וביני באו שלוחי א"י וגבו מעות א"י וע"פ פיתוי וחקלקקות שפתיו של המשולח שהוא פיתה אחד מרבנן שיכתוב ג"כ נדבתו מה שינדב בפנקסו. וע"פ פיתוי דבריו כתב בפנקס שני ר"ט לכל שנה ואומדנא דמוכח שלא היה נודר סך פנה עד עולם אם לא חישב ג"כ בדעתו שבמהרה נגאל ולא נצטרך להגבות לצורך עיני א"י כי שהוא מרבנן אינו אמיד לסך זה מדי שנה בשנה.

רק לשנה או לשנתיים היה סובל איזה הכפדה באשר באותו פעם ידוע ומפורסם שהיו כל ישראל מפזרים ממון לרוב שלא בטעם. וכ"ש לצורך עיני א"י שיצטרכו עוד לפי שעה.

אמנם תיקף באותו שבוע נתחרט הנודר על נדבתו מטעם אחר ואפילו לשנה או לשנתיים באשר בא משולח אחר מצפת תוב"ב היה נקרא בשמו החסיד מוהר"ר ליב החן מגליל הוראדנא הגדולה.

והגאון מוהר"ר יונה ז"ל ממיץ העיד עליו שמימיו היה איש חסיד ואפילו הני יהבי ליה חללא דעלמא לא הני משני בדיבוריה כ"ש שאינו משקר כי היה מכירו באשר היה מבית דינו של הגאון ז"ל בהוראדנא.

ואותו מוהר"ר ליב היה איזה דבר משפט בעסק קהלו ק"ק צפת תוב"ב עם המשולח הראשון בפני הרב הנודר הנ"ל והדברים ארנפים באשר נתקיים גם פסקו של הרב הנודר בפני החברותא קדישא דק"ק ורנ כורט.

והמשולח הנאמן ההוא גילה בסוד כמה מסתורין על המשולח דירושלים עד שנראה במופת וע"פ עדותיו וראיותיו המובהקים נגד המשולח דירושלים באשר עוד היום לא בא לחלין קצו.

וע"כ נתחרט הרב הנודר על נדרו אפילו לשעתו וסיפר דבריו בפני החכם המקובל האלקי החסיד מוהר"ר יעקב ששפורטש. והחכם הנ"ל התיר לו נדרו.

למדנו רבינו אם התרת החכם הני התרה אם לאו. ואם לא יתנה ההתרה התרה אם מחוייב לקיים נדרו יותר על מה שהיה במחשבתו תחלה: תשובה כתב בטור י"ד בסמ"ח ר"ח ובסמ"ג לאונן דף ס"ט ע"ג בפ' ואלו מותרין תנו נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים וכו' וכולן היו נשאלין עליהן ומפרש שם בגמרא שאין צריכין שאלה בד"א בת"ח אבל בע"ה שקא לשאל עלונשין אותו וכו' עכ"ל.

הרי דבת"ח נודר בפה ומבטל בלב וכ"ש דנאמן לומר על דעת כן נדרתי ואם הנה בלבו על דעת כף וכף ואח"כ לא הנה כף נדרו בטל. וה"נ מאחר שאמר שהנה דעתו רק כפי שחישב בדעתו שיהיה הגאולה מהרה.

וע"פ פיתוייו פתב כן בפנקסו לא חל הנדר עד לעולם. ואע"פ דבעלמא דברים שבלב אינו דברים כאן במחשבתו תליא דצריף שיהא גומר בלבו מה שמוציא בשפתיו.

וכמו שהביא גם הסמ"ג אהא דאמר בגמ' יאסרו עלי כל הפירות שבעולם אם אינם של בית המלך ואומר בלבי היום וכו' עד ואע"ג דקי"ל דברים שבלב אינו דברים לגבי אונסים שאני וכו'. ומסיק דבת"ח אפילו שלא במקום אונס מותר.

וצ"ל דהדין נותן כן דכתיב מוצא שפתיך תשמור וכתיב כל נדיב לב עולות ומסיק בגמ' פ"ג דשבועות הא כיצד בעינן גומר בלבו ואח"כ מוציא בשפתיו וא"כ אי גמר בלבו על דעת כף ולא הנה כף אין כאן נדר כלל מדינא.

רק בע"ה מחמירין שלא יהיו הנדרים קלים בעיניהם כמ"ש המי"ן והסמ"ג. ועל פרחו צריף לומר כן דהא פתב הטור סימן ר"י אין הנדר חל עד שיוציא בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין לפיכך הנה בלבו פת חטין וכו' מותר בשניהם אלמא דדברים שבלב הוי דברים ולא אמרינן מאן ימר מה דהוי בלביה שמה מחשבתו הנה על מה שהוציא מפיו ש"מ שהוא נאמן על מחשבתו בעיני נדרים.

ומ"ש הטור בסוף הסימן אבל אם אומר חזרתי בלבי אינו פלוגתא היכא שנודר בפה ובלב רק שיכול לחזור תוך כדי דיבור ואמר שתוף כ"ד חזר בלב זה לא מועיל מאחר שהנודר הנה תחלה בפה ובלב אינו מועיל חזרה בלב ודברים שבלב אינו דברים משא"כ בנדר גופיה דברים שבלב הוי דברים.

וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' שבועות עד שהוציא החזרה מפיו כמו השבועה. ועוד דבגידון דידן אפי' בע"ה לא מחמירין דאין זה דברים שבלבו בלבד רק דברים שבלב כל אדם כמ"ש הר"ן בפ' האשה שנפלו ובפ' האיש מקדש גבי מברחתא אומדנא דמוכח הוא ולא דברים שבלבו בלבד אלא דברים שבלב כל העולם שהדבר מוכח שהיא לא נתנה לבתה והיא תמות ברעב וכ"כ התוס' בפ' האשה שנפלו.

וא"כ מכ"ש כאן שבשנת תכ"ו תכ"ז היו כל העולם סבורים שיהא הגאולה בזמן מועט וא"כ אין זה דברים שבלבו בלבד רק דברים שבלב כל העולם. ומטעם זה קרוב להאמין שפני כף נדר יותר מיכולתו יען כי לא הנה רק לזמן מועט לפי דעת הנודר.

הרי מבואר שלא הנה חל הנדר עד לעולם. ואי משום שהנה הנדר חל לפחות על שנה או שנתיים.

מ"מ תיכף באותו שנה התיר את נדרו דרשאי להתיר אפי' שלא בפניו כמ"ש המי"ן והסמ"ג והטור וראיה מצדקה שהתיר לו נדרו שלא בפני נבוכדנצר. ועוד הא מסיק הסמ"ג דדוקא במי שעשה לו טובה אין מתירין לו לכתחלה שלא בפניו.

כגון משה שנמן לו יתרו את בתו. ונבוכדנצר הוציא את צדקה מן המאסר ולכן נענש צדקה אבל באדם אחר מתיר לכתחלה.

רק מ"ש הסמ"ג בירושלמי משמע שצריך להודיע לו שהתירוהו מפני הקשד. וכ"כ בש"ע י"ד סימן רכ"ח.

וכבר הודיע הנודר להמשולח הנ"ל פה א"ל פה שהתיר לו נדרו. ובר מן דין ומן דין פטור הנודר מטעם שכתב מהר"ם גלאנטי בתשובה סי' ח' דצונאה הנכתבת ונחתמת בספר אין יורשיו מחוייבים לקיים דהתורה אמרה פכל הינצא מפיו יעשה וזה לא דיבר רק כתב צונאתו.

וא"כ פאן שלא נמצא שדיבר הנודר דבר רק שהנודר עצמו כתב בפנקס. בשלמא אם כתבו הם פלוני נדר סף פלוני והמתחייב חתם ותחתיו בנדאי צוה תחלה ואמר לכתוב פך דחתימתו יעיד עליו שצוה להם לכתוב פך בפנקסם.

דאל"כ לא הנה הגבאי יודע כמה יש בדעתו לנדור ולכן הני שפיר פכל הינצא מפיו יעשה. וגם על זה יש לפקפק לפי דעת מהר"ם גלאנטי דאפשר לדחוק ולומר דגם זה לא דיבר בפיו שאפשר ששאל לו הגבאי אכתוב סף פלוני והוא רמז הן אף לא דיבר בפה מלא.

משא"כ פאן שהנודר עצמו כתב פל הענין ע"פ פיתויים ושקריהם ואמר הנודר שיתנו לו פנקסו וכתב שם מה שכתב א"כ אינו חייב לדעת מהר"ם גלאנטי לפי שלא מילא לאמר בפיו. וכ"ש פאן לא הנה לא פה ולא לב בפיו לא דיבר פלל ובלבו לא הנה רק על זמן מועט שנה או שנתיים פדאמרון א"כ כ"ש שאין פאן נדר.

ואע"פ שיש לפקפק ולהשיב על דברי מהר"ם גלאנטי. מ"מ יוכל המוחזק לומר קים לי פמהר"ם גלאנטי.

וכל זה פתבתי לרונחא דמלתא אף פאן א"צ לכל זה אחר שהותר הנדר. ואע"פ דכתב ב"י בשם סמ"ג אם נדר מצוה להשאיל על נדרו פן יבא לידי מכשול אמנם אם נדר לצדקה או להקדש מצוה לקיימו ולא ישאל עליהם אלא מדונק וכ"פ הרמב"ם ז"ל עכ"ל.

נדא דגם פאן מדונק הנה. ועוד דבנדון זה אפילו שלא מדונק מותר מפני שלא הנה פיו ולבו שוין, דלא איירי הרמב"ם והסמ"ג שאין נשאלין אלא מדונק היינו בנדר גמור היכא שהנה פיו ולבו שוין.

וכתב הסמ"ג בשם שנסאליועל נדר האיסור פך נשאלין על נדרי הקדש לב"ה דאמרי במסכת נזיר אין הקדש טעות הקדש ומתירין אותו בין נדרי קדשי בנדק הבית ובין נדרי קדשי מזבח (והכי קי"ל כב"ה דיש שאלה להקדש) וא"כ מכ"ש הקדש בזמן הנה שהוא צדקה לעניים.

ואף אם נאמר דצדקה לעניים חמור טפי דתולה בדעת אחרים. מ"מ פבר פתבתי שייכול להתיר אפילו שלא בפניהם אפילו לכתחלה היכא שלא קיבל מהם טובה.

וא"כ מכ"ש פאן שיש כמה צדדים להתיר דאפילו בע"ה לא מחמירין וכ"ש בת"ח וכ"ש שהתירו חכם מןפולג בחכמה ובזקנה. הנלע"ד פתבתי עם היות שהדברים פשוטים.

נאם הצעיר שמואל הלוי: וכתב בסמ"ע סימן רמ"ג בהג"ה בשם המרדכי ספ"ק דב"ב הא דבעני נעשה נדר היינו דוקא ששהיה בידו פשנדר אבל אם לא הנה בידו פשנדר לא חל עליו הנדר עכ"ל.

וְכָל מָה שֶׁפָּתַח הַסֵּמ"ע בְּסִפְרוֹ בְּדַרְכֵי הַגַּה"ה פָּתַח לְפָסֶק הַלְכָה פְּמִבְּנֹאֵר בְּהַקְדָּמָתוֹ. וְכֵן הִבְיָאוּ רַמ"א בַּהַג"ה בַּח"מ סִימָן ר"ב לְפָסֶק הַלְכָה אַכּוּן מ"ש הַסֵּמ"ע בְּשֵׁם הַמְרָדְכִי לִיתָא שֵׁם רַק בְּהַגְהוֹת מְרָדְכִי: שְׁאֵלָה פֶּב אֵלָיו פִּי קָרָאתִי וְרוּמוֹ תַחַת לְשׁוֹנֵי עֵט סוֹפֵר.

שָׁבַחוּ אֵין לְסִפְרֵי. מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹתָיו נוֹתֵן אֶמְרֵי שְׁפָר.

נְחַמְדִים מְזַהֵב וּמְכַתֵּם אוֹפִיר. ה"ה אוֹהֲבֵי פְּנִפְשֵׁי הָרֵב הַמְּוִפְלָא אב"ד ר"מ וּח"צ כְּמוֹהֵר"ר שְׁמוּאֵל סֶג"ל יצ"ו: גי"ה חן כ"ה פֶּסְלֵיו עֶבֶר הַגִּיעֵנִי.

אֲמַנָּם לֹא מִיַּד הַשְּׁלִיחַ עֲצָמוֹ. ע"כ תְּשׁוּבָתִי נִשְׁאַרָה וְאַחֲרוֹ פְּעַמֵי וְכו'.

וע"ד הָרִיב שְׁפִין פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי עַל אוֹדוֹת בְּתוֹ שְׁמֵתָה תוֹף שְׁנָה רֵאשׁוּנָה וְנִלְדָה וְלָד וְלֹא חֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם. וּמַעַכ"ת פָּתַח מְזַה בְּסִפְרוֹ ע"ש הַמְבִי"ט וְהִיטִי מְחַבֵּב דְּבָרֵי מֵר וְהִיָּה לִי וְיִפְנֹחַ רֵב אוֹדוֹתָיו וְנָא אִם יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּבַת מְבִי"ט נָא יַעֲתִיק לִי כָּל הַתְּשׁוּבָה וְכו' וְאִם יִגְזֹר ה' שְׁלֵטוּבָה יָבֵא מִכ"ת אֶצְלֵי פֶא"פ אֲדַבֵּר בּוֹ מֵה שְׁחַדְשֵׁתִי בְּנִדּוֹן הַנְּ"ל אֶף שֶׁלֹּא הוֹדוּ לִי כְּוָלָם מ"מ הַדִּיּוֹן אֲמַת הוּא יוֹדֵעַ וְגַם מִי שֵׁיִשׁ לוֹ לֵב מִבֵּין שׁוֹמֵעַ מִשְׁפָּט בְּלִתִּי נְטִינֵי צַד וְהִנָּאת עֲצָמוֹ אוֹ מְקַבֵּל פָּרֶס וְדַאי יוֹדֵה לְדְבָרֵי כְּאֲשֶׁר גַּם הַסְּכִימוֹ עֲמָדֵי ת"ל בְּעֵיקַר הַנִּדְּיוֹן הַב"ד דַּק"ק פְּרָאג וְהַגְּאוֹן מֵהֵרָר"ג מְמִיץ וְהַגְּאוֹן הַאב"ד מְפָרָאג.

אֶף לְבִסּוֹף חֲזַר קָצַת מְדַבְּרֵיו מִטַּעַם אַחַר לֹא יַדַּעְתִּי מֵה אֲדוֹן בֵּינָה וְאִם הַדְּבָרִים שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ. פִּי יֵשׁ לִי ת"ל רְאִיּוֹת פְּרָאֵי מוֹצֵק לְסִתּוֹר דְּבָרֵיו הָאֲחֵרוֹנִים וְכו': וְיַעַן פִּי כָּל דְּבָרֵי הָאֲגָרָת שֶׁל הָרֵב הַנְּ"ל הַשְּׁבָתִי עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרֶט בְּמִקּוֹמוֹ.

רַק עַל שְׁמוּעָה זוֹ פָּתַח בְּאֵגֶב וּבָא ע"י שְׁאֵלָה לְכוּן לֹא הַשְּׁבָתִי גַם אֲנִי עָלָיו רַק בְּאֵגֶב יַעַן פִּי לֹא הִיָּה מְעִיקַר הַשְּׁאֵלָה. וְזֶה שֶׁהַשְּׁבָתִי בְּקִצְרָה אוֹדוֹת הָרִיב שְׁפִין פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי לֹא שְׁמַעְתִּי בְּלִתִּי הַיּוֹם וְגַם הוּא לֹא דָרַשׁ מֵאֵתִי.

וְאוּלַי רָאָה דְּבָרֵי שְׁבִסְפָרֵי נ"ש שֶׁהֵם לְנִגְדוֹ לְכוּן הִיָּה כְּמַחְרִישׁ וְהַעֲלִים מִמֶּנִּי. וּמ"ש מִכ"ת שֶׁהִיָּה מְחַבֵּב דְּבָרֵי שְׁבִסְפָרֵי נ"ש יִישֵׁר פָּחוּ.

אֵע"פ שֶׁאֵין לִי לְהַתְּפָאֵר בְּטִלִּית שְׁאִינָה שְׁלִי פִּי לֹא פָּתַחְתִּי רַק מִשׁוּם תְּשׁוּבַת הָרֵב מְבִי"ט. וְכ"כ גַּם מֵהֵרָש"ךְ חֶלֶק ג' ס' ע"א וּמֵהֵר"י בֶּן לֵב חֶלֶק א' דָּף צ"ט.

וְצ"ע בְּתְשׁוּבַת מְהֵר"ם גְּלֵאנְטֵי ס' ק"ב דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו אִם כְּתוּב בְּתַנְאִים זָרַע שֶׁל קִיּוּמָא שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת שְׁלֵשִׁים יוֹם. אֲמַנָּם נ"ל שֶׁהוּא דְּבָר פְּשׁוּט מֵהָא מִתְּנִי דַּפ' יוֹצֵא דוֹפֵן תִּינּוּק בֶּן יוֹם א' מְטַמֵּא בְּזִיבָה וְכו' וְזוֹקֵק לִיבּוּם וּפּוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם.

הָרִי דְּתִינּוּק בֶּן יוֹם א' הוּי וְלָד קִיּוּמָא לַעֲנֵן שְׁזוֹקֵק לִיבּוּם וּפּוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם. וְא"כ ה"ה וּמִכ"ש לַעֲנֵן יְרוּשָׁת הַבְּעַל וְלֹאשְׁתּוֹ יְהִיָּה דְּאוֹרֵייתָא אוֹ דְּרַבָּנָן רַק מִפְּנֵי הַתְּקִנָּה צָרִיף לְהַחֲזִיר הַנְּדוֹן כְּוָלוֹ מִשׁוּם וְתָם לְרִיק וְגו' בְּשִׁנָּה רֵאשׁוּנָה אִם מֵתָה בְּלֹא זָרַע קִיּוּמָא וְהָרִי כִּאֵן הַנִּיחָה אַחֲרֶיהָ זָרַע רַק שֶׁלֹּא חֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם וְאִם בֶּן יוֹם א' זוֹקֵק לִיבּוּם וּפּוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם כ"ש שֶׁלַעֲנֵן יְרוּשָׁת מְמוֹן הוּי וְלָד קִיּוּמָא.

וְהָא דְּאָמַר רַשְׁבַּ"ג בְּפֶר"א דְּמִלְּהָ כָּל שְׁשֵׁהָ שְׁלֵשִׁים יוֹם בְּאָדָם אֵינּוּ נִפְּל. וּמִקְשָׁה בְּגַמ' הָא לֹא שְׁהָ סְפִיקָא הוּי הִיּוֹנוֹ לַעֲנֵן אֲבִילוֹת דְּסִפְק אֲבָל לְהַקֵּל כְּדֵאִיתָא שֵׁם דָּף קל"ו רַב אֲשִׁי אִיקְלַע לְבִי רַב כְּהֵנָּה אִיקְרַע בֵּינָה מִיְלִתָּא בְּגוֹ תְּלַתִּין יוֹמִין חֲזִינָה דְּיִתֵּיב וּמִתְּאֲבָל

עליה א"ל לא סבר לה מר להא דאמר שמואל הלכה פריש"ג א"ל קים לי בגוניה שפלו
לו חדשיו ע"כ.

הרי דלענן אבילות דוקא צריף שקים לי בגוניה שפלו לו חדשיו. וכתבו התוס' שם
דריש"ג אסתם ולדות קאי אע"ג דלא קים לן בגוניה שפלו לו חדשיו קאמר ריש"ג פל
ששה ל' יום אינו נפל הא סתם ספיקא הוי מדתני פל ששה וכו' ובגמ' פ' יוצא דופן
מקשה בגמ' והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו פחתן שלם למאי הלכתא אחר רב פפא
לענן אבילות כמאן דלא פריש"ג דאמר פל ששה וכו' הב"ע דקים ליה בגוניה שפלו לו
חדשיו.

ופירש"י כמאן פריש"ג אפולה מתני' קאי וא"כ אי קאי אפולה מתני' ש"מ דלאו לענן
אבילות לבד קאמר ריש"ג שצריף דוקא להיות חי ל' יום. רק גם לענן חליצה ויבום או
שצריף דקים ליה שפלו לו חדשיו ולטעמיה אזיל ריש"י בפירק החולץ דף ל"ז אהא
דהחולץ ליבמתו ונמצאת מעופרת וילדה וכו' ופירש"י אי קים לן דכלו לו חדשיו וכו'.

והרמב"ם בפ"א מהלכות אבל פתב הנפלים אין מתאבלין עליהם וכל שלא ששה ל' יום
באדם הרי זה נפל אפילו אם מת ביום ל' אין מתאבלין עליו. וכתב בכ"מ דאיפסיק בגמ'
פ"ר א דמילה פריש"ג דאם לא ששה הוי ספיקא הלכך גבי אבילות דרבנן הוא הוי ספיקא
ולקולא עכ"ל.

א"כ לענן ממונא הוי כלל בכל התורה פולה דכל ספיקא דמונא הוי חומרא לתובע
וקולא לנתבע והמע"ה. גם יכול החתן לומר קים לי בגוניה שפלו לו חדשיו מאחר שהוא
מוחזק.

וכבר כתבתי בנ"ש שלי ע"ש הר"ן אם הוא ספק בתקנה הלך אחר דין התורה וכאן אם
הוא ספק בל' התקנה שפניח אחריה זרע קיימא אם צריף להיות חי שלשים יום אם לאו
הלך אחר דין התורה בעל יורש את אשתו.

ותו בגמ' פ"ר א אמר רבינא משמיה דרבא מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה אם אשת
ישראל היא חולצת ואם אשת פהו היא אינה חולצת. וכתבו התוס' דחי הוא פי לא ששה
פרבנן כדאיתא בהחולץ.

והא דאמרן לעיל הלכה פריש"ג היינו דוקא באשת ישראל אבל באשת פהו לא קי"ל
פנותיה להצריכה חליצה משום דאשת פהו היא עכ"ל. הרי דלא אפליגו ריש"ג ורבנן
רק לענן חליצה ויבום משום חומרא דאשת אח וגם בהא לא מחמרינן באשת פהו.

ש"מ דמדינא נלד גמור הוא אפילו פי לא ששה ל' יום רק באשת ישראל מחמרינן
להצריכה חליצה אבל באשת פהו אוקמינן אדינא דנלד גמור הוא ואינה צריכה חליצה.
וא"כ ה"ה לענן ממון יכול החתן לומר קים לי פרבנן דחי הוא והמע"ה.

ולנה פונותי בפנים שפתבתי לעיני ברי"ף ריש פרק החולץ ועיין בטור וש"ע ח"מ סימן
רע"ז. אי נמי יכול החתן לומר קים לי בגוניה דכלו חדשיו והמע"ה.

וכל זה הוא פשוט לדעת. הנלע"ד כתבתי נאם הצעיר שמואל הלוי: שאלה פג מי שפאבד
לו בנו והוגד לו ושמע שיצא חוץ לדת להמיר בדת ישמעאלית והוא לא הגיד פי בורח

הוא אם מותר לחלל עליו השבת לרפוב אחריו אולי יוכל להחזירו: תשובה תחלה אקדים דברי הרשב"א בתשובה הביאם הב"י בא"ח סי' ש"ו וז"ל נשאל להרשב"א על א' ששלחו לו בשבת שהוציאו בתו בתזקה מביתו ע"י ישראל מומר להוציאה מהדת ישראלית להמיר בדת ישמעאלית אם שם לדרה פעמיו בשבת פן יפחידוה להמיר אם מותר לילה אפילו מחוץ לג' פרסאות למ"ד דתחום ג' פרסאות דאורייתא.

ואפילו להביא חותם מצד המלכות מי דחינו מספק זה את השבת כדדחינו בספק נפשות. והשיב הדבר צריך תלמוד ומ"מ כף דעתי נוטה שאין דוחים שבת על הצלה מהעבירות לפי שאמרו אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירה ואפילו איסורא זוטא לא שרינו ליה כדי להציל חבירו מאיסורא רבה אלא כשאותו איסור בא לע"ה ע"י חבר אבל בע"א לא כדמוכח בפ"ק דשבת בבבאי דהדביק פת בתנור.

ועוד צריך תלמוד עד שיעמוד הדבר על בוריו עכ"ל. וכתב עליו הב"י וז"ל והתוס' פתבו בפ"ק דשבת בתחלה דברי הרשב"א וא"ח"כ הקשו מדתנו מי שחציו עבד וחציו ב"ח כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וקשה דכל המשחרר עבדו עובר בעשה ותירצו דשאני פריה ורביה דמצנה רבה היא ועי"ל דדוקא היכא שפשע שהדביק פת בתנור סמוך לחשיכה אבל היכא דלא פשע מידי שרי למיעבד איסורא זוטא פי היכי דלא לייעבד חבירה איסורא רבה והוכיחו פן וכו'.

והשתא אם לתירוץ דמצנה רבה הדבר ברור שאין לה מצנה רבה מלהצילה שלא יפחידוה עד שתמיר. ואם לתירוץ דמחלק בין פשע ללא פשע ה"נ לא פשעה והלכך לחלל עליה שבת לפקח עליה שרי ומצנה נמי איכא ואי לא בעי למיעבד פייפינו ליה כדאשכחן במי שחציו עבד וחציו ב"ח שכופין את רבו כדי שלא יתבטל ממצות פ"ו כי רבה היא.

ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה נראה דשפיר דמי דלגבי שלא תמיר ותעבד כל ימיה חילול שבת אמרינו איסורא זוטא הוא עכ"ל הב"י. והנה מדברי הב"י נשמע שלא התיר רק בנדון הנ"ל היכא שלא פשע אבל היכא שפשע כגון בנדון דידן הוי אמור.

ול"נ דגם היכא שפשע כמו בנדון דידן נמי שרי לכתחלה ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה. וגם הרשב"א לא החליט לאיסור רק סניי שדהדבר צריך תלמוד ועוד לא השיב על שאלת השואל ששאל אם דחינו שבת מספק זה כדדחינו בספק נפשות.

והרשב"א לא השיב על זה. ול"נ דדחינו שבת מספק זה כמו גבי חולה ואמרינו טעמא מוטב שיחלל שבת א' ואל יחלל שבתות הרבה וכל הגריז ה"ז מושבז וכל השואל ה"ז שופך דמים ואפי' רבים יכולים לחלל שבת בשביל אחד החולה כדי שיוכל לשמור שבתות הרבה ואין אומרים וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירה.

ואין לומר דהיינו טעמא פתרוץ של התוס' משום דהחולה לא פשע זה אינו דאין מיתה בלא חטא. גם במפקח את הגל מחלינו שבתא אפילו על כמה ספק ספיקא כמו שהארכתי לעיל בתשובה סימן ס"ב.

ואין לומר דמיתה שאני א"כ כ"ש הוא להציל נפשו מני שחת ממיתה נצחית לא כ"ש.
ועוד דגם לתירוץ ראשון של התוס' משום דמצוה רבה היא הא נמי מצוה רבה היא
וחילול שבת נגד זה איסורא זוטא היא כמ"ש הב"י.

ועוד אם רבים רשאין לחלל שבת מפני חולה אחד משום מוטב שיחלל שבת אחת ואל
יחלל שבתות הרבה והאי ואל יחלל שבתות הרבה לאו דוקא הוא דהא פשאדם מת נעשה
קפשי מן המצות.

ועוד שאם הגיע עתו למות. אלא ר"ל דמ"מ אנו עבדינו דידן שאם יוכל לקיים עוד
שבתות הרבה.

וא"כ מכ"ש פאן שמחללין עליו שבת כדי שיוכל לקיים מצות הרבה בכל ימות השנה
גם שלא יחלל שבתות הרבה. ואף אם הוא ספק אם יכולים להצילו.

ועוד אף אם פשע האי פשיעה דומה לאונס הוא ע"י הסתה ואחר הפעוה הרעה תתרט
וא"כ למה לא יצילוהו מן דת ישמעאלית, בנדאי האי חילול שבת איסורא זוטא הוי.
והנלע"ד כתבתי נאם שמואל הלוי: תם ונשלם